

TC.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK ANABİLİM DALI
BANKACILIK DOKTORA PROGRAMI

**TİCARİ ALACAK RİSKLERİ YÖNETİMİNDE
KREDİ SİGORTALARI VE
EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

SELDA EKE

İSTANBUL, 2013

TC.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK ANABİLİM DALI
BANKACILIK DOKTORA PROGRAMI

**TİCARİ ALACAK RİSKLERİ YÖNETİMİNDE
KREDİ SİGORTALARI VE
EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

Doktora Tezi

SELDA EKE

Danışman : Doç.Dr. RAHMİ DENİZ ÖZBAY

İSTANBUL, 2013

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü

Aşağıda belirtilen lisansüstü tez, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği hükümlerinde belirtilen esaslar çerçevesinde jüri önünde savunulmuş ve jüri tarafından başarılı bulunmuştur.

TEZ BAŞLIĞI : Ticari Alacak Riskleri Yönetiminde Kredi Sigortaları ve Ekonomik Büyümeye Etkisinin İncelenmesi

TEZ TÜRÜ : Doktora

TEZİ HAZIRLAYAN : Selda EKE

ANABİLİM DALI : Bankacılık

SAVUNMA TARİHİ : 06.06.2013

JÜRİ ÜYELERİ :

GÖREVİ

ADI SOYADI

İmza

Danışman

Doç.Dr.Rahmi Deniz ÖZBAY

Üye

Prof.Dr.Erişah ARICAN

Üye

Prof.Dr.Nazım EKREN

Üye

Prof.Dr.Nadir EROĞLU

Üye

Doç.Dr.Murat AKBALIK

ÖNSÖZ

Bu tezin gerçekleştirilmesinde başlangıcından sonuna kadar, gerekli bütün yardım, tavsiye ve yönlendirmeleri yapan çok değerli tez danışmanım , Doç. Dr. Rahmi Deniz Özbay'a , çalışmamın başından beri beni destekleyen ve dostluğunu esirgemeyen Prof.Dr.Erişah Arıcan'a, Prof.Dr.Nazım Ekren'e ve diğer tüm jüri üyelerine , destekleri konusunda Doç.Dr.Dicle Taşpınar'a ve katkılarından dolayı diğer tüm hocalarım ile Enstitü yönetimine çok teşekkür ederim.

Ayrıca bana en büyük manevi desteği veren eşime , anneme ve sevgili dostum Tuna Yazıcıoğlu'na teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul 2013

Selda Eke

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	ix
EKLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

TİCARİ ALACAK YÖNETİMİ VE TİCARİ ALACAK RİSKLERİNE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Ticari Alacaklar ve Ticari Alacak Yönetimi	7
1.1.1. Kredili Satışlar ve Ticari Kredi	10
1.1.2. Kredili Satış politikalarında Yapılan Değişikliklerin Şirket Karlılığına Etkisinin Ölçülmesi	11
1.1.2.1. Vade Uzatımının Şirket Karlılığına Etkisinin Ölçülmesi.....	11
1.1.2.2. Nakit İskontosu Uygulamasının Şirket Karlılığın Etkisinin Ölçülmesi	12
1.1.2.3. Vade Uzatımına Bağlı Temerrüt Riski Artış Olasılığının Şirket Karlılığına Etkisinin Ölçülmesi	14
1.1.3. İşletme Sermayesi, Likidite Yönetimi ve Nakit Yönetimi Açısından Ticari Alacakların Önemi	17
1.2. Şirketlerin Karşılaştığı Riskler	21
1.2.1. Finansal Riskler	22
1.2.2. Operasyonel Riskler	22
1.2.3. Dış Çevre Riskleri	23
1.2.4. Yönetim Riskleri	23
1.3. Ticari Alacaklarda Risk Unsurları	23
1.3.1. Ticari Riskler	29
1.3.2. Politik Riskler	31
1.4. Uluslararası Ticarete Ödeme Riskinin Ödeme Şekillerine Göre Belirlenmesi	33
1.4.1. Peşin Ödeme	34
1.4.2. Vesaik Mukabili Ödeme	34
1.4.3. Akreditifli Ödeme	35
1.4.4. Açık Hesap Satışlar	37
1.5. Yurtiçi Ticarete Ödeme Riskinin Teminat Altına Alınması	38
1.5.1. Çekin Teminat Olarak Kullanılması	38
1.5.2. Ödeme Garantileri	39

2. BÖLÜM

TİCARİ ALACAK RİSKLERİ YÖNETİMİ

2.1.	Şirketlerde Risk yönetim Süreci.....	40
2.1.1.	Riskin Tanımlanması.....	41
2.1.2.	Riskin Değerlendirilmesi.....	41
2.1.3.	Risk Yönetim Stratejileri.....	41
2.1.4.	Riskin İzlenmesi.....	43
2.2.	Ticari Alacak Riskleri Yönetiminde Risk Yönetim Süreci.....	44
2.2.1.	Ticari Alacak Risklerinin Değerlendirilmesi.....	44
2.2.1.1.	Ülke Riskinin Değerlendirilmesi.....	45
2.2.1.2.	Sektör Riskinin Değerlendirilmesi.....	46
2.2.1.3.	Müşteri Riskinin Değerlendirilmesi.....	46
2.2.2.	Riskin Kontrolü.....	54
2.2.2.1.	Müşteriye Tanınacak Kredi Limitlerinin Belirlenmesi.....	54
2.2.2.2.	Ödeme Koşullarının Belirlenmesi.....	55
2.2.2.3.	Teklifin Sunumu ve Kontrat Şartlarının Oluşturulması.....	56
2.2.2.4.	Siparişin Teslimi ve Faturalama.....	57
2.2.3.	Riskin Transferi.....	57
2.2.4.	Riskin İzlenmesi ve Tahsilat Yönetimi.....	59
2.2.4.1.	Alacak Tahsil Süresi Takibi.....	60
2.2.4.2.	Alacakların Yaşlandırılması.....	61
2.2.4.3.	Tahsilatın Gecikmesine Dair Erken Uyarı Sinyalleri.....	65

3. BÖLÜM

TİCARİ ALACAK RİSKLERİ YÖNETİMİNDE

KREDİ SİGORTALARI

3.1.	Kredi Sigortalarının Tarihsel Gelişimi.....	66
3.1.1.	Kredi Sigortası Kuruluşları.....	68
3.1.1.1.	Özel Sektör Kuruluşları.....	69
3.1.1.2.	Resmi Destekli İhracat Kredi Sigortası Kuruluşları.....	71
3.1.2.	Kredi Sigortalarının Dünyadaki Gelişimi ile İlgili İstatistik Veriler.....	75
3.1.3.	Kredi Sigortalarının Türkiye’deki Gelişimi ile İlgili İstatistik Veriler ve Yasal Düzenlemeler.....	78
3.1.3.1.	Özel Sektör Kuruluşlarının Faaliyetleri.....	81
3.1.3.2.	Türk Eximbank’ın Faaliyetleri.....	86
3.2.	Resmi Destekli İhracat Kredi Sigortası Kuruluşlarından Seçilmiş Ülke Uygulamaları.....	90
3.2.1.	Resmi Destekli İhracat Kredi Sigortası Kuruluşlarının Düzenledikleri Sigorta Poliçeleri.....	97
3.2.1.1.	İşletme Sermayesi Kredisi Temini İçin Tedarikçi Adına Verilen Teminat.....	98
3.2.1.2.	Satıcı Kredisi.....	99
3.2.1.3.	Alıcı Kredisi.....	102

3.2.1.4.	Açılan Akreditifin Ödenme Riskini Teminat Altına Alan Sigorta.....	104
3.2.1.5.	Düzenlenen Garanti Mektuplarının Haksız Yere Geri Çağırılma Riskini Güvence Altına Alan Sigortalar.....	105
3.2.1.6.	Proje Finansmanı ve Yapılandırılmış Finansman İşlemlerinde Ticari ve Politik Risklerin Sigortalanması	106
3.2.1.7.	İhracata Dayalı Finansal Kiralama İşlemleri İçin Düzenlenen Sigorta Poliçeleri	107
3.2.1.8.	Yurtdışı İhale Döviz Kuru Tazminatı.....	107
3.2.1.9.	Sınırötesi Yatırımlarda Varlıkların Korunması İçin Düzenlenen Politik Risk Sigortaları	107
3.3.	Özel Sektör Uygulamaları ve Kısa Vadeli Kredi Sigortaları	108
3.3.1.	Sigortanın Konusu ve Teminat Altına Alınan Riskler	108
3.3.2.	Teminat Dışında Kalan Haller	110
3.3.3.	Kredi Sigortası Poliçelerinde İşleyiş	112
3.3.4.	Kredi Sigortası Şirketlerinde Risk Yönetim Uygulamaları.....	122
3.3.5.	Kredi Sigortalarının Sigortalı Şirkete Sağladığı Faydalar	128
3.3.6.	Poliçe Çeşitleri.....	133
3.3.7.	Kredi Sigortalarında Reasürans	138
3.3.8.	Kısa Vadeli Kredi Sigortalarının Çokuluslu Şirketler İçin Düzenlenmesi ve Kredi Sigortası Brokerlerinin Rolü.....	138
3.4.	Kredi Sigortalarının Ticaret Finansmanındaki Rolü ve Alternatif Ticaret Finansmanı Araçları ile Karşılaştırılması.....	142
3.4.1.	Kredi Sigortalarının Ticaret Finansmanında Kullanımı ile İlgili Uygulamalar	146
3.4.1.1.	Tazminat Alacaklısına Yapılan Sigorta Temliki.....	146
3.4.1.2.	Kredi Sigortası ile Desteklenen Fatura Finansmanı İşlemleri.....	147
3.4.1.3.	Menkul Kıymetleştirme İşlemlerinde Kredi Sigortalarının Kullanımı.....	153
3.4.2.	Kredi Sigortaları ile Alternatif Ticaret Finansmanı Ürünlerinin Karşılaştırılması.....	154
3.4.2.1.	Vadeli Akreditif.....	155
3.4.2.2.	Faktoring	156
3.4.2.3.	Tedarik Zinciri Finansmanı	159
3.4.2.4.	Forfaiting.....	162
3.4.2.5.	Doğrudan Borçlandırma Sistemleri.....	163

4. BÖLÜM

KREDİ SİGORTALARININ EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

4.1.	Giriş.....	165
4.2.	Literatürün İncelenmesi.....	165
4.2.1.	Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki	165
4.2.2.	Sigorta Sektörünün Gelişimi ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki	169

4.2.2.1. Ampirik Çalışmalar	172
4.3. Kredi Sigortalarının Gelişimi ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	176
4.3.1. Çalışmada Kullanılan Ekonomik Yöntem ve Bulgular	179
4.3.1.1. Özel Sektör Tarafından Yazılan Primlerle Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Arasında Durağanlık ve Nedensellik İlişkisinin İncelenmesi.....	180
4.3.1.2. Kredi Sigortası Primler Toplamı ile Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Arasında Durağanlık ve Nedensellik İlişkisinin İncelenmesi.....	183
SONUÇ	185
EKLER	194
KAYNAKÇA	233

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1: Kredili Satış Politikası, Varsayımlar	11
Tablo 2: Vade Uzatımının Karlılığa Etkisi	12
Tablo 3: Kredili Satış Politikasında Nakit İskontosu Uygulaması.....	13
Tablo 4: Nakit İskontosu ile Alacakların Taşıma Maliyetinin Karşılaştırılması	13
Tablo 5: Vade Uzatımına Bağlı Temerrüt Riskinde Artış.....	15
Tablo 6: Ortalama Tahsilat Süresinin Hesaplanması	15
Tablo 7: Şirket Maliyetleri, Varsayımlar	16
Tablo 8: Maliyetlerin Hesaplanması	16
Tablo 9: Tahsil Edilemeyen Alacağın Şirket Kar-Zarar Tablosuna Etkisi	17
Tablo 10: Şirket İflasları (adet)	25
Tablo 11: İflas Tahminleri (% değişim).....	26
Tablo 12: Türkiye'nin İhraç Pazarları ile Ödenen Tazminatların Karşılaştırması	27
Tablo 13: İbraz Edilen Çekler ve Karşılıksız Kalan Çekler.....	28
Tablo 14: Protesto Edilen Senetler	28
Tablo 15: Ödeme Şekillerine Göre Türkiye'nin İhracatı	38
Tablo 16: İçsel Derecelendirme Sisteminin Kurulması	53
Tablo 17: Ticari Alacakların İzlenmesi.....	61
Tablo 18: Alacak Yaşlandırmasının Dönemler İtibarıyla İzlenmesi.....	62
Tablo 19: Alacak Bakiyesine Göre Müşteri Segmentasyonu.....	64
Tablo 20: Alacak Yaşlandırmasının Müşteri Gruplarına Göre İzlenmesi.....	64
Tablo 21: Özel Sektör Kuruluşları Tarafından Yazılan Primler Ödenen Tazminatlar	82
Tablo 22: Prim Tutarının Dağılımı (TL)	83
Tablo 23: Prim Tutarının Şirketler Arasındaki Dağılımı (TL).....	85
Tablo 24: Hasar Tazmin Oranları.....	86
Tablo 25: Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortaları, Teminat Altına Alınan Sevkiyatlar, Yazılan Primler ve Ödenen Tazminatlar	87
Tablo 26: Avrupa Birliği İçerisinde Yer Alan Resmi Destekli İhracat Kredi Sigortası Kuruluşları	91
Tablo 27: Resmi Destekli İhracat Kredi Sigortası Kuruluşlarının Düzenledikleri Sigorta Poliçeleri ve Garantiler.....	98
Tablo 28: Ödenmeyen Alacağa Bağlı Gelir Kaybının İlave Satışlarla Telafi Edilmesi	130
Tablo 29: Kredi Sigortası Şartları, Varsayımlar.....	131
Tablo 30: Kredi Sigortası Kullanımının Şirketin Kar-Zarar Tablosu Üzerindeki Etkisinin Hesaplanması.....	132
Tablo 31: Ticaret Finansmanında Kullanılan Ürünler	145
Tablo 32: Pazar Payına Göre Ticaret Finansmanı Yöntemleri.....	146
Tablo 33: Kredi Sigortaları ile Akreditifin Karşılaştırılması	156
Tablo 34: Kredi Sigortaları ile Faktoring İşlemlerinin Karşılaştırılması	159
Tablo 35: Kredi Sigortaları ile Doğrudan Borçlandırma Sisteminin Karşılaştırılması	164

Tablo 36: Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin İncelenmesi	168
Tablo 37: Sigorta Sektörünün Gelişimi ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	175
Tablo 38: GSYİH _t ve GSYİH _{t-1} Serilerine Ait ADF İstatistikleri.....	181
Tablo 39: Ksprim (özel sektör) _t ve Ksprim (özel sektör) _{t-1} Serilerine Ait ADF İstatistikleri	181
Tablo 40: Granger Nedensellik Testi Sonuçları (Özel Sektör)	182
Tablo 41: Ekonometrik Modelin Tahmin Edilmesi	182
Tablo 42: Kstoplam _t ve Kstoplam _{t-1} Serilerine Ait ADF İstatistikleri	183
Tablo 43: Granger Nedensellik Testi Sonuçları (Sektör Toplamı)	184
Tablo 44: Ekonometrik Modelin Tahmin Edilmesi (Sektör Toplamı).....	184

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1.	Nakit Dönüştürme Süresi..... 20
Şekil 2.	Risk Grupları Arasındaki İlişki..... 21
Şekil 3.	Uluslararası Ticarete Ödeme Şekilleri..... 34
Şekil 4.	Risk Yönetim Süreci..... 40
Şekil 5.	Etki / Olasılık Matrisi 42
Şekil 6.	Ticari Kredinin Değerlendirilmesinde Süreç Yönetimi..... 59
Şekil 7.	Satıcı Kredisi..... 100
Şekil 8.	Satıcı Kredisinde Sigortanın Bankaya Temlik Edilmesi 101
Şekil 9.	Sigorta Poliçesinin Banka İçin Düzenlenmesi..... 102
Şekil 10.	Alıcı Kredisi..... 104
Şekil 11.	Kredi Sigortalarında İşleyiş 109
Şekil 12.	Tahsilat ve Tazminat Süreci (Temerrüt Hali)..... 118
Şekil 13.	Global Şirket Poliçelerinin Yönetimi 140
Şekil 14.	Global Poliçelerde Brokerin Rolü..... 141
Şekil 15.	Tazminat Alacaklısına Yapılan Sigorta Temliki..... 147
Şekil 16.	Kredi Sigortaları ile Desteklenen Fatura Finansmanı İşlemleri..... 150
Şekil 17.	Faktoring..... 161
Şekil 18.	Tedarik Zinciri Finansmanı 162

GRAFİKLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Grafik 1. Sigortalanan Yeni İş Hacmi (Milyar Amerikan Doları)	76
Grafik 2. Taşınan Risk Tutarı (Milyar Amerikan Doları)	77
Grafik 3. Ödenen Tazminatlar (Milyar Amerikan Doları)	78
Grafik 4. Yazılan Primlere Göre Kredi Sigortalarının Sigorta Sektöründeki Payı (%)	83
Grafik 5. Dağıtım Kanallarına Göre Prim Tutarı	84
Grafik 6. Özel Sektör Tarafından Yazılan Primler ve Ödenen Tazminatlar	86
Grafik 7. Sigortalanan Sevkiyat Tutarı	87
Grafik 8. Türk Eximbank Tarafından Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortalarında Yazılan Primler ve Ödenen Tazminatlar	88
Grafik 9. Sigortalanan Sevkiyatın Sektörel Dağılımı	89
Grafik 10. Sigortalanan Sevkiyatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı	89
Grafik 11. Orta ve Uzun Vadeli İhracat Kredi Sigortaları	89
Grafik 12. Gayrisafi Yurtiçi Hasılının Gelişimi	178
Grafik 13. Kısa Vadeli Kredi Sigortası Primler Toplamının Gayrisafi Yurtiçi Hasılaya Oranı	179

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Kredi Sigortası Genel Şartları

Ek 2: Tek Risk Sigortası Genel Şartları

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AMAN UNION	: İslam Ülkeleri İhracat Sigortası Kuruluşları Birliği
ATS	: Alacak Tahsil Süresi
BAFT	: Finans ve Ticaret Konusunda Çalışan Uluslararası Bankacıların Derneği
BERNE UNION	: Resmi ve Özel Kredi Sigortası Kuruluşları Birliği
ECA	: İhracat Kredi Sigortası Kuruluşu
ECGD	: İhracat Kredisi ve Garantiler Birimi
GSMH	: Gayrisafi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
ICIEC	: Yatırım Sigortası ve İhracat Kredisi İçin İslami Şirket
ICISA	: Uluslararası Kredi Sigortası ve Kefalet Senedi Sunan Özel Sektör Kuruluşları Birliği
IFSA	: Uluslararası Finansal Hizmetler Derneği
IMF	: Uluslararası Para Fonu
ISO	: Uluslararası Standartlar Organizasyonu
JBIC	: Uluslararası İşbirliği Amaçlı Japon Bankası
MIGA	: Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı
NEXI	: Nippon İhracat ve Yatırım Sigortası
OPIC	: Sınırötesi Özel Yatırımlar Kuruluşu
OTS	: Ortalama Tahsilat Süresi
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
TSRSB	: Türkiye Sigorta , Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Derneği
TUIK	: Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

2008-2009 yıllarında Amerika'da emlak piyasasında başlayan global finansal kriz , finansal kuruluşların ciddi bir biçimde zarar etmeleri ve hatta iflasları ile sonuçlanmıştır. Artan riskler karşısında finansal kuruluşların kredi vermek konusundaki isteksizlikleri neticesinde finansal kriz , reel sektörü de etkileyen büyük bir likidite krizine dönüşmüştür. Endüstriyel üretim azalmış , ülke ekonomileri küçülmüştür. Kriz ortamı dünya ticaretinin gelişimini ve sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkilemiş ve dünya ticareti son 80 yılın en büyük düşüşünü yaşamıştır. Uluslararası Para fonu, IMF'in açıkladığı verilere göre dünya ticareti 2009 yılında % 11.6 oranında daralmıştır. Dünya ticaretindeki daralma kısmen global talebin azalmasıyla açıklanabilirken, ticaretin finansmanı için kullanılan araçların arzındaki azalma da şirketlerin üretim ve ihracat kapasitelerini etkilenmiştir. Finansal krizin ticaret finansmanındaki etkisi azalan kredi arzına ve artan ticari risklere bağlı olarak şirketlerarası ticari kredinin de azalması şeklinde olmuştur. Bunun neticesinde ülkelere ve sektörler göre değişmekle birlikte reel sektörde iflaslarda artış gözlemlenmiştir. Yaşanan kriz , kamu maliyesindeki tüm tedbir ve kontrole rağmen , ülkelerin her an bir dış şok ile karşılaşabileceğini göstermiştir. Yaşanan finansal krizin nedeninin kurumsal yönetim eksikliği ve riskin yönetilmesindeki başarısızlığa bağlanması , bu konuda şirketlerin ve hatta hükümetlerin tedbir almasını zorunlu hale getirmiştir.

Ticaret finansmanının yapısı incelendiğinde tüm dünyada şirketlerarası açık hesap satışların dünya ticaret finansman yapısı içindeki payının % 40 ile % 45 civarında olduğu bilinmektedir. Şirketlerin taşıdıkları ticari risklerin boyutu da şirketlerarası ticari kredilerin büyüklüğü ve ticaret finansmanında açık hesap satışların büyüklüğü ile doğru orantılıdır. Kredi sigortaları , tedarikçi şirketlerin açık hesap şeklinde gerçekleştirdikleri mal ve hizmet sevkiyatından kaynaklanan ticari alacaklarını ticari risklere karşı güvence altına alan , şirketlerin ticari alacak risklerinin yönetilmesinde kullandıkları bir risk değerlendirme ve risk transferi aracıdır. Ticaretin sürdürülebilirliği açısından sigortalanabilir risklerin teminat altına alınması yoluyla şirketlerin satışlarını arttırma konusundaki çabalarına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle makroekonomik

açından değerlendirildiğinde kredi sigortaları, uluslararası ticaretin akışını ve büyüklüğünü olumlu yönde etkileyen ve bu yolla global ekonomik büyümeye katkı sağlayan bir ticaret finansmanı aracıdır. Resmi ve özel sektör kuruluşlarının sunduğu sigorta ve garanti hizmetlerinin kapsadığı ticaretin büyüklüğünün tüm dünyada gerçekleştirilen mal ve hizmet ihracatının % 10'unu kapsadığı gözönüne alındığında ticaret finansmanındaki yeri tartışmasız kabul edilir.

Tezin birinci bölümünde kurumsal risk yönetiminin etkin bir şekilde uygulanmasının şirketlerin sorumluluk alanlarından biri olduğu belirtilerek , ticari alacak riskleri yönetiminin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bölümde ticari alacak yönetimi ve ticari alacak riskleri ile ilgili kavramsal bilgilere yer verilmekte ve ticari alacak riskleri yönetiminin finansal yönetim açısından önemi değerlendirilmektedir. Ticari alacaklara yapılan yatırımların ve kredili satış politikalarındaki değişikliklerin şirket karlılığı üzerindeki etkisi incelenmektedir.

Tezin ikinci bölümünde, ticari alacak riskleri yönetimi başlığı altında şirketlerde ticari alacak riskleri yönetiminde , risk yönetim süreci incelenmektedir. Ülke ve sektör risklerinin tanımlanması , müşteri riskinin değerlendirilmesi , ticari alacak risklerinde riskin kontrolü ve riskin transferine değinilerek riskin izlenmesine dönük olarak alınması gereken aksiyonlar anlatılmaktadır.

Tezin üçüncü bölümünde ticari alacak riskleri yönetiminde kredi sigortaları başlığı altında kredi sigortalarının dünyada ve ülkemizde gelişimine yer verilmekte, resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşlarının ve özel sektör kuruluşlarının faaliyetlerine ve sundukları ürünlerin kapsamına değinilmektedir. Kredi sigortalarının ticaret finansmanında yeri ve kullanımı diğer alternatif ticaret finansmanı ürünleri ile birlikte karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.

Tezin dördüncü bölümünde, kredi sigortalarının ekonomik büyümeye etkisini incelemek amaçlı bir çalışma yapılmıştır. Teorik altyapıyı desteklemek üzere literatür taraması yapılarak finansal gelişme ve ekonomik büyüme ilişkisi ile sigorta sektörü ve ekonomik büyüme ilişkisi incelenmektedir. Teorik açıklamaların ampirik veriler

üzerinden test edilmesine dönük olarak yapılan çalışmada Granger nedensellik testi uygulanmaktadır. Çalışmada, ampirik veriler üzerinden gidilerek ilişkinin yönü ve etkisi, ağırlıklı olarak yurtiçi risklerin sigortalandığı özel sektör pazarı ile yurtiçi ve ihracat risklerinin birlikte sigortalandığı özel sektör ve Türk Eximbank'ın verilerinin toplamı üzerinden analiz edilmektedir.

Sonuç bölümünde tezin içerisinde yer alan konular ve bulgular değerlendirilmektedir.

1.BÖLÜM

TİCARİ ALACAK YÖNETİMİ VE TİCARİ ALACAK RİSKLERİNE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Son yıllarda ortaya çıkan finansal krizler, özellikle 2007-2008 finansal krizi, kurumsal yönetim ve kurumsal risk yönetimi kavramlarını şirketlerin gündemine getirmiştir. Finans sektöründe yaşanan felaketler neticesinde, yatırımcılar, hissedarlar, çalışanlar , müşteriler ve tüm paydaşlar zarar görmüşlerdir. Yaşanan skandalların ve finansal krizlerin arkasında yatan en önemli nedenlerin etkin bir risk yönetim sisteminin olmayışı, yönetim kurulunun şirketteki uygunsuzlukları gözardı etmesi , yönetim kurulu üyelerinin yetkinliğindeki eksiklikler ve kurumsal yönetim politikalarının eksikliği olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle, bir çok ülke kurumsal yönetim kodları, prensipleri ve kuralları yayınlayarak kurumsal yönetim kavramını şirketlerin gündemine taşımışlardır. Kurumsal yönetim ifadesi ilk defa resmi olarak İngiltere’de “Cadbury raporunda” yer almaktadır. Kurumsal yönetimden bahsedilen bu raporda, şirketlerin yönetiminden, bir başka deyişle idare ve kontrolünden şirketlerin en üst düzey organı olan yönetim kurullarının sorumlu olduğu ilkesinden söz edilerek, şirketin stratejik hedeflerinin belirlenmesi, bunların uygulanmaya konulması ve denetlenmesi, şirketin faaliyetleri ile mali durumunun hissedarlara bildirilmesi gibi yetki ve sorumlulukların yönetim kurullarına ait olduğu belirtilmektedir.¹ Kurumsal yönetim prensiplerinin neler olduğu ise uluslararası alanda ilk defa OECD tarafından belirlenmiş ve tüm dünyada kabul görmüştür. İlk olarak 1999 yılında yayınlanan, daha sonra 2004 yılında gözden geçirilerek düzenlenen “OECD ilkeleri”, bir çok ülkede Kurumsal yönetim ilkelerinin temelini oluşturmaktadır. OECD tarafından benimsenen kurumsal yönetim prensipleri, kurum içindeki yönetim kurulu, idareciler, pay sahipleri ve diğer paydaşlar şeklinde ayrılan farklı gruplar arasındaki hakların ve görevlerin dağılımını ortaya koymaktadır. Bu konuda, ilk olarak uygulanmaya başlanan OECD kurumsal yönetim prensipleri

¹ Hasan PULAŞLI, **Corporate Governance**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara: Türkiye İş Bankası Vakfı, 2003, s.7.

kurumsal risk yönetimini , yönetim kurulunun sorumluluk alanlarında biri olarak tanımlamaktadır.² Eş zamanlı olarak 2002 yılında Amerika’da yürürlüğe konulan “Sarbanes-Oxley yasının” yürürlüğe girmesi , risk yönetimi uygulamalarının şirketler tarafından benimsenmesi sonucunu getirmiştir.

2004 yılında COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) tarafından yayımlanan Entegre Risk Yönetimi (Enterprise Risk Management – Integrated Framework) isimli çalışma tüm şirketlerde uygulanabilecek bir kurumsal risk yönetimi çerçevesi önererek önemli bir boşluğu doldurmakta ve bir çok şirketin risk yönetimi sistemlerini kurlmaları yönünde rehber olmaktadır. COSO ‘nun tanımına göre kurumsal risk yönetimi şirketi etkileyebilecek potansiyel olayları tanımlamak, riskleri şirketin kurumsal risk alma profiline uygun olarak yönetmek ve şirketin hedeflerine ulaşması ile ilgili olarak makul bir derecede güvence sağlamak amacı ile oluşturulmuş şirketin yönetim kurulu, üst yönetimi ve tüm diğer çalışanları tarafından stratejilerin belirlenmesinde kullanılan ve kurumun tümünde uygulanan sistematik bir süreç olarak tanımlanmaktadır.³ Risk konularının ayrı ayrı yönetilmesinden ziyade tüm risk gruplarının birbiriyle etkileşimini de içerecek şekilde entegre biçimde birlikte yönetilmesi gerekliliği bu çalışmada ortaya konmuştur. Şirket yönetimleri , şirketlerin taşıyacağı riskle ilgili olarak risk iştahını belirleme ve şirket içi kurum politikaları ile risk yönetimi uygulamalarının eşgüdümü bakımının sağlam konusunda sorumluluk üstlenmişlerdir. Riskin yönetimi konusunda artan farkındalık ve düzenleyicilerin baskıları sonucunda yönetim kurulu üyelerinin bu konuda sorumlu olmaları gerektiği konusunda bir görüş oluşmuştur. Risk politikasını paydaşların kullanımı için belgelendirme zorunluluğu da bu sorumluluklar arasındadır.⁴

Benzer şekilde , 2009 yılında Uluslararası Standartlar Enstitüsü (International Standards Organization) , Risk Yönetimi uygulama presipleri (ISO 31000 Risk

² PULAŞLI, a.g.e., ss. 32-34.

³ COSO, Enterprise Risk management, Integrated framework, Executive Summary, http://www.coso.org/documents/coso_erm_executivesummary.pdf (19 Ekim 2012), s.4.

⁴ James LAM, **Enterprise Risk Management**, New Jersey: Wiley Finance, 2003, ss. 65-69.

Management Principles and Guidelines on Implementation) isimli standardı yayımlayarak, kullanıcılara risk yönetimi konusunda uygulamalara dair standartlar sunmaktadır.⁵

Uluslararası uygulamalarda olduğu gibi ülkemizde de, 2003 yılında kurumsal yönetim ilkelerinin şirketler tarafından benimsenmesi gereği düşünülerek Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kurumsal yönetim ilkeleri yayınlanmıştır. İlgili tebliğ son haliyle 30/12/2011 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Kurumsal yönetim ilkelerini uygulayan şirketlerin sayısının artmasını teşvik etmek amacıyla ayrıca, İstanbul Menkul kıymetler Borsası tarafından 2007 yılında kurumsal yönetim endeksinin oluşturulması süreci de başlamıştır.⁶

Yeni Türk Ticaret Kanunu ile risk yönetiminin şirketlerin gündeminde yer alması hedeflenmektedir. Yeni Kanun'da yönetim kurulu sorumluluğunun yanısıra risk yöneticisinin tanımı ve rolü belirlenmiş ve şirketlerde iç denetim fonksiyonu risk yönetimi ile ilgili uygulamaların kontrolünü de içerecek şekilde genişletilmiştir. 13.01.2011 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen, 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanununun 2. Bölüm, 378 no'lu maddesi riskin erken saptanması ve yönetimi ile ilgili olup yönetim kurullarının bu konudaki sorumluluğuna işaret etmektedir. İlgili kanun maddeleri aşağıda verilmektedir:⁷

(2) Komite, yönetim kuruluna her iki ayda bir vereceği raporda durumu değerlendirir, varsa tehlikelere işaret eder, çareleri gösterir. Rapor denetçiye de yollarır.

İlgili Kanunun 3. Bölümünde 398 No'lu ve 402 No'lu maddelerinde risk yönetiminin uygulanması konusunda denetçinin takip ve raporlama sorumluluğu ifade edilmektedir.

⁵ AİRMİC, Kurumsal Risk yönetimine yapısal bakış açısı ve ISO 31000 Yükümlülükleri, http://www.theirm.org/documents/SARM_ERM_000.pdf (19 Ekim 2012), s.3.

⁶ İMKB, <http://www.imkb.gov.tr/indexes/stockindexeshome/CorporateGovernanceIndex.aspx> (19 Ekim 2012).

⁷ Türk Ticaret Kanunu, Beta Basım A.Ş, Ağustos 2012, ss.143,153.

Madde 398: Denetçi, yönetim kurulu tarafından, 378 inci madde gereğince şirketi finansal tabloların, gerçek resmi, dürüstçe göstermemesi dolayısıyla tehdit eden veya edebilecek nitelikteki riskleri zamanında belirlemeye uygun bir sistem kurulup kurulmadığını, kurulmuşsa bu sistemin yapısını ve uygulamalarını açıklayan ayrı bir rapor düzenleyerek, denetim raporuyla birlikte yönetim kuruluna sunar.

Madde 402: Denetim çerçevesinde, 398 inci maddenin dördüncü fıkrası uyarınca bir değerlendirme yapılmışsa, bunun sonucu ayrı bir raporda gösterilir.⁸

Kurumsal yönetim ilkeleri ve kurumsal risk yönetiminin prensipleri açısından değerlendirildiğinde, “şirketlerde ticari alacak riskleri yönetimi” şirketin yönetim kurulu ve risk yöneticisinin sorumluluk alanlarından biridir. Tezin konusunun, şirketlerde kredi riski yönetimi yerine ticari alacak riskleri yönetimi olarak belirlenmesinin sebebi öncelikle şirketlerde kredi riski yönetiminin ticari alacak risklerinin yönetimi ilgili olması ve bankaların ve diğer finansal kuruluşların taşıdığı kredi riskinden ayırt edilmesi amacıyla. Uluslararası literatürde şirketlerde kredi riski (credit risk), ticari risk veya ticari alacak riski (commercial risk) ve tahsilat riski (collection risk) aynı anlamda kullanılmaktadır.

1.1. Ticari Alacaklar ve Ticari Alacak Yönetimi

Ticari alacak terimi, mal ve hizmet için üçüncü kişilere karşı iddia edilen her türlü hak için kullanılabilir. İşletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan alacaklar senetli veya senede bağlanmış alacaklar olarak takip edilmektedir. Senetsiz alacaklar, herhangi bir kıymetli evrağa bağlanmamış, karşılıklı güven ilişkisinden kaynaklanan alacaklardır. Alacak senetleri ise, firmaların faaliyetleri sırasında iş ve hizmetlerinden dolayı meydana gelen peşin olmayan vadeli alacakları için düzenledikleri yasal belgelerdir. Alacak senetleri, bono ve çek gibi ticari senetleri ve özellikle uluslararası ticarete kullanılan poliçeyi içermektedir. Kısa vadeli alacaklar,

⁸ Türk Ticaret Kanunu, a.g.e., s.158.

vadesi bir yıldan kısa olan senetli ve senetsiz alacakları içermekte iken, uzun vadeli alacaklar, vadesi bir yıldan uzun alacaklardan oluşmaktadır.⁹

İşletmelerin ticari faaliyetlerinden doğan alacaklarının düzeyini belirleyen başlıca faktörler aşağıda sıralanmaktadır:¹⁰

a) **Satışların hacmi:** Kredili satış miktarının artması halinde, alacak miktarı da artış göstermektedir.

b) **Satışların mevsimsel oluşu:** Bazı işletmelerde mevsimlik satışlar yüksek olabilmektedir. Böyle dönemlerde, şirketler satışlarını arttırabilmek için satış vadelerini uzun tutmaktadırlar.

c) **Satılan mal ve hizmetin niteliği:** Satış bedelleri yüksek olan ürünlerin uzun vadeli taksitlerle satılması sözkonusu olduğundan alacak miktarı da artmaktadır.

d) **İşletmenin kredili satış politikası:** Kredili satışlarda müşteriye tanınan ödeme vadesinin uzaması veya kısılması, alacak tutarını etkilemektedir. Ödeme vadesi uzadığında, alacak tutarı artmaktadır.

e) **İşletmenin büyüklüğü:** Büyük işletmelerin satış ve alacak tutarları yüksektir.

f) **Kredi limitleri:** Kredili satış yapılacak müşterilere tanınan kredi limitlerinin büyüklüğü tedarikçi şirketin taşıdığı risk tutarını belirlediğinden ve şirketler kendilerine tanınan kredi limitine kadar vadeli alım yaptıklarından kredi limitinin yükselmesi halinde, alacak tutarı da artmaktadır.

⁹ Öztin AKGÜÇ, **Kredi taleplerinin değerlendirilmesi**, Arayış Basım ve Yayıncılık, İstanbul 2011, s.s. 40-41.

¹⁰ Muharrem ÖZDEMİR, **Finansal Yönetim**, 2. Baskı, İstanbul:Türkmen kitapevi, 1999, s. 177.

g) Alacak tahsilatında etkinliğin sağlanması: Alacakların zamanında ödenmeme riskini içeren ticari riskler , tahsil edilemeyen alacak tutarlarında artışa sebep olduğundan ticari alacak tutarını etkilemektedir.

h) Rekabet durumu: Şirketler artan rekabet dolayısıyla vade uzatımına gitmek veya teminatsız yani açık hesap mal veya hizmet satmak zorunda kalabilirler.

i) Ekonomik konjonktür: Özellikle durgunluk dönemlerinde , şirketler borç erteleme talebinde bulduklarından, tedarikçileri tarafından vade uzatımları sözkonusu olabilmektedir.

j) Alacakların iskonto ettirilebilme olanağı: Vadesi gelmeyen alacakların dış kaynak kullanılarak vadesinden önce nakde çevrilmesi, şirketin likiditesini arttıran bir unsur olmaktadır. Şirketler satışlarını arttırabilmek için mevcut vadeyi arttırmak durumunda kaldıklarında alacağın taşınma maliyeti yükselmekte ve alacakların tahsil edilebilme riski artmaktadır. Şirketler kredili satış politikaları neticesinde oluşan maliyetleri alacağın iskonto edilmesinin getireceği iskonto maliyeti ile karşılaştırarak bir karara varabilirler.

Ticari alacak yönetimi , satışlarını arttırmak isteyen şirketlerin uyguladıkları kredili satış politikaları ile yakından ilgilidir. Ticari alacak yönetimi , alacaklara yapılan yatırımın şirket karlılığına etkisinin hesaplanmasını gerektirmektedir. Nakdin diğer portföy yatırımlarında değerlendirilmek yerine alacaklara bağlanması ve işletme içinde kullanılması, alacaklara yapılan yatırım şeklinde tanımlanmaktadır. Kredili mal satışının yapılması bir taraftan satışların artması dolayısıyla gelir artışı sağlarken, ticari alacaklara yapılan yatırım dolayısıyla ortaya çıkan ticari alacak riskleri ve üstlenilen çeşitli maliyet unsurları şirket karlılığını doğrudan etkilemektedir. Alacakların nakde çevrilme oranı tahsilat politikasının etkinliğini gösterir. ¹¹

¹¹ Metin Kemal ERCAN ve Ünsal BAN, **Değere Dayalı İşletme Finansı**, Finansal Yönetim, Ankara: Gazi Kitabevi, 6. Baskı, 2010, ss.294-300.

1.1.1. Kredili Satışlar ve Ticari Kredi

Kredili satışlar, işletmenin yapmış olduğu peşin olmayan vadeli satışlarıdır. Bu tip satışlara İngilizce’de “ trade credit” kelimesinden gelen “ ticari kredi” de denmektedir. Ticari kredinin oluşması şirketin mal veya hizmet tedarikinde bulunduğu müşterisine kredili satış yapmasının sonucudur.¹² Ticari alacaklar, kredili satışlar ile müşteriye tanınan ödeme vadesine bağlı olarak oluşmaktadır. Kredili satış yönetiminde dikkate alınması gereken en önemli iki konu , müşteriye tanınan ödeme vadesinin ve kredili satış tutarının belirlenmesidir. Firmanın kredili satışlarından doğan alacaklarını ne kadar bir süre içinde nakde çevirebileceğini ortalama tahsilat süresi belirler. Dönem sonu itibarıyla oluşan ticari alacak tutarının kredili satışlara bölünmesi neticesinde ortalama tahsil süresi hesaplanır.¹³

Ticari krediler, aşağıdaki maliyet unsurlarını beraberinde getirmektedir: ¹⁴

a) Üretim, satış ve yönetim giderleri: Bu tip giderler ürün maliyetine eklenmektedir. Kredili satış dolayısıyla ortaya çıkan müşteri hakkında bilgi edinme amaçlı yapılan masraflar veya tahsilat masrafları da dahil olmak ticari alacak riskinin değerlendirilmesine dönük masraflar ürün maliyetine dahil edilmektedir.

b) Nakit iskontoları ile ilgili giderler: Erken tahsilat imkanı sağlayabilmek için şirketler müşterilerine faturanın nominal değerinden daha az ödeme yapmasını sağlayan nakit iskontosu önermektedirler. Nakit iskontoları, satış gelirlerini azaltmaktadır.

c) Şüpheli alacaklarla ilgili giderler: Tahsil edilemeyen alacakların oluşturduğu giderlerdir. Kredili satışlarda mevcut vadenin uzaması, ödemenin

¹² Patrick O’ Connelley, **Trade Credit Risk management, Fundamentals of Craft in Theory and Practice**, Florida: Library of Congress, 2007, s. 85.

¹³ Metin Kamil ERCAN ve Ünsal BAN, **Değere Dayalı İşletme Finansı, Finansal Yönetim**, 6. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, 2010, s. 294.

¹⁴ ÖZDEMİR, a.g.e., ss.182-183.

zamanında yapılması konusundaki belirsizliği de arttırması nedeniyle , ticari risklerin boyutunu etkilemektedir.

1.1.2. Kredili Satış Politikalarında Yapılan Değişikliklerin Şirket Karlılığına Etkisinin Ölçülmesi

1.1.2.1. Vade Uzatımının Şirket Karlılığına Etkisinin Ölçülmesi

İşletmelerin kredili satışlarda vadeyi uzatarak satışlarını arttırma politikası, artan satışların getireceği ilave gelir ile alacaklara yapılan yatırımdan beklenen karlılık oranı arasında bir dengenin kurulmasına bağlıdır. Firmalar, vadeli satış yapmak istediklerinde vadeli satış yapmanın getireceği ek satışları ve ek karları hesaplamak durumundadırlar. Artan satışların getireceği ilave kar, alacaklara yapılan yatırımdan şirketin beklediği karı aşmalıdır. Aşağıda Tablo 1 ‘deki örnekte vade uzatımı satışları arttıran bir unsur olarak şirketin planladığı yeni kredili satış politikasında dikkate alınmaktadır. Vade uzatımının şirket karlılığına etkisi Tablo 2 ‘de hesaplanmaktadır. Bu hesaplamada alacaklara yapılan yatırımın fırsat maliyetinin olması sebebiyle , sermaye maliyeti hesaplamada dikkate alınmaktadır.¹⁵

Tablo 1: Kredili Satış Politikası, varsayımlar

	Mevcut kredili satış politikası	Hesaplama	Planlanan kredili satış politikası	Hesaplama
Kredi Koşulları				
Satış tutarı	6000		9000	
Ortalama tahsil süresi	60 gün		120 gün	
Alacak tutarı	1000	$(6000/(360/60))$	3000	$(9000/(360/120))$
Kar marjı	%15		%20	
Sermaye maliyeti	%40		%40	

Kaynak: Prof. Dr. Muharrem ÖZDEMİR, Finansal Yönetim, 2. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitapevi,1999, ss. 187-188.

¹⁵ ÖZDEMİR, a.g.e. ss. 181-187.

Tablo 2: Vade Uzatımının Karlılığa Etkisi

	Tutar	Hesaplama
Mevcut durumda kar	900	(6000*%15)
Planlanan satışa göre elde edilecek kar	1800	(9000*%20)
Kar farkı	900	(1800-900)
Mevcut durumda alacağın maliyeti	850	(1000*(1-0.15))
Planlanan satışlara göre alacağın maliyeti	2400	(3000*(1-0.20))
İşletmenin alacaklara yaptığı ilave yatırım tutarı	1550	(2400-850)
İlave yatırımdan beklenen gelir	622	(1550*%40)

Kaynak: Prof. Dr. Muharrem Özdemir, Finansal Yönetim, 2. Baskı, İstanbul: Türkmen kitapevi, ss. 187-188.

*Alacağın firmaya maliyeti= 1- Karlılık oranı.

Bu hesaplama göre , işletmenin vade uzatarak sağladığı satış artışı 900 TL'si ilave kar getirmektedir. Bu tutar , alacaklara bağlanan kaynaklardan beklenen kar rakamı olan 622 TL'sından fazla olduğundan işletmenin satışlarda vadeyi uzatması karlılık açısından olumlu bir değişikliktir.

1.1.2.2. Nakit İskontosu Uygulamasının Şirket Karlılığına Etkisinin Ölçülmesi

Kredili satış yapan şirketler peşin satışlarını arttırabilmek için müşterilerine nakit iskontosu önermektedirler. Nakit iskontosu alacakların nakde dönüşümünü hızlandıran bir araç olarak önem arzetmektedir. Nakit iskontosunun büyüklüğü , peşin satışları arttırıcı bir rol oynamaktadır. Tedarikçi açısından bakıldığında , iskonto yapıldığında tedarikçinin bir gelir kaybı olmaktadır. Buna mukabil, alacağını peşin tahsil ettiğinde elde edilen naktin diğer yatırım alanlarında değerlendirilme imkanı oluşmaktadır. Nakit iskontosu uygulama kararı, iskonto dolayısıyla oluşan gelir kaybı ile vadeli satış yapmanın getireceği alacak taşıma maliyetindeki tasarrufun karşılaştırılması sonucunda verilmektedir. Şayet, gelir kaybının tutarı, alacak taşıma maliyetindeki tasarruf tutarından düşükse , nakit iskontosu uygulama kararı doğru bir

karar olmaktadır. Aşağıda Tablo 3’de , şirketin planladığı kredili satış şartlarına ilave olarak nakit iskontosunun uygulanmasıyla ilgili varsayımlar ilave edilmektedir. İskonto dolayısıyla oluşan gelir kaybı ile alacakları taşıma maliyetindeki tasarruf karşılaştırılarak, iskonto yapmanın şirket açısından avantajlı olup olmadığı hesaplanmaktadır. (bkz. Tablo 4)¹⁶

Tablo 3: Kredili Satış Politikasında Nakit İskontosunun Uygulanması

	Mevcut kredili satış politikası	Hesaplama	Planlanan kredili satış politikası	Hesaplama
Kredi Koşulları				
Satış tutarı	12000		9000	
İskonto oranı (10 gün içinde ödenirse geçerli)			%2	
İskontodan yararlanacak müşterilerin toplama oranı			%60	
Ortalama tahsil süresi	60 gün		60 gün	
Ağırlıklı ortalama ile tahsil süresi			30 gün	(0.60x10+0.40x60)
Alacak tutarı	2000	(12000x(360/60))	1000	(9000/(360/30))
Kar marjı	%20		%20	
Sermaye maliyeti	%50		%50	

Kaynak: Prof. Dr. Muharrem Özdemir, Finansal Yönetim, 2. Baskı, İstanbul: Türkmen kitapevi, 1999, ss. 189-190.

Tablo 4: Nakit İskontosu İle Alacakların Taşıma Maliyetinin Karşılaştırılması

	Tutar	Hesaplama
İskonto dolayısıyla oluşan gelir kaybı	144	(12000*0.02*0.6)
Mevcut durumda alacağın maliyeti	1600	(2000*(1-0.2))
Planlanan satışlara göre alacağın maliyeti	800	(1000*(1-0.2))
Alacakların taşıma maliyetindeki tasarruf	400	((1600-800)*%50)

Kaynak: Prof. Dr. Muharrem Özdemir, Finansal Yönetim, 2. Baskı, İstanbul:Türkmen kitapevi, ss. 189-190.

* Alacağın firmaya maliyeti= 1- Karlılık oranı.

¹⁶ ÖZDEMİR, a.g.e., ss. 189-190.

Bu hesaplama göre , alacakların taşınma maliyetindeki tasarruf tutarı olan 400 TL'si, nakit iskontosu sonucu oluşan gelir kaybından (144 TL) fazla olduğundan nakit iskontosu uygulaması şirketin karlılığını olumlu yönde etkilemektedir.

1.1.2.3. Vade Uzatımına Bağlı Temerrüt Riski Artış Olasılığının Şirket Karlılığına Etkisinin Ölçülmesi

Kredili satışlar, alıcıya tanınan ödeme vadesinin uzunluğu dolayısıyla belirsizliğin artmasına bağlı olarak ortaya çıkan temerrüt riski olasılığının varsayımlara alınmasını gerektirir. Mevcut vadenin uzatılması alacaklarda yaşanabilecek olası temerrüt riski olasılığını arttırmaktadır. Temerrüt oranı olarak ifade edilen temerrüt riskindeki artış ile ilgili olan varsayım , şirketin kredi politikası değişikliğinde dikkate alınmaktadır.(bkz. Tablo 5) Tablo 6'da çeşitli vadelerde ödeme yapan müşterilerin ödeme vadelerinin ağırlık ortalaması alınarak ortalama tahsil süresi hesaplanmaktadır. Vade uzatımının getireceği tahmini temerrüt riskinin kar zarar tablosunda etkisini izlemek amacıyla , şirketin üstlendiği maliyetler hesaplama dahil edilmektedir. (bkz. Tablo 7) Bu varsayımlar kullanılarak şirketin iskonto maliyeti, alacakları taşıma maliyeti ve tahsil edilemeyen alacakların maliyeti mevcut ve planlanan kredili satış politikasına göre hesaplanmaktadır. (bkz. Tablo 8) Şirketin kar zarar tablosu, ilgili varsayımları ve hesaplamaları içerecek şekilde düzenlenmektedir.(bkz. Tablo 9)¹⁷

¹⁷ Monika WIECZOREK, "The role of credit insurance in accounts receivable management", Faculty of Finance and Insurance, Department of Finance, the Karol Adamiecki University of Economics in Poland, http://www.ekf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/ekf/konference/cs/okruh/irpfi/rocnik-2005/prispevky/dokumenty/Wieczorek_Monika.pdf, (19 Ekim 2012), ss. 489-490.

Tablo 5 : Vade Uzatımına Bağlı Temerrüt Riskindeki Artış

	Mevcut kredili satış politikası	Planlanan kredili satış politikası
Kredi Koşulları		
Satış tutarı	50000	60000
İskonto oranı	%2	%3
5 gün içinde ödeyen müşteriler için geçerli)		
Ortalama tahsil süresi	20 gün	40 gün
Tahmini temerrüt oranı	% 2.5	% 4

Kaynak: Monika Wieczorek, “The role of credit insurance in accounts receivable management”, Faculty of Finance and Insurance, Department of Finance, the Karol Adamiecki University of Economics in Poland, http://www.ekf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/ekf/konference/cs/okruhy/frpfi/rocnik-2005/prispevky/dokumenty/Wieczorek_Monika.pdf, (19 Ekim 2012) s. 492

Tablo 6 : Ortalama Tahsilat Süresinin Hesaplanması

Mevcut kredili satış politikası	Müşteri grupları %'si	Planlanan kredili satış politikası	Müşteri grupları %'si
5 gün içinde iskonto ile ödeyen müşteriler	%30	5 gün içinde iskonto ile ödeyen müşteriler	%50
20 gün içinde iskonto ile ödeyen müşteriler	%60	40 gün içinde iskonto ile ödeyen müşteriler	%40
Kredi vadesinden sonra maksimum 10 gün içinde ödeyenler	%10	Kredi vadesinden sonra maksimum 10 gün içinde ödeyenler	%10
Ortalama tahsilat süresi (OTS)	16.5 gün	Ortalama tahsilat süresi (OTS)	23.5 gün
OTS= 0.30x5 gün +0.60x20 gün +0.10x30 gün		OTS= 0.50x5 gün +0.40x20 gün +0.10x50 gün	

Kaynak: Monika Wieczorek, “The role of credit insurance in accounts receivable management”, Faculty of Finance and Insurance, Department of Finance, the Karol Adamiecki University of Economics in Poland, http://www.ekf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/ekf/konference/cs/okruhy/frpfi/rocnik-2005/prispevky/dokumenty/Wieczorek_Monika.pdf, (19 Ekim 2012) s. 493.

Tablo 7: Şirket Maliyetleri, Varsayımlar

Değişken maliyetler satış cirosunun % 50'sini oluşturmaktadır.	
Sabit maliyetler	10000
Finansman maliyeti *	%15
İstihbarat ve tahsilat masrafları	500

Kaynak: Monika Wieczorek, “The role of credit insurance in accounts receivable management”, Faculty of Finance and Insurance, Department of Finance, the Karol Adamiecki University of Economics in Poland ,
http://www.ekf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/ekf/konference/cs/okruhy/frpfi/rocnik-2005/prispevky/dokumenty/Wieczorek_Monika.pdf, (19 Ekim 2012)ss. 489- 490.

* Finansman maliyeti, sermaye maliyetine eşdeğer olarak dikkate alınmaktadır.

Tablo 8: Maliyetlerin Hesaplanması

	Tutar	Hesaplama
İskonto maliyeti		
Mevcut kredi politikası	300	$50000 \times 2\% \times 30$
Planlanan kredi politikası	900	$60000 \times 3\% \times 50$
(Satış tutarı x İskonto oranı x İskonto uygulanan müşteri oranı)		
Alacakların taşınma maliyeti		
Mevcut kredi politikası	357	$17 \text{ gün} \times 50000 / 360 \times 15\%$
Planlanan kredi politikası	600	$24 \text{ gün} \times 60000 / 360 \times 15\%$
(OTS x Ortalama günlük satış tutarı x Sermaye maliyeti)		
Tahsil edilmeyen alacağın maliyeti*		
Mevcut kredi politikası	1250	$50000 \times 2.5\%$
Planlanan kredi politikası	2400	$60000 \times 4\%$
(Temerrüt oranı x Satış tutarı)		

Kaynak: Monika Wieczorek, The role of credit insurance in accounts receivable management, Faculty of Finance and Insurance, Department of Finance, the Karol Adamiecki University of Economics in Poland ,
http://www.ekf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/ekf/konference/cs/okruhy/frpfi/rocnik-2005/prispevky/dokumenty/Wieczorek_Monika.pdf, (19 Ekim 2012),s. 494.

* Tahsil edilemeyen alacağın finansman maliyeti hesaplamaya dahil edilmemiştir.

Tablo 9: Tahsil Edilemeyen Alacağın Şirket Kar-Zarar Tablosuna Etkisi

Kar zarar hesabı	Mevcut kredili satış politikası	Planlanan kredili satış politikası
Yıllık brüt satışlar	50000	60000
- İskonto maliyeti	300	900
- Değişken maliyetler	25000	30000
- Sabit maliyetler	10000	10000
=	14700	19100
- Ticari alacak riski ile ilgili maliyetler (a+b+c)	2107	3500
a Alacakların taşıma maliyeti	357	600
b İstihbarat ve tahsilat masrafları	500	500
c Tahsil edilemeyen alacağın maliyeti	1250	2400
= Kar	12593	15600

Kaynak: Monika Wieczorek, The role of credit insurance in accounts receivable management, Faculty of Finance and Insurance, Department of Finance, the Karol Adamiecki University of Economics in Poland , http://www.ekf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/ekf/konference/cs/okruhy/frpfi/rocnik-2005/prispevky/dokumenty/Wieczorek_Monika.pdf, (19 Ekim 2012), s. 494.

Yukarıda yer alan kar zarar tablosunda görüleceği üzere, iskonto oranındaki değişiklik ve vade uzatım kararı, vade uzatımına bağlı temerrüt oranındaki artışa sebep vermektedir. Bununla birlikte, kredili satış politikasının şirketin satışlarını ve karını arttırmak konusunda başarılı olduğu gözlemlenmektedir. Temerrüt riskindeki artış beklentisine rağmen, şirketin kazancı 12593 TL'den 15600 TL'ye yükselmiştir.

1.1.3. İşletme Sermayesi Yönetimi, Likidite Yönetimi ve Nakit Yönetimi Açısından Ticari Alacakların Önemi

Finansal yönetimin amacı , işletmenin gereksinim duyduğu fonların en uygun koşullarla sağlanması, korunması ve etkin olarak kullanılmasıdır. Yapılan çalışmalar neticesinde , şirket karının artırılması, işletmenin piyasa değerinin yükseltilmesi hedeflenmektedir. Finansal fonksiyonlar bağlı ve duran varlıklara yapılacak yatırım kararlarını, finansal kararları, temettü dağıtılması ile ilgili kararları ve şirketin hisse

senedi veya tahvil çıkararak borçlanması veya halka açılması gibi şirket kararlarını içermektedir. Finansal yönetim, şirketlerde likidite yönetimi, işletme sermayesi yönetimi ve nakit yönetimi fonksiyonlarını da içermektedir.¹⁸

İşletme sermayesi bir şirketin günlük faaliyetlerini yönetebilmesi için ihtiyaç duyduğu nakit tutarı olarak tanımlanmaktadır . İşletme sermayesi formül olarak dönen varlıklardan kısa vadeli borçların çıkarılması olarak tanımlansa da, ifade ettiği değer bunun çok üstündedir. İşletmenin dönen varlıkları ağırlıklı olarak stoklar ve ticari alacaklardan oluşurken, kısa süreli borçları ise ağırlıklı olarak , satıcılara olan borçlar ve kısa vadeli banka kredilerinden oluşmaktadır. Şayet dönen varlıklar ile kısa vadeli borçlar arasındaki fark negatif ise, şirketin kısa vadeli borçlarla duran varlıkları finanse ettiği sonucuna varılmaktadır. Bu durumda, şirketin likidite riski çok yüksektir. Şayet dönen varlıklar ile kısa vadeli borçlar arasındaki fark pozitif ise şirketin dönen varlıklarının kısa vadeli borçlarının üstünde olması dolayısıyla dönen varlıkların bir kısmının uzun vadeli borç ve sermaye ile fonlandığı kabul edilmektedir. Bu durumda işletme sermayesinin yüksek olduğu sonucu çıkarılmaktadır. Ancak , işletme sermayesinin yüksek olması tek başına bir ölçüt olmamaktadır. Bununla birlikte , şirketlerin kredi değerliliğinin tespitinde işletmenin tam kapasite ile çalıştığının ve faaliyetlerini etkin bir şekilde yürüttüğünün bir göstergesi olduğu kabul edilir.¹⁹

Likidite yönetimi, dönen varlıkların kısa vadeli borçları karşılayabilmesini sağlayacak şirket faaliyetlerinin yönetilmesini gerektirir. Ancak, likidite ile karlılık arasında ters yönlü bir ilişki söz konusudur. Dönen varlıkların toplam varlıklar içerisindeki payının yüksek olması işletmenin likidite riskini azaltır , ancak dönen varlıklara yapılan yatırımların atıl kalması hallerinde karlılığı olumsuz yönde etkiler. Dönen varlıklar payının azalması ise şirketin likiditesinin azalmasına sebebiyet verebilir. Öte yandan , kısa vadeli borçların toplam varlıklara oranının artması likidite riskinin artmasına sebep verir. Ancak, karlılık üzerindeki etkisi kısa vadeli fonların

¹⁸ Niyazi BERK, **Finansal yönetim**, 5. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitapevi, 2000, s.13.

¹⁹ Cudi Tuncer GÜRSOY, **Finansal Yönetim İlkeleri**, 2. Baskı , İstanbul : Beta yayınları, 2012, s. 347.

genellikle uzun vadeli fonlara göre maliyetinin az olması nedeniyle , olumlu yönde olur. Bu nedenle, işletme sermayesinin artması likidite riskini ve şirket karlılığını azaltmakta, azalması ise likidite riskini ve şirket karlılığını arttırmaktadır. Bu nedenle, işletme sermayesi düzeyi hakkında verilecek karar likidite riski ile karlılık arasında bir dengenin kurulmasına bağlıdır.²⁰

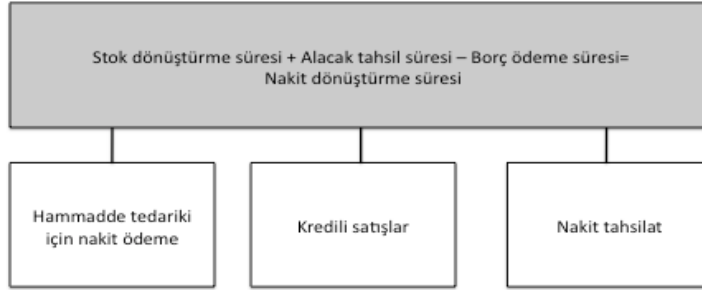
Şirketlerin likidite riskini belirleyen unsurlardan biri şirketlerin nakde dönme hızıdır. Stokların satışa dönme hızı ve alacak tahsil süresi, bir işletmenin operasyonel döngüsünün etkinliğini gösteren önemli unsurlardır. Şirketler alacaklarını tahsil edebildikleri ölçüde ticari borçlarını ve banka borçlarını ödeyebilmekte ve şirketin büyümesini sağlayacak faaliyetleri sürdürebilmektedirler. Bu nedenle, alacak tahsil süresi belirlenirken, şirketin tedarikçilerine olan ticari borçlarının ödenme süresi dikkate alınmalıdır.²¹ Şirketlerde nakit dönüştürme süresi, stok dönüştürme süresi ile alacak tahsil süresinin toplamından borçların ödenme süresinin çıkarılmasıyla bulunur. Şayet alacak tahsil süresi uzarken borçların ödenme vadesi ile stok dönüştürme süresi aynı kalır ise, nakit süresi azalır. Şayet borçların ödenme süresi artar ise, alacak tahsil süresi ve stok dönüştürme süresi aynı kaldığında, nakit süresi artar. Nakit süresinin artması, kısa vadeli kredi gereksinimini azaltan bir unsurdur.²² Bu bakımdan, kredili mal tedariki ve kredili satış şartları şirketlerin işletme sermayesi finansmanı ihtiyaçlarını etkilemesi açısından önem arz etmektedir. Kredili mal tedarikinde, şirket tedarikçilerine olan borçları daha uzun vadede ödediğinde, ödeme süresinin uzaması neticesinde şirkete kaynak yaratılmaktadır. Kredili satışlarda ise vade uzadıkça alacakların geç tahsilinden dolayı ,şirket kısa vadeli ticari borçları ödeyebilmek için kaynak ihtiyacı içerisinde olmaktadır. Benzer şekilde, şayet kredili satışlarda tahsilat süresinde kısalma olursa, naktin oluşumu hızlandığından şirketin borçlanma ihtiyacı

²⁰ GÜRSOY, a.g.e., s. 350.

²¹ Keown MARTİN ve Petty SCOTT, JR. **Financial Management Principles and Applications** , New Jersey :Prentice Hall, 2002, ss. 607-613.

²² Richard BREALEY, Steward C. Myers ve Alan MARCUS, **İşletme Finansının Temelleri**, Ünal Bozkurt, Türkan Arıkan,Hatice Doğanlı (çev.) İstanbul: McGraw Hill ve Literatür Yayıncılık, Beşinci Basım, 2007,ss. 523-524

azalmaktadır.²³(bkz.Şekil1)

Şekil 1: Nakit Dönüştürme Süresi

Kaynak: Prof. Dr. Muharrem ÖZDEMİR, Finansal Yönetim, 2. Baskı, İstanbul:Türkmen kitapevi, 1999, s. 127.

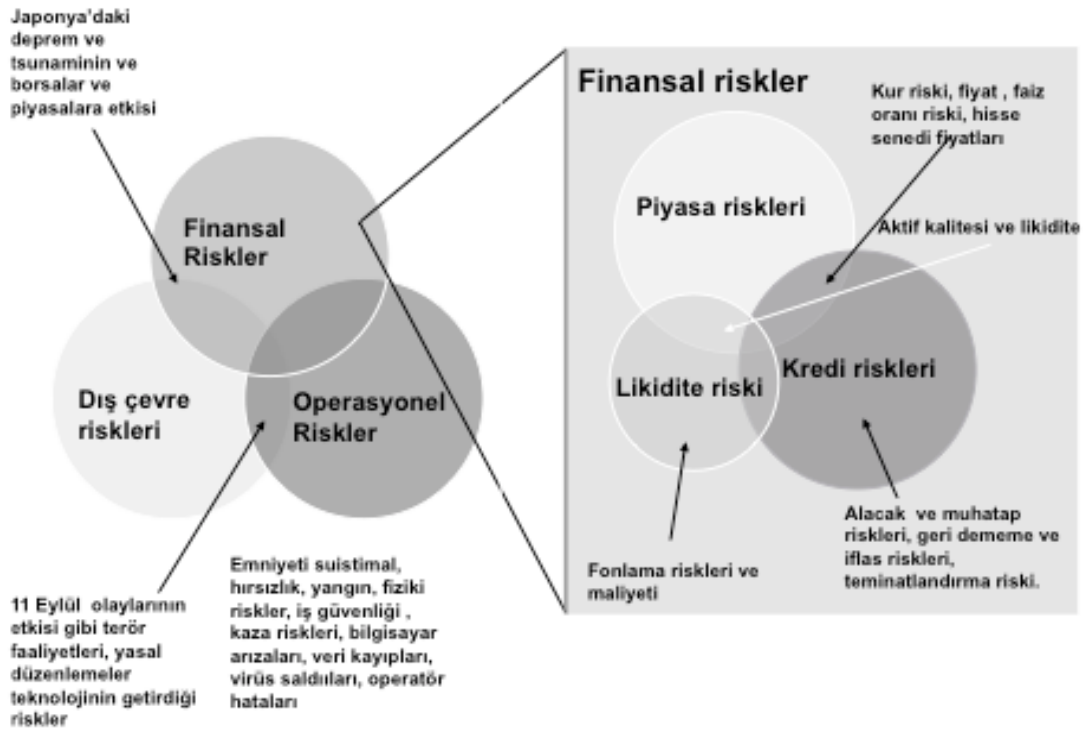
Nakit yönetimi ise , işletmenin büyüme konusundaki hedeflerini ve finansal yükümlülüklerini karşılayabilmesi için yeterli nakdin sağlanmasını hedefler. Nakit yönetiminin etkinliği eksik nakit ihtiyacının getirdiği fonlama maliyeti ile fonları değerlendirememekten kaynaklanan fazla nakit bulundurmanın getireceği kar kaybı arasında bir seçim yapılmasını gerektirir. Bu nedenle alacakların nakde dönme hızı, bunu etkileyen kredili satış politikaları ve beraberinde gelen kredi risklerinin yönetilmesi şirketlerin likidite yönetimi ve nakit yönetimi politikaları ve uygulamaları açısından son derece önemlidir. Alacakların zamanında tahsil edilememesi şirketlerin likidite riskini arttırmakta, işletme sermayesi tutarını azaltmakta ve şirketlerin harici kaynaklardan ihtiyaç duyacağı finansman ihtiyacını arttırmaktadır. Bu nedenle şirketler, gelecekteki para akış tahminlerini yaparak nakit bütçesini düzenlerken, kredili satış koşullarının getireceği riskleri dikkate alarak nakit tutma ihtiyaçlarını belirlemelidirler.²⁴

²³ ÖZDEMİR, a.g.e., s. 28.

²⁴ ÖZDEMİR, a.g.e., ss.149-158.

1.2. Şirketlerin Karşılaştığı Riskler

Şirketlerin karşılaşılabileceği riskler çok farklı şekillerde sınıflandırılabilir. İşletmenin yapısal ve sektörel özellikleri bu sınıflandırmayı önemli ölçüde etkileyecektir. En fazla görülmüş sınıflandırma , riskleri finansal riskler , operasyonel riskler , dış çevre riskleri olarak üç başlık altında toplamaktadır.²⁵ Bu sınıflandırmaya ilave olarak sigortacılık sektöründe son yıllarda güncel hale gelen yönetim riskleri de sınıflandırmaya dahil edilmektedir. Ancak, bu risk kategorilerini kesin çizgilerle birbirinden ayırmak günümüz dünyasında mümkün değildir. Dışsal olaylara bağlı olarak çeşitli risk grupları farklı şekillerde etkilenmekte ve karşılaşılan riskler şirketlerin iş yapma performansını etkilemektedir. (bkz. Şekil 2)²⁶

Şekil 2: Risk grupları arasındaki ilişki

Kaynak: James LAM , “Enterprise Risk Management”, Casualty Actuarial Society, Temmuz 2003, www.casact.org/education/rcm/2003/ERMHandouts/lam1.ppt

²⁵ LAM, a.g.e., s. 116.

²⁶ James LAM , “Enterprise Risk Management”, Casualty Actuarial Society, Temmuz 2003, www.casact.org/education/rcm/2003/ERMHandouts/lam1.ppt (19 Ekim 2012).

1.2.1. Finansal Riskler: Finansal riskler kurumun finansal pozisyonunun ve tercihlerinin sonucunda ortaya çıkan riskleri ifade eder. Finansal riskler içerisinde piyasa riski, kredi riski ve likidite riski yer almaktadır.²⁷

a) Piyasa Riski : Bir şirketin, piyasa fiyatlarındaki dalgalanmalar neticesinde karşılaşılabileceği riski ifade eder. Hisse senedi piyasasındaki fiyat hareketleri neticesinde şirket değerinin olumsuz yönde etkilenmesi, faiz oranlarındaki değişimler neticesinde faize bağlı finansal varlıkların muhtemel kayıplarını ifade eden faiz oranı riski , döviz kurundaki değişimler neticesinde işletmelerin varlık, kaynak ve gelir giderlerini etkileyen döviz kuru riski, piyasa riskleri içerisinde tanımlanabilir.

b) Kredi Riski: Borçlunun veya yükümlünün ödemesi gereken herhangi bir borcu ödememesi sonucu oluşan ticari risktir. Banka için zarar etme riski konut kredisi, kredi kartı borcu ve genel olarak kredi borçlarının ödenmemesi sonucunda karşılaşılan risktir. Şirketler için kredi riski, ticari işlemlerde vadesi gelen ticari alacakların müşteriden tahsil edilememesi riskidir. Bu bakımdan, ticari alacak riski veya ticari risk olarak adlandırılır.

c) Likidite Riski: Sahip olunan varlıkların gerektiğinde nakde çevrilememesi neticesinde oluşan risktir. Varlıkların vadelerinin, yükümlülüklerin vadelerinden daha uzun olması durumu likidite riskini artırmaktadır.

1.2.2. Operasyonel Riskler: Operasyonel riskler bir kurumun temel iş ve faaliyetlerini yerine getirmesini engelleyebilecek riskleri ifade eder. Emniyeti suistimal gibi insane kaynağına dair riskler, yangın ve deprem gibi fiziki riskler , ürün geliştirme sırasında karşılaşılan riskler , bilgi işlem sistemi ile ilgili riskler , hukuki riskler ve marka yönetimi gibi risk başlıkları bu kategori içerisinde yer alan risklerden bazılarıdır.

²⁷ TÜSİAD, Kurumsal Risk Yönetimi , http://www.tusiad.org.tr/_rsc/shared/file/17MartTUSIADSunum.pdf (19 Ekim 2012), s. 19.

1.2.3. Dış Çevre Riskleri: Bu kategoride yer alan riskler kurumun faaliyetlerinden bağımsız olarak ortaya çıkan, ancak kurumun tercihlerine bağlı olarak şirketi etkileyen risklerdir. Katastrofik riskler, yasal düzenlemeler, ekonomik ve politik değişiklikler, rakipler ve sektördeki değişiklikler bu kategorideki risklere örnek olarak sayılabilir.²⁸ Örneğin Japonya’da yaşanan deprem ve tsunami felaketinin finansal piyasaları olumsuz etkilediği, bir çok şirketin iflas ettiği bilinmektedir. Benzer şekilde, 11 Eylül terörist faaliyetlerinin yüksek bir yıkım riski yarattığı, sadece fiziki riskler anlamında değil, aynı zamanda kaybedilen insan hayatı dolayısıyla maddi ve manevi kayıp yarattığı bilinmektedir. Bu durumun etkisi finansal riskler açısından da gözlenmiştir. Şirketlerin borsa değeri düşmüş, bankaların likidite riskleri artmıştır.

1.2.4. Yönetim Riskleri: Bu kategorilerin dışında son yıllarda güncel konulardan birisi de yönetsel risklerdir. Şirketlerin yöneticileri ve müdürleri, yönetime ilişkin kararlarından dolayı şahsen sorumlu tutulabilirler. İhmal, hata, yanlış beyan gibi yönetsel riskler veya mesleki riskler sırasıyla, yönetici sorumluluk sigortaları veya mesleki sorumluluk sigortaları gibi sigorta ürünlerinin tüm dünyada gündeme gelmesini sağlamıştır. Bu sigortaların varlığı , işgörenlerin sorumluluk alma konusundaki ve yaptıkları eylemlerin sonucuna katlanma konusundaki bilincini de arttırmaktadır. Bu sigortalar, özellikle gelişmiş ülkelerde kurumsal yönetim ilkeleri ve risk yönetimi prensiplerinin doğru uygulanması konusundaki beklentilerden doğmuştur.²⁹

1.3. Ticari Alacaklarda Risk Unsurları

Şirketlerin ticaret yaparken karşılaştığı ticari alacak riskleri, mal ya da hizmet tedarikinde bulunan tedarikçinin müşterisinin finansal durumunun kötüye gitmesi neticesinde karşılaşılan ticari riskler (iflas ve temerrüt) ile şirketin bulunduğu ülkeye

²⁸ TÜSİAD, a.g.m., s. 20.

²⁹ Huriye KUBİLAY, **Özel Sigorta Hukuku**, 2. Baskı, İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitapevi, 2003, s. 139.

bağlı olarak oluşan ve şirketin borcunu ödeyememesi sonucunu doğuran politik risklerdir.³⁰

Çeşitli ülkelerde belirli dönemlerde yayınlanan iflas istatikleri ve kredi derecelendirme şirketleri tarafından açıklanan raporlar, örneğin Moody's KMV analizleri ile tahmin edilen temerrüt frekansları (Expected default frequencies) ticari alacak risklerinin izlenmesi açısından önemlidir. Örneğin 2008-2009 finansal krizinin etkisiyle iflas eden şirket sayısı bir önceki seneye karşılaştırıldığında 2009 yılında önemli ölçüde artış göstermektedir.³¹ (bkz. Tablo 10) Tabloda görüleceği üzere, finansal kriz döneminde gelişmiş olan ülkelerde dahi iflas eden şirket sayısı artmaktadır. Tablo 11'de ise iflas eden şirket sayısındaki değişimle ilgili güncel tahminler yer almaktadır. Tablodan da izleneceği üzere, 2012 yılı için yapılan tahminlere göre ülkelere göre değişimle birlikte iflaslarda artış beklenmektedir. Özellikle Avrupa'da yaşanan resesyonun etkisi , ekonomik büyümenin yavaşlaması , finansman koşullarının zorlaşması ve daralan kredi hacmi gibi ekonomik koşulların şirketlerin finansal durumlarını olumsuz etkileyeceği beklenmektedir. Nitekim, kredi derecelendirme kuruluşlarının bir çok Avrupa ülkesi için aldığı not indirim kararları ülke risklerinin de arttığını göstermektedir.³²

³⁰ Alan BEARD ve Richard THOMAS, **Trade Finance Handbook**, Ohio : R.R. Donnelly, Crawfordsville, 2006,s. 3.

³¹ Atradius, Economic Outlook, Eylül 2011,
http://global.atradius.com/images/stories/Publications/economic_outlook/Economic%20Outlook%20September%20011.pdf (19 Ekim 2012),ss.26-28.

³² Atradius, Economic Outlook, Kasım 2012,
http://global.atradius.com/images/stories/Publications/economic_outlook/Economic_Outlook_November_2012.pdf ,
(19 Ekim 2012) , ss. 26-28

Tablo 10 : Şirket İflasları (adet)

	Artış	2007	2008	2009	2010
Belçika		7677	8472	9420	9579
	%	0.8	10.4	11.2	1.7
Fransa		42840	51254	53743	52106
	%	6	19.6	4.9	-3
Almanya		29160	29291	32587	31998
	%	-14.6	0.5	11.6	-2.1
Hollanda		4602	4635	8040	7268
	%	-22.5	0.7	73.5	-9.6
İsviçre		4314	4221	5215	6255
	%	-4.7	-2.2	23.5	19.9
İngiltere		12507	15535	19077	18045
	%	-4.8	24.2	22.8	-15.9
Danimarka		2401	3709	5710	6461
	%	20.8	54.5	54	13.2
Finlandiya		2254	2612	3275	2864
	%	-1.4	15.9	25.4	-12.5
Norveç		2845	3637	5013	4435
	%	-6.2	27.8	37.8	-11.5
İsveç		6152	6602	7892	7546
	%	-5.2	7.3	19.5	-4.4
Japonya		14091	15646	15480	13321
	%	6.4	11	-1.1	-13.9
Amerika		28137	42861	60530	56046
	%	42	52.3	41.2	-7.4
Yunanistan					
	%	0	30	40	30
İtalya					
	%	-35	18	40	20
Portekiz					
	%	-12	54	36	10
İspanya					
	%	10	100	50	5

Kaynak: Atradius, Economic Outlook, Eylül 2011,
http://global.atradius.com/images/stories/Publications/economic_outlook/Economic%20Outlook%20September%202011.pdf (19 Ekim 2012), ss. 26-28.

Tablo 11: İflas Tahminleri (% değişim)

	2010	2011	2012 (tahmin)
Avustralya	-1.3	6.3	5
Avusturya	-7.6	-8	5
Belçika	1.7	6.7	5
Kanada	-20	-10.5	-5
Danimarka	13.2	-15.4	0
Finlandiya	-12.5	2.8	5
Fransa	-3	-5.2	0
Almanya	-2.1	-5.9	0
Yunanistan	30	30	25
İrlanda	10	-5	0
İtalya	20.8	16.9	15
Japonya	-13.9	-4.4	-5
Luksemburg	32.9	4	0
Hollanda	-9.6	-1	15
Yeni Zelanda	-5.8	-10.8	0
Norveç	-11.5	-1.8	-10
Portekiz	15.6	17.1	5
İspanya	2.2	14.3	20
İsveç	-4.4	-4.2	5
İsviçre	19.9	6.5	0
İngiltere	-15.9	5.1	0
Amerika	-7.4	-15.2	-10

Kaynak: Atradius, Economic Outlook, Kasım 2012,
http://global.atradius.com/images/stories/Publications/economic_outlook/Economic_Outlook_November_2012.pdf , (19 Nisan 2013) , s.32.

Çeşitli ülkelerde yayınlanan iflas verilerinin takip edilmesi ülke ihracatının yapıldığı ülkelerde ticari riskin takibi açısından son derece önemlidir. İhracatın en fazla yapıldığı ülkeler ile bu ülkelerde kredi sigortası şirketlerinin kısa vadeli olarak taşıdığı riskler ve ödenen tazminatlar 2012 yıl sonu verileriyle aşağıda Tablo 12 'de karşılaştırılmaktadır.³³ Bu karşılaştırmaya göre en fazla ihracat yapılan ülkeler 2012

³³ TİM, <http://www.tim.org.tr/tr/ihracat-ihracat-rakamlari-tablolar.html> (19 Nisan 2013) ; Berne Union, <http://www.berneunion.org/pdf/Berne%20Union%202012%20-%20Charts%20and%20numbers%20for%20website.pdf> (19 Nisan 2013).

yılı itibarıyla Berne Union'ın yayınladığı istatistiklerden izleneceği üzere kredi sigortası kuruluşları tarafından tazminatların en fazla ödendiği ülkelerdir.

Tablo 12: Türkiye'nin İhraç Pazarları İle Ödenen Tazminatların Karşılaştırması

2012 verileri ile Türkiye'nin İhraç Pazarları	Taşınan risk sıralaması	Ödenen tazminat sıralaması	Türkiye'nin ihracat Pazarı sıralaması
A.B.D	1	2	7
Almanya	2	4	1
İtalya	4	1	2
Fransa	5	6	6
İngiltere	3	3	3
İspanya	6	5	8

Kaynak: TİM, <http://www.tim.org.tr/tr/ihracat-ihracat-rakamlari-tablolar.html> (19 Nisan 2013) ve Berne Union, <http://www.berneunion.org/pdf/Berne%20Union%202012%20-%20Charts%20and%20numbers%20for%20website.pdf> (19 Nisan 2013)

Yurtiçinde faaliyet gösteren şirketlere ilişkin iflas istatistikleri ülkemizde yayınlanmamaktadır. Bu nedenle yurtiçi ticari risklerin boyutunu göstermek açısından karşılıksız çek ve protestolu senet tutarlarının gelişimi incelenmektedir. (bkz. Tablo 13 ve Tablo 14) Karşılıksız çek adet ve tutarlarından izleneceği üzere , 2012 yılında ibrazında karşılıksız kalan çek adet ve tutarı tutarı ikiye katlanmaktadır. Protesto edilen senet sayısı ve tutarı incelendiğinde benzer bir gelişimin olduğu gözlemlenmektedir.³⁴ Bu tutarların büyüklüğü, artış veya azalıştan bağımsız olarak yurtiçi ticarete karşılaşılan risklerin büyüklüğünü göstermektedir.

³⁴ TCMB, <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/bgm/rmm/Protestogiris.html> (19 Nisan 2013)
TCMB, http://www.tcmb.gov.tr/yeni/bgm/oatim/btom_cek3.html (19 Nisan 2013)

Tablo 13: İbrahim Edilen Çekler ve Karşılıksız Kalan Çekler

Bankalararası Takas Odalarına İbrahim Edilen Çek Adet ve Tutarları ile İbrahimde karşılıksız kalan çek adet ve tutarları					karşılıksız kalan çek adet ve tutarlarının toplam ibraz edilen çek adet ve tutarlarına oranları (%)	
	Toplam İbrahim Edilen Çek Adedi	Toplam İbrahim Edilen Çek Tutarı	İbrahimde Karşılıksız Kalan Çek Adedi	İbrahimde Karşılıksız Kalan Çek Tutarı	Adet	Tutar
2008 Toplam	25.611.016	265.266.505.239	1.434.439	13.317.031.678	5,60	5,02
2009 Toplam	21.571.689	228.247.351.562	1.651.880	15.583.860.806	7,66	6,83
2010 Toplam	19.788.017	245.185.861.999	778.806	8.476.250.304	3,94	3,46
2011 Toplam	19.050.265	294.243.345.183	515.915	8.550.690.078	2,71	2,91
2012 Toplam	19.730.691	349.935.502.325	800.059	16.217.436.911	4,05	4,63
Mart 2012	1.281.858	23.088.151.387	47.210	920.229.947	3,69	3,99
Mart 2013	999.587	22.921.268.944	34.933	917.500.936	3,50	4,00

Kaynak: TCMB,

http://www.tcmb.gov.tr/yeni/bgm/oatim/btom_cek3/btom_cek3.html(19 Nisan 2013)

Tablo 14: Protesto Edilen Senetler

	Protesto Edilen Senet Sayısı			Protesto Edilen Senet Tutarı (TL.)		
	2.000 TL ve üstü	2.000 TL Altı (Global)	Toplam	2.000 TL ve üstü	2.000 TL Altı (Global)	Toplam
2012	640.091	434.639	1.074.730	6.530.643.832	418.560.616	6.949.204.448
2011	524.947	394.031	918.978	4.540.100.072	362.175.045	4.902.275.117
2010	900.600	315.573	1.216.173	5.584.255.888	184.566.957	5.768.822.845
2009	1.175.326	424.631	1.599.957	7.530.881.141	240.397.422	7.771.278.563
2008	1.130.731	443.300	1.574.031	6.519.974.805	240.253.121	6.760.227.926
2012/3	44.422	35.366	79.788	380.153.956	33.824.289	413.978.245
2013/3	50.639	33.389	84.028	509.549.859	33.246.097	542.795.956

Kaynak:TCMB, <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/bgm/rmm/protestogiris.html> (19 Nisan 2013).

1.3.1. Ticari Riskler:

Ticari riskler, tedarikçinin mal ve hizmet satışlarından doğan alacaklarını müşterisinin finansal durumundan kaynaklanan nedenlerle tahsil edememesi sonucunda karşılaşılan risklerdir. Bu risk grubu nispeten tedarikçi şirketin kontrolündedir. Bu risklerin belirlenmesi, ölçülmesi ve sigortalanması yoluyla kontrolü ve transferi şirketlerin risk yönetimi konusundaki genel uygulama ve sorumluluk alanlarından biridir. Ticari riskler, tedarikçinin mal ve hizmet sunduğu müşterisinin temerrüde düşmesi veya iflas etmesi hallerini kapsar. Ülkemizde, temerrütle ilgili tanım ve uygulamalar, Türk Borçlar Kanununda, iflasla ilgili tanım ve uygulamalar İcra ve İflas Kanununda yer almaktadır. Bu bakımdan, ilgili Kanun Maddelerinde yer alan tanımlar aşağıda verilmektedir.

a) Temerrüt: Temerrüt, hukuk dilinde "gecikme", "direnme" gibi sözcüklerle ifade edilmektedir. Temerrütte borcun zamanında ifa edilmemesi, ifada gecikilmesi söz konusudur. Borcun zamanında ifa edilmemesine neden olan kişi alacaklı ise alacaklının temerrüdü; ifanın borçlu tarafından ödenmemesi, zamanında yerine getirilmeyip böylece borcun ihlaline yol açılması halinde borçlunun temerrüdü oluşur. Kredi sigortalarının işleyişi açısından borçlunun temerrüdü önem kazanmaktadır. Borçlu, borcun konusunu oluşturan edimi borç ilişkisinde öngörülen zamanda yerine getirmediği takdirde temerrüde düşer.³⁵

b) İflas: İflas ticaret mahkemesi tarafından iflasına karar verilen bir borçlunun haczedilebilen bütün mal varlığının, cebri icra yoluyla paraya çevrilerek, bundan bilinen bütün alacaklılarının tatmin edilmesini sağlayan toplu bir cebri icra yoludur. İflas, kural olarak tacirler hakkında uygulanabilir. Tacirler, her türlü borçlarından dolayı iflasa tabidirler. Buna göre bir tacir, hem ticari işletmesi ile ilgili olan ticari borçlarından, hem

³⁵ Haluk NOMER, **Borçlar Kanunu**, 12. ci Baskı, İstanbul: Beta Basım A.Ş., Eylül 2012, s. 261.

de işletmesi ile ilgili olmayan adi borçlarından dolayı iflasa tabidir.³⁶ İflasta, borçlunun bütün alacaklıları ve tüm mal varlığı söz konusudur. Üç çeşit iflas yolu vardır; iflas yoluyla takip, kambiyo senetlerine dayalı iflas, doğrudan iflas yolu.

i. Adi İflas Yolu: Borçlusunu iflas yolu ile takip etmek isteyen alacaklı, alacağı bir kambiyo senedine bağlı ise kambiyo senetlerine mahsus iflas yoluna, değilse adi iflas yoluna başvurur. Alacaklı, takibe icra dairesinde yapacağı bir iflas talebi ile başlar.

ii. Kambiyo Senetlerine Mahsus İflas Yolu: Bu iflas yoluna, sadece alacağı bir kambiyo senedine bağlı olan alacaklı gidebilir. Bu yoldaki iflas takibi ve davası, adi iflas yolundakine benzer; her iki yol arasında esaslı bir fark yoktur. Alacaklı, icra dairesine müracaat ederek borçlusu aleyhine takibi başlatır. İcra memuru senedin kambiyo senedi olduğunu ve vadesinin geldiğini tespit ederse, borçluya ödeme emri gönderir. Ticaret mahkemesi iflas davasının sonucuna karar verir.

iii. Doğrudan Doğruya İflas: Alacaklının, öncelikle icra dairesine başvurup iflas takibi yapmadan ticaret mahkemesinde iflas davası açtığı usule doğrudan doğruya iflas yolu denilmektedir. Bazı durumlarda, alacaklının borçluya karşı bir iflas takibinde bulunması, icra dairesinin borçluya iflas ödeme emri göndermesi, ödeme emrindeki sürelerin beklenmesi alacaklının alacağına kavuşmasını tehlikeye sokabilir veya borçlunun borcunu ödemeyeceği önceden kuvvetle tahmin edilmektedir. Bu gibi hallerde alacaklının doğrudan ticaret mahkemesinde iflas davası açarak borçlunun iflasını isteyebilmesi gerekir. İcra ve İflas Kanununda doğrudan iflas sayılan belirlenmiştir. Örneğin, borçlunun ikematgahının belli olmaması veya borçlunun kaçması doğrudan iflas sebebidir. Ayrıca Kanunda sermaye şirketlerinin alacaklının talebi ile doğrudan iflasının istenebileceği kabul edilmiştir. Buna göre borçları mevcut ve alacaklarından fazla olduğu beyan ve ispat edilirse bu şirketin iflasına karar

³⁶ İsmail ERCAN, **İcra ve İflas Hukuku**, 7. ci Baskı , İstanbul: On iki Levha yayıncılık A.ř, Nisan 2012, ss. 204-219.

verilebilir. Bu durumda alacaklı, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret mahkemesine başvurarak borçlu aleyhine iflas davası açar. Borçluya kendini savunması için imkan verilir. Alacaklı doğrudan iflas davasında alacağının varlığını ve dayandığı iflas sebebini isbat etmek zorundadır. Bazı durumlarda borçlunun kendisi iflasını isteyebilir. Her iki durumda da Ticaret mahkemesi yapacağı inceleme neticesinde kararını verir.

1.3.2. Politik Riskler

Uluslararası satış sözleşmelerinde politik riskler , tedarikçinin mal ve hizmet satışı yaptığı müşterisinin kendi finansal ödeme gücünden kaynaklanmayan sebeplerle borcunu ödeyememesi veya müşterisinin kamu sektöründe faaliyet gösteren bir şirket olması sebebiyle borcunu ödememesi veya yükümlülüklerini yerine getirmemesi sebebiyle tedarikçinin maruz kaldığı risklerdir. Tedarikçi şirketin müşterisinin bulunduğu ülkede, müşterinin garantörü konumundaki Merkez Bankası veya Maliye Bakanlığı gibi bir kamu kuruluşunun imzalanan kontrat hükümlerinin gerekliliklerini yerine getirmemesi veya kontratı haksız yere iptal etmesi sonucu tedarikçi şirketin maruz kaldığı riskler de politik risklerdir. Sınırötesi yatırımlarda ise müteahhitlerin karşılaştığı riskler , üstlenilen projelerde yatırımlara dair taşınmaz varlıkların veya bu yatırımların yapılması sırasında kullanılan taşınabilir varlıkların aşınmasına, yıpranmasına veya yok olmasına sebebiyet veren veya geri ödeme kabiliyetini etkileyen faaliyetlerin sürdürülmesini engelleyen risklerdir. Politik riskler savaş hali, iç savaş, ihtilal, ayaklanmalar gibi olaylar neticesinde ortaya çıkabileceği gibi , yatırım faaliyeti ile ilgili hukuki çerçevede meydana gelen beklenmeyen değişiklikler veya siyasi iktidar değişiklikleri neticesinde yeni kurulan hükümetlerin yatırım faaliyetinin dayandığı sözleşmeleri feshetmesi ya da yeni şartlar getirecek şekilde sözleşmeleri gözden geçirmesinden kaynaklanabilmektedir. Ayrıca, politik riskler ev sahibi devletin kar transferlerini zorlaştırması veya geçici olarak askıya almasına ek olarak doğrudan veya dolaylı kamulaştırma veya devletleştirme olarak addedilebilecek eylemler neticesinde

de ortaya çıkabilmektedir.³⁷

Yurt dışındaki Türk yatırımcılarının karşılaştığı ticari olmayan risklere karşı geliştirilmiş çeşitli risk transferi araçları mevcut olup, bunların başında uluslararası yatırım anlaşmalarına dayanan uluslararası tahkim mekanizmaları ve resmi destekli ihracat kredi sigortası şirketlerinin veya özel sermayeli kredi sigortası şirketlerinin sunduğu politik risk sigortaları gelmektedir. Uluslararası hukuk çerçevesinde mevcut bulunan ve ülkemizin de bugüne kadar gelişmekte olan bir çok ülke ile imzalamış olduğu ikili veya çok taraflı yatırım anlaşmaları (Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmaları-Enerji Şartı Anlaşması gibi) ve uluslararası anlaşma ile tesis edilmiş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID) gibi uluslararası tahkim merkezleri ve yatırım garanti ajansları (MIGA gibi), ülkemiz yatırımcılarının az gelişmiş ülkelerdeki hak ve menfaatlerinin korunması açısından önemli imkanlar sunmaktadır.³⁸

Politik risk sebebi sayılan haller, politik risk sigortalarına konu olması sebebiyle aşağıda listelenmektedir:³⁹

- Politik şiddet, sivil ayaklanma, savaş, teror ve benzeri haller.
- Taşınabilir ve taşınmaz aktiflere el konulması , millileştirme , istimlak.
- Kontrat şartlarının hükümet tarafından alınan kararlara bağlı olarak haksız yere iptali veya kontrat şartlarının politik sebeplere bağlı olarak uygulanmaması.
- Kamu sektöründe faaliyet gösteren kamu kuruluşunun borcunu ödememesi.

³⁷ Kathryn GORDON, "Investment Guarantees and Political Risk Insurance: Institutions, Incentives and Development", OECD Investment Policy Perspectives, 2008, <http://www.oecd.org/investment/investmentpolicy/44230805.pdf> (19 Ekim 2012), s.5.

³⁸ Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı, <http://www.ydy.gov.tr/?id=5> (19 Ekim 2012).

³⁹ AON, <http://www.aon.com/risk-services/crisis-management/political-risks.jsp> (19 Ekim 2012); JUS, a.g.e. s. 30

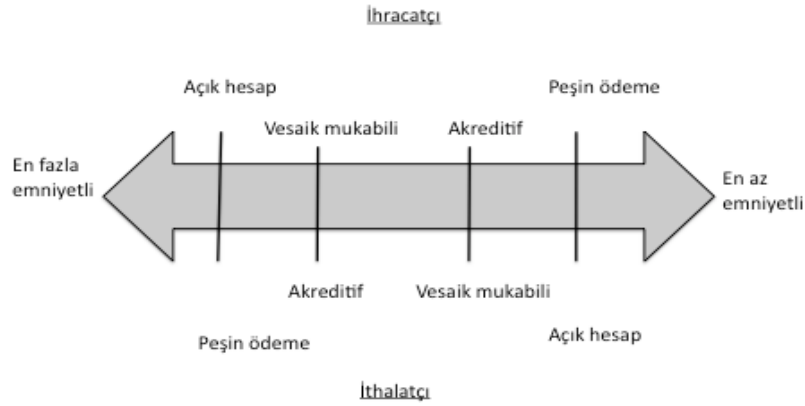
- Belli bir döviz cinsinden yapılacak ödemelerde yerel para biriminin başka bir döviz birimine çevrilebilir olmaması nedeniyle ödemenin gerçekleştirilememesi.
- Teminat mektuplarının haksız yere geri çağırılması.
- İş durmasına sebebiyet veren politik sebepler.
- Döviz transferinin engellenmesi ve konvertibilite sorunları.
- İthalat ve ihracat işlemlerinde ambargo uygulanması, ithalat veya ihracat ruhsatının iptali.
- Doğal afetler sonucu ödemenin yapılamaması.

1.4. Uluslararası Ticarete Ödeme Riskinin Ödeme Şekillerine Göre Belirlenmesi

Mal ve hizmet tedarikinde bulunan tedarikçiler genellikle ilk tercihlerinde mal veya hizmet bedellerini peşin tahsil etmek isterler . Kredili satış yapmak durumunda kaldıklarında ise müşterilerinden genellikle teminat talep ederler. Müşteriler ise genellikle kredili alım ve mümkünse açık hesap bazında alım yapmak isterler. Uluslararası ticarete peşin satışlar ile açık hesap satışlar arasında satıcının ve alıcının karşılıklı görüşmelerle mutabık kalacağı diğer ödeme şekilleri de mevcuttur. (bkz. Şekil 3) Peşin satış ihtimalinin olmadığı hallerde, tedarikçiler, teyitli akreditif yoluyla veya vesaik mukabili gibi ticarete kullanılan daha emniyetli ödeme araçları ile satış ile yapmak istemektedirler. Hangi ödeme aracının kullanılacağı, alıcı ile satıcı arasındaki pazarlık şartlarına, rekabetin durumuna ve bu araçların maliyetinin ne şekilde üstlenileceği gibi faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Uluslararası ticarete kullanılan ödeme şekilleri aşağıda kısaca özetlenmektedir.⁴⁰ Yurtiçi ticarete ise kredili satışlarda öncelikli tercih uluslararası ticarete de geçerliliği olan ödeme garantileridir. Ancak ülkemizdeki uygulamalarda, yurtiçi ticaret genellikle müşterilerin verdiği vadeli çeklerin teminat olarak kullanılması ile yapılmaktadır. Bu bakımdan, uluslararası

⁴⁰ BEARD ve THOMAS, a.g.e., ss. 15-16.

uygulamalarda teminat olarak kabul edilmeyen çek aşağıda ayrı bir başlık altında incelenmektedir.

Şekil 3: Uluslararası Ticarete Ödeme Şekilleri

Kaynak: Alan BEARD ve Richard THOMAS, Trade Finance Handbook, Ohio : R.R. Donnelly, Crawfordsville, 2006, s.16.

1.4.1. Peşin Ödeme

Yurtiçi veya uluslararası ticarete peşin ödeme , mal alıcısının mal bedelini nakden, kendi bankası aracılığıyla ile havale şeklinde veya çek ve senet ile tedarikçiye ödemesi, tedarikçinin de malı ithalatçıya göndermesi suretiyle gerçekleşir. Aynı zamanda bir finansman şekli olarak mal alıcısının verdiği avanslar ile tedarikçinin üretim safhasındaki maliyetleri de karşılandığından prefinansman şeklidir.⁴¹

⁴¹ Osman Barboros KEMER, **Dış Ticaret Teknikleri, Teori-Uygulama**, İstanbul :Alfa Aktüel yayınları, 2005, s.334 .

1.4.2.Vesaik Mukabili Ödeme

Vesaik mukabili ödeme uluslararası ticarete , malların gümrükten çekilmesini sağlayan finansal ve ticari belgelerin ithalatçı firmanın bankası tarafından, bedelinin tahsili karşılığında muhataba teslimini öngören bir ödeme şeklidir. Bu ödemede mal ihracatçı tarafından sevk edildikten sonra belgeler tahsil emri ekinde ihracatçının bankasına veya ithalatçının bankasına verilir. Tahsil emrinde belgelerin hangi şartlarla alıcıya teslim edileceği, ödenmemesi halinde ne yapılacağı, faiz ve komisyonun kime ait olacağı, tahsil edilen paranın ne şekilde transfer edileceği yer alır. İhracatçının bankası veya doğrudan bu talimatı alan ithalatçının bankası da talimat gereği mal bedelini tahsil ettikten sonra belgeleri gümrükten malların çekilmesi amacıyla ithalatçıya teslim eder. Buna görüldüğünde ödemeli vesaik mukabili ihracat işlemi denmektedir.⁴² Kabul kredili vesaik mukabili ödeme şeklinde ise, belgeler ekinde ihracatçı tarafından keşide edilen mali belgelerden biri olan poliçenin belirli bir vadede ödenmek üzere ithalatçı firma tarafından veya bankası tarafından kabulü veya avail gerekmektedir. İthalatçı veya bankası tarafından verilen ödeme taahhüdüne istinaden istinaden banka gümrükten malların çekilmesi amacıyla malları bedelinin ödenmesinden evvel belgeleri ithalatçıya teslim eder.⁴³ Vesaik mukabili satışta ihracatçının riski, ithalatçı tarafından malların kabul edilmemesi, alıcının finansal güçlük içinde olması dolayısıyla borcunu ödememesi veya poliçenin vadesinde alıcı tarafından veya bankası tarafından ödenmemesidir.⁴⁴

1.4.3. Akreditifli Ödeme

Akreditif, ithalatçının talimatına istinaden , bir bankanın belirli bir tutara kadar, belirli bir süre içinde, belirli belgeler karşılığında ve öngörülen şartların yerine getirilmesi kaydıyla, ihracatçıya ödeme yapacağını veya kabul kredili işlemler olarak tanımlanan işlemlerde ihracatçı tarafından keşide edilen poliçeleri bankanın kabul veya

⁴² Feridun KAYA, **Dış Ticaret ve Finansmanı**, 2. Baskı , İstanbul :Beta Yayınları , 2011. s.358.

⁴³ KAYA, **a.g.e.**, s.349.

⁴⁴ KAYA, **a.g.e.** ss. 357-358.

iştirâ edeceğini ihracatçıya karşı yazılı olarak taahhüt etmesidir. Akreditifli ödeme şeklinde işlemi ithalatçı firma başlatır. Bu ödeme şeklinde ithalatçı firma kendi bankasına giderek ihracatçı firmanın bankasına ve ihracatçı lehine akreditif açılması talimatını verir. İhracatçı firma akreditifin açıldığı konusunda kendi bankasından bilgi aldıktan sonra malları ihracatçı firmaya gönderir. Bu bakımdan akreditif şartlı bir banka garantisidir. Akreditif, bankanın ödeme taahhüdü ile satış bedelinin ödenmesini teminat altına alması ve finansman kolaylığı sağlaması bakımından ihracatçı için en güvenli bir ödeme şeklidir. Satıcı tarafından, lehine açılan akreditifin alıcı ile yapılan satış sözleşmesine uygun olduğu görüldükten sonra malların sevkiyatı yapılarak, akreditifte istenilen, uygun vesaik ihbar eden bankaya ibraz edilerek akreditifte öngörülen ödeme metoduna ve rambursman şekline göre vesaik bedeli tahsil edilir.⁴⁵ Akreditifin kabilirücu, gayrikabilirücu , teyitli veya teyitsiz, rotatif, kırmızı şartlı veya yeşil şartlı, devredilebilir ve karşılıklı akreditif veya teminat akreditifi olarak adlandırılan çeşitleri mevcuttur :⁴⁶

a) Gayrikabilirücu akreditif işleminde ithalatçının bankasının açılan akreditifi iptal veya değiştirme hakkı yoktur.

b) Gayrikabilirücu teyitli akreditiflerde ihracatçının bankası ithalatçının banka riskini alarak bedellerin ödeneceği hususunda ilave teminat vermektedir.

c) Rotatif akreditifler, yüksek miktarda belli bir süre için verilen siparişin tekrar edilebilir olması nedeniyle aynı şartlarla tekrar akreditif açma maliyeti ve külfetinden kaçınmak amacıyla dönerlik şartı ile açılır.

d) Kırmızı şartlı akreditiflerde akreditif tutarının veya bir kısmının ihracatçı tarafından sevk belgeleri ibraz edilmeden avans olarak ihracatçıya kullanılması imkanı mevcuttur.

e) Yeşil şartlı akreditiflerde ise, mallar üçüncü bir şahsa veya depoya teslim edilerek ambar makbuzunun bankaya verilmesi ile avans alınabilmektedir.

⁴⁵ Yaser GÜRSOR, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**, Bursa : Ekin Kitapevi, , 2006, ss. 82-86.

⁴⁶ KAYA, a.g.e., ss. 367-369.

f) Karşılıklı akreditifler, transit ticarete aracı firmanın hem ithalatçı hem de ihracatçı durumunda olduğu hallerde kullanılır. Aracı kendisine açılmış akreditifi teminat göstererek, kendisinin ithalat yapacağı tedarikçisine akreditif açar. Açılan bu ikinci akreditife karşılıklı akreditif denilmektedir.

g) Devredilebilir akreditif, ihracatçı tarafından üçüncü bir şahsa devredilebilen akreditiftir. Genellikle bu tip akreditiflerde ihracatçı aracı konumundadır ve akreditifin devredildiği ana tedarikçi malları sevk edecek taraftır. Teminat akreditifi, yurtiçi ticarete de kullanılan ithalatçı ile ihracatçı arasında yapılan sözleşmeden doğan borçların ödenmemesi halinde ödemeyi garanti altına alan , ithalatçının bankasının ithalatçının üstlendiği yükümlülüğün yerine getirilmesini ihracatçıya garanti etmesi suretiyle yapılan akreditiftir. Bu tip akreditifler teminat özelliği taşımaktadır.

1.4.4. Açık Hesap Satışlar

Bu ödeme şekli ihracatta mal mukabili satışlar olarak adlandırılmaktadır. Mal bedelleri, mallar yüklenip ithalatçı firma tarafından gümrükten çekildikten sonra üzerinde anlaşılan vade tarihinde ithalatçı tarafından ihracatçıya ödenir. Bankaların ihracat bedelini tahsil ve takip etme zorunlulukları yoktur. Bu ödeme şeklinin tercih edilmesinin sebebi basit ve masrafsız olmasıdır. Ancak, ihracatçı gönderdiği malın parasını alamama ya da eksik alma gibi risklerle karşı karşıya kalabilir.⁴⁷

Açık hesap satışlar, kredi sigortalarının teminat kapsamına giren satış şeklidir. IMF tarafından 2009 yılı itibarıyla açıklanan verilere göre tüm dünyada şirketler, 16 Trilyon Amerikan Doları mertebesinde ihracat gerçekleştirirken , açık hesap satışların dünya ticaretinden aldığı pay % 38 ile % 45 seviyesindedir. ⁴⁸ Ülkemiz ihracatının ödeme şekillerine göre dağılımı incelendiğinde benzer bir sonuca varılmaktadır.

⁴⁷ KAYA, a.g.e., s.347.

⁴⁸ Jean Pierre CHAFFEAUR ve Mariem MALOUCHE, **Trade Finance During the Great Collapse**, Washington : The Worldbank, , 2011, s.4.

Mal mukabili satışların payı yıllar itibarıyla bakıldığında, tüm ihracatın % 55 ile % 60'ı seviyesindedir. (bkz. Tablo 15)

Tablo 15: Ödeme Şekillerine Göre Türkiye'nin İhracatı

	2012	% pay	2011	% pay	2010	% pay	2009	% pay	2008	% pay
Toplam	152,488,652		134,906,869		113,883,219		102,142,613		132,027,196	
Mal Mukabili Ödeme	87,345,870	55%	81,351,495	60%	67,473,121	59%	60,757,596	59%	75,415,020	57%
Peşin Ödeme	21,877,270	14%	9,682,526	7%	8,819,323	8%	8,099,638	8%	8,724,564	7%
Vesaik Mukabili Ödeme	24,412,842	16%	24,637,849	18%	20,993,863	18%	19,176,247	19%	22,974,625	17%
Vadeli Akreditif	2,518,092	2%	2,361,959	2%	2,369,869	2%	1,990,561	2%	2,503,443	2%
Akreditif	14,329,308	9%	14,525,143	11%	12,029,350	11%	9,625,268	10%	18,708,341	14%

Kaynak: TÜİK, Ödeme şekillerine göre Türkiye'nin ihracatı, www.tuik.gov.tr, (19 Ekim 2012)

1.5. Yurtiçi Ticarete Ödeme Riskinin Teminat Altına Alınması

1.5.1. Çekin Teminat Olarak Kullanılması

Yurtiçi ticarete , açık hesap tanımı , kredili satışlarda teminatsız satışları ifade etmektedir. Ülkemizde ileri vadeli çeklerin 14.12.2009 tarihli ve 5941 sayılı çek Kanununa göre kabulü, çeklerin teminat olarak kullanılması sonucunu getirmiş ve böylece diğer ülkelerde üzerinde vade olmaması sebebiyle sadece bir ödeme aracı olarak kullanılan çek ülkemizde ticarete kullanılan yaygın bir teminat aracı olmuştur. Diğer yandan, 31.1.2012 tarihinde kabul edilen 6273 nolu Kanun'a göre , çek borçlusunun çekinin karşılıksız kalması halindeki hapis altına alınma konusu da dahil diğer cezai yaptırımların idari yaptırımlara dönüşmesi ise alacaklı konumunda olan tedarikçinin alacaklarını tahsil edebilme riskini halen üzerinde taşıması gerektiği sonucunu getirmektedir. Bu bakımdan, uygulamada teminat olarak kullanılan çek, ödeme riski açısından yeni düzenlemeyle teminat olma işlevini kaybetmektedir.

1.5.2. Ödeme Garantileri

Ödeme garantileri , ödeme riskini garanti altına alan genellikle bankalar tarafından düzenlenen teminat mektuplarıdır. Buna ilave olarak, borçlu şirketin ana sermayelerinin, borçlunun ödeme riskini garantileyen , muhataba doğrudan veya banka kanalıyla verilen ödeme garantileri de mevcuttur.⁴⁹ Ödeme garantileri, uluslararası ticarete ödeme riskini garanti altına almak amacıyla kullanılmaktadır. Doğrudan lehdara düzenlenebildiği gibi, yurtdışındaki bankadan ihracatçının bulunduğu ülkenin bankasına kontgaranti ve o bankadan ihracatçıya garanti mektubu şeklinde düzenlenebilmektedir.⁵⁰

⁴⁹ CLARKE, a.g.e., s.113.

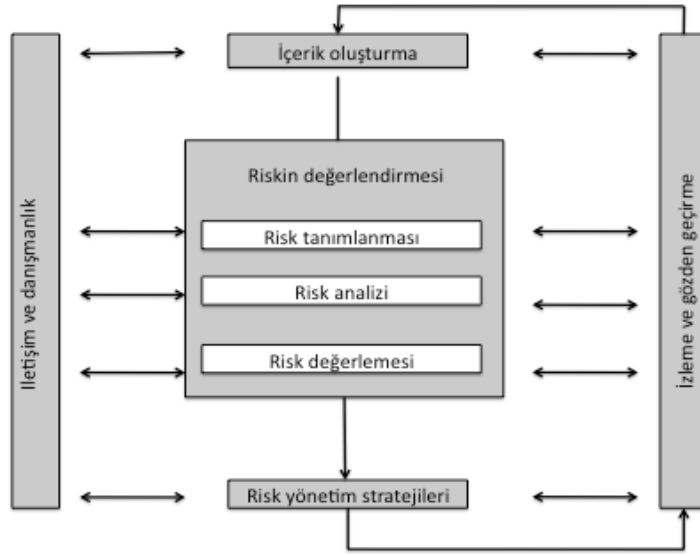
⁵⁰ KAYA, a.g.e., s.69-70.

2.BÖLÜM

TİCARİ ALACAK RİSKLERİ YÖNETİMİ

2.1.Şirketlerde Risk Yönetim Süreci

Etkin bir risk yönetimi süreci, riskin tanımlanması, riskin analizi ve önceliklendirilmesi konularını içeren riskin değerlendirilmesi konusunda yapılan çalışmalarla beraber ISO 31000 tanımında risk yönetim aksiyonları olarak yer alan risk yönetim stratejilerinin belirlenerek riskten korunulması için alınacak önlemler ile riskin transferi konusunda alınacak kararlardan oluşur. Risk yönetim sürecinin devamlı bir şekilde izlenmesi ve gerekli düzeltmelerin yapılması sürecin etkinliğini arttıran bir unsur olmaktadır.⁵¹ (bkz. Şekil 4)

Şekil 4: Risk Yönetim Süreci

Kaynak: Airmic, Kurumsal Risk Yönetimine Yapısal Bakış açısı, ISO 31000 Yükümlülükleri, s.9.

⁵¹ AIRMIC ,a.g.m., s.9.

2.1.1. Riskin Tanımlanması: Riskin tanımlanması, kurumun maruz kaldığı risklerin ve belirsizliklerin tanımlanmasıdır. Bu aşamada şirket hakkında kapsamlı bilgiye sahip olunması gerekmektedir. Şirketin faaliyet gösterdiği sektöre dair hukuki ve yapısal özellikler analiz edilmeli ve stratejik ve operasyonel hedefler belirlenmelidir. Şirketin zayıf ve güçlü yönleri , şirkete tehdit oluşturabilecek konular ve şirketin karşılaşılabilecek fırsatların değerlendirilmesi gerekmektedir. Kurumda katma değer yaratabilecek bütün faaliyetler ve bu faaliyetlere ilişkin oluşabilecek riskler tanımlanarak şirketin hakkında genel bir bilgiye ulaşılmaktadır.⁵² Şirketler faaliyette buldukları iş kollarını, bayilerini, iştiraklerini, ürün ve hizmet sunduğu pazarların özelliklerini , tedarik zincirinin tüm unsurlarını , paydaşlarının beklentilerini, stratejik hedeflerini, yeni ürün ve hizmetlerini etkileyebilecek tüm riskleri belirlemelidirler.⁵³

2.1.2. Riskin Değerlendirilmesi: Şirketler, öncelikle maruz kalabilecekleri riskleri, risk grupları bazında ayrıştırdıktan sonra çeşitli risklerin olma olasılıklarını düşünerek ve her bir risk faktörünün şirketin kar zarar durumu üzerindeki etkisini hesaplayarak bir risk önceliklendirmesi yapabilmelidirler. Tanımlanan risklerin olma olasılıkları ve etki dereceleri kantitatif ve kalitatif yöntemlerle ölçülmektedir. Şirketler tarafından kullanılabilir bazı risk ölçüm araçları duyarlılık analizleri, Monte Carlo simülasyonu , regresyon analizi , riske maruz değer hesaplamaları ve finansal analiz yöntemleri olmaktadır.⁵⁴

2.1.3. Risk Yönetim Stratejileri: Şirketler, risk yönetim stratejilerinin belirlenmesinde riskin olma olasılığı ile riskin finansal etkisini gözönüne almalıdırlar. Risklerin kontrol edilmesine yönelik uygulanacak politikalar, hangi riskler karşısında hangi risk yönetim stratejinin benimsenmesi gerektiği , risk konusunda tolere

⁵² AIRMIC , a.g.m. , s. 8.

⁵³ Mehmet Tahir ÖZSOY , “Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Şirketlerde Kurumsal risk yönetimi”, SMMO, Mali Çözüm, Nisan 2012, http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/110malicozum/11_mehmet_tahir_ozsoy.pdf (19 Ekim 2012), s. 176.

⁵⁴ AIRMIC, a.g.m., s. 9.

edilebilecek durumlar, şirketin risk iştahı olarak adlandırılan riske katlanma derecesi belirlenerek ilgili strateji konusunda karar alınmalıdır. ⁵⁵ (bkz. Şekil 5)

Şekil 5: Etki/ Olasılık Matrisi

Kaynak: The Institute of Internal Auditors, Applying COSO's Enterprise risk management, Integrated Framework, 2004, www.coso.org/documents/COSO_ERM.ppt (19 Ekim 2012)

Risk yönetim stratejileri riskten kaçınma , riskin azaltılması , riskin transferi ve riskin taşınması konusunda alınan kararlardan oluşur .⁵⁶

a) Riskten Kaçınma: Şirketin riskli işlemleri içeren faaliyetlerden kaçınması gerekmektedir. Örneğin , bütün varlıkları ve gelir akımları Türk Lirası cinsinden olan bir şirket döviz kuru riskini almak istemiyorsa, döviz cinsinden kredi almaktan kaçınmalıdır. Ülke riskini almak istemeyen bir şirket , istikrarlı bir siyasi ve ekonomik yapısı olmayan ülkeleri pazar olarak seçmeyecektir.

⁵⁵ The Institute of Internal Auditors, Applying COSO's Enterprise Risk Management, Integrated Framework, 2004, www.coso.org/documents/COSO_ERM.ppt , (19 Ekim 2012) .

⁵⁶ ÖZSOY, a.g.m., ss. 68, 178-179.

b) Riskin Azaltılması: Riskin gerekleŒme olasılığının dŒŒrŒlmesi amacıyla Œirketin maruz kalacağı zararın minimize edilmesine yŒnelik olarak alınan kararlar ve faaliyetlerden oluŒur. Œirket , risklerin olma olasılığını azaltmak için eŒitli politikalar, prosedŒrler ve iŒ akıŒ Œemaları belirleyebilir Örneğin, Œirketin maruz kalacağı dŒviz kuru riskinin veya ticari riskin bŒyŒklŒđnŒ belli limitlerle veya Œz kaynaklarının belirli bir oranı ile sınırlandırabilir .

c) Riskin Transfer Edilmesi: Riskten kaynaklanabilecek zararın bir kuruluŒa aktarılması veya bir kuruluŒla paylaŒılması demektir. Örneğin deprem, yangın, sel, hırsızlık gibi risklere karŒı yaptırılan sigorta, riskin gerekleŒmesi halinde doğabilecek zararın sigorta Œirketine devredilmesi anlamına gelmektedir. DŒviz cinsinden alınan bir krediden kaynaklanan dŒviz kuru riski tŒrev piyasalarda alınacak karŒı pozisyon ile tamamen veya kısmen hedge edilebilir. BŒylece, kur deđiŒiminden kaynaklanabilecek zarar karŒı tarafa transfer edildiğinden Œirket kur deđiŒimlerinden etkilenmez.

d)Riskin TaŒınması: Œirketin hiçbir Œnlem almayarak riskin gerekleŒmesinden kaynaklanabilecek zararı kabullenmesi demektir.

2.1.4. Riskin İzlenmesi: Risk komitesi veya risk yŒnetimi birimi, Œirketin taŒıdıđı ve karŒı karŒıya bulunduğu risklerin geliŒimini ve risklerin kontrol edilmesi amacıyla alınan Œnlemlerin sonuçlarını dŒzenli bir Œekilde izlemeli ve yŒnetim kuruluna raporlamalıdır. Œirketler, maruz kaldıkları riskleri tanımlamak, Œlebilmek ve geliŒmelerin zamanında raporlanmasını sağlamak amacıyla gerekli bilgi sistem donanımlarını kurmak ve bu sistemlerin dŒzenli iŒleyiŒini gŒzetmekten sorumludurlar. Risk yŒnetimi sŒrecinin etkin bir Œekilde izlenebilmesi ve geliŒtirilmesi , Œnerilerin oluŒturulabilmesi için her adımın uygun bir Œekilde belgelenerek kayıt altına alınması gerekmektedir. Varsayımların, yŒntemlerin, veri kaynaklarının, alınan sonuçların ve alınan tŒm kararların sebepleri ile belgelenmesi gerekmektedir.

2.2. Ticari Alacak Riskleri Yönetiminde Risk Yönetim Süreci

Ticari alacak riskleri yönetiminde risk yönetim süreci , şirketlerde kredilendirme süreci olarak da adlandırılır. Kredilendirme süreci, kredili satışlar neticesinde karşılaşılabilen risklerin belirlenmesi, kredilendirme kararının verilmesini sağlayan finansal analiz ve değerlendirme çalışmalarının yapılmasını ve riskin minimize edilmesi için alınacak önlemler ile riskin transferi konusunda uygulanacak yöntemlerin belirlenmesi aşamalarından oluşur. Alacakların tahsili için yapılan güncel takip ticari alacak riski yönetiminin etkinliği açısından son derece önemlidir.⁵⁷

Şirketlerin , ticari alacak riski ile ilgili olarak kredi politika ve prosedürlerini oluşturmaları , risk analizi ve değerlendirme yöntemlerini belirlemeleri, veri toplama ve saklama yöntemlerini tespit etmeleri ve tüm bu değerlendirme yöntemlerinin şirketin yönetim kurulu ve ticari alacak riski politikasını yönetmekten sorumlu komite veya birim tarafından kabulü, risk yönetiminin etkinliği açısından önem arz etmektedir. Şirketlerin kredi politikaları, ticari alacak riski yönetim prensiplerini, kredi analizinin ne şekilde yapılması gerektiğini , kredinin onaylanması konusunda verilmiş yetkilerle alınmış kararları, varsa derecelendirme sisteminin uygulanması yöntemlerini, risk alma ve teminatlandırma standartlarını, kredi riski izleme ve denetleme faaliyetlerini , riske dayalı fiyatlandırma çalışmalarını ve risk transfer yöntemlerini içermelidir.⁵⁸

2.2.1. Ticari Alacak Risklerinin Değerlendirilmesi

Şirketler, kredili satış koşullarını değerlendirirken öncelikle müşterilerinin faaliyette bulunduğu ülke ve faaliyette bulunduğu sektör hakkında bilgi sahibi olmalı ve bu bilgileri müşteri riskinin değerlendirilmesi sürecinde dikkate almalıdırlar. Müşteri riskinin değerlendirilmesi ise şirketin finansal riskinin analiz edilmesi sürecini içerir.⁵⁹

⁵⁷ BERK, a.g.e., s. 172.

⁵⁸ LAM, a.g.e., s.s.158-159.

⁵⁹ CLARKE, a.g.e., s.s. 66-67.

2.2.1.1. Ülke Riskinin Değerlendirilmesi

Ülke riski, yabancı bir ülkede alınan hukuki ve siyasi kararlara bağı olarak o ülkede yerleşik şirketlerin ödemelerini yapamaması veya işgörenlerin faaliyetlerinin olumsuz etkilenmesi , yapılan yatırımın karlılığının olumsuz etkilenmesine sebebiyet veren risklerdir.⁶⁰ Ülke riski, belli bir meblağı ve belli bir zaman içinde tamamlanması gereken işlemlere dair işlemsel riskleri, şirketin uluslararası düzeyde faaliyet gösterdiği ülkenin ekonomik faaliyetleri neticesinde katlanılan ekonomik riskleri ve çok uluslu şirketlerin elde ettikleri kazancın kendi ana şirketlerinin para birimine çevrilmesini engelleyen çevirim riskini içerir.⁶¹ Ülke riski , bir ülkede yapılacak yatırımları etkileyen politik risk unsurlarını kapsamakla birlikte, her zaman politik risk tazmin talebine sebep olmayan riskleri de içerir . Örneğin ülkenin ekonomik problemleri neticesinde yaşanan devaluasyon ülke riskine girmekle birlikte politik risk sebebi olarak sigortalanamaz.⁶² Kredi derecelendirme kuruluşları ülkeler hakkında raporlar sunarak kredi derecelendirme notlarını dönemsel olarak açıklamaktadırlar. Ülkelere dair kredi notları ihracat yapılacak ülkeye ait riskin derecesi hakkında bilgi vermektedir. Buna ilave olarak , ülke hükümetleri tarafından açıklanan ülke raporları, çeşitli uluslararası kuruluşların (OECD, IMF gibi) ülke raporları, uluslararası bankaların açıkladığı ülke raporları, çeşitli uluslararası yayın yapan dergilerin ülke raporları ve çeşitli risk değerlendirme şirketlerinin ve bazı kredi sigortası şirketlerinin yayınladıkları ülke raporları ve ülke notları değerlendirmede dikkate alınmalıdır.⁶³ Politik istikrarın olmadığı ülkelere ihracat yapıldığında borçlu kendi imkanları ile borcunu ödeyebilecek durumda olsa dahi, politik sebeplere bağı olarak yükümlülüklerine yerine getirememektedir.

⁶⁰ Michel Henry BOUCHET, Ephrahim CLARK ve Bertrand GLOSLAMBERT, **Country Risk Assessment , A Guide to Global Strategy**, İngiltere : Wiley, 2003, ss. 10-11.

⁶¹ CLARKE, a.g.e.. s. 56.

⁶² David ATKINSON, “The Bexa guide to export Credit insurance in association with Euler Hermes”, İngiltere, 2007, <http://www.bexaweb.plus.com/files/BExAGuidefinalcontinuous.pdf> (19 Ekim 2012), s. 38.

⁶³ CLARKE, a.g.e., ss. 59-61.

2.2.1.2. Sektör Riskinin Değerlendirilmesi

Satış yapılacak şirketin faaliyet gösterdiği sektörün yapısal ve konjunktürel özellikleri analiz edilmelidir. Sektör analizi, satışın şartlarının belirlenmesi açısından son derece önemlidir. Sektör analizi, sektörün alım ve satımlarda diğer alt sektörlerle bağımlılığının olup olmadığını tespit edilmesini , sektörün karlılık açısından durumunun analizini , sektörde mevsimsellik olup olmadığını izlenmesini , rakiplerin finansal konumlarının karşılaştırmalı olarak analizinin yapılmasını, sektörün ekonomik ve politik kararlardan ne kadar etkilenip etkilenmediğinin değerlendirilmesini gerektirir. Kredili satış politikaları oluşturulurken, müşteri talepleri sektörel özelliklere göre değerlendirilir. Şayet sektör ekonomik değişikliklerden çabuk etkilenen bir sektörsen, o halde ekonomik konjunktürdeki herhangi bir olumsuz değişiklik , müşterinin ödeme kabiliyetini etkileyebilecektir. Sektörde faaliyet gösteren rakiplerin uyguladıkları kredi politikalarının da dikkatle izlenmesi gerekmektedir. Rakiplerin müşterilere tanıdığı vade ve müşteriden talep ettikleri teminatların bilinmesi şirketlerin kendi kredi politikalarında rekabet avantajı yaratacak değişikliklerin uygulanmasını mümkün kılar. Şayet sektörde mevsimsellik sözkonusu ise müşteriye tanınan ödeme vadesinin ayarlanması satış kabiliyetini artırır.⁶⁴

2.2.1.3. Müşteri Riskinin Değerlendirilmesi

Müşteri riski, alıcının finansal güçlük içinde bulunması dolayısıyla ödeme yapmaması sonucunu doğuran ticari risklerdir.⁶⁵ Kredili satış yapmak isteyen şirketler, müşterileri hakkında 5 K olarak adlandırılan karakter, kapasite, kapital (sermaye) , koşullar ve karşılık adı altında sınıflanabilen kredi göstergeleri hakkında karara varmak zorundadırlar. Bu karara varabilmek için şirketler müşterileri hakkında iç ve dış çeşitli kaynaklardan bilgi toplamalı ve müşterilerinin kredi değerliliğini finansal analiz

⁶⁴ O' CONNELLY, a.g.e., ss. 120-121.

⁶⁵ Ron WELLS, *Global Credit Management*, İngiltere: Wiley, 2004, s. 11.

yöntemlerini kullanarak analiz etmelidirler. Müşteri riskinin değerlendirilmesine yönelik olarak aşağıdaki kriterler şirketler tarafından dikkate alınmalıdır.⁶⁶

i. Karakter: Karakter, finansal ödeme gücünden bağımsız olarak şirketin borcunu ödeme konusundaki ahlaki tutumu ve dürüst iş yapma koşullarına uyup uymayacağını bir göstergesidir. Bu göstergenin ölçümü , iş yapmak istenen yönetimin tedarikçi şirket tarafından tanınması şartına bağlıdır.

ii. Kapasite: Kapasite, müşterinin borcunu ödeyebilme kabiliyetidir. Müşterinin faaliyetlerindeki etkinliğin izlenmesi ve dışsal kaynaklardan sağlanan bilgiler müşterinin finansal riski konusunda bilgi vermektedir.

iii. Kapital (Sermaye): Ticari ilişkide bulunulacak müşterinin sermayesi finansal gücünü gösteren unsurlardan biri olarak önem kazanmaktadır.

iv. Koşullar: Kredi koşulları riski belirleyen en önemli unsurdur. Şirketlerin teminat alma politikaları kredili satış koşulları ile birlikte değerlendirilmelidir. Şirketlerin ödeme kabiliyetini ve iş performansını etkileyecek ekonomik ve politik olaylar izlenerek, müşteri hakkında toplanan bilgiler güncel tutulmaya çalışılmalıdır. Müşterilerin kendi iç değerlendirme sistemleri ve kendi risklerini nasıl yönettikleri dikkate alınır.

v. Teminatlar: Müşterilerden elde edilen teminatların değeri, müşterinin kredi değerliliğinin analizinde aşamasında önemli bir rol oynamaktadır. Teminatlar da kendi içerisinde güvenilirlik ve likidite açısından bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır. Kredili satış politikaları en güvenilir ve en likit teminatın en başta talep edilmesi üzerine kurulmalıdır.

⁶⁶ O' CONNELLY, a.g.e., ss.115-117.

a) Müşteri Hakkında Bilgi Edinilmesi:

Kredili çalışılacak firmaların hukuki, finansal ve ahlaki durumlarının belirlenmesine yönelik olarak çeşitli istihbarat kaynakları yoluyla sektörel , hukuki, finansal verilerin bir araya getirilmesi gerekmektedir. Bu bilgi kaynakları satış temsilcileri kanalıyla içeride kaydedilen görüşme raporlarında yer alan bilgiler ile müşteriden temin edilen finansal tablolar gibi içsel kaynaklar olabileceği gibi , bankalardan elde edilen istihbarat bilgileri , Türkiyet Cumhuriyeti Merkez Bankasının açıkladığı karşılıksız çek ve protestolu senet bilgileri , Kredi Kayıt Bürosu tarafından şirketlerin hizmetine sunulan çek ve risk raporları, firma veya ortakları hakkında açıklanan icra, iflas , varsa devir veya birleşme işlemlerine dair bilgiler , ortaklık yapısını gösteren ticari sicil kayıtları, vergi beyannameleri, meslek kuruluşlarından elde edilen veriler , çeşitli kredi dernekleri veya istihbarat kuruluşları aracılığıyla sağlanan dışsal kaynaklar şeklinde olmaktadır. Buna ilave olarak Dun and Bradstreet , Creditreform gibi çeşitli kredi değerlendirme ve istihbarat kuruluşlarının görüşleri ve derecelendirme notları ile kredi derecelendirme kuruluşlarının yayınladığı derecelendirme notları kaliteli bilginin elde edilmesine yöneliktir. Benzer şekilde, kredi sigortası şirketlerinin sigorta poliçelerine bağlı olarak alıcı limiti kararları içerisinde yer alan görüşleri , müşteri ile çalışma kararının verilmesi aşamasında önemli olmaktadır. Bazı kredi sigortası şirketleri ise , örneğin Coface, sigorta poliçesine bağlı olmaksızın alıcı müşteri hakkında kredi derecelendirme raporları yayınlamaya başlamışlardır. ⁶⁷ Yeni müşterinin kazanılması veya mevcut müşteri ile yapılacak çalışma değişikliğinde karar varabilmek için bu bilgilerin güncelliğinin korunması son derece önemlidir. Aynı alıcıya satış yapan rakip şirketler arasındaki bilgi alışverişi de zaman zaman faydalanılan kaynaklardan biridir. Tüm bilgilerin bir veritabanında kaydedilmesi ve belli aralıklarla güncellenmesi riskin doğru bir şekilde değerlendirilmesi açısından son derece önemlidir. ⁶⁸

⁶⁷ Ürün ve hizmetleriyle Coface, http://www.coface.com.tr/CofacePortal/TK/tk_TK/pages/home (19 Ekim 2012).

⁶⁸ Glen BULLIVANT , **Credit Management**, 6. Baskı , İngiltere: Gower Publishing, s.s. 124-133.

b) Finansal Tabloların Temini ve Finansal Analiz:

Şirketlerin doğrudan müşterinin kendisinden finansal tablolarını talep etmesi mümkündür. Şirketlerin, kendi kredi risk değerlendirme uzmanları ile finansal analiz yöntemlerini kullanarak finansal değerlendirme yapması beklenir. Finansal analiz yöntemleri gelir tablosu ile bilanço kalemlerinin seneler itibarıyla tutar ve yüzde değişim yöntemi ile yatay olarak karşılaştırılmasını ve alt kalemlerin toplama oranla dikey olarak değişiminin yine yıllar itibarıyla analiz edilmesini, rasyo analizinin yapılmasını, fon akışının ve nakit akışının analiz edilmesine dair yöntemleri içerir.⁶⁹

i. Eğilim yüzdelerinin analizi: Birbirini izleyen iki veya daha fazla döneme ait finansal tabloların kalemleri içerisinde artış ya da azalışları incelemek suretiyle yapılır. Örneğin, satışların, alacakların ya da stokların artışı ya da azalışı incelenerek nedenleri karşılaştırmalı olarak sorgulanmaya çalışılır.⁷⁰

ii. Dikey yüzdeler yöntemi: Gelir tablosundaki tüm kalemler satışa oranlanarak mukayeseli olarak ölçülür. Bilançoda ise, tüm kalemlerin toplam aktifler ya da pasifler içerisinde payı çıkarılarak, paylar arasındaki artış ya da azalışlar dönemler itibarıyla değerlendirilir. Dönen varlıkların veya kısa vadeli borçların toplam aktifler ve pasifleri içerisindeki payının azalışı veya artışı izlenir.⁷¹

iii. Oran analizi: Oran analizinde finansal tablolardaki kalemler arasındaki oranlar incelenerek firmaların likidite, karlılık ve borçlanma tutarları hakkında bir sonuca ulaşılmaya çalışılmaktadır. Bu oranlar şayet temin edilebiliyorsa sektörel oranlarla veya rakiplerin finansal tablolarına dair elde edilmiş oranlarla karşılaştırılmalıdır. Oranları başlıca dört gruba ayırmak mümkündür.⁷²

⁶⁹ BULLIVANT, a.g.e., ss. 142-145.

⁷⁰ Ümit GÜCENME, **Mali Tablolar Analizi**, Bursa :Marmara Kitapevi Yayınları, , 2000, ss. 100-101.

⁷¹ GÜCENME, a.g.e., ss. 104-105.

⁷² BERK, a.g.e., ss.. 36-50

- **Likidite oranları:** Şirketin dönen varlıkları ile kısa vadeli borçlarını ödeyebilme kapasitesini gösterir. Cari oran, likidite oranı, alacakların tahsil hızı, stokların satışa dönme hızı ve borç ödeme süresi likidite yönetiminde dikkate alınması gereken önemli rasyolardır. İşletme sermayesi analizinin , likidite oranları ile birlikte yapılması gerekmektedir.
- **Finansal yapı oranları:** Finansal yapı analizinde firmanın dış kaynaklarla öz kaynakların bileşimine ilişkin finansman politikaları değerlendirilir. Borçlanma düzeyinin önceki yıllara göre gösterdiği değişim, firmanın etkili bir otofinansman politikası uygulayıp uygulamadığı, firma özsermayesinin süreklilik niteliği, borçlanmada kısa orta ya da uzun süreli dış kaynak dengesinin kurulup kurulmadığı analiz edilir. Şirketin kısa ya da uzun vadeli borçlarına oranla özsermayesinin yeterliliğini ölçmeye olanak sağlar.
- **Karlılık oranları:** Firmanın karlılık durumunun değerlendirilmesinde, satışlarla karlardaki gelişmenin karşılaştırılması, sektör ile işin niteliğine uygun bir karlılığa ulaşıp ulaşılmadığı araştırılır. Bu incelemede, satışların karlılığının iş kolu ortalamasına uygunluğu, satışlar ve karlardaki gelişmenin nedenleri, artışın satış miktarındaki artıştan mı yoksa fiyat artışından mı kaynaklandığı , yönetim ve satış giderlerindeki değişiklik nedenleri, vergiden önceki ve sonraki karın karşılaştırılması , detaylı araştırılması gereken konulardır. Kar zarar tablosundaki satışlar dışında kalemlerden satılan malın maliyeti, genel satış ve pazarlama giderleri veya finansal giderlerin büyüklüğü sırasıyla şirketin brüt karını, faaliyet karını ve vergi öncesi net karını etkilemektedir ; brüt karın, faaliyet karının ve vergi öncesi net karın satış toplamına orantılanması neticesinde firmanın sırasıyla brüt karlılığı, faaliyet karlılığı ve net karlılığı izlenmektedir.
- **Pazar değeri oranları:** Şirketlerin halka açıklık durumu , şirketler hakkında elde edilecek bilgilere ulaşılabilirliği arttırmaktadır. İşletmelerin hisse senedi

performansı ve şirket değerleri yapılan değerlendirmede dikkate alınmalıdır. Firmanın hisse senedine yatırım yapanlar, elde ettikleri kazancı yaptıkları yatırıma oranla ölçmek isterler. Fiyat kazanç oranı hisse başına kara oranla hisse senedi değerini ölçmektedir. Ayrıca hisse fiyatı ile hisse başına temettünün oranı temettü getirisi hakkında bilgi vermektedir.⁷³

iv. Fon akım analizi: Şirketin fonlarının temin edildiği kaynakları ve kullanım yerlerini gösteren bir tablodur. Şirketlerin faaliyetlerinden elde ettikleri kar ile sermayenin veya dışarıdan borçlanma ile sağlanan fonların nerelerde kullanıldığı incelenir.⁷⁴

v. Nakit akım analizi: Firmanın gelecekteki nakit akış ve çıkış tahminlerini belirten tablodur. Firmanın likidite yeteneğinin yanısıra büyüme ve gelişme olanağına dair bilgi vermektedir. Alınan borçların ödenmesi açısından işletmenin karlılığı hakkında bilgi vermektedir. Nakit akışı arttıkça, işletmenin dış finansal kaynaklara bağımlılığı azalmaktadır. Faaliyet sonucu elde edilen kar ve ayrılan amortismanlar nakit tutarını oluşturur. Kar payı dağıtımı ve borçların anapara ve faiz ödemeleri yapıldıktan sonra şirketin kullanılabilir nakit akımı ortaya çıkar. Bilanço kalemleri içerisinde inceleme yapılarak şirketin faaliyetleri neticesinde nakit fazlası ya da nakit açığı olup olmadığı incelenmektedir.⁷⁵

c) İçsel Derecelendirme Sisteminin Kurulması

Şirketlerde kredi derecelendirme sisteminin kurulması ile ilgili standart bir yöntem sözkonusu olmamakla birlikte şirketler, elde edilen finansal bilgileri , elde edilen referansları ve müşteri hakkında derlenen bilgileri kullanılarak , bir derecelendirme sistemi kurabilirler. Derecelendirme notlarına göre müşterileri için

⁷³ GÜRSOY, a.g.e., ss. 114-115.

⁷⁴ BERK, a.g.e., s. 57.

⁷⁵ BERK, a.g.e., ss. 61-62.

taşıyacakları risklerin maksimum tutarını gösteren kredi limit tutarlarını ve alacakları teminatları belirleyebilirler. Derecelendirmedeki en basit yöntem, ödeme riskin nispeten az olduğu kabul edilen örneğin borsa şirketlerinin bazılarını veya kamu sektöründeki faaliyet gösteren şirketleri en iyi derece ile örneğin A derecesi ile sınıflamak , borçluluğu yüksek, gecikmeli ödeyen şirketleri ise örneğin C kategorisinde değerlendirmektir. Bazı durumlarda A kategorisinde yer alması gereken bir şirket, ödemelerini zamanında yapmadığı için ara sınıf olan B veya yüksek risk sınıfı olan C kategorisinde yer alabilir. Ancak, yüksek riskli ya da az riskli tanımı çok subjektif olabileceğinden, belli finansal rasyoların müşteri portföyü üzerinde uygulanmasıyla risk kategorileri belirlemek mümkündür. Bu kategorilerin oluşturulması aşamasında, sadece rasyo analiziyle yetinilmeyip , örneğin müşterinin eski ya da yeni müşteri olup olmadığı, daha evvel ödemelerinde bir gecikme sorunu yaşanıp yaşanmadığı veya müşteriden teminat alınıp alınmadığı gibi kriterler belirlenerek kriterlere ağırlık puanları verilebilir. Veri olarak yüklenen bu bilgilerin ağırlık puanlarına göre riskin ağırlıklı ortalaması her müşteri ya da müşteri grubu için hesaplanır. Çıkan neticelere göre belli skalalar oluşturularak derecelendirme notları bu skalalara uygun olarak verilir. Bu derecelendirme norlarına bağlı olarak bir takım performans göstergeleri ilave edilebilir. Şöyle ki, en az riskli gruba verilen A derecesi alan şirketlere tanınacak kredi limiti, özvarlığın veya şirket işletme sermayesinin yine belli bir yüzdesi olarak tanımlanır. Bu şirketlere tanınan kredi limiti diğerlerinden yüksek olarak belirlenebilir. A derecesi alan şirketlerin teslimat önceliği olabilir. Bu şirketler hatırlı müşteriler grubunda yer aldığından müşteri ziyaret planları buna göre oluşturulabilir. Bu şirketlerin gerekirse nakit iskontosu gibi satış teknikleri kullanılarak peşin satış için teşvik edilmesi planlanır. Fiyat politikaları buna göre belirlendiği gibi herhangi bir uyuşmazlıkta veya olası tahsilat probleminde problemin çözülmesine dönük önceliklerin bu müşteri grubuna gecikmeksizin verilmesi gerekmektedir. Benzer şekilde, diğer derecelendirme notlarına göre de teslimat öncesi ve teslimat sonrası hizmet standartlarının belirlenmesi mümkündür. Bu standartların bilgi işlem sistemi üzerinde kaydedilmesi, standartlara uygunluk veya standartlardaki değişikliklerin yapılmasına yönelik olarak karar alma süreçlerine yardımcı olması açısından önemlidir. Aşağıda Tablo 16'da örnek bir

derecelendirme sistemi en basit şekliyle yer almaktadır. Burada örnek olarak üç finansal oran seçilerek, ortalaması alınmıştır. Daha sonra bu oranlar çeşitli skalalara ayrılarak her skala için tanımlanacak kredi limiti o şirketin bilançosunda yer alan dönen varlıklar ve alıkonulan karlar toplamının bir yüzdesi olarak alınmıştır. Böylece şirket için bulunan değer, skaladaki yerine göre kredi limitine dönüştürülmektedir. Verilen örnekte, oranların ortalaması 2 çıktığında skaladaki yerine göre tayin edilecek kredi limiti , varlık toplamı olan 330.000 Amerikan Dolarının % 20'si alınarak hesaplandığında 66.000 Amerikan Dolarıdır.⁷⁶

Tablo 16: İçsel Derecelendirme Sisteminin Kurulması

Cari varlıklar/Cari borçlar		1.2	
Özvarlık/ Cari borçlar		0.4	
Özvarlık/ Toplam borçlar		0.4	
	Ortalama değer	2	
Kabul edilecek varlık toplamı		110.000+220.000= 330.000 Amerikan Doları (Dönen varlıklar+Sene sonu alıkonulan kar)	
Şayet ortalama değer		-4.5 ve daha düşükse	varlık toplamının % 0'ı kredi limiti olarak alınır.
		-3.2 ve -4.5 arasında ise	varlık toplamının % 5'I kredi limiti olarak alınır.
		-1.8 ve -3.2 arasında ise	varlık toplamının% 10'u kredi limiti olarak alınır.
		-0.4 ve - 1.8 arasında ise	varlık toplamının % 15'I kredi limiti olarak alınır.
		0.3 ve - 0.4 arasında ise	varlık toplamının % 17.5'u kredi limiti olarak alınır.
		0.3 ve üstü ise	varlık toplamının % 20'si kredi limiti olarak alınır.

Kaynak: Glen Bullivant ,Credit Management, 6. Baskı , İngiltere : Gower Publishing s.165.

⁷⁶ BULLIVANT , a.g.e., ss. 164-166.

2.2.2. Riskin Kontrolü

Ticari alacak riskinin kontrolü , kredili satışlardan kaynaklanan ticari riskin minimize edilmesi amacıyla şirket içerisinde alınacak önlemlerden oluşur. Müşterilere tanınacak kredi limitlerinin belirlenmesi , ödeme ve teslimat şartlarının tespiti , kontrat şartlarının belirlenmesi, siparişin teslimi ve faturalama sırasında için uyulması gereken kurallar riskin kontrolü açısından önemli faaliyetlerdir.

2.2.2.1.Müşterilere Tanınacak Kredili Limitlerinin Belirlenmesi

Kredi limiti tedarikçi firmanın kredili satışları için alıcıya tanıdığı maksimum risk tutarını gösterir. Bu limite kadar olan satışlar tedarikçi tarafından vadeli olarak yapılabilir. Kredi limitinin tesisinde , müşteriye yapılacak tahmini satış cirosu ve ortalama tahsilat süresi dikkate alınır. Örneğin, yıllık 10.000 TL tutarında bir satışın yapılacağı ve bu satışın 90 günde tahsil edileceği varsayıldığında tesis edilecek kredi limiti 2500 TL civarında olacaktır. Bu hesaplamada, bu kadarlık bir alacak bakiyesinin yılın herhangi bir zamanında şirket tarafından taşındığı ve her üç ayda bir tahsilatın eşit olarak yapıldığı varsayılmıştır. Kredi limiti aynı zamanda, müşteriden alınacak teminatlar dikkate alınarak belirlenir. Kredi limitinin, belirlenen teminat tutarını aşması halinde bu durumun getireceği ödeme riski ayrıca hesaplanmalıdır. Şayet şirket müşterisiyle açık hesap ile çalışmak durumunda ise ve örneğin şirket riskten korunma amaçlı bir kredi sigortası poliçesi satın almışsa, poliçenin kapsamında teminat altına alınan alıcılar için kredi sigorta şirketinin belirlediği kredi limitleri de şirket tarafından kredi limitleri olarak kabul edilebilir. Bu takdirde, şirket bu limitleri aşan satışları için müşterilerinden teminat alma talebinde bulunur. İçsel kredi derecelendirme sisteminin kurulması kredi limitlerinin oluşturulması sırasındaki kredilendirme standartların belirlenmesi açısından son derece önemlidir. Ancak, bu yolla belirlenen kredi limitlerinin dikkate alınması , bazen rakiplerin daha yüksek kredi limiti ile satış yapmaları sonucu şirkete satış kaybı getirmektedir. Bu nedenle, kredi limitlerinin belirlenmesinde, şirket yöneticilerinin tecrübeleri ile içsel kaynaklardan toplanan

bilgiler son derece önemlidir. Mevcut müşteri için verilecek kredi limit kararı , şirket hakkında ödeme geçmişine dair bilgilerin veritabanında kayıtlı olması nedeniyle, yeni müşteri için tesis edilecek limit kararına göre çok daha kolaydır. Bu nedenle, mevcut müşteri ile olan ödeme geçmişlerinin de yer aldığı tüm veriler , tedarikçi şirketin veritabanında kaydedilmelidir. Şirketin bilgi işlem alt yapısının ödemelerin zamanında yapılıp yapılmadığının izlenmesine olanak sağlaması beklenmelidir. Müşterilere tanınacak kredi limitlerinin bir geçerlilik süresi olmalıdır . Kredi limitinin geçerlilik süresi sona ermeden risk tekrar değerlendirilmelidir. Şayet piyasadan elde edilen bilgiler olumsuz yönde ise , örneğin müşteriye ait karşılıksız çeklerin adedinin veya tutarının artması gibi, kredi limiti kararları yeni kredi limitleri tesis edilmeden veya mevcut kredi limitleri içerisinde yapılan yeni sevkiyatlardan evvel gözden geçirilmelidir. Kredi limitinin aşımı halinde tolerans seviyeleri ise yine kredilendirme politikaları ve standartları içerisinde yer almalıdır.⁷⁷

2.2.2.2. Ödeme Koşullarının Belirlenmesi

Şirketler müşterilerine tanıdıkları ödeme vadelerinin belirlenmesinde, maliyet ve karlılık analizlerinin yanısıra, faaliyette buldukları sektördeki rakip firmaların izledikleri satış ve kredi politikalarını gözönünde bulundurmaları zorundadırlar. Bununla birlikte, riskin derecesi, kar marjı, malın ve hizmetin özelliği, satış tutarının büyüklüğü, satışa dair örneğin ödemenin yapılmaması halinde malın mülkiyetine el konulması hakkı gibi herhangi bir hukuki korumanın olup olmadığı veya kredi sigortasının mevcut olup olmadığı, müşterinin alım gücü gibi kriterler de vadenin belirlenmesinde rol oynayan unsurlardır.⁷⁸ Uluslararası satış işlemlerinde , alıcı ve satıcının malın teslim şartına bağlı olan sorumluluk ve risklerinin belirlenmesi ve teslim şartlarının anlaşma şartlarına dahil edilmesi taraflar arasında olası bir ihtilaf riskini azaltan bir unsurdur.⁷⁹ Kredili satış yapan şirketlerin karşılaşıacağı ticari riskler dolayısıyla , ticari risklerin

⁷⁷ John SALEK , **Accounts Receivable Management**, Best Practices, New Jersey: John Wiley and Sons, 2005, ss. 23-31.

⁷⁸ BULLIVANT, **a.g.e.**, ss. 88-89.

⁷⁹ CLARKE, **a.g.e.**, s. 133.

önlenmesi amacıyla ödeme şekilleri belirlenirken en güvenilir ve en likit teminat alıcıdan talep edilmelidir. Gerek uluslararası uygulamalara gerekse ülkenin yasal mevzuatına bağlı olarak kredili satışlarda alınabilecek teminatların en likit ve en güvenilir olandan en riskli olana bir sıralaması mevcuttur. Uluslararası ödeme şekillerinde peşin satışlardan akreditifli satışlara kadar satıcı ve alıcı açısından riskin derecesi belirlenmiştir. Yurtiçi satışlarda geçerli olan fatura, teminat olarak kullanılan diğer tüm kıymetli evrak ve finansal araçların (örneğin ülkemizde çek ve ödeme garantilerinin) ticari uygulamalardaki hukuki geçerliliği sağladığı emniyet ve nakde çevrilebilmeleri bakımından uluslararası genel kabul görmüş kurallar kurallar ve yerel mevzuat ile güvence altına alınmıştır.⁸⁰

2.2.2.3. Teklifin Sunumu ve Kontrat Şartlarının Oluşturulması

Muhtemel müşteriye verilen teklifin, taraflar arasında mutabık kalınan satış ve ödeme şartlarını birebir içermesi gerekmektedir. Teklifin yazılı olarak sunulması herhangi bir ihtilafla karşılaşmamak açısından son derece önemlidir. Teklifte, birim fiyatın ve toplam fiyatın ne olduğu, ürünün tanımı ve özellikleri, teslimatın ne şekilde yapılacağı, nakliyenin kimin tarafından yapılacağı ve ödeme şekli ve varsa ilgili tüm vergiler detaylı bir şekilde belirtilmelidir. Teklifin müşteri tarafından kabulü halinde, teklifte yer alan tüm bilgilerin satıcı ve alıcı arasında yapılan satış sözleşmesinde birebir yer alması gerekmektedir. Sözleşmenin taraflarca imzalanması sözleşmenin geçerliliği açısından bir gereksinimdir. Sözleşmenin yapıldığı tarih, geçerlilik süresi ve yenileme şartları sözleşmede yer almalıdır. Sözleşme süresi bitmeden, müşteriyle görüşmeler yapılarak yeni teklifin ve sözleşmenin içeriğini oluşturacak satış koşulları belirlenmelidir. Müşterilere verilen tüm teklifler ve yapılan tüm sözleşmeler, şirketin bilgi işlem alt yapısı aracılığıyla müşteri bilgileri veritabanında saklanmalıdır.

⁸⁰ WELLS,, a.g.e., s. 51.

2.2.2.4. Siparişin Teslimi ve Faturalama

Müşterinin verdiği siparişin gecikmesizin teslim edilmesi ve akabinde satışa dair faturanın karşı tarafa ivedilikle ulaştırılması müşteri memnuniyetini arttıran unsurlardan biri olduğu gibi, aynı zamanda hata yapma riskini de azaltır. Siparişin yüklenmesinden evvel, sözleşmede yer alan fiyat, sevkiyat şartları, ödeme şartları ve teslimat tarihi gibi unsurlar gözden geçirilmelidir. Ödeme koşullarının tam ve eksiksiz olarak faturanın üzerinde yer alması ödemenin zamanında ve düzgün yapılmasını sağlayan önemli bir husustur. Fatura içerisinde yer alan bilgilerin doğru olması itiraz hakkını ortadan kaldırdığından tahsilatın zamanında yapılmasını kolaylaştırır. Faturaların elektronik ortamda yollanması, faturalama işleminin hızlı olması açısından önem kazanmaktadır.⁸¹

2.2.3. Riskin Transferi

Şirket için en uygun risk yönetim stratejisini belirlemek için ticari risklerin gerçekleşme olasılığının ve riskin gerçekleşmesi halinde şirkete olan finansal etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Şirketlerin, az sayıda olan kilit müşterilerinin iflas etmesi veya tahsili gecikmiş alacakların tutarının yüksek olması şirketin kendisini de finansal açıdan olumsuz yönde etkiler. İflasın etkisi temerrüte göre nispeten daha yüksektir. İflas halinde , şirketin bir ödeme vadesine bağlı olmadan borçlarını ödeyemez hale gelmesi söz konusudur. Temerrüt ise, daha sıklıkla yaşanmakla birlikte, bazı durumlarda iflasla sonuçlansa dahi, tahsil edilme olasılığı olan bir durumdur. Ticari risklerde riskin transferi , tedarikçiye rücu edilmeksizin yapılan factoring hizmetlerinden yararlanılarak veya riskin sigortalanması yoluyla kredi sigortası şirketine sigortalanma koşulları ve şartları dahilinde devredilmesi ile mümkündür. Şirketin riski bir başka kuruluşa transfer kararı riskin transfer edilmesinin maliyeti ile (sigorta işlemlerinde sigorta primi) riskin şirket tarafından taşınması maliyetinin

⁸¹ SALEK , a.g.e., ss. 38-44.

karşılaştırılmasına bağlı olacaktır. Riskin taşınmasının maliyeti şirketin sermaye maliyeti ile ilgilidir. Sigortalanmama kararının verilmesi halinde şirket oluşan hasarın finansal etkisine kendisi katlanacaktır. Şayet, riskin transfer edilmesi maliyeti daha düşükse, örneğin ödenecek sigorta primleri gibi, şirket riski üzerinde taşımak istemeyecektir.⁸² Diğer yandan, sigortanın beklenmeyen risklere karşı bir önlem olarak alındığı ve büyük tutarlı hasarların sermaye veya sermaye rezervleri ile telafi edilmesinin bazı durumlarda mümkün olmadığı hatırlanmalıdır.⁸³

Kredili satışlarda müşteriye tanınan ödeme vadesi dolayısıyla karşılaşılabilecek ticari risk unsurlarının yönetilmesi amacıyla şirketin yapacağı çalışmalar örneğin kredi limitlerinin belirlenmesi, ödeme şekillerine karar verilmesi veya alınacak teminatların belirlenmesi gibi çalışmalar riskin kontrol edilmesine ve bu yolla riskin minimize edilmesine dönüktür. Ancak , riskin bir başka kuruluşa belli bir prim veya komisyon karşılığı devri ile risk paylaşılarak zararın etkisi minimize edilmektedir.⁸⁴

Kredi sigortalarının ticari kredinin değerlendirilmesi sürecindeki yeri ve rolü , tedarikçi şirketin mal satmak istediği müşterilerinin kredi değerliliğini güncel olarak izleyebilmesi, ticari alacak risklerinin sigortalanması yoluyla riskin yönetilmesi ve tahsilatın etkinliğinin artırılmasına yönelik olarak kullanılması şeklindedir. Tedarikçinin müşterisine tanıyacağı kredi limitlerinin belirlenmesi aşamasında yön gösterici olması, kredilendirme şartlarının poliçe şartlarına göre izlenmesi gibi hususlar şirketin çalışmalarını belli bir disiplin içerisinde yürütmesi açısından son derece önemlidir. (bkz. Şekil 6)⁸⁵

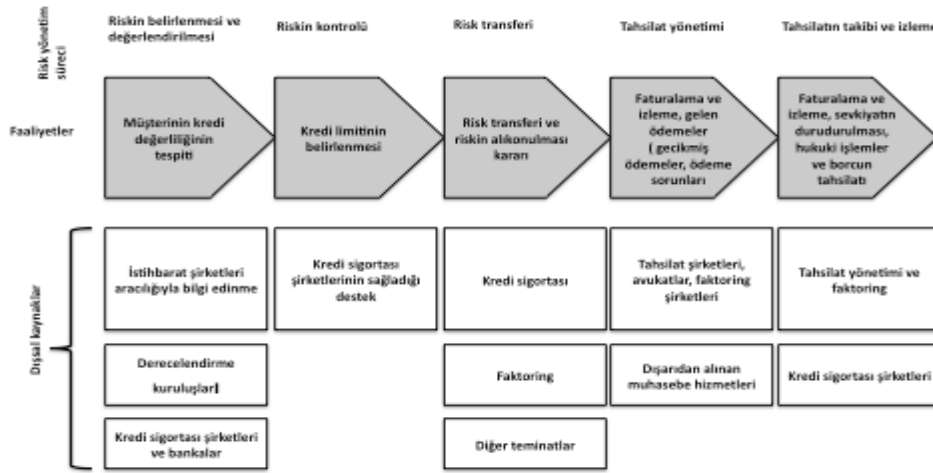
⁸² George E. REJDA, **Principles of Risk Management and Insurance**, NewYork: Addison Wesley Longman, Inc, 2001, ss.46-49.

⁸³ LAM, **a.g.e.**, ss.153-154.

⁸⁴ BEARD ve THOMAS, **a.g.e.**, s. 15.

⁸⁵ Ampra San Jose RİESTRA, Credit Insurance in Europe, Impact, Measures and policy recommendation, Centre for European Studies, 2003, <http://aei.pitt.edu/9563/2/9563.pdf> (19 Ekim 2012), s. 7.

Ticari alacak risklerinin önlenmesi ve tahsilatın erkene alınarak şirketin ihtiyaç duyacağı işletme sermayesinin sağlanması için ticaret finansmanında yaygın olarak kullanılan finansman tekniklerinden biri de faktoring'dir. Kredi sigortalarının faktoring işlemleri ile karşılaştırılması 3.4 no'lu bölümde yapılmaktadır.

Şekil 6: Ticari Kredinin Değerlendirilmesinde Süreç Yönetimi

Kaynak: Ampra San Jose Riestra, Credit Insurance in Europe, Impact, Measures and policy recommendation, centre for European Studies, 2003, <http://aei.pitt.edu/9563/2/9563.pdf> (19 Ekim 2012), s.8.

2.2.4. Riskin İzlenmesi ve Tahsilat Yönetimi

Tahsilat yönetimi , tahsilat politikasının belirlenerek tahsilatın hızlandırılması amacına yöneliktir. Tahsilat politikası ise, vadesi gelen hesaplar için işletmenin tahsilatın sağlanmasına dönük takip ettiği prosedürlerle ilgilidir. Tahsilatın yapılmasını sağlamak üzere yapılan telefon görüşmeleri, e-posta ile müşteriye yollanan hatırlatma yazıları , çağrı merkezleri kanalıyla yapılan takip ve müşteri ziyaretleri tahsilatın yöntemleri arasındadır. Müşteriye yollanacak hatırlatma yazıları ve yasal ihbar ve ihtarlar tahsilatın sağlanması için şirket tarafından yapılacak işlemlerdir. Tahsilatın

şirket tarafından sağlanamaması durumunda konu şirket avukatına veya şayet ülkede mukimse bir tahsilat şirketine devredilir. Alacakların tahsil yeterliliğinin ölçülmesi ve tahsilatın kontrolü için yöneticilerin elinde bulunan araçlardan biri alacakların tahsil süresinin hesaplanması yoluyla tahsilatın izlenmesidir. Alacak yaşlandırması ise şirketin müşteri gruplarının ödeme alışkanlıkları hakkında bilgi verir.⁸⁶

2.2.4.1. Alacak Tahsil Süresi Takibi

Alacak tahsil süresi, ATS (İngilizce’de Days Sales Outstanding- DSO olarak adlandırılmaktadır) , kredili satışlar sonucunda oluşan ticari alacakların hangi sürede geri ödendiğini hesaplayan bir formüldür. Alacaklar kredili satış tutarına bölünerek gün sayısı ile çarpılır. ((alacaklar/ satışlar)*360)) Bu sürenin uzunluğu veya kısalığı satılan ürünün değerine, mahiyetine ve satışların mevsimsellik arz edip etmemesine göre değişkenlik göstermektedir. Alacak tahsil süresi, belli dönemlerde izlenerek alacak tahsil süresindeki değişimlerin nedenleri incelenmektedir. Örneğin bir firmada kredili satışlarda müşteriye tanınan standart ödeme vadesi 60 gün iken, hesaplanan ortalama tahsil süresi 60 günden fazla ise, bu farkın nedeni analiz edilmelidir. Toplam borçluların içerisinde gecikmeli ödeyen borçluların oranını takip etmek, alacak tahsilatının etkinliğini ölçmek açısından önemli bir diğer orandır. Yöneticiler, gerektiğinde çeşitli mal grupları için veya farklı coğrafi yörelere yapılan satışlar için , alacakların ortalama tahsil sürelerini hesaplayarak, ticari alacaklardaki değişimleri müşteri gruplarına göre, mal gruplarına göre ya da coğrafi farklılıklara göre kontrol edebilirler.⁸⁷ Aşağıda Tablo 17’de satışlar ve alacak tutarlarına göre alacak tahsil süreleri hesaplanmaktadır. Bu tabloda görüleceği üzere örnek şirketin alacak tahsil süresi 3. cü çeyrek itibarıyla yükselmiştir ve bir sonraki dönem düşmektedir. Bu artışın veya azalmanın nedeni şirket yönetimi tarafından örneğin coğrafi bölge / müşteri grubu / müşterinin kendisi olmak üzere alt kırılımlar bazında incelenmelidir.

⁸⁶ Mary S. SCHAEFFER, *Essentials of Credit Collections and Accounts Receivable*, New Jersey: Wiley, 2002, ss. 49-68.

⁸⁷ BULLIVANT , a.g.e., ss. 356-361.

Tablo 17: Ticari Alacakların İzlenmesi

Satışlar		Dönemler	Alacak bakiyesi	Alacak tahsil süresi	
Ocak-Mart	300	31/3	100	122	gün
Nisan-Temmuz	400	30/6	200	183	gün
Temmuz-Ekim	600	30/9	500	304	gün
Ekim-Aralık	1000	31/12	700	256	gün
Yıllık satışlar	2300				

Kaynak: Glen Bullivant ,Credit Management, 6. Baskı , İngiltere : Gower Publishing s. 35.

2.2.4.2. Alacakların Yaşlandırılması

Kredili satış polikalarındaki değişiklikler sebebiyle alacakların yapısı da değişmektedir. Alacak yaşlandırması, yapılan satışlar sonucunda alacakların hangi vadelerde yoğunlaştığını dönemsel bazda incelemek amacıyla şirketler tarafından takip edilmektedir.⁸⁸ Aşağıda Tablo 18’de üçer aylık dönemler itibarıyla alacakların tutarı ve müşteri sayısına göre dağılımı izlenmektedir. Müşteri sayısı alacak bakiyesinin incelendiği gün itibarıyla hareket gösteren hesap sayısını göstermektedir. Ancak, hesap sayısı her zaman daimi çalışılan müşterileri göstermez, çünkü bazı müşteriler bir kerelik alım yapan müteriler de olabilir. Tablo incelendiğinde, dönemler itibarıyla alacak tutarlarında artış gözlenmektedir. Ancak, alacakların dağılımı incelendiğinde, kısa vadede ödeyen müşteri sayısının yıl sonuna doğru azaldığı gözlemlenmektedir. Buna ilave olarak, 30 günden uzun vadeli alacakların toplam alacaklar içindeki payı yükselmektedir. Bu analiz sonucunda, tahsilat süresinin arttığı sonucuna varılmaktadır Bununla birlikte , alacakların ağırlığını oluşturan satışlar , vadesi 30 güne kadar olan satışlardır.⁸⁹

⁸⁸ BULLIVANT, a.g.e., s. 367.

⁸⁹ Ahmet AKSOY ve Kürşat YALÇINER, **İşletme Sermayesi Yönetimi**, Ankara: Gazi Kitapevi Yayınları, 2005, ss. 271–272.

Tablo 18 : Alacak Yaşlandırmasının Dönemler İtibarıyla İzlenmesi

Alacakların bağlı kaldığı gün	31/3/2012				30/6/2012			
	Müşteri sayısı	% dağılım	Tutar	% dağılım	Müşteri sayısı	% dağılım	Tutar	% dağılım
0-30 gün	225	58%	TL6,000	48%	250	48%	TL8,500	40%
31-60 gün	100	26%	TL3,500	28%	150	29%	TL8,000	38%
61-90 gün	50	13%	TL2,000	16%	75	14%	TL3,000	14%
91-120 gün	15	4%	TL1,000	8%	30	6%	TL1,500	7%
120 gün üstü	0	0%	TL0	0%	15	3%	TL200	1%
	390	100%	TL12,500	100%	520	100%	TL21,200	100%

Alacakların bağlı kaldığı gün	30/9/2012				31/12/2012			
	Müşteri sayısı	% dağılım	Tutar	% dağılım	Müşteri sayısı	% dağılım	Tutar	% dağılım
0-30 gün	275	34%	TL11,500	36%	300	28%	TL15,000	31%
31-60 gün	250	31%	TL13,000	41%	400	37%	TL20,300	42%
61-90 gün	200	25%	TL5,000	16%	300	28%	TL10,000	21%
91-120 gün	50	6%	TL2,000	6%	50	5%	TL3,000	6%
120 gün üstü	25	3%	TL300	1%	20	2%	TL400	1%
	800	100%	TL31,800	100%	1070	100%	TL48,700	100%

Kaynak: Ahmet AKSOY ve Kürşat YALÇINER, İşletme Sermayesi Yönetimi, Ankara: Gazi Kitapevi Yayınları, 2005, ss. 271–272.

Alacakların yaş çizelgesinin izlenmesi aynı zamanda tahsilat takibinin hangi sıklıkla yapılacağını belirlemek ve uygun tahsilat yöntemine karar vermek açısından önemlidir. Alacak yaşlandırılması çalışmaları aynı zamanda çeşitli müşteri segmentleri için yapılacak tahsilat amaçlı çalışmaların yöntemini belirler. Şayet, alacak yaş çizelgesinin en üst grubunda yer alan müşteriler sayı olarak az olan ve satışların ve alacağın önemli bir kısmını oluşturan segment ise bu grup kaybedilmemesi gereken hatırlı müşteri grubunu oluşturmaktadır. Bu müşteri grubunda yer alan müşterilerin ödemelerini zamanında yapmaları konusunda yapılacak hatırlatmalar günlük telefon konuşmaları veya dönemsel yapılan hatır ziyaretleri ile mümkündür. Ancak, bir alt grubu oluşturan ve sayı olarak fazla müşteri grubu ise, düzenli aralıklarla yapılan telefon görüşmeleri ile takip edilmeli, hesap mutabakatları sık sık yollanarak gerekli hatırlatmalar yapılmalıdır. En alt grupta yer alan ve birebir takip etmenin zor olduğu

adet olarak fazla müşteri grubu ise mümkünse sistem üzerinden yollanan hatırlatma yazıları ile takip edilmelidir. Bu müşteri grubuna birebir telefonla ulaşmak maliyetli olabilir. Bu segmentin tahsilat takibini, tahsilat konusunda uzmanlaşmış tahsilat şirketlerine bırakmak da doğru bir yöntem olacaktır. Hatırlatma , ihbar ve ihtar yazılarının bilgi işlem alt yapısı kullanılarak sistem üzerinden otomatik olarak yollanması tahsilatın etkinliğini arttıran bir unsurdur.⁹⁰

Aşağıda alacağın yaşlandırılması ile ilgili bir başka örnekte , müşteri sayılarının alacak tutarına göre dağılım yüzdesi hesaplanmaktadır. (bkz. Tablo 19) Genel kabul görmüş kurala göre çok az sayıda müşteri alacak tutarının büyük kısmını oluşturmaktadır. Bu örneğe göre, 49 şirket, şirketin iş yaptığı en büyük ve itibarlı müşteri grubunu oluşturmaktadır. Bu müşterilerden herhangi birinin iflas etmesinin veya ödemesini geciktirmesinin finansal etkisi tedarikçi şirket için büyük olacaktır. Bu müşteri grubu, şirketin koruması gereken müşteri grubudur. Bu müşteri grubu için, şirketin taşıdığı ticari riskin sigortalanması yoluyla teminat altına alınması tedarikçi şirketin nakit akışını beklenmeyen büyük zararlara karşı koruyacaktır. Benzer şekilde, 50.000 TL üstü müşteri grubu da şirketin taşıdığı ticari risk açısından önemli bir segmenti oluşturmaktadır. Bu segmentin da kredi sigortasıyla teminat altına alınması şirketin nakit akışını koruması açısından önemlidir. En alt segmentte yer alan 1132 firma ise ticari risk açısından nispeten riski düşük gruba girmektedir. Bu grup içerisinde yer alan firmalardan herhangi birinin borcunu zamanında ödememesi şirketi finansal açıdan çok fazla etkilemez. (bkz. Tablo 20) Alacak yaşlandırması bu örnekte görüldüğü üzere, riskin taşınması veya sigortalama yoluyla transferi konusunda alınacak kararlara yardımcı olması açısından önemlidir.⁹¹

⁹⁰ SALEK, a.g.e., ss. 66-69.

⁹¹ SALEK ,a.g.e., ss. 54-55.

Tablo 19: Alacak Bakiyesine Göre Müşteri Segmentasyonu

Alacak bakiyesi	Müşteri sayısı	% payı	Alacak tutarı(000)	% payı
> 1 Million	49	3%	TL133,962	56.04%
500.000-1 Million	49	3%	TL34,086	14.26%
250.000-500.000	71	4%	TL24,882	10.41%
100.000-250.000	137	9%	TL22,095	9.24%
50.000-100.000	143	9%	TL9,925	4.15%
25.000-50.000	210	13%	TL7,280	3.05%
10.000-25.000	278	18%	TL4,542	1.90%
5.000-10.000	199	13%	TL1,460	0.61%
1.000-5.000	261	17%	TL711	0.30%
500-1.000	82	5%	TL62	0.03%
<500	102	6%	TL25	0.01%
	1581	100%	TL239,030	100.00%

Kaynak: John Salek , Accounts Receivable Management, Best Practices, New Jersey: Wiley, 2005, ss. 56-57.

Tablo 20: Alacak Yaşlandırmasının Müşteri Grubuna Göre İzlenmesi

Alacak bakiyesi	Müşteri sayısı	% payı	Alacak tutarı (000)	% payı	Müşteri başına alacak tutarı (000)
> 1.000.000	49	3%	TL133,962	56%	TL2,733
> 500.000	98	6%	TL168,048	70%	TL1,714
>250.000	169	11%	TL192,930	81%	TL1,141
> 50.000	449	28%	TL224,950	94%	TL501
< 50.000	1132	72%	TL14,080	6%	TL12

Kaynak: John Salek , Accounts Receivable Management, Best Practices, New Jersey: Wiley, 2005, ss. 56-57

2.2.4.3.Tahsilatın Gecikmesine Dair Erken Uyarı Sinyalleri

Tahsilatın gecikmesine dair erken uyarı sinyalleri aşağıda listelenmektedir.⁹²

- Sipariş taleplerinin sıklığının değişmesi ve düzenli verilen siparişler yerine aralıklı olarak verilen siparişler.
- Ürünle veya verilen hizmetle ilgili şikayetlerin bir nedene bağlı olmaksızın artması.
- Ödemelerde gecikmelerin başlaması ve temdit taleplerinin artması.
- Müşteriye tanınmış olan kredi limitlerinin sık sık aşılması.
- Teminatların zamanında getirilememesi veya anlaşılan kontrat şartlarından farklılık gösteren talepler, örneğin ithalatçının üzerine keşinde edilen ticari poliçeyi kabul etmemesi.
- Şirketteki yöneticilerin sık sık değişmesi ve telefonla arandığında karşılık alınamaması,
- Ticari kaynaklardan veya rakiplerden alınan bilgilerin karşılaşılan problemleri teyit etmesi.
- Karşılıksız çek veya protestolu senet bilgilerinde şirketin isminin yer alması veya karşılıksız çek veya protestolu senet tutar ve adetlerinin artması.

⁹² Atradius Credit Management, A Director's Pocket Book, Institute of Directors, İngiltere, Haziran 2009, http://www.director.co.uk/content/pdfs/Atradius_Jun09.pdf (19 Ekim 2012), s.23.

3. BÖLÜM

TİCARİ ALACAK RİSKLERİ YÖNETİMİNDE

KREDİ SİGORTALARI

3.1.Kredi Sigortalarının Tarihsel Gelişimi

İlk kredi sigortası poliçesi, 1820 yılında İngiltere’de kurulu British Commercial Insurance Company tarafından düzenlenmiştir. İlk uzman kredi sigortası şirketleri, Commercial Credit Mutual Assurance Association ve Solvency Mutual Guarantee adlarıyla 1852’de İngiltere’de kurulmuştur.⁹³ Farklı konularda sigortacılık faaliyetinde bulunan İngiliz Ocean Accident and Guarantee Corporation, 1885 yılında ticari alacak risklerini sigortalamaya başlamıştır. 1893 yılında, American Credit Indemnity şirketi kurulmuş ve daha sonraki yıllarda Alman kredi sigortası şirketi Hermes (şimdiki adıyla Euler Hermes) tarafından satın alınmıştır. On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru Lloyd’s pazarında ticari alacak riskleri sigortalanmaya başlamıştır. Akabinde, bazı Lloyd’s piyasasında faaliyet gösteren sigorta şirketleri İngiltere’de, Excess Insurance Company adı altında birleşerek kredi sigortası yapmak üzere yeni bir şirket kurmuşlardır. 1917 yılında, Almanya’da Hermes Kreditversicherungsbank (şimdiki adıyla Euler Hermes) kurulmuş olup aynı yıl İngiltere’de British Trade Corporation kredi sigortacılığı faaliyetinde bulunmak üzere kuruluşunu tamamlamıştır. Birinci Dünya Savaşı’nın ardından, 1918 yılında İngiltere’de Trade Indemnity kredi sigortası konusunda faaliyetine başlamıştır ve 1919’da İngiliz hükümeti resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşu olan ECGD’nin kuruluşunu gerçekleştirmiştir.⁹⁴

1926 yılına gelindiğinde Londra’da, kredi sigortası şirketlerinden , devlet kuruluşlarından ve bankalardan delegelerin katılımıyla kredi risklerinin sigortalanması konusunda uluslararası bir konferans düzenlenmiştir. Bu konferansın düzenlenmesini

⁹³ Miran JUS, “ **Credit Insurance**”, İngiltere :Elsevier Publications , 2013, s.7-8.

⁹⁴ ATKINSON, **a.g.m.**, ss. 3-4.

müteakip 1928 yılında merkezi İsviçre’de olan ICIA (International Credit Insurance Association- Uluslararası Kredi Sigortacılığı Derneği) kurulmuştur. ICIA, kefalet senedi (surety) sunan şirketlerin 1950’li yıllardan itibaren dernek üyesi olarak katılımlarıyla ICISA adını almıştır.⁹⁵ (International Credit Insurance & Surety Association – Uluslararası Kredi Sigortası ve Kefalet Senedi sunan Kuruluşlar Birliği). ICISA, özel sektörde faaliyet gösteren kredi sigortası şirketleri tarafından kurulmuştur. ICISA’nın şu an üyeleri, dünyada özel sektör kredi sigortası pazarının % 95’inden fazlasını sigortalamaktadırlar.⁹⁶

Yirminci yüzyılın ortalarına gelindiğinde, ticaretin hızla büyümesi, rekabetin artması neticesinde çok sayıda uluslararası şirket kredili satış yapmaya mecbur kalmıştır. Bu durum kredi sigortalarının kullanımını teşvik etmiştir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının getirdiği finansal riskler ve 1929 global krizinin etkisiyle , ihracatçıları desteklemek ve dış ticareti teşvik etmek amacıyla çeşitli ülkelerde resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşları kurulmuştur. Bu kuruluşlar, hem kısa vadeli alacakları hem de uzun vadeli alacakları sigorta kapsamı altına alarak ticaret ve proje finansmanında aktif rol almaya başlamışlardır. Bu gelişmeler sonucunda , kamu ve özel sektör şirketlerinin desteğiyle 1934 yılında Berne Union olarak adlandırılan Uluslararası Kredi ve Yatırım Sigortacıları Birliği kurulmuştur.⁹⁷ Derneğin, bugün itibarıyla Türk Eximbank dahil 78 üyesi mevcuttur. Bugün itibarıyla Berne Union üyeleri, 1,8 trilyon Amerikan Dolarlık ticaret ve yatırım riskini sigortalayarak dünya ticaretinin %10’unundan fazlasını sigortalamaktadırlar.⁹⁸

Daha sonraki yıllarda, dünya çapında ticaret yapan çokuluslu şirketlerin ortaya çıkmasıyla, şirketler arasında çok sayıda birleşme gerçekleşmiştir. Kredi sigortası şirketleri de benzer nedenle daha uluslararası hale gelmeye başlamışlardır. Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşları , kısa vadeli risklerin sigortalanması

⁹⁵ JUS, a.g.e. s.8.

⁹⁶ ICISA, <http://www.icisa.org/history/1507> (19 Ekim 2012)

⁹⁷ JUS, a.g.e., s.8.

⁹⁸ Berne Union, history, <http://www.berneunion.org.tr/history.html> (19 Ekim 2012).

faaliyetlerini azaltarak orta ve uzun vadeli risklerin sigortalanması faaliyetlerine odaklanmışlardır. Bunun nedeni özel sermayeli şirketlerin pazarlanabilir riskler olarak tanımlanan kısa vadeli ticari riskleri ve politik riskleri sigortalayabilmeleridir.⁹⁹ 1991 yılında İngiltere'nin resmi destekli ihracat kredi sigorta kuruluşu ECGD'nin kısa vadeli ihracat kredi sigortaları bölümü özelleştirilmiştir. Kısa vadeli sigorta bölümü Hollanda menşeli kredi sigortası şirketi NCM tarafından devralınmıştır (şimdiki ismiyle Atradius) . Akabinde 1993 yılında, 1927'de kurulan Fransız kredi sigortası şirketi SFAC, 1929 yılında kurulmuş Belçika menşeli kredi sigortası şirketi Cobac'ı satın almıştır. Şirket alımları 1994 yılında Alman sigorta şirketi Gerling'in (şimdiki adıyla Atradius) Belçikalı kredi sigortası şirketi Namur'u almasıyla devam etmiştir. Aynı yıl Coface özelleştirilmiştir. 1996 yılında SFAC, İngiliz kredi sigortası kuruluşu Trade Indemnity'yi ve Amerikan menşeli American Credit Indemnity'yi satın almış ve Fransız sigorta şirketi AGF bu birleşmede ana ortak olmuştur. Akabinde , 1997 yılında, SFAC, Euler Hermes Grubuna dahil olmuştur. Aynı yıl, NCM (şimdiki adıyla Atradius) Danimarka'nın resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşu EKR'yi satın almıştır. Alman sigorta şirketi Allianz, AGF'yi satın almıştır. Daha sonra NCM ile Gerling arasındaki birleşme 2001 yılında Atradius ismi altında gerçekleşmiş, 2002 yılında, Euler Hermes'i satın almış ve aynı yıl Coface, Natexis Bank tarafından satın alınmıştır. Bu birleşme ve satın alma faaliyetleri neticesinde üç kredi sigorta şirketi özel sektör kredi sigortası pazarını yönlendirir konuma gelmiştir. (Euler Hermes , Coface, Atradius).¹⁰⁰

3.1.1.Kredi Sigortası Kuruluşları

Tarihsel bir gelişim içerisinde , kredi sigortası kuruluşları özel sermayeli kuruluşlar ve kamu sermayeli olan resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşları

⁹⁹ CLARKE, a.g.e., s.121.

¹⁰⁰ Euler Hermes, <http://www.eulerhermes.com/group/who-we-are/Pages/a-hundred-years-history.aspx> (19 Ekim 2012); Atradius Dutch State business, <http://www.atradius.com/nl/en/dutchstatebusiness/aboutatradius/history/> (19 Ekim 2012)

olarak ikiye ayrılmaktadır. Özel sektör ve kamu sektörü ayırımı aynı zamanda kredi sigortası şirketlerinin kısa vadeli veya uzun vadeli kredi risklerini teminat altına almaları açısından da benzer bir ayırıma sahiptir.

3.1.1.1. Özel Sektör Kuruluşları:

Özel sektörde faaliyet gösteren şirketler kısa vadeli ticari alacak riskleri diye adlandırılan kredi vadesi genellikle 1 yıl , azami 2 yıla kadar olan ticari alacak risklerini sigortalamaktadırlar. Bu kuruluşlar , sadece ihracattan kaynaklanan ticari riskleri değil, yurtiçi ticaretten kaynaklanan ticari riskleri de teminat altına alan sigorta poliçeleri düzenlemektedirler. Sigortalanan riskler açısından bakıldığında sigortalanan yurtiçi riskler toplamı , ihracat risklerinden fazladır. Bu nedenle, özel sektör şirketlerinin, teminat altına aldığı riskler bakımından ekonominin ve ticaretin gelişimine etkisi kamu kuruluşlarına nazaran daha büyük ve daha hızlı olmaktadır.¹⁰¹ ICISA'nın verilerine göre, sigortalanan ticaretin % 60-65'i yurtiçi ticaret risklere dairdir.¹⁰²

Avrupa Birliği Komisyonu, kısa vadeli ihracat kredi sigortaları konusunda devletin müdahale hakları ile ilgili olarak 1997 yılında bir genelge yayınlamıştır. Bu genelgeye göre, pazarlanabilir riskler diye adlandırılan vadesi iki yıldan kısa olan ticari ve politik risklerin özel sektör kuruluşları tarafından sigortalınması gerektiği belirtilmektedir. Ancak, belli koşullarda, örneğin kriz dönemlerinde ihtiyaç duyulması halinde, özel sektörde risk iştahının azalması nedeniyle, pazarlanabilir riskler adı verilen kısa vadeli risklerin de üye ülke resmi kuruluşları tarafından sigortalınabileceği kabul edilmektedir.¹⁰³

¹⁰¹ Peter M.JONES, "Trade Credit Insurance", Worldbank 2009, http://siteresources.worldbank.org/FINANCIALSECTOR/Resources/Primer15_TradeCreditInsurance_Final.pdf (19 Ekim 2012), s.4.

¹⁰² European Union, Study on Short Term Trade Finance and Credit Insurance in the European Union, International Financial Consulting Limited, Şubat 2012, http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/study_short_term_finance_2012_en.pdf (19 Ekim 2012),s. 23

¹⁰³ European Union, a.g.m., s.1.

Özel sektörde faaliyet gösteren kuruluşların pazar paylarına göre en büyükleri aşağıda sıralanmaktadır.¹⁰⁴ Bu üç kuruluş kısa vadeli kredi sigortası pazarının prim hacmi olarak % 85'ini sigortalamaktadırlar. Şirketler, büyük bir finansal veritabanını yönetmekte ve milyonlarca şirketin finansal verisini veritabanlarında izlemektedirler.

1) Euler Hermes:

1917'de kurulan Alman kredi sigortası şirketi Hermes , 2002 yılında Euler tarafından satın alınmıştır. Şirketin ana ortağı Allianz, % 68 oranında hisseye sahiptir. Şirketin % 28'i halka açıktır.¹⁰⁵

2) Atradius:

1925 yılında kurulan Nederlandsche Credietverzekering Maatschappij'in (NCM) ile 1954 yılında kurulan Gerling-Konzern Speziale Kreditversicherung (Gerling Credit) 2001 yılında birleşmiş ve şirket ismi 2003 yılında Atradius olarak değiştirilmiştir. Hissedar konumundaki Gerling Grubu'nun yerini Swiss Re , Deutsche Bank, Sal Oppenheim ve İspanya'nın önde gelen finansal kuruluşlarından Seguros Catalana Occidente ve dünyanın dördüncü büyük kredi sigortası kuruluşu İspanyol Crédito y Caución'den oluşan bir grup almıştır. Daha sonra 2008 yılında Swiss Re ve Deutsche Bank sigorta grubundan ayrılmış ve bugün itibarıyla 1929 yılında kurulmuş İspanyol kredi sigortası şirketi , Grupo Compañía Española de Crédito y Caución S.L. % 64.23'lük payıyla şirketin ana sermayederi konumundadır.¹⁰⁶

3) Coface:

1946 yılında kurulan Fransız sigorta şirketi , Groupe Coface, 1994 yılında özelleştirilmiş ve 2002 yılında çoğunluk hissesi Fransız bankası olan Natexis-Banques

¹⁰⁴ European Union, **a.g.m.**, s.11.

¹⁰⁵ Euler Hermes, <http://www.tr.eulerhermes.com/tr/euler-hermes-global/euler-hermes-global.html> (19 Ekim 2012).

¹⁰⁶ Atradius tarihçe, <http://www.atradius.com.tr/corporate/aboutus/tarihcemiz.html> (19 Ekim 2012).

Populaires tarafından satın alınmıştır. Groupe Coface, birtakım bağı ortaklıklara ve Credit Alliance ağı olarak bilinen bir ortaklar ağına sahiptir.¹⁰⁷

Özel sektör pazarında faaliyet gösteren diğer kredi sigortası şirketlerinden bazıları AXA-Winterthur (İsviçre) , AXIS Re (İrlanda) , CESCE (İspanya) , Prisma (Avusturya) , Chartis (ABD) Ducroire/Delcredere (Belçika) , Groupama (Fransa) , Mapfre (İspanya), QBE Insurance (Avustralya) • SACE BT (İtalya) , Swiss Re ve Zurich Surety, Credit & Political Risk olarak sayılabilir. ¹⁰⁸ Şirketler hakkındaki bilgilere , ICISA'nın internet sitesi üzerinden erişilmektedir.

3.1.1.2. Resmi Destekli İhracat Kredi Sigortası Kuruluşları

Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşları ihracat finansmanında ECA (export credit agency- ihracat kredi sigortası kuruluşu) olarak bilinirler. İhracat finansmanını desteklemek üzere kurulmuş , ulusal hükümetler ile ihracatçılar arasında bir aracı olarak hareket eden devlet ya da yarı devlet kuruluşlarıdır. İhracatçılar için verilen bu finansman teşviği kuruluşa kendi hükümeti tarafından verilmiş talimata bağı olarak yalnızca kredi desteği sağlama veya kredi sigortası ve çeşitli amaçlara yönelik olarak garanti sağlama veya her ikisi şeklinde olabilir. Bu kuruluşlar, ihracatçıların dış pazarlarda etkili bir şekilde rekabet etmesine yardımcı olmak için ihracatçılarla, proje sponsorlarıyla, bankalarla ve alıcılarla yakın bir şekilde çalışmaktadırlar. Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşlarının sigortaladıkları riskler genellikle 2 yıl ve üzeri olan orta ve uzun vadeli ticari riskler ve politik risklerdir.¹⁰⁹ Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşları yurtiçi risklerin sigortalanması konusunda genellikle faaliyet göstermemektedirler . Bununla birlikte, Avrupa Birliği içerisinde yer alan ülkelerden, Polonya, Bulgaristan, Portekiz ve Slovakya'daki kuruluşlar ve Avrupa Birliği dışında Çin ve Kanada'daki devlet kuruluşları yurtiçi riskleri de sigortalamaktadırlar.¹¹⁰ Resmi

¹⁰⁷ Coface, http://www.coface.com/CofacePortal/COM_en_EN/pages/home/Who_we_are/History (19 Ekim 2012).

¹⁰⁸ JONES, a.g.m., s.5.

¹⁰⁹ Kavaljit SINGH, "The changing landscape of export credit agencies in the context of global financial crisis", FERN, Mart 2010, http://www.fern.org/sites/fern.org/files/2010-03%20Changing%20Landscape%20of%20ECAs_0.pdf (19 Ekim 2012), ss. 10-11.

¹¹⁰ European Union, a.g.m., s.s. 22-23.

kuruluşların kuruluş statüleri de birbirinden farklı şekilde olabilmektedir. Bazıları örneğin İngiltere’de devlet kuruluşlarının bölümleri olarak yapılandırılmışken, bazıları örneğin Amerika, Kanada ve Japonya’da tamamıyla devletin sahip olduğu kuruluşlardır. Bazı kuruluşlar, Almanya’da Hermes, Hollanda’da Atradius ve Fransa’da Coface , devlet adına acente gibi çalışan ve programı yöneten özel sektör kuruluşlarıdır.¹¹¹

Berne Union, kendi üyelerinin faaliyetlerini ana hatlarıyla aşağıda özetlemektedir:¹¹²

- a) Kısa vade ile ihraç edilen hammaddelerin, yedek parçaların ve tüketici mallarının ihracatını desteklemek amacıyla, ihracatta karşılaşılan ticari ve politik riskleri ihracatçı veya finansman kuruluşu adına sigortalamak.
- b) Sigortalama, garanti verme veya doğrudan borç verme yoluyla, orta ve uzun vade ile satılan sermaye mallarının satışını ve projelendirilmesini desteklemek.
- c) Sınırdışı yatırımlarda özkaynağın korunması ve borçlanmanın kolaylaştırılması amacıyla yönelik olarak politik riskleri teminat altına almak.

Resmi destekli ihracat kredi sigortası şirketlerinin birincil hedefi, özel sektörde sigortalanamayan ve sigortalamak istenmeyen kredi risklerini almak yoluyla özel sigorta pazarını takviye etmektir. Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşları da sağladıkları imkanlar bakımından birbirleriyle rekabet etmektedirler. 1970’li yıllarda, önemli OECD ülkeleri arasında “ Mutabakat (Consensus) “ adı verilen bir görüş birliği anlaşması imzalanmış ve belli konularda uzlaşma sağlanarak resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşlarının çalışmalarına şeffaflık getirilmeye çalışılmıştır. Ülkeler arasındaki aşırı rekabeti ortadan kaldırma amacıyla OECD resmi kuruluşların faaliyetlerini düzenleme yoluna gitmiştir. Ancak bu anlaşma gönüllülük prensibi ile

¹¹¹ European Union, **a.g.m.**, s.s. 7-8.

¹¹² Berne Union, <http://www.berneunion.org.uk/pdf/Berne%20Union%202011.pdf> (19 Ekim 2012)

çalışan bağlayıcılığı olmayan bir anlaşmadır. Burada yer alan maddelerden biri, ihracat kontratının örneğin % 15'inin kredilendirilmeyip alıcı tarafından peşin ödenmesidir. Bu düzenleme aynı zamanda kredi süreleri, taksit dönemleri ve taksit tutarları , asgari prim tutarı, asgari faiz oranı gibi konuları içermektedir. ¹¹³

Bu düzenlemede yer alan konular ticari denkleştirme ve dış yardımlar başlıkları altında düzenlenmektedir. ¹¹⁴

Ticari denkleştirme kendi ihracatçularına özel avantajlar sağlayan kuruluşlar tarafından alınmış kararlarla ilgilidir. Üzerinde mutabık kalınmış uygulamalardan her türlü sapma, diğer resmi kuruluşların da aynı iş için rekabet eden kendi ihracatçularına otomatik olarak aynı koşulları sağlamakta özgür olduğu bir denkleştirme prosedürüne yol açmaktadır.

Bağlı dış yardım, öncelikle en fakir gelişmekte olan ölkelere olmak üzere, özel sektör projelerinin hükümetten hükümete ayrıcalıklı finansmanıdır. Bu finansman çoğunlukla, böyle bir borçlanmanın ticari kısmını ilgilendiren bölümde , riski teminat altına alan resmi destekli ihracat kredisi kuruluşunun desteğiyle birlikte, devlet yardım kurumu tarafından müştereken düzenlenmiş bir finansal paket olarak sağlanmaktadır. Bu tür bir finansmanın koşulları, çoğunlukla 20 yıla kadar bir ödeme vadesini ve son derece düşük faiz oranlarını içermektedir. ¹¹⁵

Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşları, 2008- 2009 krizinde son derece aktif bir rol oynamışlardır. Bir çok Avrupa Birliği üyesi ölkede kendi pazarlarını kısa vadeli ihracat kredisi sigortası konusunda desteklemek üzere devlet yardım programları uygulamıştır. Özellikle, bu tedbirler diğer AB üyelerine ve OECD üyelerine kredi sigortası teminatı sağlamak üzere düzenlenmiştir. Normal koşullarda, bu

¹¹³ GRATH, a.g.e., s. 120.

¹¹⁴ Anders GRATH, *The Handbook of International Trade and Finance* , 5. Baskı, İngiltere: Kogan Page Limited, 2010, ss.116-119.

¹¹⁵ GRATH, a.g.e., ss. 116-120.

ülkelerdeki kısa vadeli kredi risklerinin resmi kuruluşlar tarafından sigortalanması beklenmemektedir. Ancak, Avrupa Komisyonu ve 14 Avrupa Birliği üyesi kısa vadeli ihracat kredi sigortası pazarını desteklemek konusunda karar almışlardır. Benzer şekilde Avrupa Birliği dışındaki ülkelerin bazılarında, örneğin Amerikan Eximbank, finansal krize bağlı olarak , sadece ihracatçılarına sigorta ve finansman desteği sağlamakla yetinmeyip, aynı zamanda kendisi ihracatçı olmayan ve fakat ihracatçılarına mal tedarik eden şirketlere de işletme sermayesi garantisi desteğini sunmuştur.¹¹⁶

Yaşanan krizin etkisi dolayısıyla resmi ihracat kredi sigortası kuruluşlarının ülke ihracatını desteklemek konusundaki misyonu önem kazanmıştır. Ancak bu kuruluşların risk almalarını engelleyen unsurlar mevcuttur. Bu unsurlardan biri, kriz sonrası kamu borcunun azaltılması konusunda hükümetlerin görüş birliği içinde olmasıdır. Bu kuruluşlar , zarar karşılığı açıklayamadıklarından ulusal hükümetler tarafından desteklenmektedirler. Riskin yönetilmesini gerektiren diğer unsura kriz döneminde artan temerrüt ve iflas risklerinin yüksekliği nedeniyle ödenen tazminatların yüksek olmasıdır. İlave olarak , resmi kuruluşlar özel sermayeli kuruluşlar gibi fonlama amaçlı tahvil çıkaramamakta ve bilanço dışı finansman imkanı sağlayamamaktadırlar.¹¹⁷

Özel sektör kuruluşları ve resmi kuruluşlar zaman zaman çeşitli şekillerde işbirliği yapmaktadırlar:¹¹⁸

- a) Resmi kuruluşlar, özel sermayeli şirketlerden reasürans desteği almaktadırlar.
- b) Resmi kuruluşlar özel sermayeli şirketlere reasürans desteği vermektedirler.
- c) Orta ve uzun vadeli riskler müştereken sigortalanmaktadır.

¹¹⁶ SINGH, a.g.m., ss. 18-20.

¹¹⁷ SINGH, a.g.m., ss. 25-26.

¹¹⁸ SINGH, a.g.m., s. 23.

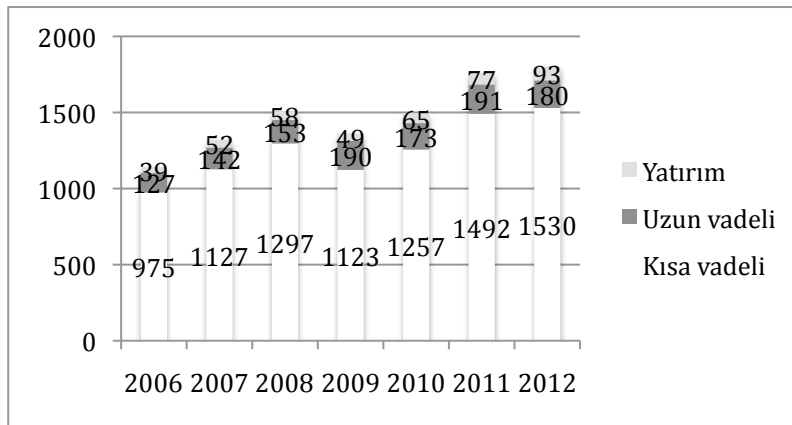
3.1.2. Kredi Sigortalarının Dünyadaki Gelişimi İle İlgili İstatiksel Veriler

Kredi sigortası şirketleri kuruldukları yıllardan itibaren tüm dünyada son derece aktif bir rol oynarak dünya ticaretinin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Dünya ticaretindeki büyümeye bağlı olarak kredi sigortası pazarında teminat altına alınan iş hacmi yıllar itibarıyla artmaktadır. Çalışmada kullanılan istatiksel veriler Berne Union'ın internet sitesinden temin edilmekte olduğundan verilere ancak 2006 yılından itibaren ulaşılmaktadır. Bununla birlikte ülkemizde kredi sigortacılığı faaliyetlerinin Türk Eximbank'ın 1987 yılında kuruluşu ile başlamış olmasına rağmen, Türkiye'de özel sektör kredi sigortası pazarının uluslararası şirketlerin pazara girmesiyle 2006-2007 yıllarından itibaren gelişme göstermesi nedeniyle kullanılan veriseti karşılaştırma açısından anlam ifade etmektedir. Ayrıca bu dönem , finansal krizin öncesi ve sonrasındaki gelişimin izlenmesi açısından da uygundur. Berne Union'un açıkladığı veriler, şirketlerin teminat altına aldığı ticarete bağlı olarak her sene sigortalanan yeni iş hacminin tutarını , sene sonu itibarıyla şirketlerin taşıdıkları risk tutarlarını ve ödenen tazminat tutarlarını içermekte ancak şirketler tarafından yazılan prim tutarlarını içermemektedir. Yazılan primlerin tutarına ICISA web sitesinden ulaşılabilmektedir. En son verilere göre, kredi sigortası sektöründe ICISA üyeleri tarafından yazılan primler 2011 verileriyle 6 Milyar Euro seviyesindedir.¹¹⁹

Geçmiş yıllarda gözlemlenen düzenli büyümenin ardından aşağıda Grafik 1'de görüldüğü üzere, 2008 - 2009 finansal krizinin etkisiyle kısa vadeli kredi sigortaları ile teminat altına alınan sevkiyatlar toplamı yüzde 13'lük bir düşüş göstermiş , yazılan işler 2008 yılında 1.3 trilyon Amerikan Doları olan seviyesinden 2009 yılında 1.1 trilyon Amerikan Doları seviyesine gerilemiştir. Aynı dönemde global dünya ticareti yüzde 12 oranında daralmıştır. Bir taraftan , global dünya ticaretindeki yavaşlama, diğer taraftan artan kredi risklerine bağlı olarak sigorta şirketlerinin risk alma konusunda

¹¹⁹ ICISA Yearbook 2013,
[http://mercury.vml34.remotion.nl/websites/ICISA_2010/files_content/ICISA%20Yearbook%202013%20\(digital\)%20\(10APR13\).pdf,s.28](http://mercury.vml34.remotion.nl/websites/ICISA_2010/files_content/ICISA%20Yearbook%202013%20(digital)%20(10APR13).pdf,s.28).

gösterdikleri isteksizlik neticesinde sigortalanan yeni iş hacmi 2009 yılında azalmıştır. Global kriz finansal bir darboğaz yaratmış ve bu durum reel ekonomide etkisini göstermiştir. Ödeme sorunları ve iflaslar gelişmiş ülkelerde dahi artmıştır.¹²⁰ Dünya ticaretindeki canlanmaya paralel olarak 2010 yılında , sigortalanan iş hacmi tekrar eski seviyesine yükselmiş, 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla %12 ve % 19'luk bir artış gerçekleşmiştir. 2012 yılında ise, yeni iş hacmi % 2.5 oranında artmış ve 1.8 trilyon Amerikan Dolarına ulaşmıştır. Bu tutarın 1.5 trilyon Amerikan Dolarlık kısmı kısa vadeli kredi sigortalarında sigortalanan işlerden kaynaklanmaktadır. Orta ve kısa vadeli kredi sigortalarının toplam yazılan işler ve taşınan risk tutarı içerisindeki payı ise karşılaştırıldığında küçüktür. (bkz. Grafik 1) Sigorta şirketlerinin üstlendiği risk tutarlarının gelişimine bakıldığında 2009 yılında özellikle kısa vadeli kredi sigortaları ile teminat altına alınan risk tutarlarının azaldığı ve ekonomik düzelmeye etkisiyle , 2010 , 2011 ve 2012 yıllarında kredi sigortası şirketlerinin üstlendikleri risk tutarının arttığı gözlemlenmektedir. (bkz. Grafik 2)¹²¹

Grafik 1: Sigortalanan Yeni İş Hacmi (Milyar Amerikan Doları)

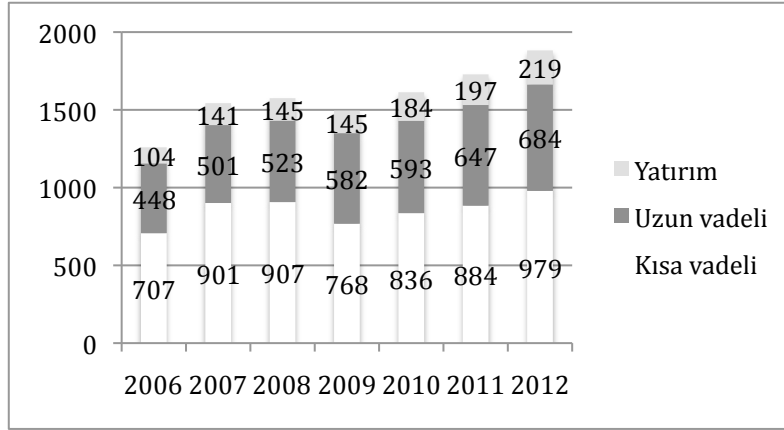
Kaynak: Berne Union,

<http://www.berneunion.org.uk/pdf/Berne%20Union%20Data%202011.pdf>,

(19 Nisan 2013)

¹²⁰ CHAFFEAUR ve MALOUCHE, a.g.e., ss. 340-349.

¹²¹ Berne Union, <http://www.berneunion.org.uk/pdf/Berne%20Union%20Data%202011.pdf> (19 Nisan 2013).

Grafik 2 : Taşınan Risk Tutarı (Milyar Amerikan Doları)

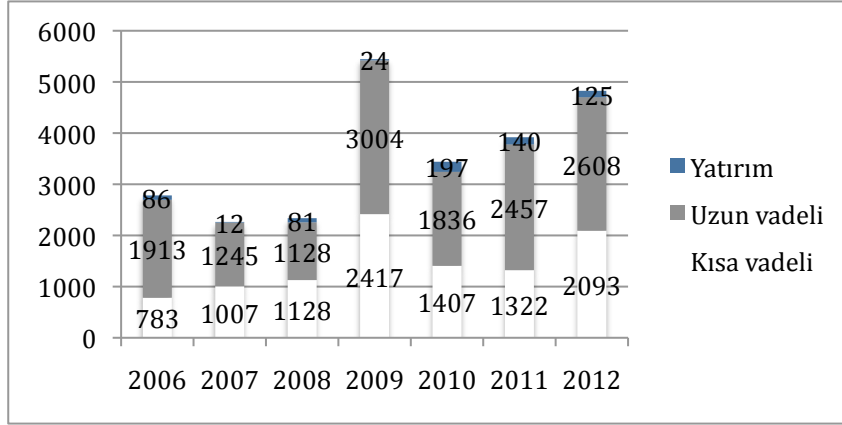
Kaynak: Berne Union,

<http://www.berneunion.org.uk/pdf/Berne%20Union%20Data%202011.pdf> ,
(19 Nisan 2013)

Kısa vadeli kredi sigortalarında ödenen tazminatlar ise, krizin etkisiyle iki kattan fazla artış göstererek 2008 yılında 1.1 milyar Amerikan Dolarından , 2009 yılında 2.4 milyar Amerikan Dolarına yükselmiştir. Bununla birlikte, ekonomik düzelmeye bağlı olarak 2010 yılında ödenen tazminat tutarı 1.4 milyar Amerikan Dolarına düşmüş , 2011 yılında ise aynı seviyede kalmıştır. Ancak, 2012 yılındaki % 58 oranında artış , 2012 yılında da kısa vadeli ticari risklerin arttığını göstermektedir. Orta ve uzun vadeli riskler karşılığında ödenen tazminatlar ise, 2009 yılında bir evvelki seneye göre üçe katlanarak 3.1 milyar Amerikan Dolarına ulaşmıştır. İstatistiklerden, 2010, 2011 ve 2012 yıllarında da tazminat ödemelerinin arttığı gözlemlenmektedir. (bkz. Grafik 3)

Berne Union'ın istatistiklerinde ayrı bir kalem olarak izlenen yatırım risklerine dair sigortalar, yurtdışı yatırımlar için düzenlenen politik risk sigortalarını içermektedir. Politik risklere bağlı olarak ödenen tazminatların 2012 yılında en yüksek olduğu ülkeler Libya, Vietnam, Brezilya, Myanmar , Hollanda, Suudi Arabistan'dır. Orta ve uzun vadeli kredi sigortalarında , tazminatın en fazla ödendiği ülkeler İran, Amerika Birleşik Devletleri , Kazakistan, Meksika , Libya, Ukrayna, Hollanda, Kore, Rusya ve Kanada olmuştur. Kısa vadeli kredi sigortaları ile ilgili olarak ödenen tazminatlar ise

ağırlıklı olarak İtalya , İran, İngiltere, Almanya, Fransa, Hollanda , Amerika, Meksika ve Yunanistan için ödenmiştir.¹²²

Grafik 3: Ödenen Tazminatlar (Milyon Amerikan Doları)

Kaynak: Berne Union,

<http://www.berneunion.org.uk/pdf/Berne%20Union%20Data%202011.pdf> ,
(19 Ekim 2012)

3.1.3. Kredi Sigortalarının Türkiye’deki Gelişimi İle İlgili İstatiksel Veriler ve Yasal Düzenlemeler

Ülkemizde ihracat kredi sigortası ile ilgili çalışmalar 1987 yılında Türk Eximbank’ın kuruluşu ile başlamıştır. Türkiye’de faaliyet gösteren özel sermayeli şirketlerin kredi sigortası alanında çalışmaları ise 1998 yılında Hazine Müsteşarlığınca yürürlüğe konulan “Kredi Sigortası Genel Şartları” ile mümkün hale gelmiştir. Hazine Müsteşarlığının yayınlamış olduğu Genel şartlar , 15 Haziran 2000 tarihinde revize edilerek yürürlüğe konmuş ve daha sonra 1 Şubat 2009 tarihinde yeniden revize edilmiştir. (bkz. Ek 1) Halihazırda Türkiye kredi sigortası pazarında yazılan sigorta poliçelerinin tamamı kredi sigortası genel şartlarına tabii olarak, düzenlenmektedir. Türkiye’de yazılan poliçeler uluslararası örneklerinde olduğu üzere kısa vadeli riskler

¹²² Berne Union, <http://www.berneunion.org.uk/pdf/Berne%20Union%20Data%202011.pdf> (19 Nisan 2013).

için düzenlenen tüm ciro poliçeleridir. Yürürlükte olan genel şartlar tüm ciro poliçelerinin işleyişine ve uygulanmasına dair hükümler içermektedir. Tek alıcı riski ya da tek risk sigortası adı altında sunulan bazı ürünlerin Türkiye pazarında da şirketlere sunulabilmesini teminen 1 Ocak 2013 tarihinde “ Tek Risk Sigortası Genel Şartları” yürürlüğe konmuştur. (bkz. Ek 2)

Kredi sigortası konusunda faaliyet gösteren şirketlerin, bu hizmetlerini sunabilmeleri için 5684 sayılı Sigortacılık Kanununa göre buldukları ülkede ruhsat almaları mecburidir. Kredi sigortası şirketleri Hazine Müsteşarlığından onay almak kaydıyla poliçelerini düzenleyebilmektedirler. Hazine Müsteşarlığının yayınlamış olduğu Genel Şartlarda belirtilen teminatlar ve koşullardan daha az olmamak kaydıyla ve sigortalı lehine genişletilebilecek şekilde kendi poliçelerini düzenleyebilmektedirler. Böylelikle sigorta şirketlerinin özel şartlar tesis etmesi sağlanmaktadır. Kredi Sigortası Genel Şartlarına da “ Sigorta sözleşmesine genel şartlara aykırı düşmemek ve sigortalı aleyhine olmamak kaydıyla özel şartlar konulabilir” ibaresi eklenmiştir. Tüm ciro poliçeleri için kullanılan genel şartlarda düzenlenecek poliçelerin Türkiye’de yerleşik tedarikçilerin ancak buldukları ülkeden fatura kesmek suretiyle gerçekleştirdikleri yurtiçi ve ihracat satışlarını teminat altına alacağı ifade edilmektedir. Teminat altına alınan satışlar şirketin tüm vadeli ve açık hesap cirosunu içermektedir. Genel Şartların A3 maddesi verilen teminatla ilgili olarak genel bir açıklama getirmiştir :¹²³

“Teminat sigortalının muhtelif alıcılarla yaptığı sözleşmelere göre faturalandırılan ve bedeli özel şartlarda belirlenen azami vade süresi içerisinde ödenmesi kararlaştırılan mal ve hizmet satışlarına uygulanır. Aksi kararlaştırılmadıkça, sigortalı ile alıcılar arasında düzenlenen satış sözleşmelerine göre yapılan tüm satışların sigorta kapsamında bulunması esastır.”

Tek risk sigortası genel şartları ise, özel şartlar altında düzenlenme imkanı getirilen ve belirlenen risklerden kaynaklanan mali kayıpları teminat altına almaktadır.

¹²³ Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği, Kredi Sigortası genel şartları, <http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/kredi-sigortasi-genel-sartlari-0> (19 Ekim 2012) .

Teminatın kapsamına değinilmemekte ve verilecek teminatın içeriğinin sigorta şirketlerinin almak istedikleri riske bağlı olarak oluşturacakları sigorta sözleşmeleri içinde tanımlanacağı kabul edilmektedir. Buradaki en önemli husus, bu genel şartlar altında sunulacak ürünlerin yukarıda bahsedilen tek bir alıcı veya alıcı grubu için düzenlenecek poliçede ticari alacak riskini teminat altına alan poliçelerin dışında farklı ürünlerin de kullanılmasını sağlamak amacıyla genel bir genel şartlar metni şeklinde oluşturulmuş olmasıdır. Düzenlenen poliçelerin Genel Şartlarda da belirtildiği üzere genel şartlara aykırı düşmemek ve sigortalı aleyhine olmamak kaydıyla düzenlenmesi mümkündür. Bu bakımdan, bu genel şartlar ile 3.3.6.4. bölümünde yer alan “tek bir alıcı veya alıcı grubu adına düzenlenen poliçeler” ile 3.2.1. bölümünde anlatılan resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşlarının ürünleri arasında yer alan “politik risk sigortalarının” (özellikle yurtdışında mukim bir kamu sektörü alıcısı ile yapılan satış kontratlarında kontrat bedelinin ödenmemesi veya kontrat şartlarının politik sebeplere bağlı olarak yerine getirilmemesi hali (contract frustration) , verilen teminat mektuplarının haksız yere geri çağırılması riskleri) ve “bir banka tarafından açılan akreditif kredisinin ödenmeme riskini sigortalayan poliçelerin ” teminat altına alınabileceği düşünülmektedir. Ancak, bu konuda bir açıklık getirilmemiştir. Genel şartlarda yer alan sigortalı tanımı , finansal kuruluşları da içerecek şekilde genişletilmektedir. Sigorta ürünlerinin teminat altına aldığı menfaatlerin , zarara dönüşmesi durumunda tazminatın işlemleri kredilendiren bankaya ya da finansal kuruluşa ödenmesi sözkonusu olduğundan veya sigortalanan menfaatin sahibinin bazı durumlarda doğrudan bankanın veya finansal kuruluşun kendisi olması sebebiyle teminatın tanımı içerisinde bu konuda genel bir ifadeye yer verilmektedir.¹²⁴

“Sigorta teminatı, bir parasal ödeme yükümlülüğü öngören veya bir finansman veya prefinansmana konu olan mal ve hizmet sağlama sözleşmeleri ile bir finansal kurumun kredi sözleşmeleri için geçerlidir. Teminatın uygulanacağı sözleşmeler poliçede belirtilir.”

¹²⁴ Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği, Tek Risk Sigortası Genel Şartları, <http://www.tsrbs.org.tr/haber/tek-risk-sigortasi-genel-sartlari-yayimlandi> (22 Ocak 2013)

3.1.3.1.Özel Sektör Kuruluşlarının Faaliyetleri

Türkiye’de kurulmuş olan özel sermayeli sigorta şirketlerinin Anonim Şirket veya şube statüsünde hizmet vermeleri mümkündür. Atradius 2007 yılında şube olarak kurulmuş, Coface ise, 2006 yılında anonim şirket olarak kuruluş ruhsatını almıştır. Euler Hermes kredi sigortası konusunda faaliyet göstermek amacıyla 2008 yılında kurulmuş olup faaliyet ruhsatını 2011 yılında almıştır. Bu süre zarfında , kredi sigortası işlemlerini Koç Allianz üzerinden yürütmüştür. Bu üç kredi sigortası şirketi sadece kredi sigortası işlemleri yapmak üzere kurulmuş şirketler olup, diğer sigorta branşlarında faaliyet göstermemektedirler. Bununla beraber, bu kuruluşlardan reasürans desteği alarak kredi sigortası poliçesi üretebilen diğer sigorta şirketleri de mevcuttur. Türkiye’de kredi sigortası alanında Hazine Müsteşarlığından ruhsat alan ilk şirket olan Garanti Sigorta , Coface’dan reasürans desteği alarak bu faaliyetini sürdürmüştür. Halihazırda Eureko Sigorta A.Ş olarak faaliyetini sürdürmektedir. Atradius ise, 2007 yılında Teb Sigorta A.Ş ile bir reasürans anlaşması yapmıştır. Teb Sigorta A.Ş’nin Zurich Sigorta tarafından satın alınmasıyla, Zurich Sigorta bu konudaki çalışmalarını kendisi sürdürmektedir.

Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliğinin internet sitesinde yer alan istatistiklerden yararlanılarak özel sektör pazarında yazılan primler ve ödenen tazminatların gelişimi incelenmektedir. İncelemenin yapılması sırasında elde edilen veriler Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından yayınlanan yıllık ortalama kurlarla Amerikan Doları’na çevrilmiştir. (bkz. Tablo 21) İhracat ve yurtiçi kredi sigortalarının prim ayırımları 2006 yılından itibaren elde edilmektedir. Tabloda görüleceği üzere, özellikle 2006 yılından sonra yabancı kuruluşların pazara girmesiyle kredi sigortası pazarı reel anlamda büyük bir gelişme göstermiştir. Kredi sigortası prim hacmi , 2006 yılında 5 Milyon Amerikan Doları iken, 2006 yılında 10.5 Milyon Amerikan Dolarına yükselmiş ve seneler itibarıyla artış göstererek 2012 yılında 41.5 Milyon Amerikan Dolarına ulaşmıştır. Türkiye’de üretilen poliçelerin , bir şirketin tüm açık ve vadeli satışlarını içeren tüm ciro poliçeleri olduğunu bildiğimizden hesaplanma

şeklini düşünerek (Sigortalanan ciro = Prim tutarı x (100 / prim oranı)) ortalama bir prim oranıyla prim tutarı üzerinden hesaplanan satış cirosu yaklaşık 10-12 milyar Amerikan Dolarıdır. Prim oranları genellikle yıllık bazda binde oranlarla ifade edilmektedir. Bu hesaplamada, 2012 yılı prim tutarı dikkate alındığında , tüm ciro üzerinden alınan prim oranının yıllık % 0.4 olduğu varsayıldığında yaklaşık 10 milyar Amerikan Doları(= (41.5*100/0.4)) seviyesinde bir ticaret hacminin kredi sigortaları ile teminat altına alındığı sonucuna ulaşılmaktadır.

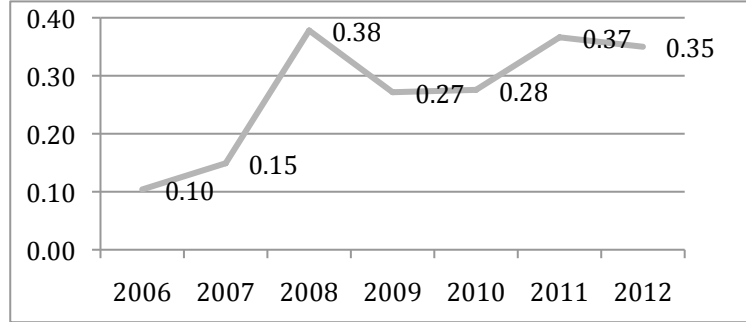
Tablo 21 : Özel Sektör Kredi Sigortası Kuruluşları Tarafından Yazılan Primler ve Ödenen Tazminatlar

Yıllar	İhracat kredi sigortası primleri,brüt (USD)	Artış %	Yurtiçi kredi sigortası primler ,brüt (USD)	Artış %	Toplam primler brüt (USD)	Artış %	Ödenen tazminatlar , brüt (USD)	Artış %
2002	-		-		294,860		263,647	
2003	-		-		767,531		24,111	-90.85%
2004	-		-		1,885,154		298,119	1136.41%
2005	-		-		3,348,004		674,949	126.41%
2006	906,294		4,908,166		5,814,460		1,913,593	183.52%
2007	1,569,688	73.20%	9,021,839	83.81%	10,591,527	82.16%	3,312,269	73.09%
2008	3,584,193	128.34%	28,084,622	211.30%	31,668,815	199.00%	8,298,764	150.55%
2009	4,399,814	22.76%	13,512,219	-51.89%	17,912,033	-43.44%	39,984,165	381.81%
2010	3,224,428	-26.71%	17,953,485	32.87%	21,177,913	18.23%	3,319,664	-91.70%
2011	5,831,114	80.84%	24,923,272	38.82%	30,754,386	45.22%	2,626,977	-20.87%
2012	8,643,436	48.23%	32,950,183	32.21%	41,593,619	35.24%	15,887,247	504.77%

Kaynak : Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği, İstatistikler, Resmi Bilgiler, prim üretimleri sıralama, <http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/istatistikler> (11 Şubat 2013)

Kredi sigortası pazarında özellikle 2006 yılından sonra izlenen bu hızlı büyüme oranlarına karşılık , kredi sigortası prim hacminin tüm hayat dışı sigorta prim hacmi içerisindeki payı son derece düşüktür. Ancak, Grafik 4’de görüleceği üzere, bu oran yıllar itibarıyla önemli bir artış göstermektedir. Ülkemizin gayrisafi milli hasılasına oranla yazılan primler toplamı halen çok küçüktür. Ülkenin gayrisafi yurtiçi milli hasılasına oranla toplanan primler Türkiye için gayrisafi milli hasılanın % 0.008’i

iken gelişmiş ülkelerden Fransa için %0.040'ı, Almanya için % 0.046'sı ve İspanya için % 0.068'i seviyesindedir.¹²⁵

Grafik 4: Yazılan Primlere Göre Kredi Sigortalarının Sigorta Sektöründeki Payı (%)

Kaynak: Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği, İstatistikler, Resmi Bilgiler, prim üretimleri sıralama, <http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/istatistikler>, (11 Şubat 2013)

Yazılan primlerin dağılımına bakıldığında sigortalanan riskler % 80 oranında yurtiçi risklerdir. İhracat kredi sigortalarının payı ise % 20 seviyesindedir. (bkz. Tablo 22) Yabancı sermayeli kredi sigortası şirketlerinin pazara girmesiyle bu şirketlerin genel merkezlerinin yurtdışındaki müşterilerinin yerel iştirakleri olan yabancı şirketler poliçe talebinde bulunmaktadırlar. Bu nedenle, yeni kurulan pazarda talep ağırlıklı olarak yurtiçi ticari risklerin sigortalanması şeklinde oluşmuştur.

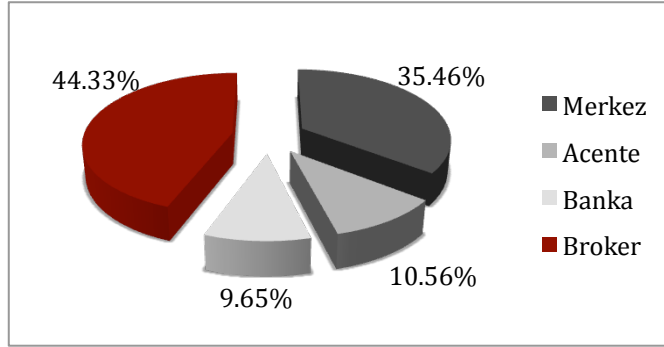
Tablo 22: Prim Tutarının Dağılımı (TL)

	2010	Pay	2011	Pay	2012	Pay
Yurtiçi	26,937,408	84.77%	41,621,864	81.04%	58,993,733	79.21%
İhracat	4,837,932	15.23%	9,737,961	18.96%	15,475,135	20.79%
	31,775,341		51,359,824		74,468,868	

Kaynak: Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği, İstatistikler, Resmi Bilgiler, prim üretimleri sıralama, <http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/istatistikler>, (11 Şubat 2013)

¹²⁵ Euler Hermes, "Ticari kredi sigortası, Yerel ve Küresel Perspektifler", Eurofinance 17-18 Nisan 2012, <http://www.eurofinance.com/documents/speaker-presentations/turkey-2012/d2-1450-ozlem-ozuner-babur-sogutlu.pdf> (19 Ekim 2012).

Kredi sigortası şirketleri direkt satış ekiplerinin yanısıra, brokerler kanalıyla ürünlerini pazara sunmaktadırlar. Brokerlerin faaliyetleri , 21 agustos 2008 tarihli Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği ile düzenlenmektedir. Buna ilave olarak bazı sigorta şirketleri 14 Nisan 2008 tarihli Sigorta Acentaları Yönetmeliğine göre acentelik vermek suretiyle satış kanallarını genişletebilmektedirler. Türkiye’de bankalar da sigorta şirketleri ile bankasürans anlaşmaları yaparak ürünün satışı ve kullanımı açısından bir dağıtım kanalı olabilmektedirler. Reasürans desteği alan sigorta şirketlerinin kendi acenteleri kanalıyla yaptıkları satışlar ise sedan şirketin prim geliri olarak kaydedilmektedir. Aşağıda Grafik 5’ de görüldüğü üzere, banka ve acente kanalının toplam prim hacmi içerisindeki payı , % 21’e ulaşmaktadır.¹²⁶

Grafik 5: Dağıtım Kanallarına Göre Prim Tutarı (2012)

Kaynak: Türkiye Sigorta ,Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği, İstatistikler, Resmi Bilgiler, prim üretimleri sıralama, <http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/istatistikler> (11 Şubat 2013)

Özel sektör kredi sigortası primlerinin şirketler arasındaki dağılımı 2006 yılından sonra karşılaştırmalı olarak yayınlanmaya başlamıştır. Bugün itibarıyla özel sektörde faaliyet gösteren 11 şirket bulunmaktadır. Ancak, Tablo 23’de görüleceği üzere, Coface, Euler Hermes ve Atradius yerel pazarın % 90’ını sigortalamaktadırlar

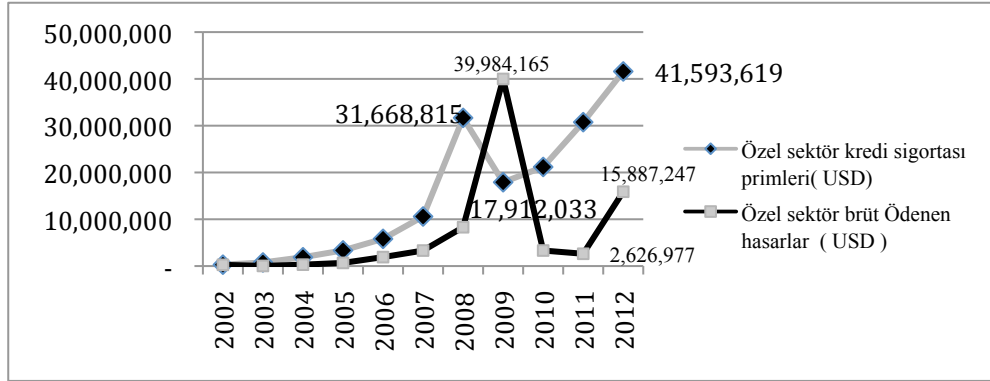
¹²⁶ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, İstatistikler, Resmi Bilgiler, prim üretimleri sıralama, <http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/istatistikler> (11 Şubat 2013).

Tablo 23: Prim Tutarının Şirketleri Arasındaki Dağılımı (TL)

Şirket adı	2011/12		2012/12		Değişim %
	Toplam üretim	Pazar payı %	Toplam üretim	Pazar payı %	
Coface	23,799,407	46	32,207,461	43	35
Euler Hermes	11,746,034	23	25,159,947	34	114
Atradius	8,066,723	16	9,194,048	12	14
Ak	1,476,195	3	3,346,955	4	127
Anadolu	3,156,084	6	2,211,755	3	-30
Eureko	1,690,250	3	1,390,802	2	-18
Ankara			519,985	1	-
Aig	281,859	1	222,534	0	-21
Allianz	1,144,326	2	215,456	0	-81
	51,360,878	100	74,468,943	100	45

Kaynak: Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği, İstatistikler, Resmi Bilgiler, prim üretimleri sıralama, <http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/istatistikler>, (11 Şubat 2013)

Ödenen tazminatlar açısından inceleme yapıldığında tüm dünyada olduğu gibi 2008-2009 finansal krizinin etkisiyle ülkemizde de ödenen tazminatların arttığı görülmektedir. İncelemenin yapılabilmesi için bilfiil sigortalılara ödenen brüt hasar tutarları dikkate alınmıştır. 2008 yılında primlerin yükselmesi bir sonraki sene ödenen hasarların artmasıyla sonuçlanmıştır. Artan riskler karşısından şirketler risk alma konusunda daha tedbirli davranmışlar ve 2009 yılında yazılan primler ödenen tazminatların büyüklüğüne bağlı olarak oldukça azalmıştır. 2009 yılında ödenen brüt hasarların yazılan prim hacminin yaklaşık iki katı seviyesinde olduğu gözlemlenmektedir. 2010 ve 2011 yıllarında ise prim tutarları artarken hasar tutarları azalmıştır. Ancak, 2012 yılında ödenen hasarların bir evvelki seneye göre hızlı yükselmesi ise dikkat çekmektedir. (bkz. Grafik 6)

Grafik 6 : Özel Sektör Tarafından Yazılan Primler ve Ödenen Tazminatlar

Kaynak: Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği İstatistikleri ve faaliyet raporları, <http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/istatistikler> (11 Şubat 2013)

Aşağıda Tablo 24’de yazılan primlere oranla ödenen tazminatların gelişimini gösteren hasar tazmin oranı yer almaktadır. Finansal krizin etkisi hasar tazmin oranının yükselmesiyle izah etmek mümkündür. Takip eden yıllarda hasar tazmin oranı düşmekle beraber, 2012 yılında artış gözlemlenmektedir. ¹²⁷

Tablo 24: Hasar Tazmin Oranları

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
41.88%	57.16%	171.90%	105%	16.4%	41,33%	66,06%

Kaynak: Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği, İstatistikler, Resmi Bilgiler, prim üretimleri sıralama, <http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/istatistikler> (11 Şubat 2013)

3.1.3.2. Türk Eximbank’ın Faaliyetleri

Türk Eximbank’ın kuruluş tarihçesi ve faaliyetleri ile ilgili bilgilere 3.2 no’lu bölümde yer verilmektedir. Bu bölümde sadece istatistiksel veriler yer almaktadır. Türk Eximbank’ın sigortalama faaliyetleri 1987’de başlamıştır. Ancak, özel sektöre ait

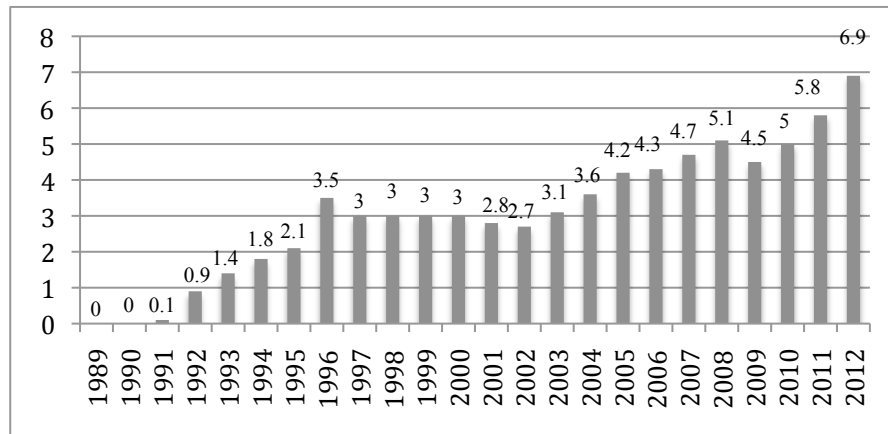
¹²⁷ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, İstatistikler, Resmi Bilgiler, prim üretimleri sıralama, <http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/istatistikler> (11 Şubat 2013).

verilerin 2002 yılından itibaren mevcut olması ve özel sektör tarafından yazılan primlerin kısa vadeli kredi sigortalarını içermesi nedeniyle Türk Eximbank'ın kısa vadeli ihracat kredi sigortaları ile ilgili verileri 2002 yılından itibaren aşağıdaki tabloda mukayese amaçlı olarak izlenmektedir. (bkz. Tablo 25) Sigortalanan sevkiyat tutarının kurulduğu yıldan itibaren gelişimi ise Grafik 7’de yer almaktadır.

Tablo 25: Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortaları, Teminat Altına Alınan Sevkiyatlar, Yazılan Primler ve Ödenen Tazminatlar

	Prim gelirleri (milyon USD)	Sigortalanan sevkiyat (Milyar USD)	Ödenen tazminatlar (Milyon USD)
2002	10.5	2.7	2.7
2003	11.6	3.1	3.2
2004	14.3	3.5	3.5
2005	18.5	4.2	6.6
2006	19	4.3	6.7
2007	21.4	4.7	3.7
2008	17.7	5	6.5
2009	14.6	4.5	10
2010	18.5	5	13.9
2011	20.5	5.8	7.2
2012	22.9	6.9	7.7

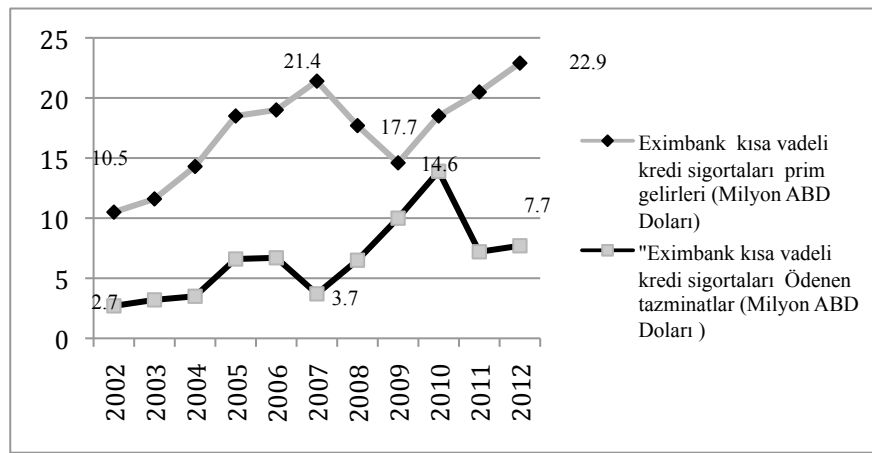
Kaynak : Türk Eximbank, faaliyet raporları, <http://www.eximbank.gov.tr/TR/belge/1-668/faaliyet-raporlari.html>. (18 Mayıs 2013)

Grafik 7 : Sigortalanan Sevkiyat Tutarı (Milyar Amerikan Doları)

Kaynak: Türk Eximbank, <http://www.eximbank.gov.tr/tr/belge/1-26/istatistikler.html> (18 Mayıs 2013)

Grafik 8’de kısa vadeli ihracat kredi sigortası pazarında Türk Eximbank tarafından yazılan primler ve ödenen hasarlar yıllar itibarıyla karşılaştırılmaktadır. 2007 yılında yazılan primler artarken, ödenen hasarlar düşüktür 2008-2009 krizinin etkisiyle uluslararası reasürans piyasalarındaki risk iştahının azalmasına paralel olarak , 2008 ve 2009 yıllarında Türk Eximbank tarafından yazılan primlerde düşüş görülmektedir. Nitekim, aynı yıllarda ödenen tazminatlar artış göstermiş ve 2010 yılında en üst seviyeye ulaşmıştır.

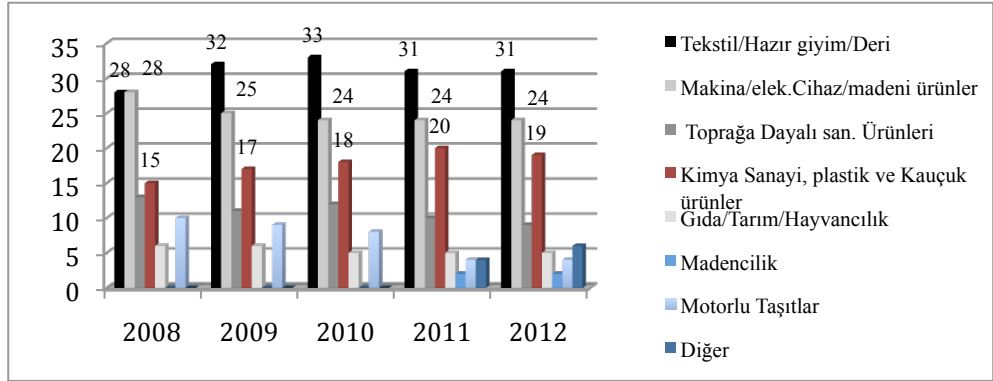

Grafik 8: Türk Eximbank Tarafından Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortalarında Yazılan Primler ve Ödenen tazminatlar

Kaynak : Türk Eximbank faaliyet raporları, <http://www.eximbank.gov.tr/TR/belge/1-668/faaliyet-raporlari.html>. (18 Nisan 2013)

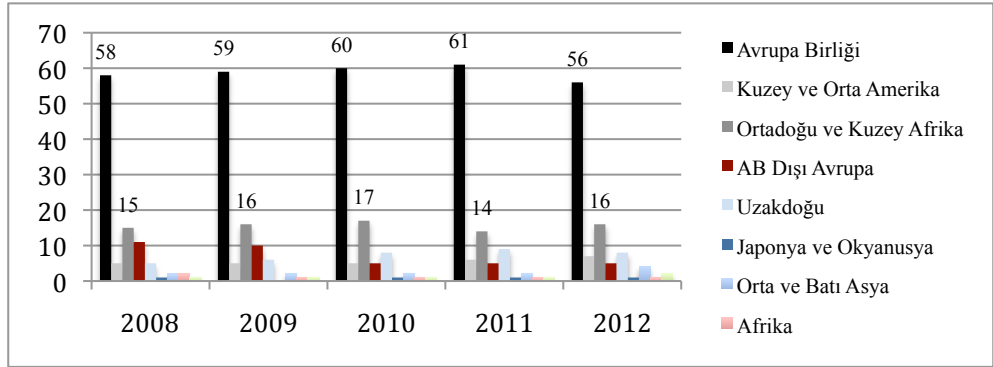
Sigortalanan ihracat tutarının sektörel dağılımı incelendiğinde 2012 yılı itibarıyla itibarıyla ilk sırayı % 31 pay ile deri, tekstil ve konfeksiyon ürünleri almakta, bu oranı % 24 pay ile makina, elektrikli cihazlar ve madeni ürünler izlemektedir (bkz. Grafik 9) Söz konusu tutarın bölgesel dağılımında ise ilk sırayı % 60 ile Avrupa Birliği ülkeleri almaktadır. (bkz. Grafik 10) Orta ve uzun vadeli kredi sigortası kapsamında sigortalanan işlem tutarları ise yıllar itibarıyla azalmaktadır. (bkz .Grafik 11)¹²⁸

¹²⁸ Türk Eximbank, <http://www.eximbank.gov.tr/tr/belge/1-26/istatistikler.html> (19 Ekim 2012).

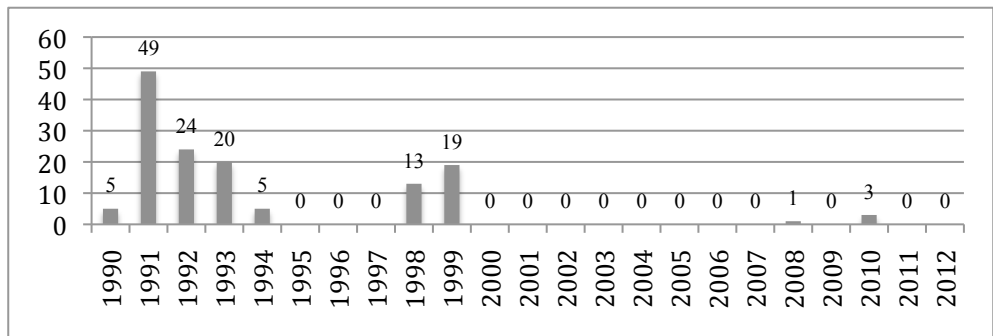
Grafik 9: Sigortalanan Sevkiyatın Sektörel Dağılımı (%)

Kaynak: Türk Eximbank, <http://www.eximbank.gov.tr/tr/belge/1-26/istatistikler.html> (18 Mayıs 2013)

Grafik 10: Sigortalanan Sevkiyatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı

Kaynak: Türk Eximbank, <http://www.eximbank.gov.tr/tr/belge/1-26/istatistikler.html> (18 Mayıs 2013)

Grafik 11: Orta ve Uzun Vadeli İhracat Kredi Sigortaları, Sigortalanan İşlem Tutarı (Milyon Amerikan Doları)

Kaynak: Türk Eximbank, <http://www.eximbank.gov.tr/tr/belge/1-26/istatistikler.html> (18 Mayıs 2013)

3.2. Resmi Destekli İhracat Kredi Sigortası Kuruluşlarından Seçilmiş Ülke Uygulamaları

Aşağıda Tablo 26’da , Avrupa Birliğinde yerleşik resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşlarından bazılarının kuruluş yılları ve kuruluş statüleri özetlenmiştir. Bu kuruluşlardan Atradius, Coface, Euler Hermes (ülke hükümetleri adına bu görevi yerine getirmeleri bakımından) ve ECGD’nin kuruluş misyonu ve faaliyetleri aşağıda ayrıca özetlenmektedir. ¹²⁹ Avrupa Birliği dışında kalan diğer önemli resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşlarından bazıları ile özellikle sınırötesi yatırımlara dönük politik risklerin sigortalanması konusunda faaliyet gösteren Berne Union üyesi iki kuruluş (MİGA ve OPIC) ve ülkemizin resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşu olan Türk Eximbank’ın faaliyetleri de bu bölümde incelenmektedir.

¹²⁹ European Union, **a.g.m.**, ss. 7-8.

Tablo 26: Avrupa Birliği İçerisinde Yer Alan Resmi Destekli İhracat Kredi Sigortası Kuruluşları

Üye Ülke	Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşu	İş Modeli	Kuruluş yılı	Sigorta ürünleri
Avusturya	Oesterreichsische Kontrollbank Aktiengesellschaft(OeKB)	Özel sektör	1946	Sermaye mallarının ihracatına yönelik ihracat kredi sigortası, proje finansmanı politik risk sigortaları ve garantiler
Belçika	Office National du Ducroire Nationale Decrededienst(ONDD)	Devlet kuruluşu	1946	Kontrat çeşitlerine, alınanriske ve zarar sebebine ve teminat altına alınan meblağa göre çeşitli sigortalar
Bulgaristan	Bulgarian Export Credit Insurance Agency (BAEZ)	Devlet kuruluşu	1998	İhracat kredi sigortası, ihracatın finansmanı
Çek Cumhuriyeti	Export Guarantee and Insurance Corporation (EGAP)	Devlet kuruluşu	1992	Devlet desteği ile ticari ve politik riske karşı sigorta alıcı ve satıcı kredileri (ihracat kredi sigortası), çeşitli teminat mektupları ve garantiler akreditiflerin ödenemem riskine karşı sigortalanması,yatırımlar için politik risk sigortası
Danimarka	Eksport Kredit Fonden (EKF)	Devlet kuruluşu	1996	İhracat kredi sigortası, ihracatın finansmanı, proje finansmanı yatırımlar için politik risk sigortası, çeşitli teminat mektupları ve garantiler
Fransa	Compagnie française d'assurance pour le commerce Exterior (COFACE)	Özel sektör	1946	Şirketler hakkında istihbarat bilgisi, alacak yönetimi,alacakların korunması, alacakların finansmanı ,yatırımlar için politik risk sigortaları
Almanya	Euler Hermes kreditsicherungs-AG (EH)	Özel sektör	1917	İhracat kredi sigortası, proje finansmanı teminatı, çeşitli teminat mektupları ve garantiler
Hollanda	Atradius	Özel sektör	1925	İhracat kredi sigortası, global poliçeler ve tahsilat hizmetleri
Polonya	Export Credit Insurance Corporation (KUKI)	Devlet kuruluşu	1991	İhracat kredi sigortası, yurtiçi kredi sigortası, çeşitli teminat mektupları ve garantiler
Portekiz	Companhia de seguro de Creditos S.A (COSEC)	Özel sektör	1969	Kısa ve orta, uzun vadeli kredi sigortası, yatırımlar için politik risk sigortası, çeşitli teminat mektubu ve garantiler
Slovakya	Export Import Bank of Slovakia (EXIMBANKA)	Devlet kuruluşu	1997	Sigorta ve bankacılık ürünleri
Slovenya	Slovene Export Corporatio Inc (SID)	Devlet bankası	1992	İhracat kredi sigortası, yatırımlar için politik risk sigortası, finansman ve garantiler
Lüksemburg	Office du Ducroire (ODL)	Devlet kuruluşu	1961	İhracat kredi sigortası,çeşitli garantiler
İspanya	Compania espanola de Seguros de Credito a la Exportacion(CESCE)	Çoğunluğu devlet	1970	İhracat kredi sigortası, yatırımlar için politik risk sigortası
İsveç	Exportkreditnamnden (EKN)	Devlet kuruluşu	1933	İhracat kredi sigortası, proje finansmanı, teminat mektubu ve garantiler yatırımlar için politik risk sigortası, diğer ürünler
İngiltere	Export Credits Guarantee Department (ECGD)	Devlet Kuruluşu	1919	Finansman amaçlı garantiler, proje finansmanı teminatı, ihracat kredi sigortası, çeşitli teminat mektubu ve garantiler, yatırımlar için politik risk sigortası
İtalya	Instituto per i Servizi Assicurativi del credito all esportazione(SACE)	Devlet kuruluşu	1977	İhracat kredi sigortası, proje finansmanı teminatı,politik risk sigortası
Macaristan	Hungarian export credit Insurance ltd (MEHIB)	Devlet kuruluşu	1994	İhracat kredi sigortası, yatırımlar için politik risk sigortası
Finlandiya	Finvera	Devlet kuruluşu	1963	İhracat kredi sigortası, yatırımlar için politik risk sigortası, çeşitli teminat mektubu ve garantiler
Yunanistan	Export Credit Insurance organization(ECIO)	Devlet kuruluşu	1988	Kısa, orta ve uzun vadeli kredi sigortası,, inşaat işlemlerine dair politik risk sigortaları,alıcı kredisi, sınırlı yatırımlar için teminat sağlama

Kaynak: European Union, Study on Short Term Trade Finance and Credit Insurance in the European Union, International Financial Consulting Limited, Şubat 2012, http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/study_short_term_finance_2012_en.pdf f. ss. 53-56. (16 Ekim 2012)

Hollanda ve Atradius :

1932 yılından itibaren, Atradius, Hollanda Devleti adına İhracat Kredi Sigortası programını yönetmektedir. Başlangıçta Atradius ,sigorta şirketi konumunda iken ve Devlet reasürans desteği sağlarken, 2010 yılında itibaren, Devletin kendisi sigorta şirketi konumuna gelmiş ve Atradius bu programı yöneten şirket konumuna geçmiştir. İhracat Kredi Sigortasının yönetimi, Atradius grubunun , bağlı şirketi olan Atradius Dutch State Business N.V tarafından yapılmaktadır. Atradius Dutch State Business, sermaye malı ihraç eden şirketlere yönelik olarak veya yurtdışı müteahhitlik hizmetleri için , yurtdışında yapılan işlere dair taşınan risklerle ilgili olmak üzere çok kapsamlı sigortalar ve garantiler sunmaktadır. Kredi sigortası genellikle ödeme vadesi ve tamamlanma süresi on iki ayı geçen ihracat işlemlerini içermektedir. Programın amacı kredi sigortası ve politik risk sigortası sağlamak yoluyla Hollanda ihracatını ve yurtdışında yapılan yatırımları teşvik etmektir.¹³⁰

Almanya ve Euler Hermes

Euler Hermes Kreditversicherungs-AG ve PricewaterhouseCoopers Aktiengesellschaft Wirtschaftsprüfungsgesellschaft, Federal Hükümet nam ve hesabına resmi destekli ihracat kredi sigortası programını yönetmektedir. Euler Hermes bu konsorsiyumda baş ortak sıfatıyla hareket etmektedir.¹³¹

Fransa ve Coface

Compagnie Française d'Assurance pour le Commerce Extérieur (COFACE) 1946 yılında Fransız ihracat kredi sigortası kuruluşu olarak kurulmuş olup, hükümet

¹³⁰ Atradius Dutch State Business, <http://www.atradiusdutchstatebusiness.nl> (19 Ekim 2012).

¹³¹ Export Credit Guarantees of Federal Republic of Germany,Hermes Cover, <http://www.agaportal.de/en/aga/index.html> (19 Ekim 2012).

tarafından özelleştirilerek ticari bir girişim olarak faaliyetine devam etmektedir. Fransız kuruluşlarının ihracatları için devlet garanti programını yönetmektedir.¹³²

İngiltere ve ECGD (Export Credits Guarantee Department)

ECGD, İngiltere'nin İkinci Dünya Savaşı'ndaki ihracat kaybını gidermek üzere 1919 yılında kurulmuştur. ECGD'nin amacı, mal ve hizmet ihraç eden İngiliz şirketlerin yeni işler kazanmasına yardımcı olmak ve Hükümetin daha geniş çaptaki uluslararası politik hedeflerini göz önüne alarak zararlara karşı garanti, sigorta ve reassürans sağlamak suretiyle İngiliz ekonomisine fayda sağlamaktır. ECGD faaliyetlerinin büyük kısmı, öncelikli olarak uçak, köprü, makine ve hizmetlerin ihracatı olmak üzere, sermaye mallarının ihracatını teşvik etmek amacıyla ihracatçılara sigorta hizmeti sunmakta ,uzun vadeli finansman imkanı sağlamaktadır.¹³³

Amerika ve Eximbank

Amerikan mal ve hizmetlerinin ihracatını desteklemek ve bu yolla çeşitli kredi , garanti ve sigorta programları yoluyla istihdam yaratıp sürdürmekten sorumlu temel devlet kurumu olarak kurulmuştur. Banka başlangıçta Export-Import Bank of Washington ismi altında, 2 Şubat 1934 tarihinde Franklin D. Roosevelt'in Başkanlık Emriyle Columbia Bölgesi bankacılık kurumu olarak düzenlenmiştir. Kongre, bankayı 31 Temmuz 1945 tarihinde 1945 yılı Export-Import Bank Yasası ile bağımsız bir kurum yapmadan önce, 1935 ile 1943 arasında kuruluş çeşitli devlet dairelerinin idaresi altına verilmek istenmiş ve bir kamu kurumu kimliğini sürdürmüştür. Daha sonra , 1968 yılında ismini "Export-Import Bank of the United States" olarak değiştirmiştir.¹³⁴

¹³² Coface and the management of State guarantees, activity report, 2011, http://www.coface.fr/CofacePortal/ShowBinary/BEA%20Repository/DMT/fr_FR/documents/Garanties_Publiques/procedurespubliquesgb.pdf (19 Ekim 2012).

¹³³ ECGD, Report on the comparison of export credit agencies, April 2004. <http://www.docstoc.com/docs/73497241/REPORT-ON-THE-COMPARISON-OF-EXPORT-CREDIT-AGENCIES> (19 Ekim 2012).

¹³⁴ Amerikan Eximbank, http://www.exim.gov/75th/bank_history.cfm (19 Ekim 2012).

Amerika ve OPIC (Overseas Private Investment Corporation)

Amerikan hükümeti tarafından 1971 yılında kurulan OPIC, yatırımcılara ve özellikle özel sermaye fonu sağlayan kuruluşlara politik risk, finansman ve garanti desteği vermektedir. Gelişmekte olan ülkelere yapılan yatırımlar için kredi vererek veya garanti programları aracılığıyla orta ve uzun vadeli finansman desteği sağlamaktadır.¹³⁵

Amerika ve MIGA (Multilateral Investment Guarantee Agency)

1988'de kurulan MIGA, Dünya Bankası'nın bir kuruluşudur. MIGA, bir uluslararası finans kuruluşu olup, 178 üye ülkenin sahip olduğu ve yönettiği bir kuruluştur. Yatırımcılara, yurtdışında yapılan yatırımlar için politik risk teminatı sağlamaktadır.¹³⁶

Japonya ve JBIC (Japanese Bank for International Cooperation)

JBIC, Japon kamu finans kuruluşu ve ihracat kredi sigortası kuruluşu olan Japan Export-Import Bank (JEXIM) ve Overseas Economic Cooperation Fund (OECF)'nin birleşmesi yoluyla 1999 yılında kurulmuştur. JBIC şu anda Japon Finans Kurumu'nun (JFC) uluslararası kanadını teşkil etmektedir. Bu kurumun sahibi tümüyle Japon hükümetidir ve bütçesi ve faaliyetleri JBIC kanunu tarafından düzenlenmektedir. Bu kurumun ana amacı, yabancı yatırımlara kaynak sağlamak ve uluslararası ticareti desteklemek suretiyle, Japonya ile denizaşırı ülkeler arasındaki ekonomik işbirliğini desteklemektir.¹³⁷

¹³⁵ OPIC, who we are ,<http://www.opic.gov/who-we-are/overview> (15 Şubat 2013).

¹³⁶ MIGA, who we are, <http://www.miga.org/whoweare/index.cfm?stid=1787> (15 şubat 2013).

¹³⁷ Stephanie FRIED, "A Brief Overview of export credit agencies in the Asia Pacific Region", Environmental defense, http://www.ea-watch.org/problems/asia_pacific/documents/NADIEEnvDef_WSFregionssummary_Jan04.pdf (19 Ekim 2012).

Japonya ve NEXI (Nippon Export and Investment Insurance)

NEXI, Japonya'nın resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşu olarak hizmet vermektedir. İhracatçıları ve sınırötesi yatırım yapan yatırımcıları ticari ve politik risklere karşı sigortalamaktadır. Ekonomi, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nın aldığı kararla 2011 yılında kurulmuştur.¹³⁸

Suudi Arabistan ve ICIEC (The Islamic Corporation for the Insurance of Investment and Export Credit)

Merkezi Cidde'de kurulu olan kuruluş, İslam Kalkınma Bankasının bir yan kuruluşu olarak 1994 yılında kurulmuştur. Aman Union ve Berne Union üyesidir. Üye ülkelere kredi ve politik risk sigortası konusunda hizmet vermektedir.¹³⁹ Yurtdışında yatırım yapan yatırımcıların üye ülkelerdeki politik risklerinin sigortalanması konusunda Türk Eximbank ile bir işbirliği anlaşması imzalamıştır.¹⁴⁰

Türk Eximbank

Türk Eximbank, Devlet Yatırım Bankası'nın hükmi ve tüzel kişiliğini sürdürmek suretiyle Yasa No 3332'nin (Mart 1987) emrini müteakiben, Karar No. 87/11914 ile 21 Ağustos 1987 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından kurulmuştur. Türk Eximbank çeşitli kredi, garanti ve sigorta programları yoluyla Türk ihracatçıları, müteahhitlerini ve yatırımcılarını desteklemektedir. Doğrudan kısa veya uzun vadeli borç vermenin yanı sıra Banka aynı zamanda vadeli satış yapan ihracatçıların finanse edilmesini teşvik etmek üzere, Türk bankalarına sigorta ve garanti desteği sağlamaktadır. 1989 yılında uygulanmaya başlanan ihracat kredi sigortası programları

¹³⁸ NEXI, Nippon Export and Investment Insurance , Faaliyet raporu, http://www.nexi.go.jp/corporate/booklet/pdf/nexi-2011_e.pdf (15 şubat 2013).

¹³⁹ ICIEC, The Islamic Cooperation for the Insurance of Investment and Export credit , [http://www.iciec.com/node/8.\(22](http://www.iciec.com/node/8.(22) Mayıs 2013)

¹⁴⁰ Dünya Gazetesi, <http://www.dunya.com/politik-riskte-ilk-police-kesildi-134609h.htm> (22 mayıs 2013)

ile ihracatçı firmaların ihraç ettiği mal bedellerinin, ticari ve politik risklere karşı belirli oranlarda teminat altına alınması ve sigortalı firmaların gerek Türk Eximbank nezdinde doğmuş veya doğacak alacak haklarını ticari bankalara temlik etmek suretiyle, gerekse kambiyo senedine bağlı vadeli alacaklarını ister Türk Eximbank'da, isterse Türk Eximbank onayı ile ticari bankalarda iskonto ettirmek suretiyle düzenli finansman imkanına erişmeleri amaçlanmaktadır. Türk Eximbank bünyesinde halihazırda uygulanmakta olan Sigorta Programları kısa vadeli ihracat kredi sigortası programı ve orta ve uzun vadeli ihracat kredi sigortası programları olmak üzere iki grupta toplanmaktadır.¹⁴¹

Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Programı ile ihracatçıların bir yıl içinde yaptıkları 360 güne kadar vadeli tüm sevkiyatları ticari ve politik risklere karşı teminat altına alınmaktadır. Banka kısa vadeli alacak iskonto programı çerçevesinde kredi imkanı da ilave olarak sağlamaktadır. Sigortalı firmalara ise kredi faiz oranlarında indirimler sağlanmaktadır.¹⁴²

Orta ve Uzun Vadeli İhracat Kredi Sigorta Programları ile ihracatçıların tek bir satış sözleşmesine bağlı olarak ve azami vadesi OECD ve Berne Union düzenlemelerine paralel olarak değerlendirilecek Türk menşeli mal ve hizmetlerin ihracatından doğacak alacakları sigorta teminatı altına alınmakta ve teminat altına alınan ihracat işlemi ile ilgili olarak ticari bankalardan finansman sağlanması olanaklı kılınmaktadır. Prim oranı alıcının bulunduğu ülkenin risk derecesine, malın teslim süresine ve ödeme vadesine göre değişmektedir. Zarar tazmin oranı azami % 90 oranındadır. İhracat işlemlerinde sözleşme bedelinin en az % 15'inin malın teslimine kadar ihracatçıya ödenmiş olması gerekmektedir. Buna ilave olarak Eximbank Spesifik İhracat Kredi Sigortası Sevk Sonrası Politik Risk Programı adı altında ihracatçıların tek bir satış sözleşmesine bağlı olarak ve azami vadesi OECD ve Berne Union yönerge ve uygulamalarına paralel

¹⁴¹ Türk Eximbank, İhracat kredi sigortası, <http://eximbank.gov.tr/TR/belge/1-511/genel-bilgi.html> (26 Ocak 2013)

¹⁴² Türk Eximbank, Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Programı Uygulama Esasları, <http://www.eximbank.gov.tr/dosyalar/sigorta/kisa/kisa-GenelBilgi.pdf> (25 Ocak 2013)

olarak değerlendirilecek ihracatlarından doğan alacaklarını sevk sonrası dönemde ortaya çıkacak politik risklere karşı teminat altına almak ve teminat altına alınan ihracat işlemi ile ilgili olarak ticari bankalardan finansman sağlamak amaçlı bir program yürütmektedir. Buna ilave olarak Spesifik ihracat kredi sigortası sevk sonrası kapsamlı risk programı adı altında ticari riskleri de politik risklere ilave olarak teminat altına almaktadır.¹⁴³ Ayrıca 2004 yılı başından itibaren müteahhitlik hizmetlerinin desteklenmesi amacıyla "Yurt Dışı Müteahhitlik Hizmetleri Teminat Mektuplarının Haksız Nakde Çevrilme Sigorta Programı" uygulamaya geçirilmiştir.¹⁴⁴ Bu ürünle ilgili genel bilgiye 3.2.1.5 nolu bölümde kısaca yer verilmektedir.

3.2.1. Resmi Destekli İhracat Kredi Sigortası Kuruluşlarının Düzenledikleri Sigorta Poliçeleri

Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşları çalışmalarını yürütebilmek için, dünya ticaret örgütünün kurallarına , OECD mutabakatına ve Avrupa Birliği tarafından yayınlanmış tüm kural ve düzenlemelere uymak zorundadırlar. Bununla birlikte bu kuruluşlar, kendi yerli iş çevrelerinin spesifik taleplerini karşılamak için kendi programlarını yapılandırmakta özgürdürler. Hüküm ve şartlar, primler ve prosedürler açısından oldukça benzer ürünler sunmakla birlikte bu ürünleri farklı isimler altında yapılandırmaktadırlar. Aşağıda Tablo 27’de bu kuruluşlar tarafından uygulanan sigorta ve garanti programları yer almaktadır.¹⁴⁵ Tabloda yer alan tek alıcılı ve çok alıcılı ihracat kredi sigortaları, özel sektörde faaliyet gösteren kredi sigortası şirketleri tarafından düzenlenen kısa vadeli kredi sigortası poliçeleridir. Tabloda belirtilen diğer sigorta ürünleri ağırlıklı olarak resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşlarının düzenlediği sigorta ve garanti programlarını içermektedir. Özel sektör kuruluşları da

¹⁴³ Türk Eximbank, Spesifik İhracat Kredi Sigortası Kapsamlı Risk ve Spesifik İhracat kredi Sigortası Sevk Sonrası Politik Risk Programları Uygulama Esasları, <http://www.eximbank.gov.tr/dosyalar/sigorta/orta/orta-ue.pdf>, (http://www.eximbank.gov.tr/dosyalar/sigorta/orta/orta-ue.pdf 25 Ocak 2013).

¹⁴⁴ Türk Eximbank, Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Teminat Mektuplarının Haksız Nakde çevrilme Sigorta Programı, <http://www.eximbank.gov.tr/TR/belge/1-191/teminat-mektuplarının-haksız-nakde-çevrilme-sigortasi.html> (25 Ocak 2013).

¹⁴⁵ GRATH, a.g.e., s.121.

“özel ürünler veya tek risk sigortası ” başlığı altında bu ürünlerin bazılarını sunmaktadırlar.

Tablo 27: Resmi Destekli İhracat Kredi Sigortası Kuruluşlarının Düzenledikleri Sigorta Poliçeleri ve Garantiler

	Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşlarının ana fonksiyonları	
A)		
İhracatçılar adına düzenlenen poliçeler		
	Tek alıcılı ihracat kredi sigortası	İhracatçının tek alıcıdan doğan kısa vadeli ticari alacağına karşı koruma sağlayan teminat
	Çok alıcılı ihracat kredi sigortası	İhracatçının tüm satışlarından doğan alacaklarını teminat altına alır.
Bankalar/ Finansal kuruluşlar lehine düzenlenen poliçeler		
	İşletme sermayesi kredisi temin etmeleri için tedarikçi lehine verilen teminatı	İhracatçıların yeni ihracat işlemlerini yapabilmelerine olanak sağlamak için ihracatçıları üretim safhasında desteklemek amaçlı verilen, yüklemesi öncesi işletme sermayesi finansmanı için ticari bankalara verilen teminat
	Alıcı kredisi	Orta ve kısa vadeli olarak alıcı riskinin alınması ve ihracatçıları finanse etmek amaçlı verilen krediler için güvence oluşturulması
	Satıcı kredisi	Alacakları gayrikabirucu satın almak yoluyla veya alacakları finanse etmek amacıyla bankaların verdikleri kredilere karşılık verilen teminat.
	Akreditif kredisinin ödenmesini teminat altına alan sigorta	Açan bankanın kredi değerliliğine bağlı olarak ihracatçı bankanın teyit vereceği akreditifler için verilen teminat
B)	Diğer garantiler/ sigorta poliçeleri	
	Düzenlenen garanti mektuplarının haksız yere geri çağırılması	Alıcı ile yapılan kontrata istinaden verilen teminat mektubunu haksız yere geri çağırılmaktan dolayı ihracatının oluşacak riskini teminat altına alan garanti.
	Proje finansmanı ve yapılandırılmış finansman işlemlerinde risklerin sigortalanması	Proje tedarikçileri ve onların uluslararası müşterileri için rüçülü finansmana veya yapılandırılmış finansmana dönük olarak verilebilecek garantiler.
	İhracata dayalı finansal ve operasyonel kiralama işlemleri için düzenlenen sigorta poliçeleri	Operasyonel veya finansal kiralama işlemlerinde ödeme riskini karşılayan garantiler
	Yurtdışı ihale döviz kuru tazminatı	İhale sürecinde de geçerli olabilecek şekilde herhangi bir döviz cinsinden yapılan işlemlere dönük olarak verilen poliçeler, genellikle, teminat için belli bir yüzdesine kadar veya maksimum bir kur rakamına kadar verilir.
	Sınırlı yatırımlarda varlıkların korunması için düzenlenen politik risk sigortaları	Uzun vadeli yatırımlarda ihracatçıyı veya finansal kuruluşları politik risklere karşı koruyan sigortalar

Kaynak: Anders GRATH, The Handbook of International Trade and Finance , 5.Baskı İngiltere: Kogan page limited, 2010, s.121.

3.2.1.1. İşletme Sermayesi Kredisi Temini İçin Verilen Garantiler

Ticari taraflar arasındaki satış sözleşmeleri de sevk öncesi finansmanda bir finansal araç olarak değer ifade edebilmektedir. Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşları, alıcının kredi değerliliğine veya ödeme şekline bağlı olarak , sevk öncesi riskler için sigorta veya garanti imkanını sigortalı tedarikçiye sunmaktadırlar. Bu tür teminat, ihracatçı adına düzenlenmiş bir sigorta poliçesi şeklinde olabileceği gibi , kredilendiren finansman kuruluşu adına da poliçe düzenlenebilir . Bu garanti ile ,

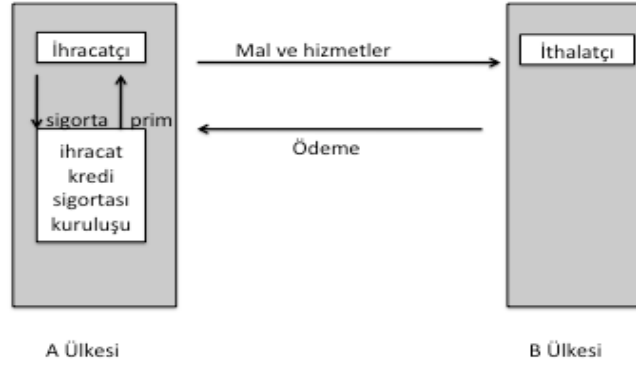
şirketin mal ve hizmet ihracatını finanse etmesi için ihtiyaç duyacağı işletme sermayesi kredisini bankasından alması mümkün hale gelmektedir. İhracatçı bu finansmanı, ihraç amaçlı nihai ürünlerin satın alınması , ihracat hizmetleri sunmak üzere hammaddelerin, donanımın, emeğin, genel giderlerin maliyetini karşılamak ve açık hesap ve kredili alacakların finansmanı amacıyla kullanabilmektedir. Bu tür bir sevk öncesi riskler garantisi ihracatçının bankasındaki kredi limitinin artmasına sebep olmaktadır. Bu sigorta ürünü ile , banka tarafından kullanılan kredi tutarının % 90'ına kadar resmi kuruluş tarafından ödenme garantisi sağlanmaktadır. Sigorta poliçesinin varlığı , şirketin ilave kredi imkanlarından yararlanmasını sağlamaktadır.¹⁴⁶

3.2.1.2. Satıcı Kredisi

İhracatçı ile ithalatçı arasında mal veya hizmet tedarikine yönelik bir kredili satış sözleşmesi mevcuttur. Kredi koşulları bu sözleşmede belirtilmektedir. Genellikle bu sözleşmelerde ithalata tanınan vade 2 ile 5 yıl arasındadır. Bu sözleşmeye göre ihracatçı, ithalatçının belli bir vadede ödeme yapmasını kolaylaştırmak üzere ithalata bir satıcı kredisi imkanı sağlar. İthalatçının , belli bir tutar kadar örneğin kontrat tutarının %15'i kadar bir ön ödeme yapması ve geri kalan borcu belli vadelerde taksitler halinde ödeme yapması beklenir. Bu taksitlerin ödenmesi için genellikle ithalatçı üzerine keşide edilen bir poliçeyi kabul eder veya senet imzalar. Bu poliçe veya senetler genellikle resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşunun uygun gördüğü bir bankada saklanır. İhracatçı yüklemelerini yapar ve yükleme evraklarını bankaya sunar. Banka , sunulan evraklara istinaden ihracatçıya ödeme yapmayı taahhüt eder. Böylelikle , ihracatçı muhtemel ticari risklere karşı kendisini garanti altına almış olur. Bankanın güvencesi ise, ihracatçının ihracat kredi sigortası kuruluşundan temin ettiği , ticari riskleri ve politik riskleri teminat altına alan kredi sigortası poliçesini bankaya temlik etmesidir.¹⁴⁷ (bkz. Şekil 7 ve Şekil 8)

¹⁴⁶ GRATH, a.g.e., s.129.

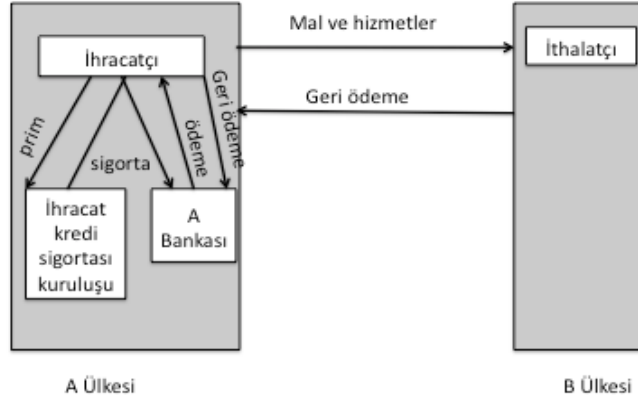
¹⁴⁷ Malcolm Stephens, *The Changing Role of Export Credit Agencies*, IMF, Washington, 1999, ss. 8-9.

Şekil 7: Satıcı Kredisi

Kaynak: Malcolm Stephens, The changing role of export credit agencies, IMF, Washington, 1999, ss. 8-9.

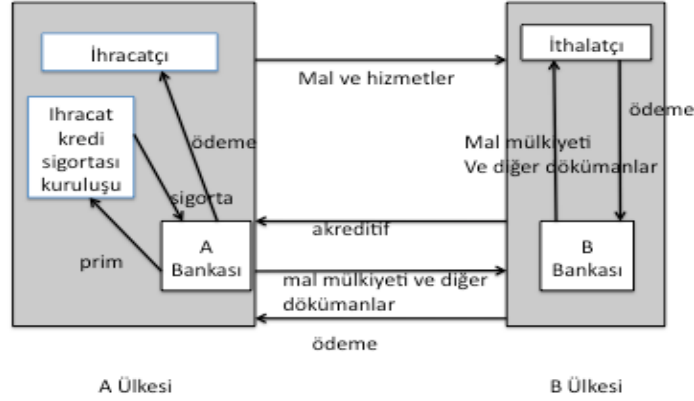
Bazı durumlarda banka, sigorta poliçesini temlik alma yerine sigorta poliçesini ihracat kredi sigortası kuruluşundan doğrudan almayı tercih eder. Bunun nedeni, ihracatçının kendisinin sigortalı olması halinde poliçenin hüküm ve şartlarına uyulmaması sonucunda poliçedeki tazminat hakkının ortadan kalkması ve poliçenin geçersiz hale gelmesidir. (bkz. Şekil 9)

Şekil 8: Satıcı Kredisinde Sigortanın Bankaya Temlik Edilmesi

Kaynak: Malcolm Stephens, The changing role of export credit agencies, IMF, Washington, 1999, ss. 8-9.

Satıcı kredisinde kullanılan bir diğer yöntem, ihracatçının bankasının (A bankası), ithalatçının bankası (B bankası) tarafından kendine açılmış olan bir akreditife ancak ihracat kredi sigortası kuruluşu tarafından düzenlenecek bir sigorta poliçesinin ithalatçının bankasının ödeme riskini teminat altına alması halinde , teyit vermesi durumudur. Bu durumda teyitli akreditif iskonto edilerek ihracatçıya finansman imkanı sağlanır. Diğer bir yöntemde , ithalatçının bankası tarafından aval verilmiş bir ticari poliçede yer alan ödeme riskinin sigortalanması yoluyla ihracatçının bankasının bu poliçeyi iştirah amaçlı kabul etmesidir. Bu yolla ihracatçı finansman imkanı sağlamaktadır. (bkz. Şekil 9) Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşunun hak kazandığı prim tutarları ise, banka tarafından ödenmektedir. Banka bu giderleri ihracatçıya veya ithalatçıya yansıtmaktadır. İhracatçı aynı zamanda bu imkanı sağladığı için bankaya bir aracılık komisyonu ödemektedir.

Şekil 9: Sigorta Poliçesinin Banka İçin Düzenlenmesi

Kaynak: Malcolm Stephens, The changing role of export credit agencies, IMF, Washington, 1999, ss. 8-9.

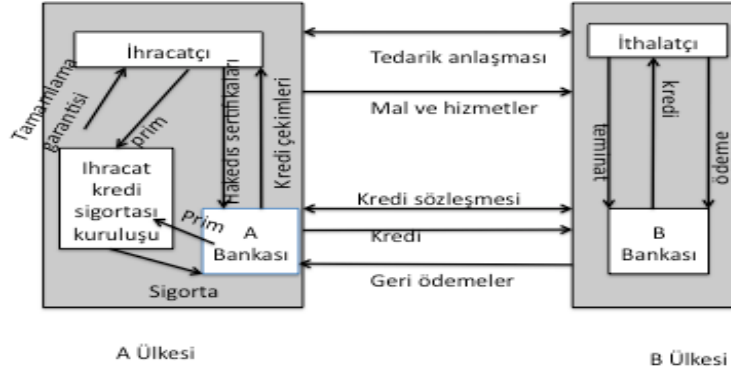
3.2.1.3. Alıcı Kredisi

Alıcı kredisi genel olarak orta ve uzun vadede ödenebilen alt yapı yatırımları veya büyük inşaat projeleri gibi uluslararası işlemlerde kullanılmaktadır. Alıcı kredisinde birinci aşama , bir ihracatçının mal ve hizmet tedarik etmek üzere ithalatçıyla peşin ödeme yapması üzerine kurulu bir sözleşme yapmasıdır. Alıcı ise ödemesini, resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşunun kabul ettiği bir bankanın kendisine tanıdığı kredi imkanından yapmaktadır. İhracatçının güvencesi sevkiyatını gerçekleştirdiği sürece bankaya sunduğu yükleme evrakları üzerinden fon çekimini banka üzerinden sağlamasıdır. Böylelikle ihracatçı ödemesini bankadan alırken, alıcı ise üzerinde anlaşılan kredi koşullarıyla , belirli vadelerde bankaya ödeme yapmaktadır. Bankanın güvencesi ise, resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşunun koşulsuz olarak bankaya verdiği ödeme garantisidir. Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşunun da bu garantiyi verebilmesi için risk konusunda emin olması gerekmektedir. Borçlu, alıcının kendisi olabileceği gibi, alıcının bankası da olabilir. Resmi destekli

ihracat kredi sigortası şirketinin hak kazandığı prim, borçlu ithalatçı tarafından ödenmektedir.

Aşağıda Şekil 10'da görüldüğü üzere , ihracatçının ülkesindeki banka (A bankası) ile ithalatçının ülkesindeki banka (B bankası) arasında bir kredi ilişkisi mevcuttur. İhracatçının bankası, ithalatçının bankasının ödeme riskini almaktadır. Proje tamamlanana kadar, iş yapıldıkça veya mallar üretilip sevk edilmeye başlandıkça kendi ülkesindeki bankası tarafından ihracatçıya ödeme yapılmaktadır . Kredi çekilişleri , yalnızca ihracatçının sözleşmede belirtilmiş olduğu şekliyle işi yapmış olduğuna dair belgeleri bankasına sunmasıyla veya ithalatçının malları veya yapılan hizmeti kabul ettiğini beyan etmesi halinde mümkündür. İthalatçının riskini ise ithalatçının ülkesindeki banka (B bankası) taşımaktadır. İthalatçı her durumda , kendi bankasına (B bankasına) belli bir vade içerisinde ödeme yapmak zorundadır. İthalatçının bankası ise, projenin tamamlanmasını müteakip önceden diğer banka ile aralarında mutabık kalınmış kredi vadesi üzerinden borcunu kredilendiren bankaya geri ödemektedir. Kredi sigortası kuruluşu bu yapıyı tamamlamak üzere, ithalatçının bankasının ödeme riskini ihracatçının bankasına garantilemektedir. İthalatçı ise ayrıca kendi bankasına borçlanmaktadır. İthalatçının bankası bu durumda ithalatçıdan gerekli gördüğü teminatı alır. Projenin tamamlanması uzun bir döneme yayıldığı zaman , ihracatçının üstlendiği politik riskler ayrıca önem kazanmaktadır. Sözleşme haksız yere iptal edilirse ihracatçı kredi çekilişlerine hak kazanamaz. Bu tür durumlarda, ihracat kredi sigortası kuruluşu, finansman imkanı sağlayan banka lehine sağladığı alıcı kredisine ilave olarak, işin tamamlanmasından evvel ihracatçıya doğrudan ayrı bir satıcı kredisine imkanı sağlayabilir. Bu durumda ihracatçı finansman imkanından yararlanmaya devam eder. Bu düzenlemelerde, ihracat kredi sigortası kuruluşunun ihracatçıya rücu edebilme hakkı saklıdır. Şayet ihracatçı sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmese ve bu nedenle ithalatçı haklı bir nedene dayanarak ödeme yapmaz ise ihracat kredi sigortası kuruluşu alıcı kredisine garantisini altında kredilendiren bankaya tazminat

ödemek durumunda kalmaktadır. Bu durumda, kredi sigortası kuruluşu finansman imkanı sağlayan bankaya yapmış olduğu tazminat ödemesini ihracatçıdan talep etme hakkına sahip olmaktadır.¹⁴⁸

Şekil 10 : Alıcı Kredisi

Kaynak: Malcolm Stephens, The changing role of export credit agencies, IMF, Washington, 1999, ss. 10-11.

3.2.1.4. Açılan Akreditifin Ödenme Riskini Teminat Altına Alan Sigortalar

Akreditifi açan banka, geçerlilik süresi içerisinde akreditif riskini ödemeyi garanti altına almaktadır. Bununla birlikte ihracatçı , ekonomik ve/veya politik risklerden dolayı , akreditif açan bankanın yükümlülüklerini yerine getirip getiremeyeceğini ve/veya konvertibl bir para cinsinden ülke dışına transfer edip edemeyeceği konusunda kararsız kalabilir. Ayrıca akreditifin geçerlilik süresi içerisinde ülkede giderek kötüleşen politik veya ekonomik gelişmeler neticesinde ihbar bankası akreditifi açan bankadan ödeme almadan üzerine sunulan belgeleri kabul etmeyebilir. Teyit talebi , teyit veren banka için alıcının bankası veya ülkesi dolayısıyla

¹⁴⁸ Malcolm STEPHENS, a.g.e., ss. 10-11.

bir risk unsuru içermektedir. Böyle durumlarda, banka bulunduğu ülkede mukim resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşundan ticari ve politik riskleri içeren bir sigorta poliçesinin düzenlenmesini talep eder. Bu tür poliçelerin düzenlenebilmesi için , kredi sigortası kuruluşunun akreditifi açan bankanın ödeme riskini yapacağı değerlendirme sonucunda kabul etmesi gerekmektedir.¹⁴⁹

3.2.1.5. Düzenlenen Garanti Mektuplarının Haksız Yere Geri Çağırılma Riskini Güvence Altına Alan Sigortalar

İlk talepte ödeme kayıtlı teminat mektuplarında teminat mektubunu düzenleyen banka , adına teminat mektubu düzenlenen kuruluşun (lehdar) temerrüde düşmesi veya sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlal etmesi üzerine karşı tarafın (muhatap) zarara maruz kaldığını ispat eden belgenin, tazminat talebi ekinde sunulması durumunda tazminat ödemesini yapar. Genellikle bu yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğinin tevsiki kolay olmamaktadır. Bazı durumlarda , bu durumun ispatı oldukça zor ve külfetli olmakta ve uzun yıllar sonuç için beklenmektedir. Bu şekilde tazminat talebinde bulunulan durumlarda , tazminat talebi ancak hakem kararıyla mahkemede sonuçlanır . Bu nedenle , teminat mektubunun verildiği kuruluş (muhatap) teminat mektuplarının görüldüğünde ödemeli olarak düzenlenmesini talep eder. Bu durumda tazminat ödemesi ilk talep üzerine, herhangi bir belge veya ispata gerek olmaksızın yapılmak zorundadır. Bu tip mektupların düzenlenmesi halinde karşılaşılabilecek en büyük risk teminat mektuplarının haksız bir nedenle geri çağırılması, yani tazminat talebinde bulunulmasıdır. Bu riski azaltmaya yardımcı olmak üzere teminat mektubunu muhataba sunan şirket ,özel ya da resmi kredi sigortası şirketinden haksız yere geri çağırılma riskini teminat altına alan bir politik risk sigortası satın almaktadır. Verilen teminat mektuplarının haksız yere geri çağırılması, politik risk sebebi olarak kabul edilmektedir.¹⁵⁰

¹⁴⁹ GRATH, a.g.e., ss. 52-53.

¹⁵⁰ GRATH, a.g.e., ss. 82-83.

3.2.1.6. Proje Finansmanı ve Yapılandırılmış Finansman İşlemlerinde Ticari ve Politik Risklerin Sigortalanması

Proje finansmanında yer alan finansman kuruluşlarının, projenin riskini değerlendirme aşamasında dikkate aldıkları en önemli kriter , projenin neticelenmesi sonucunda oluşan düzenli nakit akışı ile kredinin geri ödenebilirliğinin sağlanması ve projede kredilendirilen varlıkların değerinin korunmasıdır. Bir proje şirketi, yeni bir projeyi geliştirmek ve faaliyete sokmak için proje sponsorları tarafından kurulur. Projenin finansmanında finansman kuruluşları genellikle bu yeni kurulan şirkete kredi vermektedirler. Şayet şirket krediyi geri ödeyemezse, finansman imkanı sağlayan bankanın şirketi kuran sponsorlara rücu etme imkanı yoktur. Bu nedenle, proje finansmanında tüm risk unsurlarının kredilendirme esnasında değerlendirilmesi gerekmektedir. Yapılandırılmış finansman, kurumsal finansman, proje finansmanı ve varlığa dayalı finansman yöntemlerinin bir arada kullanılmasını gerektirir. Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşu , proje finansmanında veya yapılandırılmış finansmanda yer alan finansman kuruluşlarını politik veya ticari risklere karşı teminat altına almaktadır. Sigortanın teminatı, anapara borç tutarını , kredi faizini , işle ilgili taahhüt komisyonlarını, varsa vade farkı ve gecikmeden kaynaklanan tahsilat masraflarını içermektedir. Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşu, aynı zamanda sınırötesi yatırımlarda karşılaşılan politik risklere karşı teminat sağlamaktadır. Varlıkların korunmasına yönelik olarak alınan sigorta hissedarlar , yatırım şirketleri ve finansman kuruluşları açısından derece önemlidir. ¹⁵¹

¹⁵¹ Atradius Dutch State Business, Project finance brochure, http://www.atradiusdutchstatebusiness.nl/Images/44.103.03%20Project%20Finance%2021-11-08_tcm1008-128978.pdf (19 Ekim 2012) .

3.2.1.7. İhracata Dayalı Finansal Kiralama İşlemleri İçin Düzenlenen Sigorta Poliçeleri

İhracat kredi sigortası kuruluşları, yurtdışı finansal kiralama işlemleri için kiralama işleminin yöntemine göre değişen iki farklı ürünü kiralama şirketlerine sunmaktadırlar. Kiralama döneminin sonunda mülkiyet hakkının devir olmadığı operasyonel kiralama işlemlerinde sigorta poliçesi, finansal kiralama ödemelerinin gecikmesi durumunda devreye girmekte ve ilaveten istimlak, haciz ve ruhsat iptalleri dahil olmak üzere, hükümetin icraatlarına bağlı olan politik riskleri teminat altına almaktadır. Finansal kiralama işlemleri için düzenlenen poliçelerde kiracının anapara ve faiz ödemesine dair ödeme riskleri teminat altında alınmaktadır.¹⁵²

3.2.1.8. Yurtdışı İhale Döviz Kuru Tazminatı

İhale süreçlerinde ihaleye giren şirketin verdiği teklifin kabulü için ihale sürecinin sonuçlanması gerekmektedir. Verilen teklifin ihale süreci nedeniyle hemen karara bağlanmadığı hallerde , teklifi veren şirket ihalede geçerli olan para birimi dışında bir para biriminden teklif vermişse ihale süreci sonuçlanan kadar kurdaki değişimlerden dolayı kur riski taşımaktadır. Bu nedenle şirketin ihaleyi kaybetmesi mümkündür. Ülkenin resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşu şirketlere, ihale döviz kuru tazminatı adı verilen ve şirketleri döviz kurundaki değişimlere karşı koruyan , sigorta ürününü sunmaktadır.¹⁵³

3.2.1.9. Sınırötesi Yatırımlarda Varlıkların Korunması İçin Düzenlenen Politik Risk Sigortaları

Sınırötesi yatırımlarda, taşınmaz veya taşınabilir varlıklara el konulması , istimlak edilmesi ve devletleştirilmesi gibi politik riskler resmi destekli ihracat kredi

¹⁵² GRATH, a.g.e., s.153.

¹⁵³ GRATH, a.g.e., s.104.

sigortası kuruluşları tarafından sigortalanmaktadır. Politik riskler sigorta teminatı , savaş, iç savaş, grevler, ayaklanmalar, terörizm, düzenleyici değişiklikler, para biriminin konvertibilitesinin olmaması dolayısıyla ödemenin gerçekleşmemesi , işin durması ve kiralanmış donanımın el konulması nedeniyle geri alınamamasını dahil edecek şekilde genişletilebilmektedir. Ev sahibi hükümetin veya yerel bir idarenin kararları , normal iş faaliyetlerine zarar vererek , sözleşmenin ihlali sonucunu doğuruyorsa teminat sözleşme ihlalinin içerecek şekilde genişletilebilmektedir. Sınırötesi yatırımlarda hissedarların özsermayesini korumak , yatırım için alınan kredilerin geri ödenmesini güvence altına almak ve finansman kuruluşları tarafından işgören adına verilen çeşitli garantilerin haksız yere çağrılmasını önlemek amacıyla politik risk sigortaları düzenlenmektedir. Bu programlar genel olarak 10 ila 15 yıla kadar vadeli olacak şekilde uzun vadeli yatırım risklerini sigortalamaktadır.¹⁵⁴

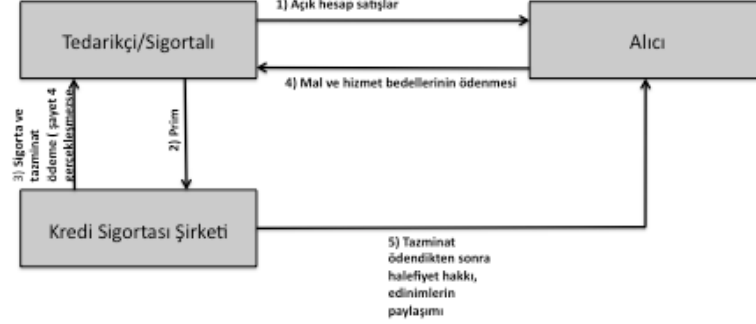
3.3. Özel Sektör Uygulamaları ve Kısa Vadeli Kredi Sigortaları

3.3.1. Sigortanın Konusu ve Teminat Altına Alınan Riskler

Kredi sigortaları ile , mal ve hizmet tedarikinde bulunan tedarikçiler açık hesap ve kredili satışlarından doğan ticari risklerini sigortalamaktadırlar. Poliçelerde tedarikçiler sigortalı konumundadırlar. Tedarikçilerin mal sattığı müşterileri ise kredi sigortası şirketlerinin ödeme riskini taşıdığı borçlu konumundaki şirketler, kredi sigortası terminolojisinde alıcı konumundadırlar. (Bkz. Şekil 11) Alıcılar, sigortalı ile aynı ülkede ise yurtiçi ticaretten kaynaklanan ticari riskler yurtiçi kredi sigortaları ile , şayet alıcılar başka bir ülkede ise ihracattan kaynaklanan ticari alacak riskleri ihracat kredi sigortaları ile teminat altına alınmaktadır. Sigortalanmış ticari alacak riskinin, örneğin, mal ve hizmetlerin teslimatı gibi, bir ticari işlemle doğrudan bir bağlantısı olmak zorundadır. Böyle bir doğrudan bağlantı mevcut değilse, ödenmemiş borç kredi sigorta poliçesi ile teminat altına alınmamaktadır.¹⁵⁵

¹⁵⁴ GRATH, a.g.e., ss. 123-124.

¹⁵⁵ RİESTRA, a.g.m. ss. 2-4.

Şekil 11: Kredi Sigortalarında İşleyiş

Kaynak: Ampra San Jose RİESTRA, Credit Insurance in Europe, Impact, Measures and policy recommendation, Centre for European Studies, s. 2.

Kredi sigortaları ile teminat altına alınan ticari riskler , iflas ve iflasa benzer nedenlerle (konkardato gibi) borcun tahsil edilememesi sonucunu doğuran durumlar veya tedarikçinin düzenlediği fatura üzerinde yazılı olan ödeme vadesinde alıcının ödeme yapmaması durumu , yani temerrüt halidir. İhracat risklerini sigortalayan kredi sigortası şirketleri , ticari risklerin yanısıra politik riskleri de teminat altına almaktadırlar. Politik risk sebeplerine bağlı olarak alıcının ödeme yükümlülüğünü yerine getirememesi halinde sigorta poliçesi tazminat ödemektedir.

Türkiye’de geçerli olan Kredi Sigortası Genel Şartlarına göre sigortanın konusu aşağıdaki şekilde belirlenmiştir. Ancak sigorta şirketleri düzenledikleri poliçelerde teminatın kapsamını genel şartlarda belirtilen teminatın altına düşmemek kaydıyla serbestçe belirlemektedirler.¹⁵⁶

¹⁵⁶ Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği, Kredi Sigortası genel şartları, <http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/kredi-sigortasi-genei-sartlari-0> (19 Ekim 2012)

- *Alicin iflas etmesi,*
- *Tüzel kişi olması halinde, borçlarını ödeyememesi nedeniyle hakkında tasfiye kararı alınması*
- *Borçlarının ödenmesi ile ilgili olarak bir mahkeme veya yetkili bir resmi merci tarafından tüm alacaklıları bağlayan kısıtlayıcı bir karar alınması*
- *Borç ödemedede acze düşmesinin belgelenmesi veya bu durumun sigortacı tarafından kabul edilecek başka bir şekilde kanıtlanması suretiyle yapılan icra takibinin sonuçsuz kalması*
- *Borçları ile ilgili konkordato ilan etmesi ve hukuki olarak yukarıda belirtilen durumlara eşdeğer görülen diğer haller sonucu satıcı konumundaki sigortalının Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaptığı satışların bedelini kısmen veya tamamen alamaması nedeniyle uğrayacağı maddi zararlar,*
- *Ayrıca sözleşme olması şartı ile; yukarıda sayılan hallerin dışında alıcının sözleşmede kararlaştırılan şartlarla mal veya hizmet bedelini ödememesi (temerrüt) hali teminat altına alınmıştır. Teminatın poliçede belirtilmesi şartıyla yukarıda sıralanan riziko gruplarından sadece biri veya birkaçı veya tamamı için verilebilir.*

3.3.2. Teminat Dışında Kalan Haller

Teminat dışında kalan haller genel şartlarda belirlenmiştir. Sigorta şirketleri kendi düzenledikleri poliçelerde teminat dışında kalan halleri belirtmekle beraber genel şartlarda belirlenen hallerden daha fazla istisna yapamamaktadırlar. Genel Şartların A7 maddesine göre aşağıdaki nedenlerden birinin sonucunda doğrudan veya dolaylı olarak satış bedellerinin ödenmesini engelleyen veya geciktiren haller sigorta teminatı dışındadır:¹⁵⁷

- *Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer atıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden meydana gelen iyonlayıcı radyasyonlar veya radyo-aktivite bulaşmaları ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri tedbirler (bu bentte geçen yanma deyimi kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım "füzyon" olayını da kapsayacaktır),*
- *Bedeli teslimden önce ödenen veya bir banka ya da özel finans kurumu tarafından teminat mektubu verilmek suretiyle teyit edilen veya sigortalının ülkesindeki bir banka tarafından gayrikabirücu vesaik karşılığı akreditif verilmek suretiyle teyit edilen satış,*
- *Sigortalının, vekilinin, yardımcılarının veya sigortalı adına hareket eden herhangi bir kişinin satış sözleşmesi hükümlerini yerine*

¹⁵⁷ Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği, Kredi Sigortası genel şartları, <http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/kredi-sigortasi-geneel-sartlari-0> (19 Ekim 2012)

getirmemesi ihmali, hatası, suistimali veya satış bedelini tahsil eden herhangi bir bankanın iflasi, ihmali veya hatası,

- *Mal veya hizmet mübadeleleri, mal veya hizmet karşılığı satışlar.*
- *Biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşacak zararlar dahil olmak üzere, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj sonucunda oluşan veya bu eylemleri önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar.*
- *Ödenmemiş olan bir borç ile ilgili olarak sigortalının olumsuz bilgi bildirimini veya vadesi geçmiş borç bildiriminde bulunduğu veya bulunmuş olması gereken alıcılara yapılmış olan sevkıyat, teslimat veya hizmet sağlamadan doğan zararlar.*
- *Sigortalının, ödeme güclüğü içine düştüğünü bildiği alıcılara, yapılmış olan sevkıyat, teslimat veya hizmet sağlamadan doğan zararlar.*
- *Vade tarihinden veya uzatılmış vade tarihinden sonraki faiz, herhangi bir ceza veya masraflar.*
- *Malın evsafına ve durumuna veya satış veya kredi anlaşması hükümlerine ilişkin olarak sigortalı ile alıcı arasında ihtilaf çıkması.*
- *Yurt içi Satışlarda, ilave olarak Savaş, düşman hareketleri, çarpışma (savaş ilan edilmiş olsun, olmasın), ihtilal, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati askeri hareketler,*
- *İhracat satışlarında, ilave olarak Alıcının acentesinin veya mal bedelini tahsil eden bankanın ödeme gücünü kaybetmesi veya ödemedi kaçınması sebebiyle mal bedelinin ödenmemesi, İhracatçı veya alıcının ihracat ve ithalat rejimi hükümlerini gereği gibi yerine getirememesi sebebiyle ortaya çıkan zarar, Vesaik mukabili satışlarda sigortalının ilgili mevzuata veya teamüle uygun hareket etmemesi sonucunda mal üzerindeki kontrolünü kaybetmesinden doğan zararlar.*

Ancak , genel şartlarda ek sözleşme ile sigorta şirketi tarafından teminat altına alınabilecek haller başlığı altında sigorta şirketlerinin teminat kapsamına alabileceği hususlar yer almaktadır .¹⁵⁸

- *Deprem, yanardağ püskürmesi, sel ve su baskını, yer kayması gibi doğal afetler,*
- *Siyasi veya ekonomik bir olay veya benzeri herhangi bir yasal veya idari önlem,*
- *Sigortalının özel sektör dışında faaliyet gösteren alıcılara yaptığı satış,*
- *Sigortalının gerçek kişi olması halinde; kendisinin, hısım ve akrabalarının, tüzel kişi olması halinde; münhasıran sigortalının, ortaklarının, iştiraklerinin ve yöneticilerinin; hısım ve akrabalık, ortaklık, iştirak ve yöneticilik ve benzeri bağılıklar ile ilişki içinde bulunduğu alıcılara yaptığı satışlar.*

¹⁵⁸ Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği, Kredi Sigortası genel şartları, <http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/kredi-sigortasi-geneel-sartlari-0> (19 Ekim 2012)

Bu hallerin ilk iki maddesi, politik riskler teminatı altında özel sermayeli sigorta şirketleri tarafından sigorta şirketinin öngördüğü ülke şartları kapsamında ihracatçılara ek teminat olarak verilmektedir. Kredi sigortası şirketleri , politik risk teminatının verileceği ülkeler kapsamını ve teminat şartlarını kendi risk yönetim politikalarına bağlı olarak serbestçe belirlemektedirler. Ancak her halukarda , genel şartlarda yer almamakla birlikte, beş büyük ülke arasındaki savaş ve nükleer risk halleri (Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya ve Rusya) kredi sigortası teminat kapsamının dışında tutulmaktadır.¹⁵⁹

3.3.3. Kredi Sigortası Poliçelerinde İşleyiş

Standart bir kredi sigortası poliçesinde sigorta şirketi açısından risk seviyesinin yapılması ve ilgili faturanın kanuni süre içerisinde düzenlenmesiyle başlamaktadır. Sigortalının sevkiyatlara ilişkin olarak düzenlediği faturadaki ödeme vadesinin sigorta poliçesinde yer alan “azami kredi süresi” içerisinde olması gerekmektedir. Azami kredi süresi , yalnızca ödeme vadesine kadar tedarikçi tarafından düzenlenmiş faturaların poliçe kapsamında sigortalandığını göstermektedir.¹⁶⁰ Ancak bazı durumlarda işin gereksinimlerine uygun olarak, sigorta şirketinin uygun görmesi halinde risk, sevkiyat tarihinden değil, siparişin tedarikçi tarafından alındığı tarihten başlamaktadır. “Sevk öncesi riskler teminatı” olarak adlandırılan bu ilave teminatın dahil olduğu poliçelerde , şayet sigortalı aldığı siparişe istinaden üretim yapmışsa , alıcının bu sırada iflas etmesi halinde poliçe teminatı geçerlilik kazanmaktadır. Standart kredi sigorta poliçelerinde ise riskin başlangıcı sevkiyatın yapıldığı tarihtir. Bu nedenle standart kredi sigortası poliçelerinde “ sevkiyat sonrası oluşan ticari riskler” sigortalanmaktadır.¹⁶¹

¹⁵⁹ Coface, http://www.coface.com.tr/CofacePortal/ShowBinary/BEA%20Repository/TK/tk_TK/documents/Sikca-Sorulan-Sorular.pdf (19 Ekim 2012).

¹⁶⁰ ICISA, http://www.icisa.org/trade-credit-insurance/1547/mercury.asp?page_id=1550 (19 Ekim 2012).

¹⁶¹ ATKINSON, a.g.e. ss. 8-9.

Sigorta poliçesinin oluşturulmasında ilk aşama sigortalının sigorta şirketi tarafından kendisine sunulan teklif formunu doldurmasıdır. Bu form, asgari bazda aşağıdaki bilgileri ihtiva eder: ¹⁶²

- Tedarikçinin en büyük 10 ila 20 alıcısı ve şayet tedarikçi ihracat yapıyorsa ihracat yapılan ülkelerin dağılımı
- Tedarikçinin kredi risk yönetimine dair bilgiler , tahsilat prosedürlerinin ayrıntıları , mevcut satış koşulları
- Geçmiş 12 aylık ticaretindeki alacak yaşlandırması çizelgesi, ortalama tahsilat süresindeki değişimleri gözlemleyebilmek için dönemsel satışlar ve dönem sonu itibarıyla ticari alacak tutarları ,
- Şirketin son üç yıllık hasar geçmişi , küçük meblağlı ya da büyük meblağlı hasarların adet ve tutar olarak dağılımı , hasar hakkında ek bilgiler

Teklif formunda yer alan bilgiler doğrultusunda sigorta şirketi risk değerlendirmesini yaparak sigortalama koşullarını içeren teklif koşullarını sigortalıya sunmaktadır. Sigorta şirketi , sigortalı tarafından beyan edilen ihracat yapılan ülkelerin dağılımını inceleyerek, teminat kapsamına dahil edilecek veya hariç tutulacak ülkeleri belirler. Bazı ülkeler için risk alma koşullarını örneğin o ülkenin bir bankasının açacağı teytlili ya da teyitsiz akreditif şartına bağlı olarak belirleyebilir. Teminat kapsamına alınan diğer ülkeler için ise, tedarikçinin o ülkelere yapacağı açık hesap satışları dikkate alınmaktadır. Tedarikçinin mevcut kredili satış koşulları , örneğin ortalama alacak tahsil süresi, sigorta poliçesinde “azami kredi süresinin” belirlenmesi açısından önemlidir.

Teklif koşullarının şirkete sunulması aşamasında ve teklifin şirket tarafından kabulünün ardından, sigorta şirketi , sigortalının açık hesap şeklinde ticaret yaptığı her bir alıcı için bir “ kredi limiti ” tesis etmektedir. Limitin seviyesi, yıl içinde herhangi bir zamanda alıcının borçlu olabileceği maksimum tutar olarak tayin edilir. Analistin

¹⁶² JONES, a.g.m., s. 11.

yaptığı finansal analiz neticesinde kredi limiti kararları oluşmakta ve sigortalıya bildirilmektedir. Kredi limiti kararları talep edilen limite göre kısmi karar şeklinde olabileceği gibi limit onayı verilmeyen durumlar da söz konusu olmaktadır. Analist tarafından verilmiş kredi limiti spesifik bir alıcı için verilebilecek azami ticari alacak riski tutarını göstermektedir. Her bir alıcı bazında belirlenen kredi limiti ile sınırlı olmak kaydıyla ,sigortalı tarafından spesifik alıcıya yapılan sevkiyatlara ilişkin faturalar üzerinden poliçede belirlenmiş “teminat oranı” nispetinde hasar tazminatı ödenmektedir. Teminat oranı tanımlanmış kredi limitine kadar sigortalı tarafından kesilmiş olan tüm faturalar için, tazminat ödemesi sırasında sigorta şirketinin üstleneceği risk tutarını gösterir. Genellikle bu oran yapılan sevkiyatlara ilişkin toplam fatura tutarının % 85-90’ı arasındadır. Teminat oranının büyüklüğü sigorta şirketinin taşıdığı riskin boyutunu da belirlediğinden, teminat oranı sigorta şirketinin teklif şartları içerisinde yer almaktadır. Örneğin spesifik bir alıcı için talep edilen kredi limitinin 20.000 TL olması , sigorta şirketinin onay verdiği kredi limitinin ise 15.000 TL olması durumunda poliçede geçerli teminat oranı % 90 ise , zarar gerçekleştiğinde sigorta şirketi onaylanmış kredi limit tutarını aşmayacak şekilde , sevkedilmiş mallara dair kesilen faturalar tutarı üzerinden tazminat ödemektedir. Örneğin, tanzim edilen faturalar toplamı 12.000 TL ise , ödenecek tazminat tutarı bu tutarın % 90’dır. Sigortalılar , tekrar limit başvurusunda bulunmaksızın limit kararları yürürlükte kaldığı sürece poliçenin geçerlilik süresi boyunca onaylanmış kredi limitine kadar güvenli bir şekilde ticaret yapmaktadırlar. Sigorta koşullarına ait teklifin sunulması aşamasında , sigorta şirketi en büyük alıcıların , örneğin 10 ile 20 alıcının finansal analizini yapmakta , teminat altına aldığı alıcı limitlerini belirleyerek , teklif şartlarıyla birlikte endikatif bir şekilde sigortalıya sunmaktadır. Limitlerin toplam tutarı şirket cirosunun ne kadarının teminat altına alındığı ya da alınabileceği ile ilgili sigortalıya bir değerlendirme imkanı sunmaktadır.

Sigorta şirketi , sadece limit başvurularında değil, çeşitli dönemlerde alıcılar hakkında risk değerlendirme çalışmalarını sürdürmektedir. Gerekli gördüğü durumlarda alıcı ziyaretleri yaparak alıcının finansal durumunu yerinde tespit etmeye

çalışmaktadır. Sigorta şirketi şayet alıcının finansal güçlük içinde olduğu tespit ederse , kredi limit tutarını azaltmak veya iptal etmek hakkına sahiptir.¹⁶³ Ancak, yeni kredi limiti kararı, kararın verildiği tarihten sonra geçerli olur. Poliçe süresi içerisinde sigortalı , spesifik bir alıcı için limit arttırım talebinde bulunabilmektedir. Bu durumda sigorta şirketi tekrar değerlendirme yaparak yeni limit kararını sigortalıya bildirmektedir. Sigortalı, poliçe süresi içerisinde yeni bir müşteriyi poliçeye dahil etmek istediğinde sigorta şirketine limit başvurusunda bulunmaktadır.¹⁶⁴

Kredi sigortası şirketleri, sigortaladıkları şirketin tüm alıcılarına, özellikle çok küçük montanlı satış yapılan alıcılarına dair finansal bilgilere çoğu zaman ulaşamamaktadırlar. Bu nedenle , sigortalıya , herhangi bir limit başvurusunda bulunmasının gerekmediği , ancak poliçe teminat ve şartlarının geçerli olduğu ufak bir limit tutarı takdir yetkisi veya isteğe bağlı limit sınırı olarak verilmektedir. Sigortalının takdir yetkisi içerisinde kalan bu limite kadar yapılan tüm yüklemelere dair risk analizinin sigortalının kendisi tarafından yapılması beklenmektedir. Bu yetkinin kullanılmasına dair sigorta şirketinin beklentisi , sigortalının alıcısı ile olan ticari ilişkisinde daha evvel herhangi bir ödeme sorununun yaşanmamış olmasıdır. Ancak sigortalı bu limiti aşan yüklemelerine ait fatura tutarlarını alıcı bazında gecikmeksizin sigorta şirketine bildirmek ve alıcı için limit başvurusunda bulunmak zorundadır. Takdir limitinin tutarı sigorta şirketinin sunduğu teklif şartlarında yer almaktadır.¹⁶⁵

Kredi Sigortası genel şartlarınının A5 maddesinde belirtilen kredi limiti talebi ismen yapılmış alıcılar sigortalının sigorta şirketine limit başvurusunda bulunmak zorunda olduğu alıcıları belirlemek için kullanılmaktadır. İsmen kredi limiti başvurusu

¹⁶³ Joe KETZNER, “An Overview of Credit Insurance by Euler Hermes”, Business Credit, c.109, no: 6, Haziran 2007, http://www.eulerhermes.us/en/documents/trade_credit_insurance_white_paper_-_july_2010.pdf/trade_credit_insurance_white_paper_-_july_2010.pdf (19 Ekim 2012) , s.5.

¹⁶⁴ JONES, a.g.m., ss. 8-11.

¹⁶⁵ CLARKE, a.g.e., ss. 117-118.

yapılmamış alıcılar olarak tanımlanan kısım ise yukarıda bahsedilen takdir yetkisi veya isteğe bağlı kredi limiti olarak adlandırılan alıcıları ifade etmek için düzenlenmiştir.¹⁶⁶

Kredi Limiti Talebi İsmen Yapılmış Alıcılar: *Teminat, sigortacının yazılı olarak onayladığı alıcılarla sigortalının yaptığı satış sözleşmelerinden doğan alacakları için geçerlidir. Sigortalı tarafından yapılan talebin kabulü halinde sigortacı, bir kredi limit formu ile söz konusu alıcı için tahsis ettiği kredi limitini bildirir. Teminatın şartları ve sigortacı tarafından alınması talep edilen önlemler bu formda belirtilir. Alıcıların onaylanması halinde teminat, sigortalının ilgili alıcı için yaptığı kredi limiti başvurusunun sigortacı tarafından alındığı tarih itibariyle veya bu tarihten sonra yapılan satışlar ile ilgili olarak ortaya çıkan kredi rizikoları için geçerli olur. Sigortalı, kredi limitinin artırılmasını sigortacıdan talep edebilir. Bu talebin onaylanması halinde, yeni kredi limiti onay tarihinden itibaren geçerli olur.*

Kredi Limiti Talebi İsmen Yapılmamış Alıcılar : *Teminat, özel şartlarda belirtilen haller için sigortacının henüz ön onayını vermemiş olduğu alıcılara yapılan satışlara da uygulanır. Ancak;*

- *Sigortacının alıcı için yapılan onay başvurusunu daha önce reddetmemiş,*
- *Bundan önce alıcı ile yapılan alışverişlerde her bir teslimat için ödemenin zamanında yapılmış olması gerekir.*

Kredi limiti talebi ismen yapılmamış alıcılara tahsis edilen kredi limitinin miktar ve koşulları özel şartlar adı altında belirtilen poliçe şartlarında belirtilir.”

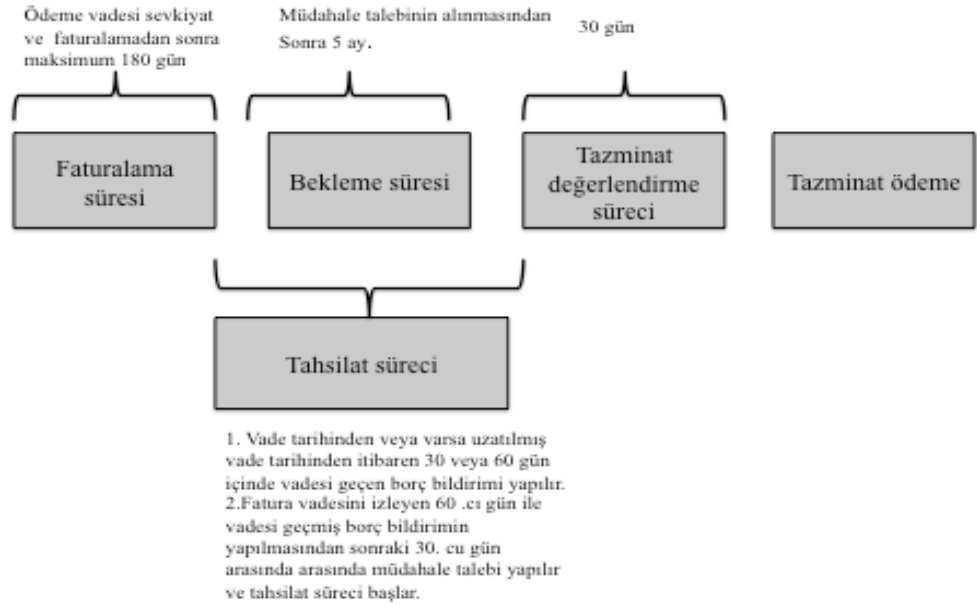
Sigorta şirketi kendi taşıdığı riski sınırlamak amacıyla , her bir alıcı bazında tanımladığı kredi limitlerinin yanısıra , yıl içinde ödeyeceği azami tazminat tutarını gösteren ve “azami tazminat ödeme sınırı” olarak tanımlanan bir tutarı dikkate almaktadır. Teklif koşulları içerisinde yer alan azami tazminat ödeme sınırı tek bir poliçe yılında maruz kalınabilecek zararı sınırlandırmak için kullanılmaktadır. Bir poliçenin bir yıl içinde ödeyeceği tazminat tutarı azami tazminat ödeme sınırını aşamaz. Azami tazminat ödeme sınırı genellikle kazanılmış prim tutarının bir çarpanı olarak ifade edilmektedir. (20 ya da 30 katı gibi) Sigorta şirketinin yıl içinde ödeyeceği toplam tazminat tutarı prim oranı ile ilişkilendirilmektedir.¹⁶⁷

¹⁶⁶ Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği, Kredi Sigortası genel şartları, <http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/kredi-sigortasi-genel-sartlari-0> (19 Ekim 2012).

¹⁶⁷ ATKINSON, a.g.m., s. 26.

Teklif formunu oluşturan unsurların şirket tarafından kabulünün ardından sigorta şirketi bu koşulları içeren sigorta poliçesini sigortalıya göndermektedir. Sigortalı teminat sınırları içerisinde müşterilerine sevkiyatlarını yapmaya başlar. Zararın gerçekleşmesi halinde sigortalı sigorta poliçesinde belirtilen bildirim ve müdahale sürelerine uygun olarak zararın gerçekleştiğini sigorta şirketine bildirmek zorundadır. Muhtemel zarar halinin sigorta şirketine bildirilmesiyle ve tahsilatı başlatmak amaçlı olarak verilen müdahale talebinin sigorta şirketine gönderilmesiyle , sigorta şirketi tarafından alacak tahsilatı başlatılmaktadır. Bu aşamada, sigortalı, sigorta şirketini tahsilat yapmaya yetkili kılmaktadır. Sigorta şirketi tahsilat şirketleri veya avukatların yardımıyla sigortalı adına tahsilat yapmaya çalışır. Poliçede belirlenmiş olan tahsilat süresi sonunda (bekleme süresinin sonu olarak da ifade edilir) şayet tahsilat gerçekleşmemiş ise, sigorta şirketi sigortalının diğer tüm poliçe yükümlülüklerini yerine getirmesi şartına bağlı olarak tazminat ödemektedir. Tahsilat süresi içerisinde sigortalı , sigorta şirketinin gerekli gördüğü tüm bilgi ve belgeleri sigorta şirketine sunmak zorundadır Sigorta şirketine tahsilat amaçlı olarak sigortalının sunduğu belgeler, fatura veya faturaların bir nüshası, sevkiyat belgeleri, cari hesap ekstresi, varsa teminat olarak alıkonulmuş, senet, polise veya çekler veya alınmış ipotekler ve varsa borç tutarıyla ilintili olabilen kefalet veya teminat mektuplarıdır. Sigorta şirketlerinin tazminatın ödenmesi ile ilgili süreci belirlemek amacıyla uyguladıkları bir zaman çizelgesi mevcuttur ve borçlunun temerrüdü halinde geçerli olmaktadır. (bkz. Şekil 12) Borçlunun iflas halinin tespiti halinde ise tazminat ödemesi için herhangi bir zaman çizelgesine ihtiyaç yoktur. İflas halinde sigorta şirketleri genel şartlar ve özel şartlarda yazılı olan tazminat ödeme sürelerine göre hareket etmektedirler. Sigorta şirketleri tazminatı ödedikten sonra tahsilatın yapılması amaçlı faaliyetlerini sürdürmektedirler. Tazminatın ödenmesinden sonra elde edilen edimler sigorta şirketi ile sigortalı arasında sigorta poliçesinde yer alan teminat oranına uygun olarak paylaşılmaktadır.¹⁶⁸

¹⁶⁸ ATKINSON, a.g.m., ss.53-55.

Şekil 12 : Tahsilat ve Tazminat Süreci (Temerrüt hali)*

Kaynak: ICISA, Robert Nijhout, Trade Credit Insurance Products, Aman Union, 3.cü Yıllık toplantı , 20-22 Kasım 2012.

<http://www.amanunion.net/files/Aman2012Meeting/ICISA.pdf> (29 Nisan 2013)

* Tahsilat ve tazminat süreci, Türkiye Kredi Sigortası Genel şartlarına göre revize edilmiştir.

Kredi sigortası genel şartlarının A6 maddesi sigorta şirketinin tazminatın ödenmesi ile ilgili yükümlülüğünü ifade etmektedir.¹⁶⁹

Alicının satış sözleşmelerinden kaynaklanan borçlarını ödeyememesi sonucu sigortalının uğradığı maddi zarar için, özel şartlarda daha kısa bir süre belirlenmemiş olması halinde;

- *Alicının iflası halinde, tazminat talebinin tasfiye memuru tarafından kabulü şartı ile veya B.2 maddesinde belirtilen müdahale talebinin sigortacıya intikal etmesinden itibaren beş aylık sürenin dolması ile,*
- *Diğer hallerde müdahale talebinin sigortacıya intikal etmesinden beş ay sonra,*

¹⁶⁹ Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği, Kredi Sigortası genel şartları, <http://www.tsrsb.org.tr/sayfa/kredi-sigortasi-geneel-sartlari-0> (19 Ekim 2012).

- *Yukarıda belirtilen tüm hallerde, özel şartlarda belirtilen meblağdan az olması durumunda, müdahale talebinin sigortacıya intikal etmesinden iki ay sonra,*

sigortacının tazminatı ödeme yükümlülüğü doğar. Tek alıcıya yapılan satışla ilgili sigorta sözleşmesinde veya politik risklerde, yukarıdaki süreler özel şartlarda değiştirilebilir.

Genel şartların B3 ve B4 maddeleri sırasıyla tazminatın şartları ve zararın hesaplanmasına yöneliktir. Genel şartların B1 ve B2 maddeleri zararın bildirim ve müdahale talebine yöneliktir.¹⁷⁰ Ancak, özel sigorta şirketlerinin uygulamaları farklılaşmaktadır.

Genel Şartların B1.2 maddesi bildirim yapılmasını şu şekilde şart koşmaktadır:

Borç ile ilgili herhangi bir temerrüt hali, sigortalı tarafından vade tarihinden veya uzatılmış vade tarihinden itibaren 60 gün içinde sigortacıya bildirilir. Bu süre özel şartlarda belirtilmek kaydıyla vade veya uzatılmış vadeden itibaren 30 güne indirilebilir. Bu bildirim yapılmadığı takdirde sigortalı teminattan yararlanma hakkını kaybeder.

Alıcının iflası başlamış veya tasfiye memuru, yediemin veya ilgili makam tayin edilmişse ya da vade tarihinden veya uzatılmış vade tarihinden itibaren 30 gün içinde borcun tam olarak ödenmemiş olması durumunda, sigortacı tarafından açıkça yetki verilmedikçe, sigortalı söz konusu alıcı ile ilgili olarak herhangi bir teslimat yapamaz veya vade tarihinin uzatılmasını kabul edemez.

Müdahale talebi ise genel şartların B.2. maddesinde aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir :

Sigortalı her bir muhtemel zararla ilgili olarak sigortacının müdahale etmesini istemek (müdahale talebinde bulunmak) zorundadır.

Müdahale talebinin yapılması gereken en geç tarih özel şartlarda belirtilir. Bu tarih, fatura vadesini izleyen 30 uncu gün ile vadesi geçen borç

¹⁷⁰ Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği, Kredi Sigortası genel şartları, <http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/kredi-sigortasi-genel-sartlari-0> (19 Ekim 2012).

bildiriminden sonraki 60 ıncı gün arasındaki bir gün olarak belirlenir.

Bununla beraber, sigortalı, tek alıcının söz konusu olduğu poliçelerde, müdahale talebini, en geç fatura vade tarihinden itibaren 30 gün içinde göndermekle yükümlü olduğu gibi; alıcının iflâsı halinde de, iflâsı öğrenir öğrenmez müdahale talebinde bulunmak zorundadır.

Sigortalı müdahale talebi ile, sigortacının sorumluluğu dışında kalan kısım da dahil olmak üzere, borcun tamamına ilişkin olarak sahip olduğu hakların kullanılması hususunda sigortacıyı tam yetkili kılar ve kendi adına hareket edilmesini teminen her türlü yetki belgesini ve vekaleti sigortacıya verir.

Müdahale talebinin sigortacıya intikal etmesi, sigorta sözleşmesiyle ilgili bir tazminat talebinde bulunulması anlamına gelir.

Sigortalının , muhtemel zarar halinin oluşumuna dair bir olumsuz bir bilgi elde etmesi durumunda sigorta şirketini gecikmeksizin haber etmesi beklenir. Genel şartların B1 ve B7 maddelerinde muhtemel zarar hali ve rizikonun ağırlaşması kısmında ve rizikoya ilişkin olarak sigortalının yükümlülükleri kısmında aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:¹⁷¹

B. 1 maddesi: Sigortalının, bir alıcının ticari veya mali durumu ile ilgili herhangi bir olumsuz bilgiden veya teslimat veya ödeme belgelerinin tevdiinde herhangi bir zorluk veya olağan dışı bir durumdan veya sözleşmenin ifası ile ilgili teminatların tesisinden veya sigorta sözleşmesinin kapsadığı bir zarara yol açabilecek herhangi bir olaydan veya borç ile ilgili bildirimlerden veya açılan davalardan haberdar olur olmaz durumu sigortacıya bildirmesi ya da sigortacının böyle bir durumu saptaması muhtemel zarar halidir.

B.7. maddesi: Sigortalı, bir alıcının ticari veya mali durumu ile ilgili herhangi bir olumsuz bilgiden veya teslimat veya ödeme belgelerinin tevdiinde herhangi bir zorluk veya olağan dışı bir durumdan veya sözleşmenin ifası ile ilgili teminatların tesisinden veya sigorta sözleşmesinin kapsadığı bir zarara yol açabilecek herhangi bir olaydan veya borç ile ilgili bildirimlerden veya açılan davalardan haberdar olur olmaz durumu sigortacıya bildirmekle yükümlüdür.

Sigortalının bu sigorta kapsamında yükleneceği rizikonun tayini için sigortacıya yardımcı olması ve rizikoyla ilgili olarak bildiği tüm ayrıntıları

¹⁷¹ Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği, Kredi Sigortası genel şartları, <http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/kredi-sigortasi-genel-sartlari-0> (19 Ekim 2012).

sigorta sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden önce sigortacıya iletmesi zorunludur.

Sigortalı, satış işlemine başlarken ve devamında rizikonun tutarı ve süresini de dikkate alarak azami dikkati göstermekle ve bütün işlemleri sigortalı değilmişçesine aynı dikkat ve özenle yürütmekle yükümlüdür.

Sigortalı, sigortacının önceden yazılı izni olmaksızın alıcının borcu ile ilgili herhangi bir haktan veya teminattan feragat edemez, tamamen veya kısmen iskonto kabul edemez ve borçla ilgili herhangi bir anlaşmaya, uzlaşmaya giremez veya herhangi bir düzenleme yapamaz. Ancak sigortalı, sigortacının ön izni olmaksızın sigortacıya bilgi vererek alıcının kabul ettiği son kredi şartlarıyla belirlenen son ödeme süresini, özel şartlarda belirtilen ödeme süresini aşmamak kaydıyla uzatabilir.

Sigortalı, alıcının vade tarihinde ödeme yapmaması halinde borçla ilgili zararı gidermek veya asgariye indirmek üzere gerekli tüm önlemleri sigortalı değilmişçesine almak ve bu durumla ilgili olarak sigortacının vereceği bütün talimatları yerine getirmekle, alıcı kefiline veya herhangi bir üçüncü kişiye karşı olan hakları da dahil olmak üzere borçla ilgili bütün haklarını korumak için gerekenleri yapmakla yükümlüdür. Bu yükümlülükler tazminatın ödenmesinden sonra da devam eder. Alınan önlemlere ilişkin giderler, bu önlemler faydasız kalmış olsa bile sigortacı tarafından ödenir .

Sigortalı sözleşme ile ilgili haklarını ve yükümlülüklerini yerine getirdiğinin ispatı amacıyla, sigortacının talep edebileceği bütün bilgi ve belgeleri sigortacıya temin eder. Sigortalı, sözleşme ile ilgili olarak sigortacı tarafından yapılacak incelemelere izin verir .

Kısa vadeli kredi sigortalarında prim tutarı tedarikçinin “sigortalanabilir ciro su” olarak adlandırılan açık hesap ve kredili satışlarının toplamı üzerinden hesaplanmaktadır. Formda beyan edilen bir sonraki seneye ait tahmini sigortalanabilir ciro prim oranı ile çarpılarak “prim tutarı” elde edilmektedir. Bu primin , belli bir yüzdesi örneğin yüzde 80’i “ asgari prim tutarı ” adı altında sigortalıdan tahsil edilmektedir. Police süresi içerisinde sigortalıdan aylık, çeyrek yıllık veya yıllık bazda gerçekleşen cirosunu beyan etmesi beklenir. Yılsonunda tahmini ciro ile gerçekleşen ciro arasındaki fark üzerinden mutabık kalınmış prim oranı kullanılarak ilave bir denkleştirme primi alınmaktadır.¹⁷²

¹⁷² JONES, a.g.m. s. 8.

Sigorta priminin sigortalı tarafından zamanında ödenmemesinin getireceği yükümlülükler genel şartların C1 maddesinde aktarılmaktadır:¹⁷³

Sigorta primi, özel şartlarda belirlenen her dönem itibarıyla, sigortalının yine özel şartlarda belirtilen usullere göre sigortacıya beyan etmesi kararlaştırılan satış sözleşmelerinden oluşan cirosu esas alınarak belirlenir.

Ancak, sigortalı özel şartlarda belirlenen her dönem için, asgari bir prim ödemek zorundadır. Sigortalının, özel şartlarda belirlenen her dönem itibarıyla beyan etmesi kararlaştırılan cirosu esas alınarak belirlenen primin, aynı döneme karşılık gelen asgari primden fazla olması halinde, asgari primi aşan kısım sigortalıdan tahsil edilir.

Sigortacının sorumluluğu, asgari primin tamamının veya taksitle ödenmesi kararlaştırılmış ise ilk taksitin poliçenin tesliminde ödenmesi ile başlar. Aksi kararlaştırılmadıkça, asgari primin tamamının veya ilk taksitin ödenmemesi halinde, poliçe teslim edilmiş olsa dahi sigortacının sorumluluğu başlamaz ve bu şart poliçeye yazılır.

Taksitle ödenmesi kararlaştırılmış olan asgari primin ve sigorta prim taksitlerinin ödeme zamanı, miktarı ve vadesinde ödenmemesinin sonuçları poliçe üzerine yazılır veya poliçe ile birlikte yazılı olarak sigortalıya bildirilir. Sigortalı, prim taksitlerinin herhangi birini vadesinde ödemediği takdirde temerrüde düşer. Prim ödeme borcunda temerrüde düşülmesi halinde Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır.

Sigortacının ödeme yükümlülüğü doğduğu takdirde, poliçede belirtilmiş olması kaydıyla, sigortalının cirosu esas alınarak belirlenecek primin, sigortacının ödemekle yükümlü olduğu tazminat tutarını aşmayan kısmı muaccel hale gelir.

3.3.4. Kredi Sigortası Şirketlerinde Risk Yönetim Uygulamaları

Kredi sigortasında risk yönetiminin temel amacı teminat altına alınan risklerin şeffaf bir şekilde ölçülmesi , izlenmesi ve sigorta şirketinin sermayesi ve risk toleransına uygun bir şekilde toplam riskin yönetilmesidir. Kredi sigortası poliçelerinde yer alan poliçe şartlarından bazıları, örneğin teminat oranı, azami kredi süresi , azami

¹⁷³ Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği, Kredi Sigortası genel şartları, <http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/kredi-sigortasi-geneel-sartlari-0> (19 Ekim 2012)

tazminat ödeme yükümlülüğü teminat kapsamına alınacak riskin kontrolü açısından önemlidir.¹⁷⁴

Sigorta şirketi alıcılar için yapılan risk değerlemede alıcının faaliyette bulunduğu ülke riskini , alıcının faaliyette bulunduğu sektör riskini ve alıcının finansal riskini dikkate almaktadır. Çokuluslu kredi sigortası şirketleri çeşitli ülkelerdeki yerel ofislerinde kredi analistleri istihdam ederek , alıcı konumundaki şirketlerin kredi değerliliğini analiz etmektedirler. Alıcı bazında riskin ölçülmesi riskin finansal analiz yöntemleri kullanılarak değerlendirilmesini gerektirir. Risk yöneticisi , portföye dair riskleri sektörel önceliklere göre, faaliyet gösterilen işin ticari niteliğine göre, risk alınan kuruluşun hukuki statüsüne göre, taşınan riskin coğrafi dağılımına göre, taşınan riskin toplamının büyüklüğüne göre ve zarar nedeninin oluşumuna göre izlemektedir. Bu bilgiler sigorta şirketlerinin veritabanlarında finansal veri olarak saklanmakta ve belli dönemlerde ticari alacak riski bu bilgilerin güncellenmesi yoluyla izlenmektedir. Kredi sigortası şirketlerinin portföylerinde yer alan ve sayıları milyonları bulan şirket bilgileri, şirketlerin taşıdıkları risklerin sektörlere ve ülkelere göre dağılımını rahatlıkla yapmalarına olanak sağlamaktadır. Riskin dağılımı portföy performansındaki volatilitayı ölçmelerine ve ekonomik kriz dönemlerinde portföyün ekonomik krizden etkilenme derecesini tespit etmelerine olanak sağlamaktadır. Büyük şirketler üzerinden taşınan temerrüt riskinin boyutu şüphesiz orta ve küçük ölçekli şirketler üzerinden taşınan riskin büyüklüğüne göre daha yüksek olmaktadır. Bu nedenle ülke, sektör ve alıcı limitleri, risklerin portföy üzerindeki etki derecesini belirlemektedir. Kredi sigortası şirketinin kredi limitlerini belirleme ve yönetme hakkı kredi sigortası şirketine taşınan riskin büyüklüğünü kontrol etme imkanı sağlamaktadır. Kredi vadesinin kısa olması alıcının riskinin yönetilmesine ve riskin şiddetinin kontrol edilmesine olanak sağlamaktadır. Beyan edilen ciro , borçlunun borç tutarı , prim gelirleri, ödenen tazminatlar ve edimimler çeşitli segmentlere göre analiz edilmekte ve böylelikle prim oranlarının belirlenmesi için geçerli kriterler oluşturulmaktadır. Bu tip istatiki bilgiler

¹⁷⁴ Swiss Re, SixSigma, Credit Insurance and Surety, no:6, 2006, ss. 9-11.

aynı zamanda, sigorta şirketinin belli bir segmentte daha fazla risk almasını önlemektedir. Reasürans anlaşmaları da aynı şekilde bu istatistikî bilgiler üzerine yapılmaktadır. Sigorta şirketi herhangi bir segmentin risk profilinde önemli bir değişiklik olduğunda örneğin tsunami gibi herhangi bir doğal afete bağı olarak oluşan bölgesel veya sektörel zararların etki alanını ölçerek gerekli aksiyonu alma yeteneğine sahiptir.¹⁷⁵

Kredi sigortası şirketlerinin elindeki en önemli araç, kredi limitinin dinamik bir şekilde izlenerek herhangi bir zamanda taşınan riskin kontrol edilebilmesidir. Normal şartlar altında tazminat poliçede tanımlanmış olan azami kredi süresi içerisinde kalmak kaydıyla yapılan yüklemeler ve bu yüklemelere dair tanzim edilen faturalar üzerinden, sigorta şirketi tarafından belirlenen kredi limiti içerisinde olmak kaydıyla yapılmaktadır. Ödenmeyen alacağın takibi için öncelikle bir tahsilat süreci sözkonusu olmakta ve tahsilatın sağlanamaması durumunda sigorta şirketi police koşullarına göre tazminat ödenmektedir. Örneğin , bir alıcıya tanınan 400.000 Euro ‘luk kredi limiti dahilinde , 90 günlük fatura vadesiyle 3 ayrı yüklemenin , sırasıyla 50.000 Euro , 100.000 Euro ve 100.000 Euro olarak yapıldığını varsayalım. Bu durumda , birinci yüklemeye dair kesilen faturanın vadesinde borcun ödenmediğini ve bu nedenle diğer borç tutarlarının da muaccel olacağı varsayılırsa, bu durumda 90.cı günün sonunda alıcının borç tutarı 250.000 Euro seviyesinde olacaktır. Bu tutar, tahsilatın sağlanamaması durumunda, sigorta şirketi tarafından diğer tüm sigorta police ve şartlarına uyulmuş olması kaydıyla , teminat oranı nispetinde , bu örnekte 250.000 Euro’nun % 90’ı olan 225.000 Euro olarak ödenir. Bazı durumlarda, tahsilat süresi içerisinde alıcıyla temas edildiğinde borcun azaltılması yönünde bir anlaşmaya varılması mümkün olur. Örneğin, alıcıya tanınmış olan 400.000 Euro tutarında bir kredi limiti altında yükleme yapan bir tedarikçinin, riskin 250.000 Euro seviyesine ulaştığı noktada alıcının finansal güçlük içinde olması dolayısıyla ödemelerini aksatacağı bilgisini aldığını ve kredi sigortası

¹⁷⁵ LEİSEWITZ, “Underwriting”,
<http://wiredspace.wits.ac.za/bitstream/handle/10539/2203/12Chapter12.pdf?sequence=18>
(10 Şubat 2013), ss.121-122.

şirketini ödemeyen alacak için o anda haberdar ettiğini ve bu nedenle gelecekteki yüklemelerini durdurduğunu varsayalım. Bu noktada kredi sigortası şirketi limit tutarını yeni yüklemelere izin vermeyecek şekilde geri çekmekte ve mevcut risk tutarına (250.000 Euro) indirmektedir. Diğer yandan, kredi sigortası şirketi avukatları aracılığıyla alıcı ile temas halinde olmaktadır. Şayet alıcının sonraki yüklemelerle faaliyetini kesintisiz sürdürebileceği ve böylelikle ödemelerini yerine getirmesi bekleniyorsa, bu durumda, kredi sigortası şirketinin rızasıyla tedarikçi, alıcısına bundan sonraki yüklemelerinin karşılığını peşin olarak yapılması gerektiğini , aksi halde yeni yükleme yapmayacağını bildirir. Buna ilave olarak, kredi sigortası şirketinin onay vermesi halinde alıcı tarafından yapılacak her ödemenin % 10 ‘unu mevcut riske saydırılır. Her bir yeni yüklemede ve yapılan tahsilatta, bir önceki riskin kapatılması sağlanırken, alıcının da faaliyetlerini devam ettirerek tedarikçisine olan ödemelerini zamanında yapması sağlanmaktadır. Belli bir süre sonra yüklemeler yapıldıkça ve ödemeler tahsil edildikçe , riskin örneğin 50.000 Euro seviyesine inmesi durumunda, alıcı şayet finansal güçlük nedeniyle ödemelerini durdurursa , kredi sigortası şirketi sigortalı tedarikçiye kalan borç tutarı üzerinden tazminat ödemesinde bulunur ve borçlu firmadan alacağını tahsil etme amaçlı çabalarını sürdürmektedir.¹⁷⁶

Sigorta şirketinin teminat altına aldığı alıcı sayısının milyonları bulması sebebiyle riskin aynı zamanda portföy bazında takibi yapılmaktadır. Portföy yaklaşımında portföyün toplam riski ve getirisi dikkate alınmaktadır. Riskin portföy bazında takibi, derecelendirme ve skora çalışmaları yapılmasını , simülasyon ve regresyon gibi istatistik yöntemlerin kullanılmasını gerektirmektedir. Son yıllarda kredi sigortası şirketleri riskin seçimi konusunda ve buna bağlı olarak fiyatlamanın yani sigorta priminin belirlenmesi konusunda modellerini geliştirmişlerdir. Geçmişte, prim oranlarını ödenen tazminat tutarına bağlı olarak belirlerken, risk grupları arasındaki korelasyonları ölçerek portföy üzerinde karar almayı sağlayan modelleri geliştirerek geçmişe dönük olarak değil, geleceğe dönük olarak kullanılan örneğin “beklenen

¹⁷⁶ Swiss Re, SixSigma, Credit Insurance and Surety, no:6, 2006, ss. 9-11.

temerrüt oranı” veya “ticari alacak riski skorlama ve risk derecelendirmesi” gibi risk yönetim tekniklerini uygulamaya koymuşlardır. Taşınan ticari alacak riskinin genellikle kısa vadeli olması riskten korunma konusundaki en önemli unsurlardan biridir. Belli bir zaman dilimi içerisinde yaşanabilecek toplam zarar modellemede tesadüfi değişken olarak alınmakta ve modellemede yer alan en kritik bilgi , taşınan riskin tutarı olarak belirlenmektedir. Taşınan riskin tutarı ya da kredi limitinin tutarı herhangi bir zamanda temerrüt yaşanması halinde ödenecek tazminatın tutarına dair bir varsayım olarak tek bir alıcı bazında veya sigortalı bazında izlenmektedir. Herhangi bir temerrüt durumunda riskin ulaşacağı tutar limite ifade edilmektedir. Taşınan riskin büyüklüğüne dair diğer faktörler, riskin şiddet derecesi, olma olasılığı ve hangi iş konusu ile alakalı olduğuyla ilgilidir. Böylelikle çeşitli alıcı gruplarına dair temerrüt oranları belirlenmekte ve sistematik riskler ve sistematik olmayan risk faktörleri tespit edilmektedir. Daha sonra çeşitli risk grupları arasında temerrüt olma olasılıklarına göre korelasyon derecesi belirlenmektedir. En büyük zarar riski kendi aralarında yüksek korelasyon olan unsurların birlikte zarar oluşturma riskidir. Belli bir zaman içerisinde birlikte bir ya da birden fazla şirkete dair birlikte temerrüt oluşması halinde riskin derecesi ve etkisinin büyüklüğü tahmin edilmektedir. Kredi sigortalarında temerrüt sonucu oluşan zararın sıklığı, takip edilmesi gereken en önemli unsur olarak dikkate alınmaktadır. Her bir alıcı temerrüt olma olasılığına göre izlenmekte ve portföyün herhangi bir zamanda taşıdığı riske maruz değer ölçülmektedir.¹⁷⁷

Sigorta fiyatının belirlenmesinde, diğer sigortalarda olduğu gibi taşınan riskin boyutu üzerinden, “beklenen azami zarar tutarının” hesaplanması gerekmektedir. Bu nedenle poliçede tazminat ödeme sınırı olarak azami bir tazminat ödeme limitinin belirlenmesi gerekmektedir. Taşınan riskin yönetilmesinde beklenen zarar tutarının belirlenmesi ve sayılarla ifade edilmesi ile ilgili açıklamalar aşağıda yer almaktadır.¹⁷⁸

¹⁷⁷ Jean François DECROOQ, Fabrice MAGNİN, Frederic PLANCHET, “Systematic risk modelization in credit risk insurance”, ISFA- Laboratoire SAF, Université de Lyon – Université CLAUDE Bernard Lyon 1 Groupe EULER HERMES, http://www.actuaries.org/ASTIN/Colloquia/Helsinki/Papers/S1_20_Planchet_Decroocq_Magnin.pdf. (6 Şubat 2013),ss. 25-35.

¹⁷⁸ Athula ALWIS, ACAS Christopher M. STEINBACH, FCAS, MAAA, “ Credit and Surety Pricing and the Effects of Financial Market Convergence”, <http://www.casact.org/pubs/forum/03wforum/03wf139.pdf> (10 Şubat 2013),

$$\text{Beklenen zarar (BZ)} = f(\text{Finansal araç B (Z)}, \alpha)$$

Alfa (α), zararın oluşumuna sebep veren faktörlerle kredi sigortası poliçesini yazmaktan kaynaklanan fayda arasındaki farkı gösterir. Alfayı hesaplamaya dahil edebilmek için kullanılan modelin toplam beklenen zarar, zararın frekansı ve zararın şiddetini ayrı ayrı içermesi gerekmektedir. Alfayı belirlemek için öncelikle tarihi verilerden yararlanılmaktadır. Riskin derecelendirme notu ile taşınan riskin herhangi bir zamandaki tarihi değeri dikkate alınmakta ve geçmişteki aynı döneme ait zararlarla karşılaştırılmaktadır. Yüksek risk dönemlerinde alfa artı bir değer alırken, düşük risk dönemlerinde 0'a yakındır. Alfa, kredi sigortası poliçesini düzenlemekten kaynaklı zarar etme olasılığını belirlemek için kullanılmaktadır.

$$\text{Beklenen Temerrüt oranı} = f(\text{Temerrüt olasılığı})$$

Temerrüt oranları kredi derecelendirme kuruluşlarının verdikleri kredi derecelendirme notlarına veya içsel derecelendirme notlarına bağlı olarak belirlenmektedir. Derecelendirme notuna bağlı olarak bir temerrüt olasılığı oranı belirlenmektedir. Derecelendirme kuruluşlarının derecelendirmediği portföyler için KMV veya Moody's Analytics gibi bilgisayar programlarına dayalı modeller kullanılmaktadır. Genellikle KMV algoritma ile ölçülen ticari alacak riski, ülke ve sektöre bağlı olarak toplam bir faktör hesabı yapar ve modellemede regresyon analizinden yararlanılmaktadır. Böylelikle benzer faktörler arasındaki sistematik riski belirlenmektedir. Ancak sistematik olmayan riskin regresyon analizi ile belirlenmesi mümkün olmadığı gibi, sistematik olmayan riskler arasında korelasyon kurmak mümkün değildir. Ancak, katastrofik sayılacak risklerin ve ekonomik şokların portföye etkisi modellemede dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte, herhangi bir negatif gelişmenin yaşandığı ekonomilerde polise vadesi olan 1 yıl gibi kısa bir süreden evvel riskin azaltılması, riskin kısa vadeli olması dolayısıyla mümkündür.

1- Edinim oranı = Olması beklenen riskin şiddeti

Taşınan riskin belli bir yüzdesi olarak ifade edilmektedir. Edinim oranları temerrüt oranlarıyla belli bir korelasyon içerisinde belirlenmektedir ve temerrütün oluşması halinde elde edilecek edinimlere dair bir varsayımdır. Düşük risk kalitesi her zaman yüksek zarar frekansı ile yüksek zarar şiddetini ifade etmektedir.

Beklenen zarar = Taşınan risk tutarı x Beklenen Temerrüt oranı x α x (1- Edinim oranı) oranı şeklinde hesaplanmaktadır.

Beklenen zararın hesaplanması ile ilgili bir örnek:

- (1) Şirket: XYZ
- (2) Derecelendirme notu: Baa3
- (3) Sektörü : Enerji
- (4) Taşınan risk tutarı : 25.000.000
- (5) Taşınan riskin süresi : 5 yıl (tek ödeme)
- (6) Moody's temerrüt oranı : % 3.05
- (7) Ortalama edinim oranı : % 10
- (8) Alfa (α) oranı: % 100
- (9) Beklenen zarar = 686.250 (= ((4)x (6)x (1-(7))) x 8)

3.3.5. Kredi Sigortalarının Sigortalı Şirkete Sağladığı Faydalar

Şirketlerin kredi sigortasından yararlanma nedenleri aşağıda maddeler halinde listelenmektedir:

1. Şirketler arasında artan rekabet dolayısıyla , şirketler arası mal ve hizmet tedariki açık hesap ödeme şekli ile yürütülmektedir. Kredi sigortasının sağladığı

güvence ile şirketler mevcut müşterilerinin açık hesap şeklinde mal satın alma taleplerine cevap verebildiklerinden yeni müşteri elde ederek satış gelirlerini arttırabilmektedirler.¹⁷⁹

2. Şirketler kredi sigortalarını kullanarak, sigorta şirketinin veritabanında saklanan ve devamlı bir şekilde güncellenen müşteri finansal verilerinden yararlanarak çalışmak istedikleri yeni müşterileri için kredi limiti başvurusunda bulunarak poliçelerine ilave edebildiklerinden bu yolla yeni pazarlara ve yeni müşterilere ulaşma imkanı elde etmektedirler.¹⁸⁰

3. Kredi sigortası şirketinin ödediği tazminat ödenmeyen alacak tutarının yerine geçerek şirketin nakit akışını tahsil edilemeyen alacak risklerine karşı korumaktadır.

4. Şirket müşterilerinden herhangi birinin iflası halinde şirketin gelir kaybını telafi etmek için yeni müşteri arayışı kaçınılmaz olacaktır. Alıcının iflası halinde belli bir kar marjıyla çalışan şirketin zararı, sadece kaybettiği tutarla sınırlı olmayıp aynı zamanda yeni müşteri bulmak konusunda yapılan çalışmalar neticesinde oluşan pazarlama ve istihbarat giderlerini de içermektedir . Şöyle ki, % 5'lik bir kâr marjıyla faaliyet gösteren bir şirket için 10.000 TL'lik tahsil edilemeyen bir alacak, aşağıda Tablo 28'de görüleceği üzere bunu telafi etmek için 200.000 TL'lik ilave bir satışın yapılması gerektiği anlamına gelmektedir.¹⁸¹

¹⁷⁹ ICISA, http://www.icisa.org/faq/1550/mercury.asp?page_id=1684 (19 Ekim 2012).

¹⁸⁰ KETZNER, **a.g.m.**, s. 5.

¹⁸¹ RİESTRA, **a.g.m.**, s. 5.

Tablo 28: Ödenmeyen Alacağa Bağlı Gelir Kaybının İlave Satışlarla Telafi Edilmesi

Kar marjı %	5%	10%	15%	20%
Ödenmeyen tutar		Ek satış tutarı		
TL10,000	TL200,000	TL100,000	TL66,666	TL50,000
TL20,000	TL400,000	TL200,000	TL133,333	TL100,000
TL30,000	TL600,000	TL300,000	TL200,000	TL150,000
TL40,000	TL800,000	TL400,000	TL266,666	TL200,000
TL50,000	TL1,000,000	TL500,000	TL333,333	TL250,000
TL100,000	TL2,000,000	TL1,000,000	TL666,666	TL500,000

Kaynak: Ampra San Jose Riestra, Credit Insurance in Europe, Impact, Measures and policy recommendation, Centre for European Studies, 2003, s.5.

5. Şirket sigortalama yoluyla, ticari alacak yönetimi konusunda tüm dünyada uzmanlığı ile tanınan kredi sigortası şirketlerine riski transfer etmektedir. Kredi sigortası şirketinden, mevcut ve yeni müşterilerinin kredi değerlilikleri hakkında bilgi almakta ve sigortanın sağladığı tahsilat hizmetinden yararlanmaktadır.¹⁸²

6. Kredi sigortalarını kullanarak ticari alacak risklerini teminat altına alan şirketler finansman kuruluşları ile olan ilişkilerini de geliştirebilmektedirler. Kredi sigortalarının ticaret finansmanındaki rolü ve kullanımını tezin 3.4 no'lu bölümünde incelenmektedir.¹⁸³

7. Şirketler artan rekabet dolayısıyla, ödeme vadelerini uzatmak zorunda kaldıklarından tahsil edilemeyen alacak riski ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Şirketlerin kredili satış politikalarında yaptıkları değişimlerin , kar zarar tablosu üzerindeki etkisi 1.1.2 no'lu bölümde incelenmektedir.

¹⁸² RİESTRA, a.g.m., s. 8.

¹⁸³ JONES, a.g.m., s.7.

Aşağıda Tablo 30’da ise kredi sigortası kullanımının şirketin kar zarar durumuna etkisi bir örnek ile incelenmektedir. Öncelikle sigorta şirketinin sigortalama şartları varsayım olarak verilmektedir. (bkz. Tablo 29) Bu örnekte , şirket satışlarının tümünün açık hesap ve kredili satışlardan oluştuğu ve şirketin sigortalanabilir satışlarının tümü üzerinden bir kredi sigortası poliçesi satın aldığı varsayılmaktadır. Kredi sigortası şirketi her alıcı için bir kredi limiti tesis etmektedir. Buradaki örnekte limitlerin toplamına eş tutarda bir azami tazminat ödeme sınırı belirlenmektedir. Sigorta şirketinin ödeyeceği tazminatın oranını belirleyen teminat tutarı , örnekte toplam fatura bedelinin % 80’i kadar olduğundan , toplam riskin % 20’si sigortalı tarafından üstlenilmektedir. Tablo 9’da yer alan planlanan kredili satış politikasının şirketin kar zarar durumuna etkisini gösteren veriler, kredi sigortası poliçesi alınması sonrası senaryoyu incelemek için Tablo 30’un ilk kolonuna kopyalanmıştır. Tablonun diğer kolonunda ise, kredi sigortası poliçesinin satın alınmasının şirketin kar zarar durumuna etkisi gösterilmektedir. Bu karşılaştırmadan görüleceği üzere, şirket kredi sigortası şirketine prim öderken , sigorta şirketinin sunduğu ek hizmetlerden yararlanmakta ve bu faaliyetler için kendisi ilave bir masraf üstlenmemektedir . Tahsil edilemeyen alacak tutarının sadece % 20’si şirketin taşıdığı risk olarak dikkate alınmaktadır. Bu farklar hesaplamada dikkate alındığında kredi sigortası kullanımının şirket karlılığına etkisinin olumlu yönde olduğu gözlemlenmektedir. Şirket karı bu örnekte 2120 TL’si artmıştır.

Tablo 29: Kredi Sigortası Şartları, Varsayımlar

Açık hesap satışlar	60000
Müşteri sayısı	40
Alıcı başına kredi limiti	100
Teminat oranı	%80
Prim oranı	%0.5
Prim tutarı	300

Kaynak: Monika Wieczorek, the role of credit insurance in accounts receivable management, Faculty of Finance and Insurance, Department of Finance, the Karol Adamiecki University of Economics in Poland, , http://www.ekf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/ekf/konference/cs/okruhy/frpfi/rocnik-2005/prispevky/dokumenty/Wieczorek_Monika.pdf, (19 Ekim 2012) s. 494.

Tablo 30: Kredi Sigortası Kullanımının Şirketin Kar-Zarar Tablosu Üzerindeki Etkisinin Hesaplanması

Kar zarar hesabı	Kredi sigortası kullanılmadan yapılan satışlar	Kredi sigortası kullanılarak yapılan satışlar	Fark
Yıllık brüt satışlar	60000	60000	
- İskonto maliyeti	900	900	
- Değişken maliyetler	30000	30000	
- Sabit maliyetler	10000	10000	
=	19100	19100	
- Ticari alacak riski ile ilgili maliyetler (a+b+c+d)	3500	1380	2120
a Alacakların taşıma maliyeti	600	600	
b İstihbarat ve tahsilat masrafları	500	0	500
c Tahsil edilemeyen alacağın maliyeti	2400	480	1920
d Kredi sigortası maliyeti	0	300	-300
= Kar	15600	17720	2120

Kaynak : Monica Wiczorek, The role of credit insurance in accounts receivable management, Faculty of Finance and Insurance, Department of Finance, the Karol Adamiecki University of Economics in Poland, , http://www.ekf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/ekf/konference/cs/okruhy/frpfi/rocnik-2005/prispevky/dokumenty/Wiczorek_Monika.pdf, (19 Ekim 2012) s. 495.

8. Az sayıda müşterisi olan şirketin müşteri bağımlılık riski yüksektir. Bu müşterilerinden herhangi birinin iflası halinde şirketin kar zarar hesabı ve şirketin likiditesi olumsuz yönde etkilenir. Şirketin likiditesinin bozulması neticesinde , şirketin kendisi tedarikçilerine ödeme yapmak konusunda sıkıntı yaşayabilir. Bu durumda şirketin itibar kaybı söz konusu olabilecek, şirket pazar payını kaybedebilecek ve hatta şirketin kendisi iflas riski ile karşılaşması muhtemel hale gelecektir. Bu nedenle, kredi sigortalarını kullanan şirketin kendi tedarikçisi de ticari risklere karşı dolaylı olarak korunmaktadır. Tedarik zincir yönetiminin işleyişi açısından zincirin her halkasında yer alan şirketin ödemelerini zamanında yapması zincirin tüm halkalarının finansman ihtiyacının azalması açısından önemlidir.¹⁸⁴

¹⁸⁴ JONES, a.g.m., s.7.

9. Uluslararası muhasebe standartlarına göre kredi sigortası için ödenen primler gider olarak kaydedilmektedir.¹⁸⁵

10. Kredi Derecelendirme Kuruluşları kredi derecelendirme prosedürlerinde kredi sigortası kullanımını olumlu yönde dikkate almaktadırlar.¹⁸⁶

3.3.6. Poliçe Çeşitleri

a) Kısa, Orta ve Uzun Vadeli Poliçeler

Kısa vadeli poliçelerde, teminat altına alınan alacak vadeleri genellikle azami 180 gün ile 1 yıl arasındadır. Orta vadeli poliçelerde teminat altına alınan riskler 2 yıl ile 5 yıl arasında değişen bir süreyi kapsamakta olup , uzun vadeli poliçelerde ise alacak riskleri 5 yıldan uzun vadelidir. Orta ve uzun vadeli kredi sigortası poliçeleri genellikle resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşlarının bir finans kuruluşu ile birlikte bir proje finansmanında yer aldığı büyük tutarlı projeler için üretilmektedir.

b) Yurtiçi ve İhracat Kredi Sigortaları

Yurtiçi kredi sigortaları ulusal ticarete yer alan ticari alacak risklerini teminat altına alırken, ihracat kredi sigortaları ihracat işlemlerinde karşılaşılan ticari riskleri teminat altına almaktadır. Avrupa’da mukim kredi sigortası şirketleri Avrupa Birliği ülkelerine yapılan satışları da yurtiçi ticaretin bir uzantısı olarak gördüklerinden halihazırda ihracat ve yurtiçi kredi sigortaları arasında ayırım yapılmamaktadır.

¹⁸⁵ ICISA, Trade Credit Insurance In Brief, http://mercury.vm134.remotion.nl/websites/ICISA_2010/files_content/Trade%20Credit%20Insurance%20benefits%20A4%20final%20JUL%2011.pdf (19 Ekim 2012).

¹⁸⁶ ICISA, trade credit insurance in brief, http://mercury.vm134.remotion.nl/websites/ICISA_2010/files_content/Trade%20Credit%20Insurance%20benefits%20A4%20final%20JUL%2011.pdf (19 Ekim 2012).

c) Tüm Ciro Poliçeleri (wholeturnover policies)

Tüm ciro poliçeleri uygulamada standart olarak kullanılan kısa vadeli kredi sigortası poliçeleridir. İsminden de anlaşılacağı üzere , tüm ciro poliçeleri bir şirketin ticaret konusunu oluşturan ve sigortalanabilir ciro olarak tanımlanan kredili ve açık hesap satışlarının tümünün sigortalanmasını şart koşar. Sigorta şirketleri genellikle risk alma politikalarında, risklerin belli bir portföy üzerine dağıtılması yolunu seçerek kendilerini risklerdeki artışa karşı korumayı hedeflemektedirler. Şirket, sadece bireylere yapılan veya grup içi şirketlere ve iştiraklere yapılan satışları poliçe kapsamı dışında bırakabilir. İstisnalar , kredi sigortası genel şartlarında ve poliçe özel şartlarında belirtilmektedir.¹⁸⁷

Prim tutarının hesaplanması açısından sigortalanabilir cironun tespiti gerekmektedir. Yıllık prim tutarı bu satış cirosunun prim oranı ile çarpılması neticesinde oluşmaktadır. Yurtiçi ticarete sigortalanabilir ciro , tedarikçi ile alıcı arasındaki peşin satışlar ve alıcının borcu karşılığında tedarikçiye teminat olarak sunduğu banka garantisi karşılığı yapılan satışlar haricinde kalan kredili ve açık hesap satışlardır. Çek karşılığı yapılan satışlar teminatsız satışlar olarak kredi sigortalarında sigortalanabilir cironun içinde yer almaktadır. Çek, kredi sigortalarında bir teminat değil bir tahsilat aracıdır. Tedarikçinin müşterisinden aldığı banka tarafından düzenlenen ödeme garantileri ise yurtiçi kredi sigortalarında geçerli bir teminat olarak kabul edilmekte ve bu nedenle kredi sigortası teminatını oluşturan açık hesap satışlar tanımının dışında bırakılmaktadır. İhracat kredi sigortası poliçelerinde ise, sigortalanabilir ciro peşin ihracat ve gayrikabili rücu ve teyitli akreditifin bir teminat olması sebebiyle bu yolla yapılan satışlar haricinde kalan kredili ve açık hesap satışlardır. Ancak, sigorta şirketinin kabulüyle, bazı ülkelere yapılan satışlar akreditif şartına bağlı olmaktadır.¹⁸⁸

¹⁸⁷ ATKINSON, a.g.m., ss.24-25.

¹⁸⁸ Coface, http://www.coface.com.tr/CofacePortal/ShowBinary/BEA%20Repository/TK/tk_TK/documents/Sikca-Sorulan-Sorular.pdf (19 Ekim 2012).

Tüm ciro poliçelerinde prim hesaplanması ile ilgili bir örnek aşağıda yer almaktadır:

Hesaplamaya dair varsayımlar:

- Türkiye'deki ihracatçı Almanya , Fransa, İngiltere ve İsviçre'ye metal yassı ürün ihraç etmektedir .
- Şirketin tüm cirosu 50 milyon ABD Dolarıdır.
- İsviçre'ye yapılan satışlar gayrıkabili rücu ve teyitli akreditif yoluyla yapılmakta olup yıllık ihracat tutarı 10 milyon ABD Dolarına kadar çıkmaktadır.
- Satışların geri kalan kısmı kredili ve açık hesap satışlardan oluşmaktadır.
- Ortalama tahsilat süresi 90 gündür
- Prim oranı yıllık % 0,2'dir. Prim oranı ülkelere göre bu örnekte değişmemektedir.

Hesaplama :

- Yıllık prim tutarı , 100.000 Amerikan Dolarıdır .
(50 milyon Amerikan Doları * % 0.2)
- Asgari prim tutarı: 80.000 Amerikan Dolarıdır.(yıllık prim tutarının % 80'i olarak hesaplanmıştır.)
- Sigortalıya ödenecek azami tazminat ödeme sınırı , primin 30 katı olarak belirlenmiştir.
Azami tazminat ödeme sınırı 2.400.000 ABD Dolarıdır. (80.000 Amerikan Doları * 30)

- Sigortalının satış cirosu sigortalı tarafından üç aylık dönemler itibarıyla beyan edilmektedir.
- Yapılan beyanlar neticesinde, bu ülkeler yapılan satışlarla ilgili olarak gerçekleşen sene sonu satış cirosu 60 milyon Amerikan Doları olarak hesap edilir. Bu durumda şirket 40.000 ABD Doları fark primi ödemelidir. (20 Milyon ABD Doları * % 0.2)

Bazı durumlarda, tüm ciro poliçelerinin sigortalama koşulları arasında aşağıdaki yer alan muafiyetler yer almaktadır . Bu muafiyetler sigorta şirketi veya sigortalı açısından taşınan riskin boyutunu etkilediğinden prim oranını ve sigortalama koşullarını etkilemektedir.¹⁸⁹

i. Tazminat eşiği: Sigorta şirketi, tazminat eşiği olarak belirlenen bu tutara kadar tazminat ödememektedir. Böylece küçük tutarlı hasarlar poliçe teminatı dışında bırakılmaktadır. Sigortalı şirket , bu tutara kadar oluşmuş hasarlarını beyan etmeme hakkına ve bu müşterileri için prim ödememe hakkına sahiptir.

ii. Sigortalı tarafından alıkonulan risk tutarı: Sigorta şirketi tarafından belirlenen teminat oranının dışında kalan kısım sigortalının üzerinde taşıdığı risk tutarı olarak belirlenir; örneğin alıcı için sigorta şirketinin tanıdığı kredi limiti 5000 TL ise ve yapılan sevkiyatlar ve sevkiyata ilişkin olarak tanzim edilen faturalar toplamı şayet limit tutarı kadar ise, teminat oranının % 90 olması halinde , sigortalı 500 TL'lik risk tutarını kendi üzerinde taşımaktadır. Bu tutarı sigorta şirketi karşılamamaktadır.

iii. Her bir olay başına muafiyet: Sigorta şirketi, zararın tazminat oranına kadar olan kısmını ödemektedir. Bu ödemeyi yaparken, sigorta şartları arasında var ise bu muafiyet tutarını ödeyeceği tazminat tutarından düşmektedir.

¹⁸⁹ ATKINSON, a.g.m., ss. 24-25.

d) Tek Bir Alıcı veya Alıcı Grubu Adına Düzenlenen Poliçeler

Bu poliçeler tek bir alıcıyı veya veya seçilmiş alıcı grubunu teminat altına almaktadır. Bu poliçelerde risk tek bir alıcının tek bir kontratına dair olabileceği gibi birden fazla yüklemeyi içeren aynı alıcıya yapılan çeşitli sevkiyatları da içerebilir. Yapılan kontratlara bağlı olarak sigorta şirketinin taşıdığı risk 1 yıl vadeli olabileceği gibi daha uzun vadeli de olabilmektedir. Bu tip poliçelerde risk belli bir portföy üzerine dağılmadığından yoğunlaşma riski yüksektir. Bu nedenle, risk primi yüksektir.¹⁹⁰

Ülkemizde 1 Ocak 2013 tarihinde yayımlanmış bulunan tek risk sigortası genel şartları uluslararası sigorta şirketlerinin bu konudaki farklı ürünlerini içermekle beraber, tek bir alıcı veya alıcı grubuna yapılan kısa ve uzun vadeli kontratlara bağlı olarak taşınan riskleri teminat altına almak amacıyla düzenlenmiştir. (Bkz. Ek. 2)

e) Hasar Fazlası Olarak Düzenlenen Poliçeler

Hasar fazlası olarak düzenlenen poliçelerin sağladığı teminat şartları tüm ciro poliçeleri ile aynı olmakla birlikte poliçenin teminatı tüm satış cirosunu kapsamamaktadır. Bu poliçelerde sigortalılar belli bir risk seviyesinin üzerindeki riskleri sigortalımayı hedeflemektedirler. Belirli bir düzeye kadar riski üzerinde taşımak isteyen şirketler, üstlendikleri risk tutarının üzerinde belirlenen bir limite kadar koruma satın almayı hedeflemektedirler. Poliçelerin prim oranı da , bu limitin tutarına göre belirlenir. Sigortalının kendi üstünde taşımaya razı olduğu riskin tutarı arttıkça, poliçenin fiyatı (prim oranı) düşmektedir. Poliçenin teminatı , zarar tutarı belirli bir düzeye ulaşıp belirlenen tutarı geçtiği zaman devreye girmekte ve yine belirlenmiş bir tutara kadar koruma sağlamaktadır. Bu iki limit arasında kalan zarar tutarları için sigorta şirketi her türlü sigorta tazmin talebini riskin genellikle % 100'üne kadar karşılamaktadır. Örneğin, müşteri 5 milyon Amerikan Dolarını geçen zararlar için

¹⁹⁰ ATKINSON, a.g.m.,s. 26.

diyelim ki en fazla 50 milyon Amerikan Dolarına kadar teminat sağlayan bir poliçeyi satın almışsa , sigorta şirketi 5 ile 50 milyon Amerikan Doları arasında oluşan zararları karşılayacaktır. Bu çeşit teminat, normal dağılım eğrisine göre oluşması beklenen kayıplardan ziyade, yalnızca büyük, felaket niteliğindeki kayıpları kapsamak üzere tasarlanmış olduğundan, çoğunlukla “felaket teminatı” olarak adlandırılmaktadır. Sigorta şirketinin bu tip riskleri üstlenebilmesi için gerekli koşul, şirket içerisinde zararın önlenmesine yönelik olarak etkin bir risk yönetim sisteminin kurulmuş olmasıdır.¹⁹¹

3.3.7. Kredi Sigortalarında Reasürans:

Kredi sigortası şirketleri büyük tutarlarda reasürans satın almaktadır. Oldukça büyük miktarlarda kotpar reasüransı satın almakta, aynı zamanda çok büyük meblağlı hasar olasılığına karşılık , hasar fazlası teminatını reasürans piyasasından almaktadırlar. Bununla birlikte, en büyük risk alanının çok büyük hasarlardan ziyade, tekrarlanma sıklığı yüksek olan daha küçük meblağlı risklerden oluştuğu da bilinmektedir. Şirketler bazı durumlarda özellikle hasar olasılığının düşük olduğu riskleri reasürörlere aktarmaktan ziyade, kendi bünyelerinde tutmayı tercih etmektedirler. Bu durumda primin tümü sigorta şirketi tarafından gelir kaydedilmektedir. Öte yandan politik riskler reasürans açısından son derece önemlidir. Reasürerler, teminat şartlarını belirlemekte ve riski kontrol etmektedirler. Reasürans kapasitesinin küçülme dönemlerinde, sigortalılara sunulan politik risk teminatı da bundan olumsuz şekilde etkilenmektedir.¹⁹²

3.3.8. Kısa Vadeli Kredi Sigortalarının Çokuluslu şirketler İçin Düzenlenmesi ve Kredi Sigortası Brokerlerinin rolü

Şirketler , imtiyazlı vergi yasalarından yararlanmak , yerel hammadde tedarikinden fayda sağlamak amacıyla veya çeşitli nedenlerden dolayı kendi ülkelerinin

¹⁹¹ ATKINSON, a.g.m., s. 25.

¹⁹² Swiss Re, SixSigma, Credit Insurance and Surety, no:6, 2006, s.13.

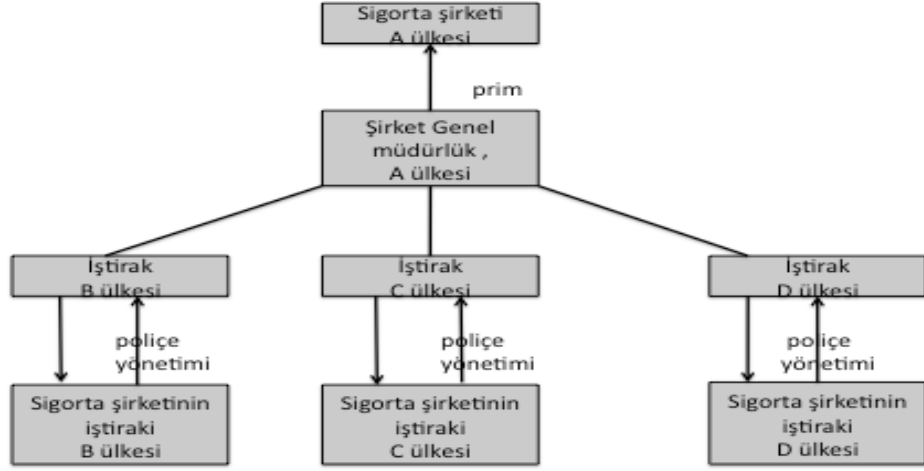
dışındaki ülkelerde bağlı şirketler veya iştirakler kurmaktadırlar. Kredi sigorta şirketleri de benzer bir rota takip etmişler ve bu gelişmeleri destekleyen ürünleri geliştirmeye başlamışlardır. İştirakler, sigorta hizmetini almak istediklerinde genellikle genel merkez tarafından mutabık kalınmış sigorta şartlarını yerel kredi sigortası şirketleriyle ile müzakere etmeye yönlendirilmektedirler. Sigorta teminatı, yerel koşullar düşünülerek gözden geçirilmekte ve varsa police koşullarındaki veya maliyetlerdeki farklılıklar izlenmektedir. Global poliçeler adı altında poliçe düzenleyen sigorta şirketleri yerel koşullar nedeniyle münferit şekilde düzenlenen sigorta poliçelerini mümkün olduğunca eşit ve benzer koşullar altında toplamakta ve aşağıdaki konularda bütünlük sağlayan poliçeleri sigortalılara sunmaktadır.¹⁹³

- Yerel dilde hazırlanan ve her bağlı şirket için yerel döviz cinsinden düzenlenen poliçeler.
- Şirket ve ana şirket tarafından online takip edilebilecek kredi limiti hizmetleri.
- Ana şirketin poliçe yönetimine yardımcı olacak şekilde online takip edilen müşteri kimlik bilgileri, poliçede geçerli olan limitler , varsa farklı prim tutarları , vergi uygulamaları.
- Şirketlerin ortak alıcıları için ortak limitlerin oluşturulması.
- Tek bir sigorta şirketinden toplu satın alma yoluyla daha düşük prim oranlarının belirlenmesi

Global police düzeninde çalışmak isteyen şirketlerden bazıları yalnızca tek bir ana poliçenin yürürlükte olmasını istemektedir. Bu durumda , şirketler için ayrı poliçeler düzenlenmesi yerine tek bir poliçe altında ana kuruluş prim harcamasını kontrol edebilmekte ve bağlı şirketlerinin her birisi için riskleri izleyebilmektedir. Bununla birlikte, poliçede tanımlanan hizmetlerin yerel ofisler tarafından sunulması sigortalılar açısından poliçenin yönetimi konusunda fayda sağlamaktadır. Bağlı şirketin bulunduğu ülkenin mevzuatı gereği bulunulan ülkede ayrı bir poliçe

¹⁹³ CLARKE, a.g.e., ss.125-127.

düzenlenmesi gerekiyorsa bu halde, şirketin genel müdürlüğü ile imzalanmış ana poliçeye bağlı olmak üzere, yerel bağlı şirketler ile yerel kredi sigortası şirketleri arasında imzalanan ve bulunulan ülkenin kredi sigortası genel şartlarına uygun olarak yönetilen poliçeler bulunmaktadır.(bkz. Şekil 13)

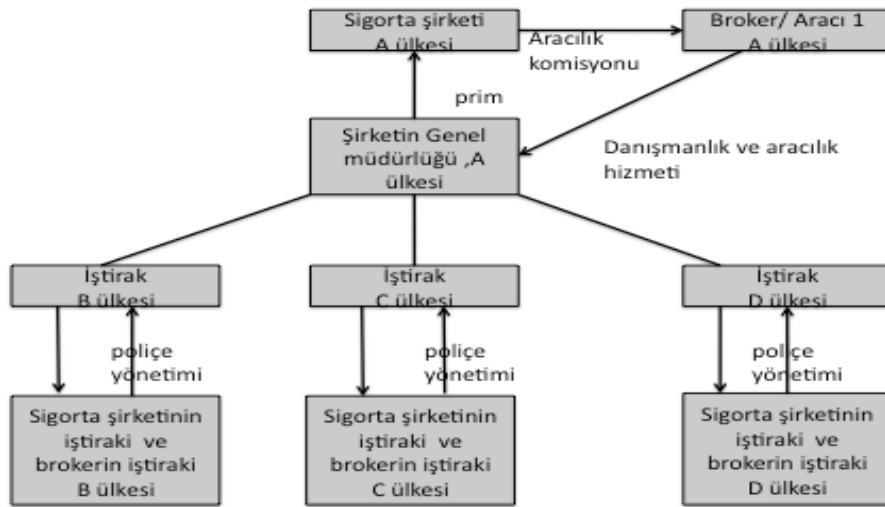

Şekil 13: Global Şirket Poliçelerinin Yönetimi

Kaynak: Brian W.Clarke, Handbook of International Credit Management, 2.Baskı , Kaliforniya :Gower Publications, s. 125.

Kredi sigortalılarının sigortalılara ulaştırılmasında brokerler son derece aktif bir rol oynamaktadırlar. Sigorta brokerleri sigortanın pazarlanmasından sorumlu araçlardır. Sigorta brokerleri potansiyel sigortalılara kendi risk profillerine uygun olan risk yönetim stratejilerini geliştirmekte yardımcı olurlar. Sigortalıların düzenli olarak ne tür risklerle karşı karşıya kaldıklarını tespit etmek ve sigortalılara maruz kalınan risk grupları için sigorta teminatını satın almak brokerlerin sorumluluk alanıdır. Bu nedenle brokerler sigorta şirketi açısından önemli bir dağıtım kanalıdır. Brokerler, sigorta şirketinin taşıdığı ticari alacak riskine maruz kalmazlar, sadece şirket ile sigorta şirketi arasında aracılık görevi görürler. Brokerler, sigortalı için en uygun teminat içeriğinin en iyi koşullarda satın alınmasını sağlamak için sigorta şirketleri arasında kıyaslama

yaparak uygun sigorta şirketinin seçiminde aktif rol oynamaktadırlar. Brokerler danışmanlık faaliyetleri gereği poliçenin işleyiş şekli ve ilgili operasyonel konular hakkında şirketin yönetim kadrosunu bilgilendirirler. İlgili konuda faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin ürün ve faaliyetleri hakkında güncel bilgi toplarlar. Sigortalı primini sigorta şirketine öderken, broker de aracılık komisyonunu ilgili sigorta şirketinden almaktadır. Kredi sigortası brokerliği son derece uzmanlık isteyen bir işkolu olarak görülmektedir. Sigorta şirketleri arasında giderek artan rekabet, alternatif tekliflerin alınması aşamasında brokerlerin rolünü arttırmaktadır.¹⁹⁴ Global poliçelerde ilgili kredi sigortası şirketlerinin dışında bağlı şirketin faaliyet gösterdiği ülkede kurulmuş olan brokerler de koordineli bir şekilde müşteriye yerel hizmet sağlamaktadırlar. Ana poliçenin hüküm ve şartlarına bağlı kalınmakla birlikte ,zaman zaman yerel poliçelerin oluşturulması sırasındaki farklı uygulamalar brokerlerin de poliçenin işleyişi açısından müşterileri adına danışmanlık faaliyetleri ile iş yönetmeleri açısından önem kazanmaktadır. (bkz. Şekil 14)

Şekil 14: Global Poliçelerde Brokerin Rolü

Kaynak: Brian W.Clarke, Handbook of International Credit Management, 2.Baskı , Kaliforniya : Gower Publications, s. 12

¹⁹⁴ ATKINSON, a.g.m., s.14.

3.4. Kredi Sigortalarının Ticaret Finansmanındaki Rolü ve Diğer Alternatif Ticaret Finansmanı Araçları ile Karşılaştırılması

Ticaret finansmanı, şirketlerin ihracat ve ithalat işlemlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve bu işlemlerden kaynaklanan işletme sermayesi ihtiyacının giderilmesi amacıyla tüm finansal kuruluşların hizmetlerinden faydalanmasını gerektirir.¹⁹⁵ Şirketler arasındaki nakit akışının düzenlenmesi ve tahsilat riskinin minimize edilmesi için ülke riski , sektör riski ve müşteri riski gibi politik ve ticari risk unsurlarının yönetilmesini gerektirir, uluslararası ödeme ve tahsilat çözümlerini içerir.¹⁹⁶

Ticaret finansmanında en önemli kriter , doğmuş ve doğacak ticari alacakların veya borcun varlığına dair uluslararası ticarete geçerliliği olan ticari poliçe ve türevi olan finansal enstrümanların ticaretin güvencesi olarak görülmesidir. Finansman kuruluşu , ticari alacaklardan gelen nakit akışıyla verdiği borcun geri ödeneceğinden emin olmalıdır. Ticaret finansmanında finansal kuruluşlar tarafından verilen kredinin ticari alacakların tahsili yoluyla elde edilen nakit akışı ile kendiliğinden ödenebilmesi şartına bağlı olması, yerli ya da yabancı para cinsinden verilen geleneksel işletme kredilerine nazaran daha iyi şartlarla kredilendirme imkanı sağlamaktadır.¹⁹⁷

Ticaretin finansmanı, şirketin sevk öncesi ve sevk sonrası finansman ihtiyacına yönelik olarak kullanılan nakdi ve gayri nakdi kredi çeşitlerinin tümünü içermektedir.¹⁹⁸ Bir şirketin faaliyet döngüsü üretim için gerekli olan hammadde siparişinin verilmesiyle başlayan tedarik sürecini, üretim safhasını ve sevkiyat sonrası tahsilat sürecini içermektedir. Bu süreç içerisinde şirketler hammadde temini için veya üretim maliyetlerini karşılamak amacıyla sevkiyat öncesi finansmana ihtiyaç duymaktadırlar. Diğer yandan, faaliyetlerini kesintisiz olarak sürdürmek amacıyla

¹⁹⁵ Treasury, Risk and Finance Professionals , RBS, “The Treasurer’s Guide to Trade Finance”, 2010, <http://support.rbs.co.uk/pdf/trade-finance.pdf> (19 Ekim 2012)ss.14-16.

¹⁹⁶ Carlos de rodrigues ROBLES, “Trade Finance, The New Value Proposition”, Santander Bank, 24 Eylül 2007, <http://www.gtnews.com/article/6923.cfm> (19 Ekim 2012)

¹⁹⁷ GRATH, a.g.e., s.126 .

¹⁹⁸ CHAFFEAUR ve MALOUCHE, a.g.e. s. 5.

sevkiyat sonrasında doğan ticari alacaklarını da gerektiğinde nakde çevirerek işletmenin faaliyet döngüsünün yürütülmesi için kullanmaktadırlar.

Sevk öncesi finansman ihtiyacı şirketin üretim safhasında ihtiyaç duyduğu işletme sermayesinin elde edilmesine yöneliktir. Bu aşamada, şirket henüz üretimini tamamlamamış veya sevkiyatını henüz gerçekleştirmemiştir. Bu nedenle ortada doğmuş bir alacak yoktur. Şirketin finansman ihtiyacı genellikle üretimi yapabilmek için gerekli olan hammaddenin temini içindir. Şirketin üretimini tamamladıktan sonra, sevkiyat sonrası alacakların tahsili yoluyla borcunu bankaya ödemesi beklenmektedir. Bu bakımdan, sevk öncesi finansman, sevk sonrası finansmana göre daha riskli görülmektedir. bu amaca uygun olarak sağlanan nakdi kredilerin dışında uluslararası ticarete kullanılan ödeme şekillerinden kırmızı şartlı akreditifler ve transfer edilebilir akreditifler örneğin sevk öncesi finansmanın elde edilmesine dönük olarak sağlanan gayrinakdi kredilerdir.¹⁹⁹

Sevk sonrası finansman ihtiyacı ticari alacağın genellikle vadeli olması sebebiyle şirket faaliyetlerinin devamlılığı için gerekli olan işletme sermayesinin elde edilmesine yöneliktir. Kısa vadeli alacağın faktoring, fatura finansmanı gibi yöntemlerle satın alınarak finanse edilmesi, resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşları ve özel sektör kredi ve politik risk sigortası kuruluşları tarafından sigortalanması yoluyla finansman kuruluşları tarafından finanse edilmesi yöntem ve usulleri sevk sonrası finansman ihtiyacının giderilmesinde kullanılan finansal araçlardır.²⁰⁰ Uluslararası ticarete akreditifin kullanılması hem sağladığı güvence nedeniyle hem de vadeli akreditiflerin, banka tarafından işira edilmesi sebebiyle sevk sonrası finansmanda önemli rol oynamaktadır. Ödeme şekillerinden bir diğeri olan vesaik mukabili ödemeli işlemlerde, ihracatçı tarafından bankaya sunulan vesikalara ilave olarak bir poliçenin de yer alması ve bu poliçe üzerinde alıcının veya bankasının kabulünün ve avalinin

¹⁹⁹ GRATH, a.g.e., ss. 127-128.

²⁰⁰ GRATH, a.g.e., s. 135.

olması alacağın nakde çevrilebilmesi imkanını sağlamaktadır. Aşağıda Tablo 31’de ticaret finansmanında kullanılan ürünlerin bir özeti yer almaktadır.²⁰¹

Ticaret finansmanında kullanılan yöntemlerin dağılımı incelendiğinde tedarik zincirinde yer alan , şirketlerarası açık hesap satışların dünyadaki ticaret finansmanı faaliyetlerinin büyük bir kısmını oluşturduğu gözlemlenmektedir. IMF tarafından 2009 yılı verileri ile yapılan bir çalışmaya göre şirketler tüm dünyada 16 Trilyon Amerikan Doları mertebesinde ihracat gerçekleştirirken , açık hesap satışların dünya ticaretinden aldığı pay % 38 ile % 45 seviyesindedir. (bkz. Tablo 32)²⁰² Bu bakımdan, şirketlerarası açık hesap satışların güvence altına alınarak finansman imkanlarının iyileştirilmesi faktoring, fatura finansmanı ya da daha genel tanımlarla alacak finansmanı veya varlığa dayalı finansman şekillerinin gündeme gelmesini sağlamıştır. Bu tip işlemlerde, finansman şekli , ticari bir işleme bağlı olmakta ve kredi vadesi genellikle kısa vadeli olarak takip edilmektedir. Finansman kuruluşunun alıcı hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması durumunda veya kredilendirme şartının alıcının ödeme riskinin güvence altına alınmasına bağlı olması durumlarında , kredi sigortaları kısa vadeli ticaretin finansmanında teminat şartlarını destekleyen ve iyileştiren bir finansal ürün olarak yer almaktadır. Berne Union’un açıkladığı verilere göre kısa ve uzun vadeli kredi sigortalarının dünya ticaretinden aldığı pay 2012 yılı itibarıyla 1.8 trilyon Euro seviyesindedir. Berne Union’ın resmi verilerine göre kısa vadeli kredi sigortalarının teminat altına aldığı ticaretin tutarı 1.5 trilyon Amerikan Doları seviyesindedir. Avrupa pazarında faaliyet gösteren özel sektör kredi sigortası şirketleri tüm ihracatın % 12’sini sigortalamaktadırlar. ²⁰³

²⁰¹ CHAFFEAUR ve MALOUCHE, **a.g.e.**, ss. 5-7.

²⁰² ASMUNDSON Irena, Thomas DORSEY, IMF Working Paper “Trade and Trade finance in the Financial Crisis” 2010, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp1116.pdf>, (14 Ekim 2012) s.18.

²⁰³ CHAFFEAUR ve MALOUCHE, **a.g.e.** s. 201.

Tablo 31: Ticaret Finansmanında Kullanılan Ürünler

Şirketlerarası finansman veya tedarik zincir finansmanı	Ürün	Tanımlama
Geleneksel banka finansmanı	Yatırım kredileri	Üretim amaçlı ,orta vadeli finansman
	İşletme sermayesi kredileri	Tedarikçilerin alacakların tahsiline kadar olan süreçte üretim amaçlı yapılan çeşitli ödemelerini ve masraflarını finanse etmek amaçlı kullanılan kısa vadeli krediler
	İhracat öncesi emtea ticaretine dayalı finansman	İşletme sermayesi kredileri şeklinde kulanılmakta olup,finansör kuruluşun yüklenmiş mallar üzerinde hak sahibi olması beklenir.
Ödeme mekanizmaları	Her türlü akreditif	İthalatçının bankasının ihracatçının bankasına açtığı ve belli koşulların gerçekleştirilmesine bağlı olarak yükleme belgelerinin akreditif şartları ile uygunluğuna istinaden yükleme belgelerinin sunumu ile banka tarafından ihracatçıya ödeme riskinin garantilenmesi ve iskontolanması
	Satıcı kredisi	Tedarikçi tarafından alıcıya tanınan vadenin uzatılması neticesinde oluşan ödeme riskinin üstlenilerek banka tarafından tedarikçiye vade beklemeden ödeme yapılması(factoring gibi) (Genellikle resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşunun verdiği garantiye istinaden banka finansmanı yoluyla ihracatçının teslimatta alacağını peşin alması sağlanır.)
	Alıcı kredisi	Tedarikçiye yapılan ödemenin vade beklemeden gerçekleştirilmesini sağlayan finansman imkanı
	İki taraf arasında takas ticareti	Eşdeğer ürünleri takas etmek yoluyla likidite sağlanmasına dönük ticaret.
	Factoring	Factoring'de ihracatçının sunmuş olduğu faturalar veya alacaklar bir finans kuruluşu tarafından belli bir iskontoyla satın alınır .
	Forfaiting	Forfaiting'de ihracatçının yatırım malları ihracatından kaynaklanan orta ve uzun vadeli vadeli alacakları belli bir iskontoyla satın alınır.
İhracat kredi sigortaları ve çeşitli garantiler	İhracatçıları, mal tedariklerinde ticari ve politik risklere karşı korur. Doğmuş ve doğmamış alacakların kullanıldığı menkul kıymetleştirme işlemlerinde kullanılabilir. Ticaretin finansmanında yer alan finansör kuruluşları korumak amaçlı kullanılabilir.	

Kaynak: Jean Pierre Chaffeur ve Mariem Malouche, Trade Finance During the Great Collapse, Washington : The Worldbank, 2011, ss. 5,6.

Tablo 32: Pazar Payına Göre Ticaret Finansmanı Yöntemleri*

Avans karşılığı satışlar	Banka aracılığıyla yapılan ticaret finansmanı	Şirketlerarası açık hesap satışlar
19-22%	35-40%	38-45%
3-3.5 trilyon Amerikan Doları	5.5-6.4 trilyon Amerikan Doları	6-7.2 trilyon Amerikan Doları**

Kaynak: Jean Pierre Chaffeur ve Mariem Malouche, Trade Finance During the Great Collapse, Washington : The Worldbank, s.4.

* IMF-BAFT-IFSA'nın ticari bankalara yaptığı anket sonuçlarına göre tahmini rakamlar ve Berne Union veritabanımında elde edilmiştir. (Temmuz 2009, Mart 2010)

** Berne union üyeleri tarafından teminat altına alınan satışların 1.25 ile 1.50 trilyon Amerikan Doları olduğu tahmin edilmektedir.

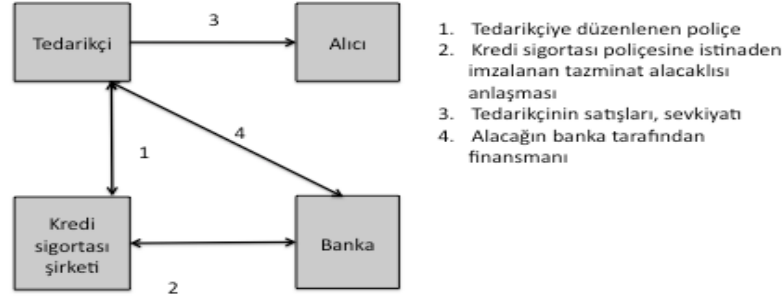
3.4.1. Kredi Sigortalarının Ticaret Finansmanında Kullanımı İle İlgili Uygulamalar

3.4.1.1. Tazminat Alacaklısına Yapılan Sigorta Temliki

Sigorta poliçesinde yer alan tazminat hakkı, krediyi kullandıran ilgili finansal kuruluşa , bankaya temlik edilmektedir.²⁰⁴ (bkz. Şekil 15) Sigortalı ile sigorta şirketi arasında tazminatın ödenmesine yönelik olarak yapılacak değerlendirme sonrasında tazminat, sigorta şirketi tarafından uygun görülen bankaya ödenmektedir. Banka, sigortalı ile sigorta şirketi arasındaki sigorta poliçesi şartlarında yer alan tahsilat ve tazminat ödeme sürecine taraf olmadığı gibi müdahil de değildir. Sigorta şirketinin muhatabı sigortalıdır. Tazminatın ödenebilmesi için, sigortalının poliçe şartlarına tümüyle uyması beklenir. Sigorta poliçesinde yer alan tazminat hakkı ve tazminatın hangi bankaya ödeneceğinin baştan belirlenmiş olması, bankanın mevcut kredi şartlarına göre daha iyi şartlarda kredi imkanı sunmasını sağlamaktadır. Sigortalı şirketin alacaklarını koruma altına alması , şirketin kredi değerliliğini arttırmaktadır. Bu nedenle, kredi fiyatlaması esnasındaki risk primi de göreceli olarak düşmektedir.²⁰⁵

²⁰⁴ Coface, Türkiye Giyim Sanayicileri derneğine yapılan sunum, <http://www.tgsd.org.tr/images/stories/BasinBildirimleri/cofacesunum.pdf> (19 Ekim 2012)

²⁰⁵ ATKINSON, a.g.m., ss. 41-43.

Şekil 15: Tazminat Alacaklısına Yapılan Sigorta Temliki

Kaynak: Coface, 24/3/2011 tarihli Türkiye Giyim Sanayicileri derneğine yapılan sunum, <http://www.tgsd.org.tr/images/stories/BasinBildirileri/cofacesunum.pdf>. (15 Ekim 2012)

3.4.1.2. Kredi Sigortası İle Desteklenen Fatura Finansmanı İşlemleri

Fatura finansmanı (fatura iskontosu) , finansman kuruluşunun bir alacak portföyünün varlığına dayanarak bir finansman imkanı sağlaması esasına dayanan bir modeldir. Fatura iskontosu işleminde gizlilik prensibi esastır ve bu nedenle borçlunun muhatabı tedarikçidir. Fatura üzerindeki alacak hakkı , faktoring işlemlerinde olduğu gibi finansman kuruluşuna geçmediğinden tedarikçi alacağın sahibi olmaya devam etmektedir. Finansman kuruluşunun bu nedenle beklentisi, tedarikçinin, etkin bir ticari alacak riski yönetim politikasına sahip olmasıdır. Fatura iskontosunda, birbirini takip eden sevkiyatlara bağlı olarak tanzim edilen faturalar üzerinden tedarikçiye bir ön finansman imkanı sağlanmaktadır. Finansman kuruluşu tüm paket üzerinden bir ücret almakta ve ön finansmanın getirdiği iskonto maliyetini müşterisi olan tedarikçiye yansıtmaktadır. Fatura finansmanı modelinin ana unsurları ve özellikleri aşağıda özetlenmektedir.²⁰⁶

²⁰⁶ GRATH, a.g.e., ss. 136-138.

- Alıcı, tedarikçi ile finansman kuruluşu arasındaki finansal ilişkide taraf konumunda değildir.
- Finansman kuruluşu, ticari alacakların ödeneceği ve biriktirileceği , tedarikçi adına düzenlenmiş ayrı bir banka hesabı açtırmakta ve bu hesapta biriken veya dönen alacaklar , gerektiğinde teminat olarak finansman kuruluşu adına rehin edilebilmektedir.
- Tedarikçi faturaların bir kopyasını finansman kuruluşuna yollamakta ve finansman kuruluşu da bu faturaların kabul edilebilir olup olmadığını düzenli bir şekilde izlemektedir. Bu yolla ilave olan ve ödenen faturalar ile ödenmeyen faturalar veya gecikmiş alacaklar takip edilebilmektedir.
- Havuzdaki fatura tutarının belli bir yüzdesine göre finansman kuruluşu ön fonlama sağlamaktadır.
- Finansman kuruluşu düzenli bir şekilde tedarikçiye hesap ekstreleri yollamakta ve böylece tedarikçi sevkiyatı yapılmış mallara dair faturalar ile önceden fotokopileri sağlanan yüklenecek mallara dair faturalar arasındaki mutabakatını güncel olarak yapabilmektedir.

Fatura finansmanı rüculü bir finansman yöntemi olup , tahsil edildikçe ilave edilen faturalara bağlı olarak , havuzda biriken alacaklar üzerinde rehin hakkı sağlanarak fatura tutarının yüzde 80'ine kadar bir kısım finansman kuruluşu tarafından fonlanmaktadır. Finansman paketi belirlenirken, sadece tanzim edilen faturaların tutarı değil, aynı zamanda tedarikçinin müşterileri, ihracat yapılan ülkeler, ortalama tahsilat süresi ve taşınan risk tutarı da dikkate alınmaktadır. Buna ilave olarak, tedarikçinin iş konusu , finansal durumu, geçmişte yapmış olduğu ticaret hacmi, geçmişte yaşanan ödeme sorunları gibi hususlar da finansman paketinin şartlarını belirlemektedir. Elektronik bir ortamda finansman kuruluşunun sistemine yüklenen günlük satış cirosu ve fatura listeleri , tahsilat gerçekleştikçe azalan borç ile orantılı olarak yeni faturalara dayalı fonlama imkanını sağlamaktadır.

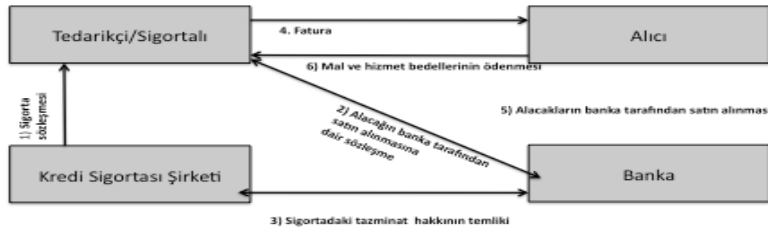
Kredi sigortasının fatura finansmanında kullanımı iki şekilde olmaktadır:²⁰⁷

1) Sigorta poliçesindeki tazminat hakkı bankaya temlik edilmektedir. Finansman kuruluşu , tedarikçinin alıcıları için tanımlanan kredi limitleri hakkında sigorta şirketinden güncel bilgi alabilmekte , sigorta poliçesinin yürürlükte kalabilmesi için sigortalının primlerini ödeyip ödemediğini konusunda sigorta şirketi tarafından bilgilendirilmektedir. Finansman kuruluşunun sağladığı finansman imkanından dolayı , poliçe üzerinde hak sahibi olduğu poliçede yazılı bir şekilde belirtilmektedir. Finansman kuruluşu , sigortalı ile sigorta şirketi arasında imzalanan poliçe şartlarında yer alan ve sigorta şirketi tarafından yönetilen tahsilat işlemlerine karışmamaktadır. Finansman kuruluşu , genellikle ihracatçıya rüculu bir finansman imkanı sağlamaktadır. İlave olarak fonlanacak fatura tutarlarını ve ödeme vadelerini izlemekte ve sigorta poliçesinin tazminat şartlarını takip etmektedir.

2) Fatura adedinin fazla olması sebebiyle bankanın her faturayı tek tek izlemesinin mümkün olmayacağı hallerde , sigorta poliçesi belli müşteri gruplarının riskini teminat altına almak üzere düzenlenmektedir. Riskin müşteri grupları bazında dağılımı finansman kuruluşu tarafından incelenerek örneğin kredi değerliliği en yüksek 10 ya da 20 alıcının ödeme riskinin sigortalanması halinde finansman kuruluşu fonlama imkanı sağlamaktadır. Finansman kuruluşu, genellikle ihracatçıya rücusuz bir finansman imkanı sağlamaktadır. Bu tip finansman yönteminde , finansman kuruluşu borçlu tarafından ödemenin kendisine yapılacağını, yani temlik edildiğini faturanın üzerinde görmek istemektedir. Böylelikle finansman kuruluşu sigortalanmış alacakları satın almaktadır ve sigortalanmış alacaklar, bir nevi teminat işlevi görmektedir. (bkz. Şekil 16) Tahsilat yapıp ödeme gerçekleştikten sonra finansman kuruluşu, verdiği kredi tutarının üzerinde kalan kısım var ise , ihracatçıya fazla kısmı iade etmektedir. Bu konumda finansman kuruluşu , “ticari finansör” adı altında sigorta poliçesinin müşterek sigortalısı konumuna geçmektedir. Alıcı için tanımlanan kredi

²⁰⁷ ATKINSON, a.g.m., ss. 41-43.

limiti kararları da dahil olmak üzere sigorta şirketinin yapacağı tüm bildirimler finansal kuruluşa iletilmekte , tahsilatın başlaması için sigortalı yerine finansal kuruluşun kendisi talimat verebilmekte ve tazminatın ödenmesi sırasında sigortalı ile sigorta şirketi arasındaki mutabakata dahil olmaktadır. Kuruluş gerektiğinde poliçenin devamlılığı için sigorta primini kendisi ödeyebilmektedir. Finansal kuruluş kredi sigortası poliçesi dışında kendisini koruma amaçlı olarak ilave şartları belirleyerek kredi sözleşmesine ilave edebilmektedir. İhracatçı şirketin kredi sigortası poliçesinde yazılı şartları tam olarak yerine getirmesi beklenmektedir. Kredi borçlusunun kredi sigortası poliçesinin yönetimini doğru yapıp yapmadığı finansal kuruluş tarafından denetlenmektedir. Poliçenin takibinde eksiklik saptanması halinde borçluya rücu etme hakkının saklı kaldığı sözleşmede muhafaza edilmektedir.²⁰⁸

Şekil 16: Kredi Sigortaları İle Desteklenen Fatura Finansmanı İşlemleri

Kaynak: ICISA, Robert Nijhout, Trade Credit Insurance Products, Aman Union, 3.cü Yıllık toplantı 20-22 Kasım 2012.

<http://www.amanunion.net/files/Aman2012Meeting/ICISA.pdf> (29 Nisan 2013)

Kredi sigortasının finansal kuruluşlar tarafından talep edilmesinin nedenini gösteren bir örnek aşağıda verilmektedir. Bu örnekte , bankanın kredi borçlusunun kredi sigorta poliçesine sahip olması şirketin ihracat alacaklarını teminat göstererek ilave fon temin etmesi imkanı yaratmaktadır. Kredi sigortası kullanan şirketin satışları

²⁰⁸ British Exporters Association , The Bexa Guide to Financing Exports, <http://www.bexa.co.uk/docs/BExA%20Guide%20to%20Financing%20Exports.pdf> (12 Şubat 2013), s. 24.

da arttırması beklendiğinden kredi sigortası için üstlenilen maliyetin ilave satış tutarı ile karşılanabileceği hesaplanmaktadır.²⁰⁹

Şirketin faaliyet konusu : Tüketim ürünleri imalatçısı

Şirket ile ilgili mevcut finansal durum:

Özellikle uluslararası piyasalarda büyüme imkanı olan orta ölçekli şirket yurtdışı alacaklarını kendi özkaynağı ile fonladığından büyüme imkanlarını kullanamamaktadır.

Şirketin mali verileri :

Yıllık satışlar: 200 Milyon Amerikan Doları (satışların % 50'si ihracat satışlarından oluşmaktadır.) Ortalama alacak seviyesi: 30 Milyon Amerikan Dolar

Brüt kar marjı: % 20

Alacak devir hızı: 7

Şirketin stratejisi:

Şirket, kullanmış olduğu finansman imkanının dışında, ihracat alacaklarını teminat göstererek prefinansmanı imkanı yaratmak istemektedir.

Mevcut durumun analizi :

Ortalama alacak tutarı : 30 Milyon Amerikan Doları

Banka tarafından fonlanan

alacak tutarı : 15 milyon Amerikan Doları (yurtiçi alacaklar için)

Bankanın ön finansman oranı : % 80

Sağlanan işletme sermayesi tutarı: 12 Milyon Amerikan Dolar
(15 Milyon Amerikan doları x % 80)

²⁰⁹ CITIBANK, Using trade credit insurance, http://www.citibank.com/transactionservices/home/trade_svcs/trade_u/docs/trade_credit.pdf (19 Ekim 2012).

Finansman ihtiyacı: 18 Milyon Amerikan Doları
(30 Milyon Amerikan Doları -12 Milyon Amerikan Doları)

Banka tarafından önerilen çözüm: Yurtiçi ve yurtdışı alacakların kredi sigortaları ile teminat alınması yoluyla alacak kalitesinin iyileştirilmesi.

Sağlanan ek fayda: İhracat alacakları rehnedilerek banka tarafından sunulan ön finansman imkanı genişletilmektedir. Şirket için 12 Milyon Amerikan Doları kadar ilave bir işletme sermayesi imkanı yaratılmaktadır.

İlave işletme sermayesi imkanının yaratılması :

Banka tarafından fonlanan yeni alacak tutarı: 30 Milyon Amerikan Dolar

İç piyasa alacakları için uygun görülen yeni ön finansman oranı: % 90

İhracat alacakları için uygun görülen ön finansman oranı: % 70

Yaratılan yeni işletme sermayesi finansmanı tutarı : 24 Milyon Amerikan Doları
(15 milyon Amerikan Doları x 70% + 15 Milyon Amerikan Doları x 90%)

Kredi sigortasının yıllık maliyeti (varsayım) : 500.000 Amerikan Doları

Sigorta maliyetini karşılayacak

İlave satış tutarı:

2.5 Milyon Amerikan Doları*
(500.000 x 100 / 20)

* (Şirketin brüt kar marjı dikkate alınarak bu maliyete eşdeğer ilave satış tutarı hesaplanmaktadır.)

3.4.1.3. Menkul Kıymetleştirme İşlemlerinde Kredi Sigortalarının Kullanımı

Ticari alacaklar, gelecekteki nakit akışlarına bağlı olarak parasal bir değer yaratmaktadırlar. Menkul kıymetleştirme işlemlerinde, ticari alacaklar kredi değerliliğine göre parsellere ayrılmakta ve ticari alacaklara dayalı nakit akışına bağlı olarak tahvil ve finansman bonusu ihracı şeklinde borçlanma imkanı yaratılmaktadır. Yatırımcılar işlemin güvenilirliği hakkında derecelendirme kuruluşları aracılığıyla bilgi sahibi olmaktadır. Yatırımcıların ve finansal kuruluşların beklentisi , gelecekteki nakit akışlarına bağlı olarak yaratılan gelirin tutarlı bir şekilde devam etmesi ve kabul edilebilir seviyedeki kısmının da vadesinde ödenebilmesidir. Bu çeşit yapılarda, belirlenen kredi ödeme süreleri içerisinde kalmak kaydıyla, her bir fatura üzerindeki ödeme vadesinin izlenmesine gerek kalmamakta ve açık hesap satış yapılan tutarlarla, akreditifle veya poliçe ile güvence altına alınmış satışlar eşit şartlarda değerlendirilmektedir. Menkul kıymetleştirme işlemlerini kısa vadeli finansman yöntemlerinden farklı kılan nedenler aşağıda özetlenmektedir:²¹⁰

- Menkul kıymetleştirme işlemlerinden beklenen temel fayda, ihracatçının, gelecekteki nakit akışlarının bugün itibarıyla yarattığı gelirden, diğer borçlanma araçlarına kıyasla daha fazla fayda sağlamasıdır.
- Alacak satışına bağlı olarak alacakların ihracatçının bilançosunda çıkarılması sözkonusu ise, alacak finansmanı için gerekli olan dış kaynak ihtiyacı azaldığından firmanın likidite rasyoları olumlu yönde etkilenmektedir.

²¹⁰ ATKINSON, a.g.m., ss. 45-47.

- Anlaşmaların genellikle uzun vadeli yapılması ihracatçıya ve menkul kıymetleştirme işlemini yöneten finansal kuruluşa sabit bir gelir yaratma imkanı sağlamaktadır.

Menkul kıymetleştirme işlemlerindeki en önemli kısıtlama kabul edilebilir minimum alacak seviyesinin kredi değerlendirme şirketinin kabulüne uygun olacak şekilde belirlenmesi ve fonlama tutarına uygun olacak şekilde günlük fatura tutarlarının ölçülmesidir. Alıcının ülkesinin kredi notundan dolayı veya değerlendirme kuruluşunun toplam borçlanma üzerine koyduğu limit nedeniyle finansmana konu olmayacak faturalar da bulunmaktadır. Bu tip durumlarda ihracatçının bir kredi sigortası poliçesine sahip olması hem ihracat yapılan ülkelerdeki doğal afetler de dahil olmak üzere çeşitli politik risk unsurlarını teminat altına alması hem de alıcının ödeme riskini teminat altına alması bakımından kabul edilebilir alacak portföyünün tutarını olumlu yönde etkilemektedir. Böylelikle alacak kalitesi ve alacağın yoğunlaşma riski bertaraf edilmektedir. Kredi sigortalarının alacağın menkulleştirilmesi işlemlerindeki rolü, alacak riskinin iyileştirilerek, işlemin güvenilirliğinin artırılması şeklinde oluşmaktadır.²¹¹

3.4.2. Kredi Sigortaları İle Alternatif Ticaret Finansmanı Ürünlerinin Karşılaştırılması

Güvence açısından kredi sigortasına alternatif olan ürünler ihracat işlemlerinde vadeli akreditif, faktoring ve forfaiting işlemleridir.²¹² Yurtiçi satışlarda ise, faktoring dışında , bankalar tarafından tedarikçilere sunulan doğrudan borçlanma sistemleri ülkemizde kredi sigortalarına alternatif olarak görülmektedir. Ancak, bu ürünlerin bazılarında kredi sigortaları tamamlayıcı bir rol oynamaktadır. Örneğin tedarikçiye rücu edilmeden yapılan faktoring işlemlerinde kredi sigortaları riskin üstlenilmesi

²¹¹ Ram KELKAR, “Credit insurance link to corporate fund raising” , RIMS, the risk management society, <http://www.rmmagazine.com/Magazine/PrintTemplate.cfm?AID=2088> (19 Ekim 2012)

²¹² Swiss re , sigma no: 6/2006, s.15.

bakımından işlemin yapılmasını sağlayan bir araç olarak kullanılmaktadır. Benzer şekilde , tedarik zinciri finansmanında kredi sigortaları tamamlayıcı bir rol oynamaktadır. Bu nedenle bu bölüm içerisinde alternatif ürünler kredi sigortaları ile karşılaştırılarak incelenmektedir.

3.4.2.1.Vadeli Akreditif

Akreditifle ilgili maliyetlerin ithalatçı tarafından üstlenilmesi ve akreditifin bir gayrinakdi kredi olması nedeniyle bankaların tahsis ettiği bir kredi limitine bağlı olması akreditifin ithalatçı tarafından tercih edilmesini olumsuz yönden etkileyen sebeplerdir. Kredi sigortasının şirketlerarası kredili ve açık hesap satışları güvence altına alması nedeniyle ithalatçının mal tedarikinde, bankadaki limitlerinin dışında bir kredi limiti imkanı yaratması , kredi sigortası maliyetlerinin ithalatçı yerine ihracatçı tarafından karşılanması , vadeli akreditife göre ithalatçı tarafından tercih edilmesinin sebepleri arasında yer almaktadır. Kredi sigortası poliçesinin sunduğu diğer hizmetler ise, örneğin müşteriler hakkında sürekli bir istihbarat imkanının sağlanması ve poliçeye bağlı olarak tahsilat imkanının sadece yerel piyasa ile sınırlı olmayıp tüm dünyada sağlanması ihracatçı açısından önemli olan ve vadeli akreditifte yer almayan hizmetlerdir. Diğer yandan, vadeli akreditifin iskontolanması yoluyla ihracatçı finansman imkanı sağlarken, sigorta poliçesini ancak bir başka bir finansal kuruluşa temlik ederek finansman imkanı yaratabilmektedir. Aşağıda Tablo 33’de , kredi sigortası ile vadeli akreditifin bir karşılaştırması yapılmaktadır.²¹³

²¹³ Swiss re , sigma no: 6/2006, s.15.

Tablo 33: Kredi Sigortaları İle Akreditifin Karşılaştırılması

	Kredi sigortası	Akreditif
Teminatın kapsamı	İflas ve temerrüt	Temerrüt
Ek hizmetler	Alıcı hakkında istihbarat, risk değerlendirme tahsilat yönetimi	Yok
Finansman	Tek başına yoktur, finansal kuruluşlarla birlikte kullanılır.	İskonto edilebilir
Müşteri ilişkileri	Alıcı, kredi sigortası düzenlendiğini bilmez.	Alıcı, akreditifi açan taraftır.

Kaynak: Swiss re , sigma no: 6/2006, s.15.

3.4.2.2.Factoring

Factoring şirketleri, garanti, tahsilat ve finansman olmak üzere üç temel hizmeti birlikte veya ayrı ayrı sunmaktadırlar. Garanti hizmeti ile alacakların ödenmeme riski teminat altına alınmaktadır. Tahsilat hizmeti ile, factoring şirketinin satın aldığı alacaklar tahsil edilmekte ve vadeli alacaklarını factoring şirketine devreden tedarikçi firmalar, vadelerinden önce bu alacaklarının belli bir yüzdesini ön ödeme olarak kullanmaktadırlar. Factoring şirketinin müşterisi bir ön finansman imkanı yaratarak, rutin bir nakit akışına sahip olmayı hedeflemektedir. Yurtiçi factoring işlemlerinde factoring şirketi, tedarikçi ve borçlu aynı ülkede yer almaktadır. İhracat factoring işlemlerinde ise, factoring şirketi ile tedarikçi aynı ülkede olup, borçlu çeşitli ülkelerde yerleşik konumdadır.

Yurtiçi factoring işlemlerinde factoring hizmetinden yararlanmak isteyen tedarikçi firma mal ve hizmet satışından doğmuş ya da doğacak alacaklarını faktor kuruluşu yazılı olarak bildirmekte, fatura kopyalarını göndermekte ve çeşitli ödeme vasıtalarını da (çek, senet ve benzeri) factoring şirketine devretmekte ve beraberinde

bir sözleşme imzalamaktadır. Faktoring kuruluşu sözleşme şartlarına uygun olarak ön ödeme yapmaktadır. Temlik konusu alacak vadede faktoring şirketine ödenmektedir. Faktoring ücreti müşteriden veya borçludan tahsil edilmektedir. Faktoring şirketi alacakların tahsilatından kendi ücretini düşükten sonra kalan kısmı müşteriye ödemektedir. İhracat faktoringinde ise çeşitli ülkelere sevk edilen mallara ilişkin olarak tanzim edilen faturalar ödeme riskine karşı sigortalanmakta ve gerektiğinde iskontalanmaktadır. Faktoring şirketinin bu faturaların bazılarını kabul etmeme hakkı saklıdır. Faktoring şirketi bu hizmeti verebilmek için genellikle muhabir faktoring şirketleriyle temas ederek, garanti hizmeti almakta ve bunun mukabilinde tedarikçiye ödeme garantisi vermektedir. Tedarikçi, malları yüklediğinde konşimento gibi sevkiyat belgeleri ile faturanın bir kopyasını faktoring şirketine vererek bir ön ödeme talep eder. Alacaklar karşılığında faktoring şirketi fatura tutarının belli bir yüzdesine kadar ön ödeme yapmaktadır. Borçlu vade geldiğinde borcunu muhabir faktoring şirketi üzerinden işlemi yapan faktoring şirketine ödemektedir. Faktoring şirketi de ücretlerini tahsilat bedelinden düşerek, satıcıya kalan tahsilat bedellerini ödemektedir. Şayet tahsilat sağlanamazsa uluslararası faktoring kurallarına göre hareket edilmektedir. İthalat faktoringinde ise, Türkiye'deki borçlu ile ilgili limit talep etme ve garantileme talebi, yurtdışında mukim tedarikçinin faktoring şirketi kanalıyla Türkiye'deki faktoring şirketine gelmektedir. Türkiye'deki faktoring şirketi, ithalatçı ile ilgili finansal değerlendirme sonucunda, bir garanti limiti tesis etmekte ve yurtdışındaki muhabir faktoring şirketine bildirmektedir. Borcun vadesinde tahsilat sağlanarak muhabire ödeme yapılmaktadır.²¹⁴

İhracat ve yurtiçi faktoring işlemleri tedarikçi şirkete rücu edilebilir veya rücu edilemez şekilde yapılmaktadır. Rücu edilebilir işlemlerde, tedarikçi faturanın borçlu tarafından ödenmeme riskini kendisi taşımakta ve faktoring şirketine karşı sorumlu olmaktadır. Rücu edilemez işlemlerde, faktoring şirketi borçlunun ödeme riskini taşımaya devam etmektedir. Rücu edilemez faktoringin veya sınırlı rücunun sözkonusu

²¹⁴ Faktoring Derneği, <http://faktoringdernegi.org.tr/faktoring/isleyis> (19 Ekim 2012).

olduğu durumlarda ihracatçının sorunsuz olarak ödemeyi alacağına dair güvencesi de tam olmaktadır.²¹⁵

Ülkemizde faktoring işlemleri yurtçi satışlarda genellikle rücu edilebilir, ihracatta ise riskin yurtdışı muhabirler tarafından garantilenmesi nedeniyle rücu edilemez şekilde yapılmaktadır. Kredi sigortalarında ise sigortalama faaliyeti doğrudan alıcı riskinin kredi sigortası şirketi tarafından alınmasıyla gerçekleşir. Kredi sigortalarında, sigorta şirketi tedarikçinin müşterisine tanıdığı kredi limitine kadar tedarikçiye rücu etmeksizin tazminat ödemektedir. Rücu edilemez faktoring işlemlerinde faturaların üzerine temlik şerhinin düşülmesi tedarikçinin bir finansman imkanından yararlandığını alıcıya göstermesi bakımından önemlidir. Ancak, bu durumun varlığı , tedarikçinin alıcı ile olan pazarlık şansını azaltabilmektedir. Kredi sigortalarında ise sigortalı ile sigorta şirketi arasında düzenlenen sigorta poliçesinin varlığından alıcı genellikle haberdar değildir.²¹⁶ Bununla birlikte, faktoring şirketleri ve kredi sigortası şirketleri riskin paylaşımı konusunda işbirliği yapabilirler. Özellikle yurtçi faktoring işlemlerinde, kredi sigortalarının faktoring şirketleri tarafından kullanılması (poliçede faktoring şirketinin sigortalı konumunda olması veya sigortada yer alan tazminat hakkının ve/veya alacağın sigortalı tarafından faktoring şirketine temlikinin yapılması yoluyla) işlemlerin rücusuz yapılması yönünde fayda sağlamaktadır.

Aşağıda Tablo 34’de kredi sigortası ile faktoring işlemleri arasında bir karşılaştırma yapılmaktadır.

²¹⁵ M. Vefa TOROSLU, **Hukuksal ve Finansal açıdan Faktoring**, 3. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2011, s. 32-33.

²¹⁶ ATKINSON, **a.g.m.**, ss. 43-45.

Tablo 34: Kredi Sigortaları İle Faktoring İşlemlerinin Karşılaştırılması

Hizmet	Kredi sigortası Yurtiçi ve yurtdışı satışların teminat altına alınması ve finansmanı.	Faktoring Yurtiçi ve yurtdışı satışların teminat altına alınması ve finansmanı.
Finansman imkanı	Poliçenin devri yoluyla finansman imkanı yaratılır.	Var.
Ek hizmetler	Tahsilat ve alıcı kredi değerliliği bilgisi	Tahsilat ve alıcı kredi değerliliği bilgisi
Alıcı ve satıcı arasındaki ilişki	Alıcı genellikle bilgi sahibi değildir.	Alıcılar taraf konumundadır ve bilgi sahibidir.
Teminat altına alınan satış	Tüm kredili ve açık hesap satışlar	Fatura bazında teminat verilebilir.
Ödemeler	Doğrudan tedarikçiye yapılır.	Faktoring şirketine veya muhabirine yapılır.
Alıcı limitleri	Sigorta kuruluşu alıcı limitlerini belirler ve tedarikçiye bildirir. (gerekli hallerde bankasına bildirim yapılır.)	Faktoring şirketi ve muhabiri arasında belirlenir.
Tahsilat işlemleri	Kredi sigortası şirketi tarafından yapılır.(kredi limitine kadar sigorta şirketi tarafından üstlenilir.)	Faktoring kuruluşu tarafından yapılır. (maliyeti müşteriye yansıtılır.)
Sorunlu alacaklarda tahsilat	Sigorta şirketinin kontrolündedir. Sigortalının bilgisi dahilinde yönetilir.	Faktoring kuruluşunun kontrolündedir.
Teminat oranı	Genellikle faturanın % 90'ına kadardır.	Değişkendir.
Operasyonel işlemler	Üç ayda bir yapılan ciro bildirimleri	Fatura bazında raporlama

Kaynak : Coface, 24/3/2011 tarihli Türkiye Giyim Sanayicileri derneğine yapılan sunum, <http://www.tgsd.org.tr/images/stories/BasinBildirimleri/cofacesunum.pdf>, (19 Ekim 2012)

3.4.2.3. Tedarik Zinciri Finansmanı

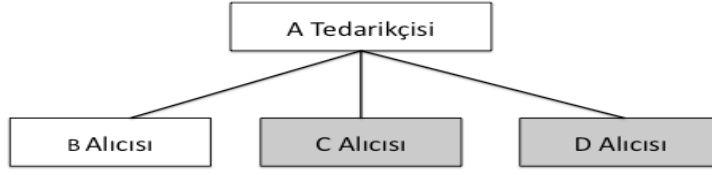
Şirketler bilgi işlem teknolojilerinin sağladığı imkanlardan yararlanarak bir takım yeni finansman tekniklerini kullanmaya başlamışlardır. Tedarikçi tarafından

sunulan faturaların borçlusunu tarafından zamanında kabulunu sağlayan, borçlu, tedarikçi ve hatta tedarikçinin tedarikçisi arasında tahsilat ve mahsuplaşma işlemlerinin süratli ve senkronize bir şekilde yapılmasını sağlayan bilgi işletim sistemlerinden yararlanılmaktadır. Borçlu ve tedarikçi arasında senkronize işleyen ödemelere dair bir bilgi akışı söz konusudur. Bu sistemler aracılığıyla gerektiğinde borçlu, ödemelerini tedarikçisinin tedarikçisine doğrudan yapabilmekte veya gerektiğinde bir finansman kuruluşu borçlunun veya tedarikçisinin riskini üstlenerek işlemleri kredilendirmekte ve ödemelere aracılık etmektedir.²¹⁷

Tedarikçi zincir finansmanı ile standart bir faktoring işlemi arasındaki temel fark alıcının ticari alacak riski üzerinden , tedarikçiye fonlama imkanının sağlanması veya yaratılmasıdır. Aşağıda Şekil 17’de görüleceği üzere A tedarikçisi B, C ve D müşterilerine mal tedarik etmektedir. Faktoring işlemlerinde A tedarikçisi faktoring şirketine alacaklarını satarak fonlama imkanı yaratmaktadır. Bu durumda faktoring şirketi, B, C ve D alıcısının ticari riskini değerlendirmek durumundadır. Alıcılar hakkında bilgi alma imkanlarının nispeten zor olduğu ülkelerde faktoring , A tedarikçisine rüculu olarak yapılmaktadır.²¹⁸

²¹⁷ Padraic MORAN ,Integrating the financial supply Chain for supply chain finance , Lighthouse BCS, 26 Ekim 2010, <http://www.gtnews.com/article/8159.cfm> ss.1-3.

²¹⁸ Leora KLAPPER, The role of reverse factoring in supplier financing of small and medium sized enterprises, World Bank, [http://www.ifc.org/ifcext/gfm.nsf/AttachmentsByTitle/BL-SupplierFinancing-LKlapper/\\$FILE/BL-SupplierFinancing-LKlapper.pdf](http://www.ifc.org/ifcext/gfm.nsf/AttachmentsByTitle/BL-SupplierFinancing-LKlapper/$FILE/BL-SupplierFinancing-LKlapper.pdf) (19 Ekim 2012), ss. 3-13.

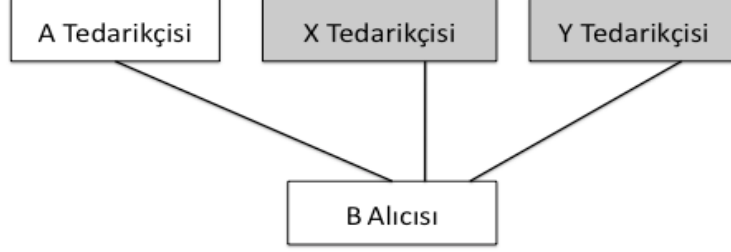

Şekil 17: Faktoring

Kaynak: Leora Klapper, The role of reverse factoring in supplier financing of small and medium sized enterprises, World Bank, ss. 3-13.

Tedarik zinciri finansmanında ise, finansman kuruluşu veya faktoring şirketi yüksek kredi derecelendirme notuna sahip alıcı veya alıcılardan kaynaklanan tüm alacak risklerini satın almaktadır. Aşağıda Şekil 18’de görüleceği üzere , yüksek kredi değerliliği olan B alıcısının riskini alarak A, X ve Y tedarikçilerine erken ödeme imkanı sağlamaktadır. Bu durumda finansman kuruluşu tüm alıcıları değerlendirmek yerine, sadece B alıcısının kredi değerliliğini analiz etmektedir. Bu firmalar genellikle yüksek kredi derecelendirme notu bulunan tanınmış firmalardır. Bu durumda, riskin kabul edilebilir bir risk olması faktoring işleminin rücu edilmeksizin yapılmasını sağlayarak tedarikçi için fon imkanı yaratmaktadır. Tedarikçi bu durumda, kendi kredi değerliliğinden daha yüksek düzeyde kredi değerliliği olan müşterisinin kredi değerlilik notundan yararlanarak kendisine kredi imkanı yaratmış olmaktadır. Böyle bir uygulama , kredi bulmakta zorlanan orta veya küçük ölçekli bir şirketin, müşterisinin kredi değerlilik notunu kullanarak ek fonlama kapasitesi yaratabilmesine ve fonlama maliyetini düşürmesine olanak sağlamaktadır. Bu tip işlemlerde faktoring şirketi veya finansman kuruluşu örneğin B alıcısının geri ödeme riskini sigortalatarak, sigortalanmış alacakları satın alma yoluyla bir finansman imkanı sağlamaktadır. Bu bakımdan kredi sigortaları bu işlemlerde tamamlayıcı bir rol oynamaktadır.²¹⁹

²¹⁹ KLAPPER, a.g.m., ss. 3-13.

Şekil 18: Tedarik Zinciri Finansmanı

Kaynak: Leora Klapper, The role of reverse factoring in supplier financing of small and medium sized enterprises, World Bank, ss. 3-13.

3.4.2.4. Forfaiting

Bir çok ülkede orta ve uzun vadeli alacaklar ihracat finansmanında uzmanlaşmış ticari bankalar tarafından işletme kredileri sağlanarak finanse edilmektedir. Gelişmiş piyasalarda ise, orta ve uzun vadeli finansman imkanı yaratmak amacıyla özel forfaiting kuruluşları ticaretin finansmanında aktif rol oynamaktadırlar. Forfaiting işlemlerinde genellikle alıcının ticari riskini azaltmak amacıyla üçüncü bir kuruluşun, genellikle alıcının bankasının garanti veya aval vermesi beklenir. Forfaiting işlemi, ticari işleme bağlı olarak ihracatçı tarafından düzenlenen bir ticari poliçeye bağlı olarak poliçeyi kabul eden alıcının veya poliçeye avalini ilave etmiş bankanın riskinin satın alınması şeklinde yapılmaktadır. Alıcının bankası tarafından genellikle teyitsiz olarak açılan bir vadeli akreditife bağlı olan bir alacağın satın alınması da mümkündür. Forfaiting, ticari işlemlerde kullanılan bir finansman aracı olup, iskontolama yoluyla uzun vadeli alacakların tedarikçiden rücu edilmeksizin satın alınmasıdır. Forfaiting kuruluşları, riskini aldıkları tarafın ticari veya politik riskini dikkate almak zorundadırlar. Risklerini transfer etmek ve hedging amaçlı reasürans

piyasalarını ve sendikasyon imkanlarını kullanmaktadırlar. Forfaiting işlemleri genellikle birinci sınıf kuruluş riski alınarak, banka garantisi veya akreditif karşılığı veya Maliye Bakanlığı veya Merkez Bankası gibi borçlunun bulunduğu ülkenin resmi kuruluşunun garantörlüğü altında yapılmaktadır. Resmi veya ihracat kredi sigortası kuruluşları tarafından sunulan politik risk sigortaları, gerektiğinde forfaiting işlemlerinde tamamlayıcı bir rol oynamaktadır.²²⁰

3.4.2.5. Doğrudan Borçlandırma Sistemleri

Doğrudan borçlandırma, bayi veya distribütör aracılığıyla satış yapan firmaların tahsilatlarının elektronik ortamda, bayilerin veya distribütörlerin banka nezdindeki hesaplarından alınarak tedarikçiye fatura vadelerinde yapılması veya gerektiğinde bayilerin ve distribütörlerin banka tarafından kredilendirilerek tedarikçiye ödeme tarihinde yapılmasını amaçlayan nakit yönetimi ürünüdür. Tahsilatlar, ana firmanın bankaya ilettiği tutarlar üzerinden vade tarihinde, bayi veya distributor hesaplarından otomatik olarak alınmakta ve ana firma hesaplarına transfer edilmektedir. İşlemler , bayi ile ana firma arasında kurulmuş fatura ilişkileri üzerinden yürümektedir. Bu sistemin kullanılması halinde , bayilerin ana tedarikçiye veya alt bayilerin ana bayiye teminat mektubu veya çek senet vererek teminat oluşturma ihtiyacı ortadan kalkmaktadır.²²¹ Kredi sigortalarında tedarikçi firma ya da ana bayi sigortalı konumdadır. Firmanın bayilere yaptığı veya ana bayinin alt bayilere yaptığı satışlardan doğan vadeli alacaklar sigorta poliçesi içerisinde teminat altına almaktadır. Sigorta poliçesinin teminat altına aldığı alıcılardan kaynaklanan ticari riskler zarar oluştuğunda tazminat olarak sigortalı firmaya ödenmektedir. Doğrudan borçlandırma sisteminde kredi ilişkisine girilen taraf ana firmanın mal tedarikinde bulunduğu bayilerdir. Kredilendirme işlemi diğer tüm kredi işlemlerinde olduğu gibi kredi değerliliğinin tespiti ve gerekli teminatların alınması ile mümkündür. Kredi

²²⁰ GRATH, a.g.e., ss.140-142.

²²¹ HSBC, Doğrudan borçlandırma sistemi,

http://www.hsbc.com.tr/tr/kurumsal_isletme/nakit_yonetimi/tahsilat_yonetimi/dogrudan_borclanma (19 Ekim 2012).

sigortalarının işleyişinde ise mal sevkiyatına bağlı olarak tanzim edilen faturanın ödeme vadesinde ödenip ödenmediği takip edilmektedir. Bu bakımdan , şirketin elinde bulunan ve tahsilat sürecini hızlandıran tüm kıymetli evraklar zararın bildirim sırasında sadece tahsil amaçlı olarak alıkonulmaktadır . Düzenlenen kredi sigorta poliçesinin tedarikçi şirketin alıcılarını (bayiler veya tedarikçiler gibi) içermesi bakımından doğrudan borçlandırma sistemlerine bir alternatif olarak görülmesi mümkündür. Diğer yandan, bankanın avantajı alıcılara tanınan kredi limitleri ile ilgili olarak teminat alma hakkının bulunmasıdır. Yurtiçi kredi sigortaları ile doğrudan borçlandırma sistemi arasındaki farklılıklar aşağıda Tablo 35’de karşılaştırılmaktadır.

Tablo 35: Kredi Sigortaları İle Doğrudan Borçlandırma Sisteminin Karşılaştırılması

	Kredi sigortası	Doğrudan borçlandırma sistemi
Sigortalı	Tedarikçi ana firm veya ana bayi	Yoktur
Kapsama alınan riskler	Ana firmanın tim kredili ve açık hesap satışları	Kredili ve kredisiz işlemlerde bankanın coğrafik imkanlarına göre bayilerin veya alt bayilerin açabildikleri hesaplar
Ticari risk	Alıcılar üzerinedir.	Alıcılar üzerinedir.
Teminat	Yoktur	Banka alıcılara kredi limiti çıkardığından teminat almaktadır.
Tahsilat	Sigorta şirketi tarafından yapılmaktadır.	Banka tarafından yapılmaktadır.
Maliyet	Sigorta primi alınmaktadır, alıcıya tanınan kredi limitine kadar tahsilat ücreti alınmamaktadır.	Banka tüm nakit yönetimi sistemini yönetmek için ana firmadan yönetim ücreti almaktadır. Alıcıya tanınan kredi limiti için kredi faizi işlemektedir.

Kaynak : Tez sahibi tarafından tablo haline getirilmiştir.

4. BÖLÜM

KREDİ SİGORTALARININ EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

4.1. Giriş

Literatür taraması yapıldığında kredi sigortalarının gelişimi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin sorgulanmasına dönük herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak, sigorta sektörü ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki sorgulandığında , farklı sigorta ürünlerine dönük olarak genellikle zaman serileri kullanılarak yapılan ampirik çalışmalar olduğu gözlemlenmektedir. Bu çalışmalarda kullanılan metodoloji ve ekonometrik yöntem incelenerek kredi sigortaları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin sorgulanmasına yönelik olarak benzer bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın teorik altyapısını oluşturmak üzere, sigorta sektörünün finansal yapı içerisindeki payı ve finansal fonksiyonlar açısından finansal gelişime etkisi düşünülerek öncelikle finansal gelişim ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki ve daha sonra spesifik olarak sigorta sektörü ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiye dair teorik ve ampirik çalışmalar incelenmektedir. Çalışmanın devamında kredi sigortalarının ekonomik büyümeye etkisi teorik bilgileri destekleme amaçlı olarak ampirik verilerle incelenmektedir.

4.2. Literatürün İncelenmesi

4.2.1. Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki

Finansal gelişme, bir ülkede kullanılan finansal araç türlerinin artması ve bu türlerin daha yaygın kullanılabilir hale gelmesi olarak tanımlanmaktadır. Finansal gelişme ve finansal derinleşme pek çok çalışmada aynı anlamda kullanılmakla

beraber finansal derinleşme gayrisafi milli hasıla (GSMH) içinde para arzının payını ifade etmede kullanılmakta, finansal gelişme ise finansal sistemin büyüklük ve yapı itibariyle uğradığı değişimi ifade etmektedir. Finansal derinleşme kişi başına düşen finansal hizmetler ve kurumlardaki artışı ve toplam finansal varlıkların gelire oranındaki artışı biçiminde de ifade edilebilir. Finansal sektörün gelişimi hem finansal hizmetlerin yaygınlaşması olarak ifade edilen finansal genişlemeyi hem de finansal derinleşmeyi içermektedir. Ülkelerin büyümeleri ve gelişebilmeleri için gelişmiş finans piyasalarına, finans piyasalarında kurum ve aracı çeşitliliğinin artmasına ve en önemlisi de finans piyasasında yaratılan fonların reel kesime aktarılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.²²² Finansal yapının gelişmişliğine dair göstergeler finansal sektör içerisinde yer alan banka, faktoring kuruluşları , leasing, emeklilik fonları, sermaye piyasaları ve sigorta sektörü gibi alt sektörlerle göre farklılık göstermekle beraber finansal gelişmişliğin ölçümünde sigorta sektörü için bakıldığında yazılan primlerin gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYİH) ile olan ilişkisi dikkate alınmaktadır.²²³

Finansal gelişme ve ekonomik büyüme ilişkisini araştıran çalışmaların ilki Patrick (1966) tarafından ortaya konmuştur. Patrick tarafından yapılan çalışmada finansal gelişme ile ekonomik büyüme arasında ilişkinin yönü araştırılmaktadır. Arz öncüllü hipotez, finansal piyasaların serbestleştirilmesiyle tasarrufların teşvik edileceği ve tasarrufların etkin bir kaynak dağılımıyla marjinal verimliliği yüksek kullanım alanlarına yönlendirilerek ekonomik büyümeyi hızlandıracağı görüşüne dayanmaktadır . Talep takipli hipotez, ekonomik büyüme ile finansal gelişme arasındaki nedenselliğin yönünün ekonomik büyümeden finansal gelişmeye doğru olduğunu ifade etmektedir. Bu hipoteze göre reel ekonomide büyüme , teknolojik gelişme ve işgücü verimliliğindeki artış ile gerçekleşmekte ve finansal araçlara ve bunların sundukları hizmetlere olan talebi arttırmaktadır. Söz konusu talep artışı finansal kurumlar üzerinde

²²² Nurettin ÖZTÜRK, Havva Kılıç DARICI ve Ferdi KESİKOĞLU,” Ekonomik Büyüme ve Finansal Gelişme İlişkisi : Gelişmekte olan Piyasalar İçin bir panel Nedensellik Analizi”, Marmara Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2011, Cilt XXX, Sayı 1, , <http://dosya.marmara.edu.tr/ikf/iib-dergi/2011-1/53-69ozturk-darici-kesikoglu.pdf>(28 Mart 2013), ss. 55.

²²³ IMF, Financial Sector Assessment Handbook, “ Indicators of Financial Structure , Development , and Soundness”, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fsa/eng/pdf/ch02.pdf> (20 Nisan 2013),ss.2-3.

artan talebe cevap verecek ölçüde bir genişleme yönünde baskı yapmakta ve bu etki sonucunda finansal gelişme ve genişleme sağlanmaktadır. Finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin yönüne ilişkin bu iki temel görüşün dışında Patrick'in "gelişme safhası hipotezi" olarak adlandırdığı hipotezine göre ekonomik büyümenin erken aşamalarında finansal gelişmenin sağladığı yeni olanaklar ekonomik büyümeyi olumlu etkilemektedir. Finansal araç ve hizmet türlerindeki artışa bağlı olarak sistem dışında kalan tasarrufların sisteme çekilmesiyle yatırımlar artarak arzın öncülük ettiği aşamayı ortaya çıkarmaktadır. Finansal gelişme reel sermaye birikimini artırarak ekonomik büyümeyi artırmaktadır. Finansal ve ekonomik gelişme ilerledikçe finansal gelişmenin arz öncüllüğündeki durum azalarak talep takipli durum baskın hale gelmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde finansal liberalleşmeyle birlikte finans sistemi üzerinde var olan kısıtların kalkması ve ülkenin sermaye hareketlerine açık hale gelmesi sistemde kullanılan araç çeşitliliğinde artış sağlamaktadır.²²⁴

Bu konuda yapılan çalışmalardan bir diğer önemli çalışma King ve Levine (1993) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma sonucunda, finansal gelişme ile ekonomik büyüme, sermaye birikimi ve ekonomik etkinlikteki artış arasında güçlü bir ilişkinin olduğu ortaya konmaktadır. Gelişmiş bir finansal sistem girişimci faaliyetlerini arttırmakta, verimlilik artışına ve kaynakların doğru proje için aktarılmasına sebep olmaktadır. Finansal sistem, yatırımcıların riskli alanlardan uzaklaşarak yenilikçi alanlara yönelmesine olanak sağlamaktadır. Bunun neticesinde üretkenlikte artış ve kişi başına gelirden artış söz konusu olmaktadır.²²⁵

Bu konuda yapılan diğer ampirik çalışmalar Tablo 36'da yer almaktadır:

²²⁴ ÖZTÜRK, a.g.m., ss. 56-58.

²²⁵ Robert KING, Ross LEVINE, "Finance, Entrepreneurship and Growth , Theory and Evidence", Journal of Monetary Economics, Sayı: 32, 1993, www.econ.brown.edu/fac/Ross_Levine/Publication/1993_JME_Entrepreneurship.pdf (28 Mart 2013), ss. 540.

Tablo 36: Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin İncelenmesi

Yazarlar	Örneklem	Yöntem	Temel Bulgular
Jung (1986)	Gelişmekte olan ülkeler	Granger nedensellik analizi	Finansal gelişme ile ekonomik büyüme arasında iki yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur.
Rousseou ve Watchel (1988)	Sanayileşmiş ülkeler	Granger nedensellik analizi	Finansal gelişmeden ekonomik büyüme doğru nedenselliğin olduğu sonucuna varılmıştır.
Ahmet ve Ensari (1988)	Hindistan, Pakistan, Srilanka	Granger nedensellik analizi	Finansal gelişmeden ekonomik büyüme doğru nedenselliğin olduğu sonucuna varılmıştır.
Ghali (1999)	Tunus	Granger nedensellik analizi	Finansal gelişmeden ekonomik büyüme doğru nedenselliğin olduğu sonucuna
Luintel ve Khan (1999)	10 ülke	VAR Analizi	Finansal gelişme ile ekonomik büyüme arasında iki yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur.
Xu (2000)	41 ülke	VAR Analizi	Finansal gelişmeden ekonomik büyüme doğru nedenselliğin olduğu sonucuna varılmıştır.
Gürsoy ve Al-Ali (2000)	Bahreyn, Kuveyt ve Suudi Arabistan	Granger nedensellik analizi	Kuveyt için finansal gelişmeden ekonomik büyüme doğru, diğer ülkeler için ekonomik büyümeden finansal gelişmeye doğru nedensellik ilişkisi bulunmuştur.
Al-Yousif	30 gelişmekte olan ülke	Panel veri analizi	Finansal gelişme ile ekonomik büyüme arasında iki yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur.
Ünalmiş (2002)	Türkiye	Granger nedensellik analizi	Kısa dönemde finansal gelişmeden ekonomik büyüme doğru, uzun dönemde çift yönlü bir nedensellik ilişkisinin olduğu sonucuna varılmıştır.
Müslümoc ve Aras (2004)	OECD ülkeleri	Granger nedensellik analizi	Finansal gelişmeden ekonomik büyüme doğru nedenselliğin olduğu sonucuna varılmıştır.
Henry (2003)	18 az gelişmiş ülke	Ekonometrik yöntemler	Finansal serbestleşmeyle birlikte finansal gelişmenin ekonomik büyüme neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Thangalavu ve Ang (2004)	Avustralya	Granger nedensellik analizi	Uzun dönemde finansal gelişme ile ekonomik büyüme arasında iki yönlü nedensellik ilişkisi belirlenmiştir.
Chang ve Chandil (2005)	Tayvan	VAR Analiz	Finansal gelişmeden ekonomik büyüme doğru nedenselliğin olduğu sonucuna varılmıştır.
Dritrakis ve Adamopulos (2005)	Yunanistan	Granger nedensellik analizi	Finansal gelişme ile ekonomik büyüme arasında iki yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur.

Ang ve McKibbin (2005)	Malezya	Granger nedensellik analizi	Ekonomik büyümeden finansal gelişmeye doğru bir nedensellik ilişkisinin varolduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Habidullah ve eng (2006)	13 Asya ülkesi	Granger nedensellik analizi	Finansal gelişmeden ekonomik büyümeye doğru nedenselliğin olduğu
Aslan ve Korap (2006)	Türkiye	Granger nedensellik analizi	Uzun dönemli ilişkinin finansal gelişmişliği ifade eden değişkene göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.
Eita ve Jordan (2007)	Bostwana	Granger nedensellik analizi	Finansal gelişmeden ekonomik büyümeye doğru nedenselliğin olduğu sonucuna varılmıştır.
Aslan ve Küçükaksoy (2006)	Türkiye	Granger nedensellik analizi	Finansal gelişmeden ekonomik büyümeye doğru nedenselliğin olduğu sonucuna varılmıştır.
Demir vd (2007)	Türkiye	Granger nedensellik analizi	Finansal gelişmeden ekonomik büyümeye doğru nedenselliğin olduğu sonucuna varılmıştır.
Altunç (2008)	Türkiye	Granger nedensellik analizi	Uzun dönemli ilişkinin finansal gelişmişliği ifade eden değişkene göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynak: Nurettin ÖZTÜRK, Havva Kılıç DARICI ve Ferdi KESİKOĞLU, “Ekonomik Büyüme e Finansal Gelişme İlişkisi: Gelişmekte olan Piyasalar İçin Bir Panel Nedensellik Analizi”, Marmara Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Yıl 2011, Cilt XXX, Sayı 1, <http://dosya.marmara.edu.tr/ikf/iib-dergi/2011-1/53-69ozturk-darici-kesikoglu.pdf>. (28 mart 2013), ss.53-56.

4.2.2.Sigorta Sektörünün Gelişimi İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki

Sigorta sektörünün temel işlevleri aşağıda maddeler halinde incelenmektedir. Sigorta sektörü bu işlevleri yerine getirerek ekonomik büyümeye katkıda bulunur.²²⁶

²²⁶ Peter HAISS, Kjell SUMEGI , “ The relationship between Insurance and economic growth in Europe: A Theoretical and Empirical Analysis” Empirica, vol: 35 , issue 4, 2008, <http://link.springer.com/article/10.1007/s10663-008-9075-2#page-1> (22 Mart 2013), ss. 1-56.

a) Sigortanın risk transferi fonksiyonu

Sigortalama faaliyeti, belirsizliği ve değişkenliği azaltarak, ekonomik dögünün sürekliliğini sağlar . Finansal krizlerin ekonomi üzerindeki olumsuz etkisini minimize eder. Şirketlerin emniyetli bir şekilde ticaret yapabilmelerine , örneğin taşımacılık faaliyetlerinin yapılması sırasında üstlenilen risklerin önlenmesi yoluyla ticaretin daha emniyetli bir şekilde yapılabilmesine olanak olanak sağlar. Böylelikle ekonominin taşıdığı riskler azaltılarak, bireylerin ya da şirketlerin daha yüksek harcamalar yaparak riskin sonucuna katlanmaları engellenir ve sigortalama yoluyla yönetilerek harcamalar minimize edilir ve bu yolla ekonomik etkinlik artar.

b) Önemli bir tasarruf kaynağı olması

Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik kalkınma acısında önemli konulardan birisi yatırımlar için sermaye birikiminin sağlanmasıdır. Sermaye birikiminin kaynaklarından biri kişisel tasarruflar diğeri ise şirketlerin faaliyetlerinin artması ve şirketlerin büyümesi neticesinde elde edilen karlardır. Kişisel tasarruflar sigorta şirketleri bankalar ve sermaye piyasaları gibi finansal kurumlar aracılığıyla toplanarak yatırıma hazır kaynaklar haline dönüştürölür. Sigorta şirketlerine ödenen primlerin teknik karşılıklar şeklinde ayrılması yoluyla ve elde edilen primlerin portföy yatırımlarında değerlendirilmesi yoluyla fon birikimi sağlanarak , bu fonların yatırımlara kanalize edilmesi olanaklı hale gelir. Özellikle hayat sigortacılığında uzun vadede düzenli olarak prim gelirinin sağlandığı düşünölüdüğünde , büyük miktardaki fonun para ve sermaye piyasalarına aktarılması , ekonomide yaratılan fonun yatırımlarda kullanılması neticesinde istihdamın arttırılmasını sağlamaktadır.

c) Sosyal ve ekonomik kayıpları önlemesi

Risklerin gerçekleşmesi halinde üretim azalması, tasarrufların azalması , iflaslar, işsizlik, yoksulluk ve ailelerin parçalanması gibi bir takım sosyo ekonomik

olumsuzluklar meydana gelir. Risklerin gerçekleşmesi sonucu karşılaşılan bu olumsuz durumlar sigortalama yoluyla önlenir veya minimize edilir. Sigorta şirketleri, riskleri üstlenerek veya reasüre ederek finansal açıdan istikrarlı bir ortam yaratılmasına katkıda bulunurlar. Sigortacılığın temel fonksiyonu, riskin büyük kitlelere yayılması yoluyla da gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkacak kaybın karşılanabilirliğinin sağlanmasıdır.

d) Sosyal refah düzeyini arttırması

Sosyal refah açısından ulaşılmak istenen düzey, kişi başına gelirin yüksek bir seviyede gerçekleştirilmesidir. Sigorta sektörünün yatırımlara fon aktarması ve bu yatırımlar yoluyla oluşan gelirler ve bu gelirlerin toplumun diğer kesimlerine yansması çarpan etkisi ile genel ekonomik canlanmanın sağlanması ve dolayısıyla refah düzeyinin artması sonucunu doğuracaktır.

e) Uluslararası ekonomik ilişkileri geliştirmesi

Ülkelerin ekonomik ve finansal gelişimleri içerisinde dış ticaretin yeri ve önemi artmaktadır. İhracat, ithalat ve uluslararası faaliyetlerde görülen artışlarla birlikte ticaretin emniyetli olarak yapılmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Bir çok Batı Avrupa ülkesi ihracat kapasitelerini arttırmak için ihracat kredi sigortası veya resmi garantiler yoluyla ihracatını desteklemektedir. Böylelikle uluslararası ticaretin önündeki engeller kaldırılarak ticaret hacminin gelişmesine imkan tanınmaktadır.

f) Vergi kaynağı olması

Sigortanın bir başka işlevi de vergi gelirlerine katkısıdır.

g) Sigorta şirketlerinin yaptıkları yatırımlar

Sigorta şirketleri yaptıkları yatırımlarla ekonomide temel bir rol oynarlar. Sigorta şirketlerinin yaptıkları yatırımların gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı , tüm dünya ülkelerinde yüksektir. Sigorta şirketlerinin gayrisafi yurtiçi hasılaya yaptığı katkı şirketlerin çeşitli finansal enstrümanlara yaptıkları yatırımlardan ileri gelmektedir.

4.2.2.1. Ampirik Çalışmalar

Sigorta sektörü için yapılan çalışmalarda sigorta sektörünün gelişimi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin talep takipli veya arz öncüllü olup olmadığı ölçülmeye çalışılmaktadır. Arz öncüllü bakış açısına göre sigorta sektörünün mevcudiyeti kısa vadede ekonomik volatilitiyi azaltmakta ve sigorta şirketlerinin çeşitli sermaye piyasası araçlarına yaptıkları yatırımları dolayısıyla uzun vadede ekonomik gelişimi desteklemektedir . Talep takipli bakış açısına göre, ekonomik gelişmeler ve ekonominin büyüklüğü sigortaya olan talebi desteklemektedir.²²⁷

Ward ve Zurbruegg'in (2000) dokuz OECD ülkesine ait verilerle yaptıkları çalışmada sigorta sektöründeki gelişim ile ekonomik büyüme arasında kısa ve uzun vadeli ilişki incelenmiştir. Reel gayrisafi yurtiçi hasıla ve reel direkt prim üretimi verileri ile yapılan çalışmada , bazı ülkelerde sigorta sektöründeki gelişim, ekonomik büyümeyi etkilerken, bazı ülkelerde ise ekonomik gelişmenin sigorta sektörünün gelişimini teşvik ettiği gözlemlenmiştir²²⁸

²²⁷ HAISS, a.g.m., s. 3.

²²⁸ Damian WARD , Ralf ZURBRUEGGE , “Does Insurance Promote Economic Growth , evidence from OECD Countries” The journal of Risk and Insurance , vol. 67, no:4, 2000.,<http://www.jstor.org/stable/253847>. (22 Mart 2013), ss. 489-506.

Kugler ve Ofoghi (2005) 1971-2003 yılları arasında İngiltere’de ekonomik büyüme ile direkt prim üretimi arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik testi uygulayarak araştırmış, bu araştırma sonucunda ekonomik büyüme ile direkt prim üretimi arasında uzun dönemli bir nedensellik ilişkisi bulunmuştur.²²⁹

Adams, Andersson ve Lindmark (2005) 1830 ve 1998 yıllarını kapsayan bir veri seti ile İsveç için gerçekleştirilen çalışmada , banka kredilerindeki artışın , sigorta talebini arttırdığı ve daha sonraki yıllarda ekonomik kalkınmanın belirginleştiği yıllarda sigorta sektöründeki gelişimin banka kredilerine olan talebi arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır.²³⁰

Arena’nın (2008) 1976-2004 yılları arasında 56 ülkeyi kapsayan sigorta sektörü ve ülke büyümesi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasında Granger Nedensellik testi uygulanmıştır. Sonuç olarak ise, sigortacılık faaliyetleri ile ekonomik büyüme arasında ilişkinin var olduğu ve aynı zamanda hayat ve hayat dışı direkt prim üretiminin de ülkelere göre değişmekle beraber ekonomik büyüme üzerinde pozitif yönlü ve kayda değer bir etkisinin olduğu görülmektedir.²³¹

Malatyali (2008) “ Türk Sigorta sektörü orta vadeli gelişme beklentileri” isimli çalışmasında, Türkiye’de sigortacılık sektörünün orta vadede gösterebileceği gelişimi 2008-2012 dönemi için alternatif senaryolar altında incelemiştir. Çalışmada orta vadedeki gelişimi belirleyebilmek için öncelikle 1984-2007 dönemine ait veriler değerlendirilmiş ve Engle – Granger iki aşamalı ekonometrik modeli kullanılmıştır. Elde edilen ekonometrik model doğrultusunda 2008-2012 senaryoları oluşturulmuştur.

²²⁹ Maurice KUGLER , Reza OFOGHI, “Does Insurance Promote Economic Growth ? Evidence from UK “ Money Macro and Finance Research Group Conference , 37th Annual Conference, 2005, Yunanistan , <http://repec.org/mmfc05/paper8.pdf> (22 mart 2013), ss.16-19.

²³⁰ Mike ADAMS, Jonas ANDERSSON, Lars Fredrik ANDERSSON, Magnus LINDMARK , “The Historical Relation Between Banking, Insurance and Economic Growth” , 2007, İsveç, <http://neumann.hec.ca/gestiondesrisques/dim/Papers/Adams.pdf> (22 Mart 2013), ss.23-24.

²³¹ Marco ARENA “Does Insurance Market Activity Promote Economic Growth ? A Cross Country Study for Industrialized and Developing Countries” Journal of risk and Insurance , Vol. 75 , Issue 4, 2008, http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/2006/12/14/000016406_20061214120343/Rendere d/PDF/wps4098.pdf (22 Mart 2013), ss.15-16.

Analizde kullanılan bağımsız değişken toplam aktiflerin gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYİH) oranı iken bağımsız değişkenler ise yıllık enflasyon oranı, dolar bazında kişi başına düşen gelir düzeyi, Türkiye ekonomisinde çalışanların ortalama eğitim süresi, Türkiye ekonomisi genelinde sermaye - hasıla oranı ve ihracat ve ithalat toplamının GSYİH'ya oranıdır. Analiz sonucunda gerek uzun dönemde gerekse kısa dönemde sektörün, sermaye yoğunluğundan olumlu yönde etkilendiği tespit edilmiştir.²³²

Köse, Akpınar ve Demirbilek'in 1981-2008 yılları için yaptığı çalışmada , Türk sigorta sektöründeki reel direkt prim üretimi ile Gayrisafi yurtiçi Hasıla ve kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hasıla ile kişi başına düşen reel direkt prim üretimi karşılaştırılarak genişletilmiş Dickey- Fuller testi ile serilerin durağanlığı araştırılmış, ADF durağanlık analizi yapılarak , ekonometrik yöntem sonucunda (Johansen eşbütünleşme yöntemi) GSYİH ile direkt prim üretimi arasında bir eşbütünleşme olduğu belirlenmiştir.²³³

Sigorta sektörünün gelişimiyle ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik olarak yapılan diğer tüm çalışmalarda zaman serileri kullanılarak nedensellik ve eşbütünleşme analizleri yapılmıştır. Aşağıda tablo 37'de yer alan çalışmaların sonucunda nedensellik ilişkisi teorik ve ampirik çalışmalarla ortaya konmaktadır.²³⁴ (bkz. Tablo 37)

²³² Nihat Kamuran MALATYALI, **Türk Sigorta Sektörü Orta Vadeli Gelişme Beklentileri**, Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı, Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları, No: 13, İstanbul, 2008, İstanbul , ss. 85-125.

²³³ Ali KÖSE , Özgür AKPINAR ve İskender DEMİRBİLEK. “ Türk Sigorta sektöründe prim üretimi ile ekonomik büyüme arasındaki eşbütünleşme ilişkisi (1981-2008)” Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı, <http://www.mabsed.org/files/sigorta-sektorunde-prim-uretimi-ile-ekonomik-buyume-arasindaki-esbutunlesme-iliskisi-1981-2008.pdf>, (22/3/2013)

²³⁴ HAISS, **a.g.m.** ,ss. 14-23.

Tablo: 37 Sigorta Sektörünün Gelişimi İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi *

Yazar	Yıl	Çalışma Alanı	Çalışmanın Kapsadığı Yıllar	Bağımlı Değişken	Açıklayıcı Değişken	Diğer Değişkenler
Beenstock, Dickinson, Khajuria	1988	12 ülke ve 45 ülke	1970-1981 ve 1981	Yangın sigortası primleri	Gelir, faiz oranı ve GSYİH	İşsizlik
Outreville	1990	55 gelişmiş ülke	1983-1984	Yangın sigortası primleri	GSYİH, M2/GSYİH, M/M sigorta fiyatı	Tarım kesiminde çalışanlar ve eğitim durumu
Browne ve Kim	1993	45 ülke	1980 ve 1987	Kişi başına hayat sigortası primi	Ulusal gelir, kişi başına sosyal güvenlik harcamaları, beklenen enflasyon, eğitim, durum beklenen ömür yaşı, fiyat	Sigorta talebi
Outreville	1996	48 gelişmiş ülke	1986	Brüt hayat sigortası primleri	GSYİH, faiz oranları, beklenen ömür yaşı enflasyon, finansal gelişmişlik	Kırsal kesim nüfus, eğitim durumu
Zhi Zhuo	1998	29 bölge, 14 büyük şehir 1995 için ve Çin	1995, 1986-1995	Kişi başına hayat sigortası primi	Kişi başı GSYİH, yaşlı ve genç nüfus arasında bağımlılık oranı, tüketici fiyat endeksi, sosyal güvenlik ve kişi başına refah	
Browne, Chung Frees	2000	OECD ülkeleri	1986-1993	Kasko ve zorunlu trafik sigortası	Gelir, sektördeki yabancı firmalar, riskten kaçınma ve hasar olasılığı	Refah seviyesi, hukuki sistem
Catalan, Impavido Musalem	2000	14 OECD ülkesi ve 5 gelişmiş ülke	1975-1997	Sigorta aktifleri piyasa değeri, işlem gören hisse senedi değeri	GSYİH, sigorta sektörü aktifleri (nedensellik analizi)	
Ward ve Zurbrugg	2000	9 OECD ülkesi	1961-1996	Toplam reel primler ve reel GSYİH	Reel GSYİH ve toplam reel primler (nedensellik analizi)	Nüfus, tasarruflar
Beck ve Webb	2002	14 Avrupa ülkesi dahil 68 ülke	1961-2000	Hayat sigortası penetrasyonu özel tasarruflarda hayat sigortası	GSYİH, reel faiz oranları, enflasyon oranlarındaki değişkenlik	
Park, Borde, Choi	2002	38 ülke	1997	Sigorta penetrasyonu	GSYİH	Sosyo ekonomik aktörler
Szablinski	2002	63 gelişen ve gelişmekte olan ülkeler	1980-1996 1960-1996	Hayat sigortası penetrasyonu	GSYİH, genç nüfusa bağımlılık, ortalama okulda kalınan sene, yaşam süresi, enflasyon, bankacılık sektöründeki gelişim	Şehirleşme, sosyal güvenlik
Webb, Grace ve Skipper	2002	55 ülke (17 Avrupa ülkesi dahil)	1980-1996	GSYİH ve kişi başına GSYİH	Banka kredileri, hayat ve yangın sigortası primleri (GSYİH'ya oranla)	Temel eğitim 1980
Lim ve Haberman	2003	Malezya	1968-2001	Hayat sigortası dahil	Finansal gelişme, gelir, enflasyon, faiz oranları	Doğum, ölüm ve doğurganlık oranları
Davies ve Hu	2004	18 OECD ülkesi	1960-2003	İşçi başına üretim	Emeklilik fonu aktifleri, işçi başına sermaye stoğu (nedensellik)	Riskten kaçınma, hasar olasılığı
Boon	2005	Singapur	1991-2002	Reel GSYİH, reel brüt sabit sermaye tutarı	Toplam sigortacılık fonları, borsa değeri (cari GSYİH üzerinden) ve kredilerin GSYİH'ya oranı	
Zou ve Adams	2004	Çin	1997-1999	Yangın sigortası primleri	Borçlanma, büyüme fırsatları, devlet ve özel sektör mülkiyeti	Şirket büyüklüğü, yabancı, ortaklık, aktif dağılımı
Esho, Kirievsky Ward ve Zurbrugg	2004	44 ülke (12 Avrupa ülkesi)	1991-2002	Yangın sigortası talebi	Hukuki menşei, reel GSYİH, mülkiyet hakları, sigorta fiyatı	

Kaynak : Peter HAISS, Kjell SUMEGI , “ The relationship between Insurance and economic growth in Europe: A Theoretical and Empirical Analysis” Empirica, vol: 35 , issue 4, 2008, <http://link.springer.com/article/10.1007/s10663-008-9075-2#page-1> (22 Mart 2013), s.s. 20-22.

* Yapılan çalışmalar genellikle zaman serileri kullanılarak yapılan nedensellik ve eşbütünlük ilişkilerinin araştırılmasına yöneliktir.

4.3. Kredi Sigortalarının Gelişimi ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

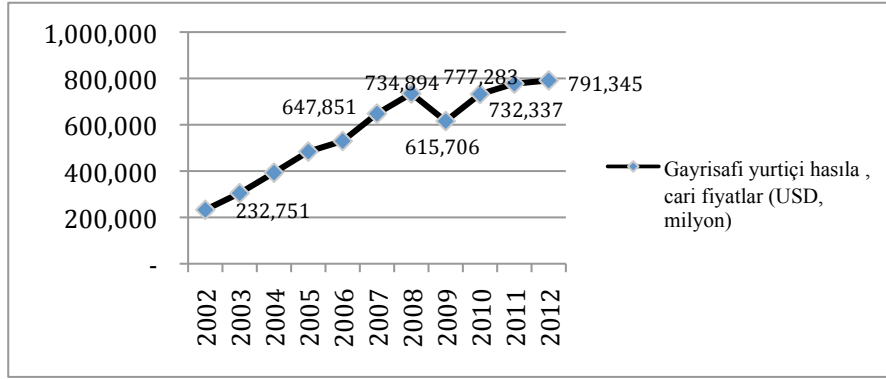
Sigortanın temel işlevleri açısından değerlendirildiğinde kredi sigortalarının işlevleri diğer sigortalardan farklı değildir. Ancak sigortalanan riskler diğer sigortalardan farklı olarak operasyonel riskler değil, ticari alacak riskleridir. Kredi sigortası şirketlerinin taşıdıkları riskler dolayısıyla ihracatçı ve ithalatçılara sağladığı faydalar, bankaların gayrinakdi kredi imkanlarına benzetilebilir. Sigorta şirketi risk oluşana kadar riski üzerinde taşımakta ve riskin gerçekleşmesi halinde tedarikçiye tazminat ödemektedir. Kredi sigortalarında riskin değerlendirilmesi diğer sigortalardan farklı olarak finansal riskin değerlendirilmesine yöneliktir. Bu nedenle, risk değerlendirme fonksiyonu finansal analiz çalışmalarının yapılmasını gerektirir.

Ticari alacak risklerinin sigortalanması yoluyla şirketlerin kar kayıplarının önlenmesi hedeflenir. Sigorta şirketlerinin ödedikleri tazminatların kayıpların yerine geçmesi, şirketin nakit akışının ve kazancının korunmasına yardımcı olur. Kredi sigortasının ana işlevi olan sigortalama fonksiyonu dışında şirketlere ülke, sektör ve müşteri riskinin değerlendirilmesine dönük olarak sunulan kredi istihbarat ve risk değerlendirme hizmetleri , şirketlerin çalışmak istediği yeni pazarlar ve müşteriler hakkında karar alınmasına yardımcı olan fonksiyonlardır. Özellikle uluslararası piyasalarda rekabetin artması neticesinde açık hesap satışların dünya ticareti içindeki payı artmaktadır. Şirketlerin artan rekabet ortamında pazar paylarını korumaları için vade ve teminat konusunda verdikleri tavizler düşünüldüğünde zarar etme riskinin teminat altına alınması şirket faaliyetlerinin düzenli bir şekilde devam ettirilmesine ve şirket karlıklarının korunması yoluyla şirketlerin büyümelerine yardımcı olur. İhracatın sürdürülebilirliği ve ihracatın büyümesi ise gayrisafi yurtiçi hasılanın büyümesine olumlu yönde etki eder. Yurtiçi ticaretin büyüklüğü düşünüldüğünde, ticari risklerin önlenmesi yurtiçi ticaretin sürekliliğini olumlu yönde etkiler. Yurtiçi ticari risklerin sigortalanması yoluyla yurtiçi ticaretin büyüklüğünün korunması şirketler ve şirketlerde çalışan işgücü açısından değerlendirildiğinde tüketim ve yatırım harcamalarındaki

düşüşün önlenmesi anlamına gelir. Şirketlerin kazançlarının korunması ve sermaye erozyonunun önlenmesi, sermayenin zarar finansmanı yerine şirket faaliyetlerinin büyümesi için kullanılması toplam üretim fonksiyonu açısından değerlendirildiğinde gayrisafi yurtiçi hasıla üzerinde olumlu etki yapar.

Sigorta sektörünün finansal gelişime katkısının değerlendirilmesinde konvansiyonel kriterin yazılan primler ile gayrisafi yurtiçi hasıla arasındaki oranın büyüklüğü olduğu dikkate alındığında kredi sigortası alt sektörünün finansal gelişime olan katkısının ölçülmesinde aynı kriterin kullanılması mümkündür. Yazılan kredi sigortası primlerinin gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı kredi sigortası pazarının gelişimi ve pazar penetrasyonu hakkında bilgi vermekte ve finansal gelişim içerisindeki payı izlenebilmektedir. Ülkemizde özel sektör faaliyetlerinin 2002 yılından başlayarak gelişme göstermesi sebebiyle veriseti olarak 2002-2012 yılları seçilmiştir. Özel sektör verileri ile birlikte değerlendirilebilmesi amacıyla Türk Eximbank'ın kısa vadeli ihracat kredi sigortaları ile ilgili olarak yazdığı primlere ait veriler 2002 yılından itibaren dikkate alınmaktadır. Özel sektörde yazılan primlerle , kısa vadeli kredi sigortaları sektör toplamı (özel sektör ve Türk Eximbank verileri ile) çalışmada ayrı verisetleri ile değerlendirilmektedir.

Çalışmada kullanılan 2002 - 2012 yılları arasında özel sektörde yazılan kısa vadeli kredi sigorta primlerine dair veriler Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği web sitesinden ve faaliyet raporlarından elde edilmektedir. (bkz. Tablo 21). Türk Eximbank'ın kısa vadeli ihracat kredi sigortaları ile ilgili olarak yazdığı primler ise Türk Eximbank tarafından yayınlanan faaliyet raporları içerisinde Amerikan Doları cinsinden ifade edilmiştir. (bkz. Tablo 25) Ekonomik büyümenin göstergesi olarak gayrisafi yurtiçi hasıla kullanılmış ve cari fiyatlarla harcama yöntemine göre gayrisafi yurtiçi hasıla verileri Türkiye İstatistik Kurumu web sitesinden alınmıştır. Prim tutarları ile gayrisafi yurtiçi hasıla tutarları T.C Merkez Bankası tarafından yayınlanan yıllık ortalama kurlar ile Amerikan Doları cinsinden bir değere dönüştürülmüştür. (bkz. Grafik 6, 7 ve 12)

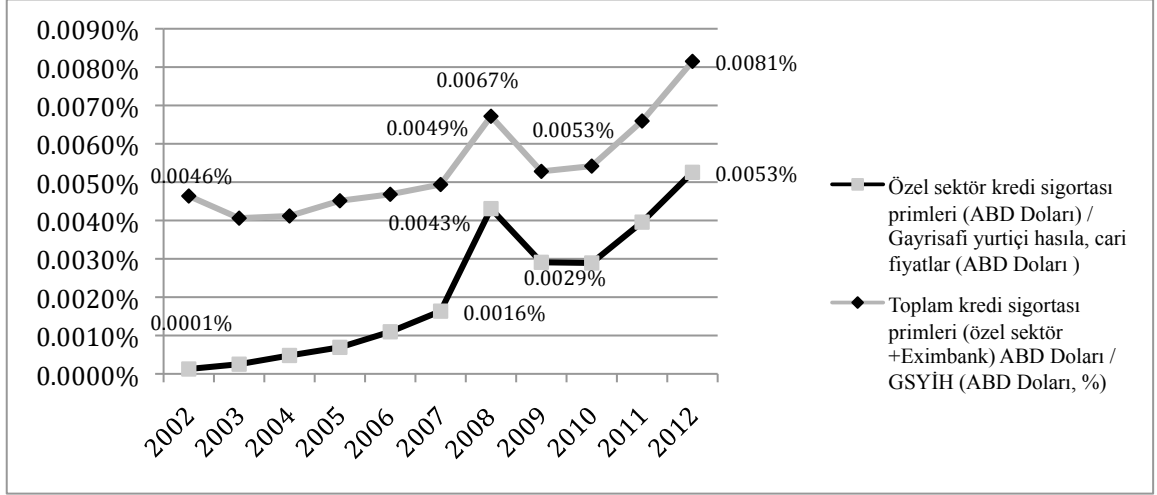

Grafik 12 : Gayrisafi Yurtiçi Hasılanın Ülkemizde Gelişimi

Kaynak : TÜİK, www.tuik.gov.tr

Özel sektör kısa vadeli kredi sigortası primleri ile Türk Eximbank tarafından sigortalanan kısa vadeli ihracat kredi sigortası primleri toplamının gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı aşağıda Grafik 13’de yer almaktadır. Krizin etkisini izlemek bakımından, 2008 ve 2009 yıllarındaki gelişim dikkat çekicidir. 2008 yılında gayrisafi yurtiçi hasıla %13 oranında artmış 2009 yılında % 16 oranında düşüş göstermiştir. (bkz. Grafik 12) Özel sektör ve Türk Eximbank’ın birlikte yazdığı toplam primlerin gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı ise 2008 yılında bir evvelki seneye göre yüksek bir artış oranı göstermektedir. Bu artışın sebebi , özel sektör pazarının yeni oluşması ve bu nedenle artan yurtiçi talep dolayısıyla kredi sigortası primlerinin hızlı bir şekilde artmasıdır. Özel sektör pazarında yazılan kredi sigortası primleri aynı dönemde iki kat artış göstermektedir. Ancak 2009 yılında krizin etkisi ödenen hasarlar şeklinde şirketlere yansıdığından özel sektör tarafından yazılan primlerde sert bir düşüş gözlemlenmektedir. Ödenen hasarlar 2009 yılında % 380 oranında yükselmiş yazılan primler ise % 43 oranında düşmüştür. (bkz. Tablo 21) Türk Eximbank tarafında yazılan primler ise 2008 ve 2009 yıllarında %17 oranında azalmış , ödenen tazminatlar ise 2009 yılında %53 oranında yükselmiştir. (bkz. Tablo 25) Bu nedenle bu sert düşüşün etkisi yine özel sektör pazarındaki ani düşüşe bağlıdır. 2010 yılından sonra ise nispeten azalan riskler dolayısıyla yazılan primlerin artış göstermesine bağlı olarak kredi sigortası pazarı hem özel sektör açısından değerlendirildiğinde hem de Türk Eximbank

tarafından yazılan primler açısından değerlendirildiğinde prim artışına bağlı olarak gayrisafi yurtiçi hasılaya oranla büyümektedir.

Grafik 13 : Kısa vadeli kredi sigortası primleri toplamının gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı

Kaynak: Türkiye Sigorta , Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği , istatistikler , Türk Eximbank faaliyet raporları ve TÜİK istatistikler

4.3.1. Çalışmada Kullanılan Ekonometrik Yöntem ve Bulgular

Kredi sigortası pazarında yazılan primlerle gayrisafi yurtiçi hasıla arasındaki ilişkinin yönünü belirlemeye yönelik olarak E-views 7 programı kullanılarak zaman serisi verileri ile çalışılacağından öncelikle durağanlık sınaması yapılmış ve Augmented Dickey Fuller (ADF) testi ile Birim Kök Testi uygulanmıştır. Bir zaman serisinin ortalamasında ve varyansında sistematik değişme yoksa periyodik değişimler içermiyorsa bu serinin durağan olduğu söylenir. Değişkenler arasında anlamlı istatistiksel ilişkilerin incelenmesi için serilerin durağan olması beklenmektedir. Durağan olmayan zaman serileri ile yapılan analizlerde R^2 değeri yüksek çıkmakta ve sahte regresyon sonuçlarına ulaşılabilmektedir. Bu durumda durağan olmayan zaman serilerinin durağan hale dönüştürülmesi gerekmektedir. Durağanlaştırma genellikle logaritma ya da fark alma gibi işlemlerle elde edilmektedir. Durağanlığın sınaması için

birim kök sınaması yaygın şekilde kullanılan bir sınamadır. Bu teste göre, zaman serisi birim kök içermiyorsa durağan, birim kök içeriyorsa durağan değildir. Bu aşamada, ADF durağanlık testi kullanılmaktadır.²³⁵ İkinci aşamada Granger nedensellik testi kullanılarak nedensellik ilişkisine bakılmıştır. Granger, operasyonel nedensellik tanımına dayanarak yeterince yüksek dereceli iki değişkenli otoregresif bir sürecin tahmini yardımıyla, nedenselliğin test edilebilir hale gelmesini sağlamıştır. Granger'in operasyonel nedensellik tanımından dinamik eşanlı denklem modellerindeki dışsal değişkenlerin, içsel değişkenlere neden olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.²³⁶

4.3.1.1. Özel Sektör Tarafından Yazılan Primlerle Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Arasında Durağanlık ve Nedensellik İlişkisinin İncelenmesi

Çalışmada gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYİH) bağımlı değişken, özel sektör kredi sigortası primleri (KSprim(özel sektör)) ise bağımsız değişken olarak alınmıştır.

A) Durağanlık Analizi :

İlk aşamada GSYİH için durağanlık testi uygulanmıştır. Tablo 38'deki değerlere göre GSYH t serisinin birim kökü olduğu dolayısıyla durağan olmadığına 0,05 anlam düzeyinde karar verilebilmektedir. $GSYH_{t-1}$ serisi birim kök açısından incelendiğinde bu serinin birim kökü olmadığı dolayısıyla 0.05 anlam düzeyinde durağan olduğu kabul edilebilir. Bu nedenle modelde durağanlığın sağlanması amacıyla bağımlı değişkenin birinci farkları kullanılacaktır. Yapılan testte GSYİH'nın birinci farkları üzerinde durağan olduğu görülmektedir.

²³⁵ KÖSE, **a.g.m.**, s. 10.

²³⁶ Erhan IŞIĞIÇOK, **Zaman Serilerinde Nedensellik Çözümü**, Bursa : Uludağ üniversitesi Basımevi , 1994, ss 89-91.

Tablo 38 : GSYİH_t ve GSYİH_{t-1} Serilerine Ait ADF İstatistikleri

	ADF	p
GSYH _t	-1.511414	0.4871
GSYH _{t-1}	-3,63	0,0297

İkinci aşamada kredi sigortası primleri için durağanlık testi yapılmıştır. Bu testin sonucuna göre kredi sigortası primleri de birinci dereceden farkla durağandır (bkz. Tablo 39)

Tablo 39 : KSprim(özel sektör)_t ve KSprim(özel sektör)_{t-1} Serilerine Ait ADF İstatistikleri

	ADF	p
KSprim(özel sektör) _t	-0,26	0.89
KSprim(özel sektör) _{t-1}	-3,62	0,03

Bu sonuçlara göre gayrisafi yurtiçi hasıla ile ve özel sektörde yazılan kredi sigortası primleri arasındaki ekonometrik model aşağıda şekilde ifade edilir:

$$GSYİH_{t-1} = \beta_0 + \beta_1 KSprim(\text{özel sektör})_{t-1} + \varepsilon$$

B) Granger Nedensellik Analizi

Bağımlı ve bağımsız değişkenin ikisi de 1.derecede durağan olduklarından aralarında uzun dönem etkisinin olup olmadığı Granger nedensellik testi ile incelenmiş ve sıfır hipotezi reddedilerek her ikisinin de p anlam değerinin % 5 olması nedeniyle birbirinin Granger nedeni olduğu sonucu bulunmuştur. Granger nedensellik testinin sonuçları aşağıda Tablo 40'da yer almaktadır .

Tablo 40 : Granger Nedensellik Testi Sonuçları (Özel Sektör)

Granger Nedensellik testi sonuçları

Sıfır hipotezi:	F-İstatistiği	P
GSYİH , KSprim(özel sektör) 'in Granger nedeni değildir	5.56201	0.0505
KSprim(özel sektör) ,GSYİH'nın Granger nedeni değildir	5.51159	0.0513

Ekonometrik model aşağıdaki şekilde tahmin edilmektedir. (bkz. Tablo 41)

Tablo 41 : Ekonometrik Modelin Tahmin Edilmesi (Özel Sektör)

Bağımlı değişken= GSYİH(-1)

Metot: En küçük kareler

Değişken	Katsayı	Standart hata	t-istatistiği	P
C	372416.3	41609.62	8.950244	0.0000
KSprimÖzel sektör (-1)	0.013913	0.002452	5.674033	0.0005
R-kare	0.747619	Ortalama bağımlı varyans		601097.6
Düzeltilmiş R-kare	0.716071	Standart sapma bağ. vary.		168239.5
Regresyonda standart hata	89646.41	Akaike bilgi kriteri		25.82199
Hata kareler ortalaması	6.43E+10	Schwarz kriteri		25.88251
Log olabilirlik	-127.1100	Hannan-Quinn kriteri		25.75560
F-istatistiği	23.69806	Durbin-Watson istatistik		1.212301
P	0.001243			

Elde edilen sonuçlara göre modelin ifadesi aşağıdaki şekildedir:

$$GSYİH_{t-1} = 372416,3 + 0,013913KSprim(özel sektör)_{t-1} + \varepsilon$$

$$t\text{-istatistiği} \quad 8.950244 \quad 5.674033$$

$$P \quad (0.000) \quad (0.0005)$$

Bu ifadeden anlaşılacağı üzere , kredi sigortası primlerindeki 1 birimlik artış gayrisafi yurtiçi hasılda 0,014 birimlik artışa sebep olmaktadır.

4.3.1.2. Kredi Sigortası Primler Toplamı ile Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Arasında Durağanlık ve Nedensellik İlişkisinin İncelenmesi

Çalışmada gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYİH) bağımlı değişken, özel sektör pazarında yazılan primlerle Türk Eximbank tarafından yazılan primler toplamı (KStoplam) bağımsız değişken olarak alınmıştır.

A) Durağanlık Analizi :

Toplam primler için yapılan birimkök testinde yine serinin 1. Dereceden farklarının birim kökü olmadığı dolayısıyla 1. Dereceden farklarının durağan olduğu söylenebilmektedir. (bkz. Tablo 42)

Tablo 42: KStoplam_t ve KStoplam_{t-1} Serilerine Ait ADF İstatistikleri

	ADF	p
KStoplam _t	-0,07	0,98
KStoplam _{t-1}	-3,39	0,04

B) Granger Nedensellik Analizi:

Granger nedensellik testine göre p anlam değerinin % 2 olması nedeniyle toplam primler GSYİH'nın Granger nedeni olarak kabul edilebilirken, GSYH ise toplam primlerin Granger nedeni olarak kabul edilememektedir. Ancak, p anlamlılık değerinin % 10 sınırında olması toleranslı bir bakış açısına göre GSYİH'nın toplam primlerin Granger nedeni olarak kabul edilebileceği düşünülmektedir. Granger nedensellik testi sonuçları aşağıda Tablo 43'de verilmektedir.

Tablo 43: Granger Nedensellik Testi Sonuçları (Sektör Toplamı)

Granger nedensellik testi sonuçları

Sıfır hipotezi :	F-Statistic	P
GSYİH, KStoplama'nın Granger nedeni değildir	3.43963	0.1060
KStoplama, GSYİH'nin Granger nedeni değildir.	9.16950	0.0192

Elde edilen sonuçlara göre modelin ifadesi aşağıdaki şekildedir:

$$GSYH_{t-1} = \beta_0 + \beta_1 KStoplama_{t-1} + \varepsilon$$

Ekonometrik model aşağıdaki şekilde tahmin edilmektedir. (bkz. Tablo 44)

Tablo 44 : Ekonometrik Modelin Tahmin Edilmesi (Sektör Toplamı)

Bağımlı Değişken: GSYH(-1)

Metot: En küçük kareler

Değişken	Katsayı	Standart hata	t-İstatistiği	P
C	179499.6	41122.92	4.364953	0.0024
KStoplama(-1)	0.012576	0.001279	9.835751	0.0000
R-kare	0.903149	Ortalama bağımlı varyans		601097.6
Düzeltilmiş R-kare	0.891042	Standart sapma bağı.vary.		168239.5
Regresyonda standart hata	55533.70	Akaike bilgi kriteri		24.86422
Hata kareler ortalaması	2.47E+10	Schwarz kriteri		24.92474
Log olabilirlik	-122.3211	Hannan-Quinn kriteri		24.79784
F-istatistik	74.60098	Durbin-Watson istatistik		1.715007
P (F-istatistik)	0.000025			

Elde edilen sonuçlara göre modelin ifadesi aşağıdaki şekildedir:

$$GSYH_{t-1} = 179499,6 + 0,012576 KStoplama_{t-1} + \varepsilon$$

$$t\text{-İstatistiği} \quad (4.364953) \quad (9.835751)$$

$$P \quad (0,002) \quad (0000)$$

Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere , toplam primlerdeki 1 birimlik artış gayrisafi yurtiçi hasılda 0,013 birimlik artışa sebep olmaktadır.

SONUÇ

Küresel ekonomik krizin sebepleri değerlendirildiğinde finans sisteminin şeffaflık ve hesap verilebilirlik açısından güçlendirilmesi ve disipline edilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Kuruluşlarda risk iştahının artması şirketlerin sürdürülebilirlik kriterlerinin bozulmasına sebebiyet vermiş , hissedarlar ve yöneticiler arasındaki çıkar çatışması şirketlerin riskleri yönetmek konusundaki yeteneklerini etkilemiş ve kuruluşların finansal yapılarının kırılganlığına sebebiyet vermiştir. Bu bakımdan, küresel kriz , finans sisteminin eksikliklerini ortaya koyarken kurumsal yönetim uygulamalarındaki eksiklikleri de ortaya çıkarmıştır. Kurumsal yönetim , şirketlerin hesap verebilirlik, şeffaflık , açıklık , sorumluluk ve adillik ilkeleriyle yönetilmesi neticesinde şirket yönetimine duyulan güven ortamının oluşmasını sağlayan ve bu yolla uzun dönemde şirket değerinin artmasını sağlayan şirketiçi uygulamaların bütünüdür. Kurumsal risk yönetiminin kurumsal yönetimin etkinliği açısından önemi , risk yönetiminin şirket risk iştahının kabul edilebilir düzeyde belirlenmesi yoluyla risklerin minimize edilerek şirket karlılığının artırılmasına, şirket hissedarlarının menfaatlerinin korunması ve uzun vadede şirket hisse değerinin maksimize edilmesine yönelik olmasıdır. Bu amaca uygun olarak tüm risk gruplarının entegre bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir.

Küresel krizin reel sektör üzerindeki etkileri değerlendirildiğinde, artan şirket iflasları ticaretin güvenli bir şekilde yapılması konusunda şüpheleri arttırmaktadır. Ticaretin sürdürülebilirliği şirketlerin ticari faaliyette bulunurken kendilerini güvende hissetmeleri ile mümkündür. Diğer yandan, şirketler artan rekabet karşısında satış faaliyetlerini arttırmak amacıyla kredili satış politikalarına yönelmektedirler. Ticari alacakların belli bir vade içermesi şirketin diğer tüm nakit çıkışı gerektiren faaliyetleri için yapılan harcamaları kendi kaynaklarıyla veya dış finansman desteği ile fonlamasını gerektirir. Bu bakımdan, tahsil edilemeyen alacakların şirkete vereceği zarar , sadece kayıp tutarını değil, aynı zamanda tahsil edilemeyen alacağın fonlama maliyetini de içerir. İlave olarak kaybedilen müşterinin yerine yeni müşteri ikame etmek için yapılan pazarlama faaliyetleri

neticesinde ilave giderler üstlenilir. Tahsil edilemeyen alacakların kaydedeğer tutarlar içermesi durumunda şirketin kendisi de borçlarını ödeyemez hale gelir ve iflas riski ile karşılaşır. Bu bakımdan, kredili satış politikalarının belirlenmesinde , vade uzatımının getirdiği belirsizliğe bağlı olarak oluşan muhtemel temerrüt riski oranının şirket karlılığına etkisi de gözönünde bulundurulmalıdır. Şirket hissedarlarının beklentisi şirketin varlıklarına yapılan yatırımdan elde edilen getirinin maksimize edilmesidir. Bu bakımdan, şirket varlıklarına yapılan yatırımdan beklenen getiri ile diğer portföy yatırımlarından elde edilen getiri arasında beklentiler açısından fark yoktur.

Risk yönetiminin temel rolü , şirketin karşı karşıya olduğu risklerin tespit edilmesi, risk yönetim birimleri ve şirket üst düzey yönetimi tarafından belirlenen risk iştahı doğrultusunda şirketin faaliyetlerinin sürdürüldüğüne dair tüm paydaşlara güvence sağlayacak şekilde risklerin izlenmesidir. Risk yönetim süreci , risklerin tanımlanması, analiz edilmesi ve gerekli ölçümler yoluyla değerlendirilmesi ve risk yönetim stratejilerine karar verilmesi aşamalarından oluşmaktadır. Ticari alacak risklerinin yönetiminde de süreç aynı şekilde tanımlanır. Süreç , şirketlerin faaliyet gösterdiği ülke risklerinin belirlenmesi , faaliyette bulunan ve hizmet sunulan sektör risklerinin tanımlanması ile başlar. Bu çalışmaların yapılması sırasında şirketler çeşitli kredi ve risk değerlendirme kuruluşlarının veritabanlarında yer alan ülke ve sektör raporlarından yararlanırlar. Tedarik zincirinde yer alan müşterilerin ve hatta alt müşteri gruplarına dair risklerin değerlendirilmesi sırasında çeşitli istihbarat kaynaklarından elde edilen bilgiler dikkate alınır. Müşterilerin finansal güçlülüğü hakkında bir kanaate varılabilmesi için elde edilen istihbarat bilgilerinin dışında sürekli ve güncel olarak finansal değerlendirme çalışmalarının yapılması gereklidir. İçsel kredi derecelendirme sisteminin kurulması müşteri segmentasyonlarının da yapılmasına olanak sağlar. Bu çalışmaların yapılması , kredilendirme şartlarının belirlenmesine ve bu şekilde ticari riskin kontrol altına alınmasına yardımcı olur. Ancak , tahsilat riskini tamamıyla ortadan kaldırmaz. Bu nedenle, beklenmeyen risklerin sigortalama yoluyla bir başka kuruluşa devri tahsilat riskinin paylaşılması amacıyla şirketin risk yönetim aksiyonlarından biri olarak tanımlanır. Ancak, riskin şirket üzerinde kalması veya bir kuruluşa transfer edilmesi kararının

verilmesi risk değerlendirme çalışmaları ile mümkündür. Riskin şiddeti , tekrarlanma derecesi ve şirkete vereceği zararın tahminlenmesi gerekmektedir. Mevcut ve yeni müşteriler hakkında elde edilen finansal verileri de içeren tüm verilerin şirketlerin veritabanlarında saklanması ve bu bilgilerin müşteri ziyaretleri ile veya dışsal kaynaklardan elde edilen istihbarat bilgileri ile sürekli güncel tutulması değerlendirmelerin güncelliği açısından önemlidir. En büyük hasarın sebebiyet vereceği muhtemel zararın etkisi şirketin sermaye ve finansman maliyeti birlikte değerlendirilmelidir. şirketin ticari alacak risklerini sigortalatmak yoluyla bir başka kuruluşa transfer etmesi neticesinde katlanacağı maliyet de bu değerlendirme içerisinde yer almalıdır. Ticari alacak risklerinin sigortalanması yoluyla bir başka kuruluşa transferi yönteminin seçilmesi durumunda şirketin sigortalama maliyeti ile sermaye maliyetinin karşılaştırması gerekecektir. şayet sigortalatma maliyeti daha düşükse , şirket sigortalatmak yoluyla riski transfer etme yöntemini seçecektir. şirketlerde etkin bir risk yönetim sisteminin kurulmuş olması risk yönetim sürecinin bütünüyle şirket içerisinde uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Kurumsal yönetim ilkeleri açısından , şirketlerin risklerini doğru yönettikleri konusunda hesap verme sorumlulukları tüm risk yönetim sürecinin şirket içinde uygulanmasına bağlıdır.

Ticari alacak risklerinin yönetilmesinde kredi sigortalarının rolünü sadece ticari ve politik risklerin sigortalanması olarak düşünmemek gerekir. Kredi sigortası şirketleri, sigortalı müşterileri hakkında sürekli bir istihbarat imkanı sağlayarak şirket müşterilerinin finansal performanslarını izlemektedirler. Kredi limiti kararları şeklinde şirketlere sunulan bu bilgiler şirketin kendisinin takip ettiği istihbarat ve değerlendirme imkanlarını desteklemektedir. Sigortalama faaliyeti ise, şirketlerin güvenli bir şekilde ticaret yaparak büyümelerine yardımcı olmaktadır. Tahsil edilemeyen alacağın tazminat yoluyla yerine konması imkanı şirketin finansal kayıplarını azaltacaktır. Tahsilat hizmetinin sigortalama faaliyeti ile birlikte sunulması , özellikle uluslararası ticaret yapan şirketlerin uluslararası kredi sigortası şirketlerinin tahsilat ağlarının geniş olması sebebiyle tahsilat etkinliğini arttıran bir unsurdur. şirket yöneticilerinin müşteri riskinin yönetilmesi konusunda aldıkları kararların bağımsız ve uzman kredi sigortası şirketleri tarafından verilen kredi limiti kararlarına bağlı olarak desteklenmesi sorumluluğun bir nc kuruluş ile

paylaşılması yoluyla kurumsal yönetimin gerekliliklerinden biri olan hesap verilebilirlik ve şeffaflık kriterleri açısından destekleyici olmaktadır.

Kredi sigortası şirketleri Berne Union'un açıkladığı verilere göre dünya ticaretinin % 10'unundan fazlasını sigortalamaktadırlar. Şirketlerarası açık hesap satışların ticaret finansmanı içerisindeki payı % 45'ler seviyesinde olup bu tutarın yaklaşık % 25'i Berne Union üyesi kredi sigortası şirketleri tarafından teminat altına alınmaktadır. Uluslararası piyasalarda sigortalanan işlerin kapsamı incelendiğinde teminat altına alınan ticaretin % 90'lık kısmını kısa vadeli riskler karşılığı düzenlenen kısa vadeli kredi sigortası işlemleri oluşturmaktadır. Bununla birlikte ticaret finansmanı ve proje finansmanına yönelik olarak orta ve uzun vadeli ticari ve politik riskler de bu kuruluşlar tarafından sigortalanmaktadır. Özel sermayeli kredi sigortası şirketleri genellikle kısa vadeli kredi sigortası pazarında aktif rol oynamaktadırlar. Özel sermayeli kredi sigortası şirketleri yurtdışı ve yurtiçi riskleri birlikte sigortalarken, istisnaları dışında resmi destekli ihracat kredi sigortası şirketleri ise genellikle ihracat risklerini sigortalamaktadırlar.

Ülkemizde kredi sigortalarının gelişimi incelendiğinde gelişmiş olan ülkelere kıyasla sektörün yeni geliştiği görülmektedir. Kısa vadeli yurtiçi risklerin ağırlıklı olarak sigortalandığı özel sektör faaliyetleri 2006 yılında uluslararası şirketlerin pazara girmesiyle artmıştır. Resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşu olan Türk Eximbank ise 1987 yılından itibaren ihracat risklerinin sigortalınması konusundaki faaliyetlerini sürdürmektedir. Diğer yandan , Türk Eximbank ülkenin tek resmi ihracat kredi sigortası kuruluşu olarak kısa vadeli ihracat kredi sigortası işlemlerinin yanısıra orta ve uzun vadeli ihracat kredi sigortası desteği , teminat mektuplarının haksız yere geri çağırılma riskine karşı sınırötesi yatırımlar yapan Türk yatırımcılarına sigorta desteği vermekte,ihracatçıların ve yurtdışındaki proje yatırımlarının finansal kuruluşlar tarafından kredilendirilmesi halinde kredi borçlusunun geri ödemelerini yapacağına dair kreditoörlere yönelik garanti ve niyet mektubu düzenlemekte veya doğrudan işletme sermayesi desteği sağlamaktadır. Bu bakımdan, kuruluş misyonu gereği ,Türk Eximbank'ın özel sektör kuruluşlardan ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ticaret finansmanında kısa vadeli kredi sigortalarının kullanımı varlığa dayalı finansman, alacak finansmanı veya işletme sermayesi finansmanı gibi ticari alacakların tahsil kabiliyetine bağlı olarak kullanılan kredilerde finansman imkanlarının kolaylaştırılması amacıyla tedarikçi ya da finansal kuruluş adına veya lehine tazminat hakkının temliki yoluyla sigorta ve garanti desteğinin sağlanması şeklindedir. Alıcı veya satıcı kredilerinde ise , resmi destekli ihracat kredi sigortası kuruluşlarının sigorta ve garanti desteğiyle uluslararası ticarete orta ve uzun vadeli yatırım mallarının ihracatını ve ithalatının kolaylaştırılması mümkündür. Ticaret finansmanında kısa vadeli kredi sigortalarının kullanımı alternatif finansman yöntemlerinin geliştirilmesine ve risklerin üstlenilmesi yoluyla kredilendirme şartlarının iyileştirilmesine ve bu yolla kredi desteğinin artırılmasına imkan sağlar. Kısa vadeli kredi sigortalarının bu bakımdan faktoring şirketleri tarafından sunulan garanti ve tahsilat hizmetlerine benzer bir işlev üstlendiği söylenebilir. Ancak faktoring işlemlerinde garanti altına alınmış alacağın doğrudan faktoring kuruluşu tarafından fonlanması da mümkündür. Ülkemiz açısından değerlendirildiğinde faktoring işlemlerinin yapısı incelendiğinde yurtiçi risklerin faktoring yoluyla finansmanında kullanılan yöntemin genellikle rüculü , ihracat işlemlerinde ise genellikle rücusuz olduğu görülmektedir. Kredi sigortaları kullanılarak teminat altına alınan riskler ise tamamen rücusuz gerçekleştirilmekte ve sigorta şirketi alıcı riskini doğrudan kendisi taşımaktadır. Bu bakımdan , sigortalama ve tahsilat hizmetleri bakımından birbirinin alternatifi gözükken bu iki ürünün birbirini tamamlayan yönü, yurtiçi risklerin tedarikçi veya faktoring şirketi adına kredi sigortası şirketi tarafından sigortalanması yoluyla risklerin paylaşılmasıdır.

2008- 2009 krizinin etkisiyle uluslararası piyasalarda olduğu gibi ülkemizde de gerek yurtiçi kredi sigortalarında gerekse ihracat kredi sigortalarında yüksek tazminatlar ödenmiştir . Uluslararası piyasalarda olduğu gibi ülkemizde de tazminat ödemelerinin artışı veya azalışının aynı dönemlere denk gelme , kredi sigortalarının ekonomik konjunktürdeki gelişmelerden etkilendiğini göstermektedir. Özellikle 2008 yılından itibaren yurtiçi risklerin sigortalanması konusunda oluşan talebin etkisiyle özel sektör kredi sigortası şirketlerinin yazdıkları primler ile yurtiçi risklerin gerçekleşmesi nedeniyle 2009 yılında ödedikleri tazminatlar tutar olarak değerlendirildiğinde, ödenen tazminat tutarının Türk

Eximbank tarafından kısa vadeli ihracat kredi sigortaları ile ilgili olarak yazılan primler ve ödenen tazminatların çok üstünde gerçekleştiği görülmektedir. Ülkemizde, Türk Eximbank tarafından yazılan kısa vadeli ihracat kredi sigortaları da dahil olmak üzere , kredi sigortası şirketleri tarafından yazılan prim hacmi 2012 yılı verileriyle yaklaşık 65 Milyon Amerikan Doları seviyesinde iken dünya pazarında yazılan primlerin büyüklüğü ICISA kaynaklı 2011 yılı verileriyle 6 milyar Euro seviyesindedir. Bu büyüklük karşılaştırması ödenen tazminatlar açısından da önem arzeder. Berne Union'ın verilerine göre sadece kısa vadeli kredi sigortalarında ödenen tazminatlar 2012 yılı verileriyle 2 milyar Amerikan Doları mertebesinde dir. Ülkemizde ödenen tazminatlar ise 2012 yıl sonu değerleriyle Türk Eximbank'ın kısa vadeli ihracat riskleriyle ilgili olarak ödediği tazminatlar dahil 25 Milyon Amerikan Doları seviyesindedir. Bununla birlikte 2008-2009 kriz döneminin etkisini değerlendirmek bakımından ülkemizde ödenen tazminatların tutarı , 2008 yılından 2012 yılı sonuna kadar hesaplandığında yaklaşık 115 Milyon Amerikan Doları seviyesindedir. Özel sektörün ödediği tazminatlar bu tutarın yaklaşık 70 Milyon Amerikan Dolar'lık kısmını oluşturmaktadır.

Bu karşılaştırmanın yapılması kredi sigortası şirketlerinin sanayici ve ihracatçılara yapmış olduğu desteğin, gelişmiş ülkelerde yazılan primlerin büyüklüğü ve pazar penetrasyonu ile orantılı olduğunu göstermek amacıyla dir. Sigorta sektörünün finansal gelişime katkısının hesaplanmasındaki kriter yazılan primlerin gayrisafi yurtiçi hasılaya oranıdır. Benzer şekilde , kredi sigortası pazarının büyüklüğü, yazılan primlerin gayrisafi yurtiçi hasılaya oranla artışı ile ölçülmektedir. Ülkemizde bu oran 2012 yıl sonu verileriyle %0.008 iken, Almanya pazarı için % 0.06 oranındadır. Diğer yandan , oranlar arasındaki farklılık, kredi sigortası pazarının büyüyeceği yönünde bir gösterge niteliğindedir. Kredi sigortası şirketlerinin risklerin gerçekleşme olasılığına bağlı olarak ödedikleri tazminatların iflas ve temerrüt riskinin gerçekleşme olasılığına bağlı olduğu düşünüldüğünde ticaretin sürdürülebilirliği açısından sağladıkları katkının önemini değerlendirmek gerekecektir. Bu kayıpların sigortanın olmadığı durumlarda, şirketler tarafından üstlenilmesi şirketlerin karlılığını olumsuz yönde etkileyerek sermayenin marjinal maliyetini arttıracaktır. Özellikle finansal kriz dönemlerinde ölçülemeyen boyuttaki risklerin şirketler tarafından üstlenilmesi

şirket karlarının ve sermayesinin erozyonuna yol açacaktır. Kredi sigortalarına olan talebin artması yurtiçi ticaretin güvenli bir şekilde yapılması yoluyla ticaretin sürdürülebilirliğine katkı sağlayarak elde edilen gelirlerin harcamalara kanalize edilmesi yoluyla tüketimi destekleyecektir. Tüketimin ve yatırımların artması, sermayenin etkin bir şekilde kullanımı yoluyla verimin sağlanması gayrisafi yurtiçi hasıla üzerine olumlu etki yapar.

Kredi sigortalarının ekonomik büyümeye olan etkisinin ampirik verilerle incelenmesi neticesinde teorik açıklamaları destekler nitelikte bir sonuca ulaşılmıştır. İlgili literatür incelendiğinde sigorta sektörünün gelişimi ile ekonomik büyüme arasındaki nedenselliğin ölçümü için yapılan çalışmaların genellikle pazarın büyüklüğünü gösteren yazılan primlerin gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı üzerinden olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmada kullanılan bağımlı değişkenin gayrisafi yurtiçi hasıla olarak seçilmesinin nedeni, kredi sigortası pazarının gelişiminin gayrisafi yurtiçi hasıla ile ölçülen ekonomik büyümeye olan etkisini değerlendirmektir. Kredi sigortası pazarının özellikle özel sektör tarafından yeni kurulmuş olması nedeniyle son derece sınırlı bir zaman serisi kullanılarak yapılan çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde kredi sigortası pazarının gelişimi ile gayrisafi yurtiçi hasılanın gelişimi arasında bir korelasyon olduğu ve Granger nedensellik testi ile analiz edilen verilerin p anlam değerinin beklenen sınırlar içerisinde olması nedeniyle değişkenler arasında uzun vadede çift yönlü bir nedensellik ilişkisinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özel sektörde yazılan primlerin ağırlıklı olarak yurtiçi risklerin sigortalanması ile ilgili olduğu düşünüldüğünde yurtiçi kredi sigortalarının da ekonomik büyümeyi destekler konumda olduğu gözlemlenmektedir. Özel sektör ve Türk Eximbank verileri birlikte kullanıldığında da sonuç değişmemektedir. Bu bakımdan, ampirik verilerle yapılan çalışmanın teorik açıklamaları destekler nitelikte olduğu kabul edilmiştir.

Kredi sigortalarının ülkemizde gelişiminin desteklenmesi için kritik önem arzeden sebepler aşağıda yer almaktadır:

Türkiye'nin ihracatının % 57-60'lık kısmı mal mukabili yani açık hesap satışlardan oluşmaktadır. Bu bakımdan, kredi sigortaları ihracatın güvenli bir şekilde yapılması ve büyümenin sağlanması açısından son derece önemli bir yere sahiptir. Buna ilave olarak Türkiye ihracatının ağırlıklı olarak yapıldığı ülkeler tüm dünyada kredi sigortası şirketlerinin taşıdığı risklerin ve ödediği tazminatların en yüksek olduğu gelişmiş ülkelerdir.

Yurtiçi ticari alacak riskleri, protestolu senet ve karşılıksız çek istatistiklerinden izlendiği üzere artmaktadır. Protestolu senet ve karşılıksız çeklerin büyüklüğü, artış ve azalıştan bağımsız olarak, yurtiçi ticarete karşılaşılan ticari risklerin büyüklüğünü göstermektedir.

Kredi sigortalarının ülkemizde daha yaygın olarak kullanılmasının gerekliliğine dair öneriler ve görüşler ise aşağıda belirtilmektedir:

Kurumsal yönetim ilkeleri arasında yer alan hesap verebilirlik kriteri açısından değerlendirildiğinde , kredi sigortaları şirketlerin ticari alacak risklerinin etkin ve objektif kriterlerle yönetilerek , risklerin minimize edilmesine yönelik tedbirlerin alındığında dair güvence sağlamakta ve bu yönüyle şirketlere kredi riski kararlarında destek olmaktadır.

Yurtiçi kredi sigortalarının gelişimi için önemli hususlardan birisi kredi sigortası şirketlerinin borçluların finansal veri ve mali tablolarına ulaşma imkanlarının artmasıdır. İstihbarat kuruluşlarının sayısının artması , şirketlerin finansal verilerini internet sitelerinde yayınlamaları konusunda yapılan düzenlemeler şirketlerin bilgiye ulaşma konusundaki çalışmalarına destek olacaktır. Hükümet destekli kuruluşlar tarafından merkezi olarak takip edilen ticari risk raporlarının kredi sigortası şirketleriyle paylaşılması kredi sigortası şirketlerinin risk değerlendirme çalışmalarına yardımcı olacak ve risk alma konusundaki kararlarını olumlu yönde etkileyecektir. Bu bakımdan değerlendirildiğinde, Kredi Kayıt Bürosunun çalışmaları dikkate değer çalışmalardır.

Ticari uygulamalarda teminat olarak görülen çek, yeni Çek Kanunu ile teminat olma işlevini kaybetmektedir. Kredi sigortalarında çek karşılığı yapılan satışlar açık hesap satışlar olarak değerlendirilir ve sigortalanabilir ciro tanımı içerisinde yer alır. Tedarikçinin düzenlediği faturaya ilişkin olarak alınan çek, faturanın ödeme vadesinde ödenmemesi durumunda tahsilat süresi içerisinde tahsil edilmeye çalışılır. Çekin tahsil edilememesi durumunda , sigorta şirketinin poliçe şartlarına göre tazminat ödeme yükümlülüğü ortadan kalkmaz. Bu bakımdan yeni Çek Kanunundaki değişikliğin yurtiçi kredi sigortasına olan talebi arttırması beklenecektir.

Son olarak, kredi sigortası poliçelerinin bankalar tarafından bir ticaret finansmanı aracı olarak dikkate alınması kredi sigortalarına olan talebin artmasını sağlayacaktır. Yeni finansman tekniklerinin geliştirilmesi şirketlerin kredi alma seçeneklerinin artmasına ve böylelikle ülke ticaretinin ve ülke ekonomisinin gelişimine katkı sağlar.

EKLER

Ek 1: Kredi Sigortası Genel Şartları

Yürürlük Tarihi 01.02.2009

A. SİGORTANIN KAPSAMI

A.1- Sigortanın Konusu

Bu sigorta sözleşmesi ile kararlaştırılan kredili satış ve kredili hizmet işlemlerinde alıcının;

A.1.1. İflas etmesi,

A.1.2. Tüzel kişi olması halinde, borçlarını ödeyememesi nedeniyle hakkında tasfiye kararı alınması,

A.1.3. Borçlarının ödenmesi ile ilgili olarak bir mahkeme veya yetkili bir resmi merci tarafından tüm alacaklıları bağlayan kısıtlayıcı bir karar alınması,

A.1.4. Borç ödemede acze düşmesinin belgelenmesi veya bu durumun sigortacı tarafından kabul edilecek başka bir şekilde kanıtlanması suretiyle yapılan icra takibinin sonuçsuz kalması,

A.1.5. Borçları ile ilgili konkordato ilan etmesi ve hukuki olarak yukarıda belirtilen durumlara eşdeğer görülen diğer haller sonucu satıcı konumundaki sigortalının Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaptığı satışların bedelini kısmen veya tamamen alamaması nedeniyle uğrayacağı maddi zararlar,

A.1.6. Ayrıca sözleşme olması şartı ile; yukarıda sayılan hallerin dışında alıcının sözleşmede kararlaştırılan şartlarla mal veya hizmet bedelini ödememesi (temerrüt) hali teminat altına alınmıştır.

Teminat poliçede belirtilmek şartıyla yukarıda sıralanan riziko gruplarından sadece biri veya birkaçı veya tamamı için verilebilir.

A.2- Tanımlar

Bu genel şartlarda geçen:

Azami Faturalama Dönemi: İhracat satışlarında malların sevk edilmesi ve hizmetlerin sunulması, yurt içi satışlarda ise malların teslim edilmesi ve hizmetlerin sunulmasından itibaren faturanın kesilmesi için geçen azami süreyi,

Vade Tarihi: Alıcı ile yapılan sözleşmede belirtilmesi gereken veya fatura ile alıcı tarafından taahhüt edilen borcun ödeme gününü gösteren tarihi,

Uzatılmış Vade Tarihi: Vade tarihinin uzatıldığı yeni ödeme tarihini

Borç: Alıcı ile yapılan sözleşmede altında alıcının sigortalıya ödemek durumunda olduğu bir veya birden fazla fatura bedelini,

Alıcı: Sigorta sözleşmesi kapsamında sigortalı tarafından gönderilen mal ve/veya verilen hizmetlerin bedellerinin ödenmesinden sorumlu olan gerçek/tüzel kişiyi,

Vesaik Mukabili Satış: Satış şartları doğrultusunda, ancak söz konusu mal ile bağlantılı ödemelerin tam ve eksiksiz olarak yapılması sonrasında, efektif ödeme dokümanlarının alıcıya ulaşmasından sorumlu bankaya veya diğer yetkili aracıya

verilmesine kadar malların üzerinde satıcının kontrol hakkının sürdüğü satış işlemini

Kredi Limiti: Sigortacının herhangi bir alıcı ile ilgili olarak üstlendiği azami sorumluluk tutarını

Teslimat: Malların alıcı veya onun adına hareket eden kişi adına belirtilen yerde ve koşullarda hazır edilmiş olması, vesaik mukabili satışlarda ise malla ilgili dokümanların teslim yerine ulaşması ile teslimatın gerçekleştirilmiş olacağını

Sevkiyat: Ürünlerin satış sözleşmesinde belirtilen teslim yerine taşıyacak üçüncü taraflara teslim edilmesi halini

Vadesi Geçmiş Borç: Bir satış veya hizmet sözleşmesi ile bağlantılı borcun satış veya hizmet sözleşmesi içinde veya başka bir şekilde belirtilen tarihte ödenmemesi.

Borçlu Alıcıdan Yapılan Tahsilatlar: Tazminat ödemesi öncesinde veya sonrasında, aralarında sınırlama olmaksızın alıcının sigortalıya veya sigorta şirketine yaptığı ödemeler; geç ödeme sonrasında sigortalının veya sigortacının aldığı faiz ödemeleri, sigortalının veya sigortacının elindeki teminatların çözülmesinden veya paraya çevrilmesinden elde edilen gelirler; alıcının, sigortalı bilgisi ve kabulü doğrultusunda düzenlediği her türlü iade faturası; alıcı veya sigortalı tarafından takas beyan edilmiş olması sonucunda elde edilen değer; malın satış faturasında belirtilen değerinin %50'sinden (anlaşma ile başka bir oran belirtilmemiş ise) az olmamak kaydı ile sigortalının geri alabileceği veya elden çıkarmayabileceği malların, paraya çevrilmesinden elde edilen tutar da dahil, alıcı veya üçüncü taraflardan alınan miktarları

Temerrüt: Borcun alıcı tarafından kararlaştırılan vadede ödenmemesini ifade eder.

A.3- Sigorta Sözleşmesinin Kapsamı

Teminat, sigortalının muhtelif alıcılarla yaptığı sözleşmelere göre faturalandırılan ve bedeli özel şartlarda belirlenen azami vade süresi içinde ödenmesi kararlaştırılan mal ve hizmet satışlarına uygulanır. Aksi kararlaştırılmadıkça, sigortalı ile alıcılar arasında düzenlenen satış sözleşmelerine göre yapılan tüm satışların sigorta kapsamında bulunması esastır. Sigortalı bu amaçla, söz konusu satış sözleşmeleriyle ortaya çıkan cirosunu özel şartlarda belirlenen usullere göre sigortacıya beyan eder.

Aksi kararlaştırılmadıkça sigorta teminatı, sigorta süresi içinde yurtdışına sevk edilmiş olan mallar veya hizmetler veya yurtiçinde teslim edilmiş olan mallar ve hizmetlerden doğan alacakları, bu mal veya hizmetlerle ilgili faturaların, sigorta süresi dahilinde ve azami faturalama dönemi içinde düzenlenmiş olması kaydıyla kapsar.

A.4- Sigorta Sözleşmesinin Süresi ve Teminatın Başlaması

Sigorta sözleşmesi özel şartlarda belirtilen süre için tanzim edilmiştir. Sigorta, poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde, aksi kararlaştırılmadıkça, Türkiye saati ile öğlen saat 12.00'de başlar ve öğlen saat 12.00'de sona erer.

Aksi kararlaştırılmadıkça teminat, sigorta sözleşmesi süresi içinde olması ve faturaların azami faturalama dönemi içinde düzenlenmiş olması kaydıyla, ihracat satışlarında malların sevk edilmesi ve hizmetlerin sunulması, yurt içi satışlarda ise malların teslim edilmesi ve hizmetlerin sunulması ile başlar.

Konsinye satış, gümrük antreposunda satış ve ticari fuarda tanıtım esnasındaki satışlarda, satış sözleşmesinin konusunu halen Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında bulunan malların teşkil etmesi ve satışın sigorta sözleşmesinin kapsadığı bir ülkede mukim

bir alıcıya yapılması hallerinde teminatın işlerlik kazanması için sigortalının faturayı sigorta süresi içinde tanzim etmiş olması şarttır.

A.5- Teminatın Tesisi ve Tadili

Sigortalı bu genel şartlarda içeriği tanımlanan satış sözleşmelerine ilişkin olarak her bir alıcının onaylanması ve söz konusu alıcılara kredi limiti tahsis edilmesi amacıyla sigortacıya başvurmakla yükümlüdür.

A.5.1. Kredi Limiti Talebi İsmen Yapılmış Alıcılar

Teminat, sigortacının yazılı olarak onayladığı alıcılarla sigortalının yaptığı satış sözleşmelerinden doğan alacakları için geçerlidir. Sigortalı tarafından yapılan talebin kabulü halinde sigortacı, bir kredi limit formu ile söz konusu alıcı için tahsis ettiği kredi limitini bildirir. Teminatın şartları ve sigortacı tarafından alınması talep edilen önlemler bu formda belirtilir.

Alıcıların onaylanması halinde teminat, sigortalının ilgili alıcı için yaptığı kredi limiti başvurusunun sigortacı tarafından alındığı tarih itibariyle veya bu tarihten sonra yapılan satışlar ile ilgili olarak ortaya çıkan kredi rizikoları için geçerli olur.

Sigortalı, kredi limitinin artırılmasını sigortacıdan talep edebilir. Bu talebin onaylanması halinde, yeni kredi limiti onay tarihinden itibaren geçerli olur.

A.5.2. Kredi Limiti Talebi İsmen Yapılmamış Alıcılar

Teminat, özel şartlarda belirtilen haller için sigortacının henüz ön onayını vermemiş olduğu alıcılara yapılan satışlara da uygulanır. Ancak;

- Sigortacının alıcı için yapılan onay başvurusunu daha önce reddetmemiş,
- Bundan önce alıcı ile yapılan alışverişlerde her bir teslimat için ödemenin

zamanında yapılmış olması gerekir.

Kredi limiti talebi ismen yapılmamış alıcılara tahsis edilen kredi limitinin miktar ve koşulları özel şartlarda belirtilir.

A.6- Sigortacının Ödeme Yükümlülüğü

Alıcının satış sözleşmelerinden kaynaklanan borçlarını ödeyememesi sonucu sigortalının uğradığı maddi zarar için, özel şartlarda daha kısa bir süre belirlenmemiş olması halinde

A.6.1. Alıcının iflası halinde, tazminat talebinin tasfiye memuru tarafından kabulü şartı ile veya B.2 maddesinde belirtilen müdahale talebinin sigortacıya intikal etmesinden itibaren beş aylık sürenin dolması ile,

A.6.2. Diğer hallerde müdahale talebinin sigortacıya intikal etmesinden beş ay sonra,

A.6.3. Yukarıda belirtilen tüm hallerde, özel şartlarda belirtilen meblağdan az olması durumunda, müdahale talebinin sigortacıya intikal etmesinden iki ay sonra, sigortacının tazminatı ödeme yükümlülüğü doğar. Tek alıcıya yapılan satışla ilgili sigorta sözleşmesinde veya politik risklerde, yukarıdaki süreler özel şartlarda değiştirilebilir.

A.7- Teminat Dışında Kalan Haller

Aşağıdaki nedenlerden birinin sonucunda doğrudan veya dolaylı olarak satış bedellerinin ödenmesini engelleyen veya geciktiren haller sigorta teminatı dışındadır:

A.7.1. Bir Ayırım Olmaksızın Yurt İçi ve İhracat Satışlarında Teminat Dışında Kalan Haller

A.7.1.1. Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer atıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden meydana gelen iyonlayıcı radyasyonlar veya radyo-aktivite bulaşmaları ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri tedbirler (bu bentte geçen yanma deyimi kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayırışım "füzyon" olayını da kapsayacaktır),

A.7.1.2. Bedeli teslimden önce ödenen veya bir banka ya da özel finans kurumu tarafından teminat mektubu verilmek suretiyle teyit edilen veya sigortalının ülkesindeki bir banka tarafından gayrikabilirücu vesaik karşılığı akreditif verilmek suretiyle teyit edilen satış,

A.7.1.3. Sigortalının, vekilinin, yardımcılarının veya sigortalı adına hareket eden herhangi bir kişinin satış sözleşmesi hükümlerini yerine getirmemesi ihmali, hatası, suistimali veya satış bedelini tahsil eden herhangi bir bankanın iflası, ihmali veya hatası,

A.7.1.4. Mal veya hizmet mübadeleleri, mal veya hizmet karşılığı satışlar.

A.7.1.5. Biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşacak zararlar dahil olmak üzere, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj sonucunda oluşan veya bu eylemleri önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar.

A.7.1.6. Ödenmemiş olan bir borç ile ilgili olarak sigortalının olumsuz bilgi bildirimini veya vadesi geçmiş borç bildiriminde bulunduğu veya bulunmuş olması gereken alıcılara yapılmış olan sevkıyat, teslimat veya hizmet sağlamadan doğan zararlar.

A.7.1.7. Sigortalının, ödeme güçlüğü içine düştüğünü bildiği alıcılara, yapılmış olan sevkiyat, teslimat veya hizmet sağlamadan doğan zararlar.

A.7.1.8. Vade tarihinden veya uzatılmış vade tarihinden sonraki faiz, herhangi bir ceza veya masraflar.

A.7.1.9. Malın evsafına ve durumuna veya satış veya kredi anlaşması hükümlerine ilişkin olarak sigortalı ile alıcı arasında ihtilaf çıkması,

A.7.2. Yurt içi Satışlarda Teminat Dışında Kalan Haller

A.7.1 maddesinde sayılan hallere ilave olarak aşağıdaki haller de teminat kapsamı dışındadır.

A.7.2.1. Savaş, düşman hareketleri, çarpışma (savaş ilan edilmiş olsun, olmasın), ihtilal, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati askeri hareketler,

A.7.3. İhracat Satışlarında Teminat Dışında Kalan Haller

A.7.1 maddesinde sayılan hallere ilave olarak aşağıdaki haller de teminat kapsamı dışındadır.

A.7.3.1. Alıcının acentesinin veya mal bedelini tahsil eden bankanın ödeme gücünü kaybetmesi veya ödemedi kaçınması sebebiyle mal bedelinin ödenmemesi,

A.7.3.2. İhracatçı veya alıcının ihracat ve ithalat rejimi hükümlerini gereği gibi yerine getirememesi sebebiyle ortaya çıkan zarar,

A.7.3.3. Vesaik mukabili satışlarda sigortalının ilgili mevzuata veya teamüle uygun hareket etmemesi sonucunda mal üzerindeki kontrolünü kaybetmesinden doğan

zararlar.

A.8. Ek Sözleşme ile Teminat Altına Alınabilecek Haller

A.8.1. Deprem, yanardağ püskürmesi, sel ve su baskını, yer kayması gibi doğal afetler,

A.8.2. Siyasi veya ekonomik bir olay veya benzeri herhangi bir yasal veya idari önlem,

A.8.3. Sigortalının özel sektör dışında faaliyet gösteren alıcılara yaptığı satış,

A.8.4. Sigortalının gerçek kişi olması halinde; kendisinin, hısım ve akrabalarının, tüzel kişi olması halinde; münhasıran sigortalının, ortaklarının, iştiraklerinin ve yöneticilerinin; hısım ve akrabalık, ortaklık, iştirak ve yöneticilik ve benzeri bağılıklar ile ilişki içinde bulunduğu alıcılara yaptığı satışlar, aksine sözleşme yoksa teminat dışındadır.

A.9- Muafiyet

Sigortalının B.4 maddesine uygun olarak hesap edilen zararının özel şartlara göre tespit edilen kısmı sigortacının sorumluluğundadır. Bakiye münhasıran sigortalının sorumluluğunda kalır ve ayrıca sigorta ettirilemez. Aynı şekilde kredi limitini aşan ve genel olarak sigortacı tarafından teminata dahil edilmemiş olan borcun tamamı, münhasıran sigortalının sorumluluğunda kalır ve ayrıca sigorta ettirilemez. Tespit edilen muafiyet sigorta sözleşmesinde belirtilir. Özel şartlarda başka bir şekilde belirtilmedikçe, sigortalının kredi talebi ismen yapılmamış alıcılar için hesap edilen zararının % 50'si sigortacının sorumluluğundadır.

B- ZARAR VE TAZMİNAT

B.1- Muhtemel Zarar Hali ve Rizikonun Ağırlaşması

Sigortalının, bir alıcının ticari veya mali durumu ile ilgili herhangi bir olumsuz bilgiden veya teslimat veya ödeme belgelerinin tevdiinde herhangi bir zorluk veya olağan dışı bir durumdan veya sözleşmenin ifası ile ilgili teminatların tesisinden veya sigorta sözleşmesinin kapsadığı bir zarara yol açabilecek herhangi bir olaydan veya borç ile ilgili bildirimlerden veya açılan davalardan haberdar olur olmaz durumu sigortacıya bildirmesi ya da sigortacının böyle bir durumu saptaması muhtemel zarar halidir.

Muhtemel zarar halinde sigortacı, C.6 maddesinde belirtilen esaslara uygun olarak ve gerekçelerini belirterek bildirim yapmak suretiyle, bir veya birden fazla alıcı ile ilgili veya bazı sözleşme tipleri ile ilgili teminatı azaltabilir veya kaldırabilir.

Sigortacının bu şekilde teminatı azaltması veya kaldırmasını takiben, son altı ay içinde düzenlenen satış sözleşmelerine ilişkin olarak, sigortalının üç aylık süre içinde yapmaya mecbur olduğu teslimatlar için, daha önce yürürlükte olan teminat sigortacının teminat limitini azalttığı veya kaldırdığı alıcıya ilişkin olarak A.1 maddesinde sayılan hallerden birinin söz konusu olmaması kaydıyla, aşağıda belirtilen hususlar çerçevesinde devam eder;

B.1.1. Sigortalı, teminatın azaltılması veya kaldırılmasının kendisine bildirilmesini takiben beş işgünü içinde, sigortacıdan teslimatların/sevkiyatların yapılabilmesi için gerekli olan ön onayı talep etmekle yükümlüdür .

Böyle bir onay verilmediği takdirde, teslim edilmeyen mal ve hizmetlerle ilgili olarak teminat, tekrar satış nedeniyle maruz kalınan zarar miktarı ile sınırlıdır. Bu şartlarda yapılacak ödeme, sovtaj mallarına uygulanan usullerle, B.4 maddesinde belirtildiği gibi hesaplanır. Ancak bu tutar, önceki kredi limitinin kalan bakiyesini aşamaz.

B.1.2. Sigorta sözleşmesi, yukarıda belirtilen üç aylık süre içinde sona ermesi halinde teminat bu tarihten sonra yapılan teslimatlara uygulanmaz.

Borç ile ilgili herhangi bir temerrüt hali, sigortalı tarafından vade tarihinden veya uzatılmış vade tarihinden itibaren 60 gün içinde sigortacıya bildirilir. Bu süre özel şartlarda belirtilmek kaydıyla vade veya uzatılmış vadeden itibaren 30 güne indirilebilir.

Bu bildirim yapılmadığı takdirde sigortalı teminattan yararlanma hakkını kaybeder.

Alıcının iflası başlamış veya tasfiye memuru, yediemin veya ilgili makam tayin edilmişse ya da vade tarihinden veya uzatılmış vade tarihinden itibaren 30 gün içinde borcun tam olarak ödenmemiş olması durumunda, sigortacı tarafından açıkça yetki verilmedikçe, sigortalı söz konusu alıcı ile ilgili olarak herhangi bir teslimat yapamaz veya vade tarihinin uzatılmasını kabul edemez.

Muhtemel zarar bildiriminden sonra yapılacak herhangi bir tahsilat derhal sigortacıya bildirilir.

B.2- Müdahale Talebi

Sigortalı her bir muhtemel zararla ilgili olarak sigortacının müdahale etmesini istemek (müdahale talebinde bulunmak) zorundadır.

Müdahale talebinin yapılması gereken en geç tarih özel şartlarda belirtilir. Bu tarih, fatura vadesini izleyen 30 uncu gün ile vadesi geçen borç bildiriminden sonraki 60 ıncı gün arasındaki bir gün olarak belirlenir.

Bununla beraber, sigortalı, tek alıcının söz konusu olduğu poliçelerde, müdahale

talebini, en geç fatura vade tarihinden itibaren 30 gün içinde göndermekle yükümlü olduğu gibi; alıcının iflâsı halinde de, iflâsı öğrenir öğrenmez müdahale talebinde bulunmak zorundadır.

Sigortalı müdahale talebi ile, sigortacının sorumluluğu dışında kalan kısım da dahil olmak üzere, borcun tamamına ilişkin olarak sahip olduğu hakların kullanılması hususunda sigortacıyı tam yetkili kılar ve kendi adına hareket edilmesini teminen her türlü yetki belgesini ve vekaleti sigortacıya verir.

Müdahale talebinin sigortacıya intikal etmesi, sigorta sözleşmesiyle ilgili bir tazminat talebinde bulunulması anlamına gelir.

B.3- Tazminatın Şartları

Sigortalıya tazminat talep etme hakkını veren zararın sigorta edilmiş bir riskin sonucu olması ve zarara sebep olan olayın meydana gelmesinden önce onaylanmış kredi limit formunda belirtilen tüm koşulların yerine getirilmiş olması zorunludur.

Sigortalının alacak tutarı veya haklarının geçerliliğinin ihtilafli olduğu hallerde tazminatın ödenmesi, bu ihtilafın kesinleşmiş bir mahkeme veya hakem-bilirkişi kararı ile sonuçlanmasına kadar ertelenir. Bu hüküm, sigortalının alıcıya olan borçlarından kaynaklanan ihtilaflara da uygulanır.

B.4- Zararın Hesaplanması

Sigortacının sigorta sözleşmesi uyarınca sigortalıya her bir hasarla ilgili olarak ödeyeceği azami tazminat tutarı, aşağıda A ve B başlıkları altında sıralanan kalemler arasında mevcut olan farktır:

A: (1): Sigortalının sattığı mal veya verdiği hizmete ilişkin olarak düzenlediği

fatura veya faturaların KDV hariç tutarı

(ii) Bu fatura tutarına ilave edilecek aşağıdaki hususlar:

· Teminata dahil olduğu durumda KDV,

Geç ödemedен kaynaklanan faiz, herhangi bir ceza veya masraf hariç olmak kaydıyla, alıcının sigortalıya ödemekle yükümlü olduğu ve sözleşmede geçen paketleme, yükleme, navlun, sigorta masrafları ve vergiler.

B: (i): Sigortalı ve sigortacı tarafından borçlu alıcıdan yapılan tahsilatlar,

(ii): Borcun ödenmemesine bağlı olarak sigortalının yapmaktan kurtulmuş olduğu harcamalar

(iii): Malların satışından elde edilen tutar.

Özel şartlarda, söz konusu malların satış kabiliyetinin kısıtlı olduğuna ilişkin bir hüküm bulunmadığı takdirde, bu malların satışından elde edilen tutar fatura edilmiş meblağın % 50'sinden daha az olamaz.

B.5- Tazminat Tutarı, Ödenmesi ve Sonuçları

Ödenecek tazminat, alıcıya tahsis edilen kredi limitiyle sınırlı olarak hesaplanan zarardan, A.9 maddesine göre belirlenecek olan muafiyetin düşülmesi suretiyle hesaplanır.

Sigortacının ilgili sigorta döneminde ödeyeceği azami tazminat toplamı, özel şartlarda belirtilen azami tazminat ödeme tutarı ile sınırlıdır. Azami tazminat ödeme tutarı en büyük alıcı limitinden düşük olmamak kaydıyla sigortacı ve sigortalı arasında belirlenir.

Sigortacı, tazminatı, ödeme yükümlülüğünü doğuran bilgi ve belgelerin kendisine

ulaşmasından itibaren en geç 30 gün içinde sigortalıya ödemek zorundadır.

Tazminat ödemesinden sonra bu ödemenin herhangi bir sebepten dolayı tamamen veya kısmen ödenmemesi gerektiği ortaya çıkarsa söz konusu tutar, sigortacının sigortalıya yapacağı bir bildirim sonrasında 10 gün içinde sigortalıdan tahsil edilir.

Rizikonun gerçekleşmesi halinde, taraflar sigorta sözleşmesini feshetme hakkına sahiptir. Taraflar, fesih hakkını ancak tazminat ödenmeden önce kullanabilir.

B.6- Halefiyet

Sigortacı, ödediği tazminat tutarınca, hukuken sigortalı yerine geçer. Sigortalı, sigortacının açabileceği davaya yararlı ve elde edilmesi mümkün belge ve bilgileri vermeye zorunludur.

İhracat kredi sigortasında sigortalının kambiyo mevzuatından kaynaklanan yükümlülükleri her halükarda kendi üzerinde kalır.

B.7- Rizikoya İlişkin Olarak Sigortalının Yükümlülükleri

Sigortalı, bir alıcının ticari veya mali durumu ile ilgili herhangi bir olumsuz bilgidен veya teslimat veya ödeme belgelerinin tevdiinde herhangi bir zorluk veya olağan dışı bir durumdan veya sözleşmenin ifası ile ilgili teminatların tesisinden veya sigorta sözleşmesinin kapsadığı bir zarara yol açabilecek herhangi bir olaydan veya borç ile ilgili bildirimlerden veya açılan davalardan haberdar olur olmaz durumu sigortacıya bildirmekle yükümlüdür.

Sigortalının bu sigorta kapsamında yükleneceği rizikonun tayini için sigortacıya yardımcı olması ve rizikoyla ilgili olarak bildiği tüm ayrıntıları sigorta sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden önce sigortacıya iletmesi zorunludur.

Sigortalı, satış işlemine başlarken ve devamında rizikonun tutarı ve süresini de dikkate alarak azami dikkati göstermekle ve bütün işlemleri sigortalı değilmişçesine aynı dikkat ve özenle yürütmekle yükümlüdür.

Sigortalı, sigortacının önceden yazılı izni olmaksızın alıcının borcu ile ilgili herhangi bir haktan veya teminattan feragat edemez, tamamen veya kısmen iskonto kabul edemez ve borçla ilgili herhangi bir anlaşmaya, uzlaşmaya giremez veya herhangi bir düzenleme yapamaz. Ancak sigortalı, sigortacının ön izni olmaksızın sigortacıya bilgi vererek alıcının kabul ettiği son kredi şartlarıyla belirlenen son ödeme süresini, özel şartlarda belirtilen ödeme süresini aşmamak kaydıyla uzatabilir.

Sigortalı, alıcının vade tarihinde ödeme yapmaması halinde borçla ilgili zararı gidermek veya asgariye indirmek üzere gerekli tüm önlemleri sigortalı değilmişçesine almak ve bu durumla ilgili olarak sigortacının vereceği bütün talimatları yerine getirmekle, alıcı kefiline veya herhangi bir üçüncü kişiye karşı olan hakları da dahil olmak üzere borçla ilgili bütün haklarını korumak için gerekenleri yapmakla yükümlüdür. Bu yükümlülükler tazminatın ödenmesinden sonra da devam eder. Alınan önlemlere ilişkin giderler, bu önlemler faydasız kalmış olsa bile sigortacı tarafından ödenir .

Sigortalı sözleşme ile ilgili haklarını ve yükümlülüklerini yerine getirdiğinin ispatı amacıyla, sigortacının talep edebileceği bütün bilgi ve belgeleri sigortacıya temin eder. Sigortalı, sözleşme ile ilgili olarak sigortacı tarafından yapılacak incelemelere izin verir.

B.8- Tazminat Hakkının Eksilmesi veya Düşmesi

Sigorta ettiren B.7 maddesinde sayılan yükümlülüklerini yerine getirmez ve bunun sonucu zarar miktarında bir artış olursa, sigortacının ödeyeceği tazminattan bu suretle artan kısım indirilir.

Sigorta ettiren, kasten yükümlülüklerine uymaz ve zarar miktarını kasten artırıcı eylemlerde bulunursa, bu poliçeden doğan hakları düşer.

B.9. Alacak Hakkı Üzerindeki Tasarruflar

Sigortalı, sigorta sözleşmesi uyarınca sigortacıya karşı sahip olduğu tazminat alacağını ancak sigortacının yazılı onayı ile başkasına temlik edebilir. Temlik işlemi sigortalının iş bu sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerinin hiçbirini ortadan kaldırmaz. Tazminat alacağını devralmış kişi, tazminat ödemesi ile ilgili olarak sigortalıdan daha fazla bir hakka sahip olamaz ve sigortacının işbu sözleşmeden doğan tüm hakları, temlikten hiçbir şekilde etkilenmeksizin, aynen geçerli olmaya devam eder.

Sigortalının yukarıdaki koşullar çerçevesinde tazminat alacağını devretmiş bulunduğu kişi, bir finansal kurum olduğu takdirde, sigortalı, sigortacının onayı ile bu finansal kuruma sigorta sözleşmesinden doğan borçlarını da nakil edebilir.

B.10. Değişikliklerin Bildirilmesi

Sigortalı yasal statüsünde veya faaliyetlerinin nitelik yahut kapsamında önemli bir değişiklik olduğunda, bunu en geç 15 gün içinde sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortalının ödeme gücü içinde olması veya faaliyetlerine son vermesi durumunda, sigortacı, söz konusu olayın ortaya çıktığını öğrendiği tarihten itibaren en geç sekiz gün içinde iş bu sözleşmeyi sona erdirme hakkına sahiptir.

C- ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

C.1- Sigorta Priminin Ödenmesi ve Sigortacının Sorumluluğunun Başlaması

Sigorta primi, özel şartlarda belirlenen her dönem itibariyle, sigortalının yine özel şartlarda belirtilen usullere göre sigortacıya beyan etmesi kararlaştırılan satış

sözleşmelerinden oluşan cirosu esas alınarak belirlenir.

Ancak, sigortalı özel şartlarda belirlenen her dönem için, asgari bir prim ödemek zorundadır. Sigortalının, özel şartlarda belirlenen her dönem itibariyle beyan etmesi kararlaştırılan cirosu esas alınarak belirlenen primin, aynı döneme karşılık gelen asgari primden fazla olması halinde, asgari primi aşan kısım sigortalıdan tahsil edilir.

Sigortacının sorumluluğu, asgari primin tamamının veya taksitle ödenmesi kararlaştırılmış ise ilk taksitin poliçenin tesliminde ödenmesi ile başlar. Aksi kararlaştırılmadıkça, asgari primin tamamının veya ilk taksitin ödenmemesi halinde, poliçe teslim edilmiş olsa dahi sigortacının sorumluluğu başlamaz ve bu şart poliçeye yazılır.

Taksitle ödenmesi kararlaştırılmış olan asgari primin ve sigorta prim taksitlerinin ödeme zamanı, miktarı ve vadesinde ödenmemesinin sonuçları poliçe üzerine yazılır veya poliçe ile birlikte yazılı olarak sigortalıya bildirilir. Sigortalı, prim taksitlerinin herhangi birini vadesinde ödemediği takdirde temerrüde düşer. Prim ödeme borcunda temerrüde düşülmesi halinde Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır.

Sigortacının ödeme yükümlülüğü doğduğu takdirde, poliçede belirtilmiş olması kaydıyla, sigortalının cirosu esas alınarak belirlenecek primin, sigortacının ödemekle yükümlü olduğu tazminat tutarını aşmayan kısmı muaccel hale gelir.

C.2- Sigortalının Sözleşme Yapıldığı Sırada ve Sözleşme Süresince Beyan Yükümlülüğü

C.2.1. Sigortacı sigorta sözleşmesini, sigortalının beyanı ile teklifname, teklifname yoksa poliçe ve eklerinde yazılı sorulara verdiği cevaplara dayanarak yapar.

C.2.2. Sigortalının sözleşme yapıldığı sırada ya da sözleşme süresi içinde beyanı gerçeğe aykırı, yanlış veya eksik ise ve bu durum, sigortacının prim kaybına neden oluyor, sözleşmeyi yapmamasını ya da daha ağır şartlarla yapmasını gerektiriyorsa, sigortacı

durumu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeden cayabilir veya sözleşmeyi yürürlükte tutarak aynı süre içinde prim farkını talep edebilir.

Sigortalı, talep edilen prim farkını kabul ettiğini sekiz gün içinde bildirmediği takdirde sözleşmeden cayılmış olur. Ancak, prim farkının kabul edilmemesi nedeniyle sözleşmeden cayılması, sigortacının gerçeğe aykırı veya eksik beyanı öğrendiği tarihten itibaren bir aylık süre içinde söz konusudur.

Değişiklik, rizikoyu hafifletici nitelikte ve daha az prim uygulamasını gerektirir hâllerden ise; sigortacı, bu değişikliğin yapıldığı tarihten sözleşmenin sona ermesine kadar geçecek süre için gün esasına göre hesap edilecek prim farkını sigorta ettirene geri verir.

Sigortalının kasıtlı davrandığının anlaşılması halinde sigortacının tazminat ödeme borcu ortadan kalkar, bu durumu bilmeksizin ödenen tazminat geri alınır. Sigortacı asgari primden az olmamak üzere, o güne kadar bildirilen ciro üzerinden hesaplanan prime hak kazanır.

C.2.3. Sigortalının kastının bulunmadığı durumlarda, sigortacı tazminatı, tahakkuk ettirilen prim ile tahakkuk ettirilmesi gereken prim arasındaki orana göre öder.

C.2.4. Süresinde kullanılmayan cayma veya prim farkını talep etme hakkı düşer.

C.3- Menfaat Sahibinin Değişmesi

Sigorta sözleşmesi süresi içinde menfaat sahibinin değişmesi halinde, sözleşme hüküm ifade etmeye devam eder ve sigortalının sözleşmeden doğan hak ve borçları yeni hak sahibine geçer. Değişiklik halinde, sigortalı ve sigortanın varlığını öğrenen yeni hak sahibi durumu 15 gün içinde sigortacıya bildirmekle yükümlüdür.

Sigortacı değişikliği, yeni hak sahibi de sigortanın varlığını öğrendiği tarihten

itibaren sekiz gün içinde sözleşmeyi feshedebilir. Süresinde kullanılmayan fesih hakkı düşer.

Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi gün esasından hesap edilir, varsa fazlası yeni hak sahibine iade edilir.

Menfaat sahibinin değişmesi halinde, taraflarca fesih hakkının kullanılmaması durumunda, ödenmesi gereken prim borcundan sigortalı ile yeni hak sahibi birlikte sorumludur.

Sigortalının ölümü halinde, sözleşmeden doğan bütün hak ve borçlar yeni hak sahibine veya sahiplerine geçer.

C.4- Yasal Giderler

Sigortacı tarafından veya sigortacının onayıyla sigortalı tarafından zarara ilişkin olarak ödenen yasal giderler, özel şartlarda aksine bir hüküm bulunmadıkça aşağıda belirtilen şekilde karşılanır.

C.4.1. Yasal giderlerin özel şartlarda belirtilen tutardan az olması halinde tümü sigortacı tarafından karşılanır.

C.4.2. Yasal giderlerin özel şartlarda belirtilen tutardan fazla olması halinde;

C.4.2.1. Tazminatın ödenmesinden önce sigortalı tarafından yasal işlemlere ilişkin olarak veya zararın azaltılması amacıyla ödenen giderler zarar hesabında dikkate alınır;

C.4.2.2. Tazminatın ödenmesinden sonra ödenecek olan giderler sigortacı tarafından karşılanır.

C.5- Soruşturma, İnceleme ve M¼dahale Giderleri

denecek primlere ilaveten sigortalı, sigortacının alıcılar veya muhtemel alıcılar ile ilgili olarak yapacağı veya yaptıracığı soruşturma ve inceleme giderlerine özel şartlarda belirlenen şekilde iştirak eder. Aynı şekilde sigortalı, her bir m¼dahale talebi için özel şartlarda tespit edilen bir tutarı ödemeyi taahh¼t eder.

C.6- Tebliğ ve İhbarlar

Sigortalının bildirimleri, sigorta şirketinin merkezine veya sigorta sözleşmesine aracılık eden acenteye yapılır.

Sigortacının bildirimleri de sigortalının son bildirilen adresine noter eliyle veya taahh¼tl¼ mektupla yapılır.

Taraflara imza karşılığı elden verilen mektup veya telgrafla yapılan bildirimler de taahh¼tl¼ mektup h¼km¼ndedir.

Alıcılar için belirlenen kredi limitleri, g¼venli elektronik imza kullanılarak ve sigortalıya ulaştığı kanıtlanabilecek şekilde elektronik ortamda gönderilebilir. Bu t¼r bildirimler sigortalı açısından erişilebilir olduğu andan itibaren yapılmış sayılır. Sigorta şirketinin bu limitlere ilişkin olarak ayrıca telefonla, elektronik posta ve sair her t¼rl¼ araçla bildirimde bulunması m¼mk¼nd¼r.

C.7- Ticari ve Mesleki Sırların Saklı Tutulması

Sigortacı ve sigortacı adına hareket edenler bu sözleşmenin yapılması dolayısıyla sigortalıya ilişkin öğreneceği ticari ve mesleki sırların, sigortalı ise sigortacı tarafından alınan kararların saklı tutulmamasından doğacak zararlardan sorumludurlar.

C.8- Yetkili Mahkeme

Sigorta sözleşmesinden doğan anlaşmazlıklar nedeniyle sigortacı aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme, sigorta şirketinin merkezinin veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acentenin ikametgahının bulunduğu yerdeki, sigortalı aleyhine açılacak davalarda ise davalının ikametgahının bulunduğu yerdeki ticaret davalarına bakmakla görevli mahkemedir.

C.9- Zamanaşımı

Sigorta sözleşmesinden doğan bütün talepler iki yılda zamanaşımına uğrar.

C.10- Özel Şartlar

Sigorta sözleşmesine bu genel şartlara aykırı düşmemek ve sigortalının aleyhine olmamak kaydıyla özel şartlar konulabilir.

Ek 2: Tek Risk Sigortası Genel Şartları

(Yürürlük Tarihi: 1/1/2013)

A. SİGORTANIN KAPSAMI

A.1 -Sigortanın Konusu

Bu sigorta sözleşmesi ile, kapsamı sigorta poliçesinde belirlenen risklerden kaynaklanan mali kayıplar teminat altına alınır.

Sigorta teminatı, bir parasal ödeme yükümlülüğü öngören veya bir finansman veya prefinansmana konu olan mal ve hizmet sağlama sözleşmeleri ile bir finansal kurumun kredi sözleşmeleri için geçerlidir. Teminatın uygulanacağı sözleşmeler poliçede belirtilir.

A.2 – Tanımlar

Bu genel şartlarda geçen:

Azami Yükümlülük: Poliçe kapsamında belirtilen ve poliçe çerçevesinde ödenecek olan azami tazminat tutarını,

Bekleme süresi: Poliçe özel şartlarında belirtilen kesintisiz süreyi,

Borçlu: Sağlanan teminatların türüne göre poliçe özel şartlarında belirlenen borçluları,

Borçlu Tarafın Ülkesi: Poliçe özel şartlarında belirtilen ülke ya da ülkeler,

Borçlunun Ülkesindeki Hükümet: Borçlunun ülkesinin tümünü, belli bir bölgesini veya ülkenin herhangi bir siyasi ya da mülki bir bölümünü kontrolü altında

tutan hükümet makamını veya borçlunun ülkesinde geçerli olan kanunlara göre düzenleme yetkisinin verildiği diğer resmi kurumları,

İhtilaflar: Sigortalı ve borçlular veya ev sahibi ülke hükümeti arasında, sigorta sözleşmesine konu olan mal ve hizmetlerin sunumuna ilişkin olan ve taraflar arasında belgelenmiş, ancak sonuçlandırılmamış tüm akdi yükümlülükler ile ilgili itirazlardan kaynaklanan tüm ihtilafları (Bu kapsamda, nihai bir mahkeme veya tahkim kararının ardından ya da yazılı olarak sulh yolu ile borçlunun ödemesi gereken tutarı ödemeyi kabul etmesi halinde ihtilaf çözümlenmiş olarak kabul edilecektir.),

Kefil: Poliçe özel şartlarında kefil olarak belirtilen kişileri,

Mahkeme Kararı: Bir ülke mahkemesince verilen nihai kararı veya bir tahkim mahkemesi veya yargı dairesi tarafından verilen ve infaz edilmesi gereken bir kararı,

Sigortacı: Müşterek sigorta yapılmışsa poliçede belirtilen tüm sigortacıları,

Sigortalı: Teminatın mahiyetine göre, poliçe özel şartlarında sigortalı olarak belirtilen kurum veya kuruluşları,

Sigortalı Tarafın Ülkesi: Poliçede sigortalının ülkesi olarak belirtilen ülkeyi,

Teminat Altına Alınan Riskler: Kapsamı poliçe özel şartlarında belirtilen riskleri,

Üçüncü Ülkeler: Poliçe özel şartlarında üçüncü ülke olarak belirtilen ülkeleri,

Yabancı Ülke: Poliçe özel şartlarında yabancı ülke olarak belirtilen ülkeleri,

Zarar: Poliçe süresinde, poliçede teminat altına alınan risklerin gerçekleşmesiyle meydana gelen ve bekleme süresinin sonuna kadar devam eden olay sonucunda ödenmesi gereken tutarı,

Zarar Delili: Poliçe özel şartlarında belirtilen ve bir denetçi tarafından tasdik edilen belgelerle birlikte sigortacıya sunulan, sigortalı tarafından hazırlanan ve zararı ortaya koyan belge ile söz konusu belge ekinde yer alan destekleyici mahiyetteki evrakı,

Zarar Tarihi: Verilen teminatın türüne göre zarar veren olayın poliçe süresinde vuku bulduğu tarihi,

ifade eder.

A.3 – Teminat Dışında Kalan Haller

Aşağıdaki hallerden birinin sonucunda doğrudan veya dolaylı olarak meydana gelen zararlar sigorta teminatı dışındadır:

1) Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer atıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden meydana gelen iyonlayıcı radyasyonlar, radyo-aktivite bulaşmaları veya kirlenme,

2) Herhangi nükleer kuruluş, nükleer reaktör veya bunların birleşik veya tamamlayıcı nükleer parçalarının radyoaktif, zehirleyici, patlayıcı veya diğer tehlikeli ya da kirlenici özelliklerinden meydana gelen zararlar,

3) Atomik veya nükleer parçalanma ve/veya birleşme yahut diğer benzer tepkime veya radyoaktif güç ya da madde kullanılan herhangi bir silah ya da cihazdan kaynaklanan zararlar,

4) Herhangi bir sınai, ticari, zirai, tıbbi, fennî veya sair barışçıl maksatlarla hazırlanan, taşınan, depolanan ya da kullanılanlar haricindeki radyoaktif izotoplardan kaynaklanan zararlar,

5) Her türlü kimyasal, biyolojik, biyo-kimyasal ya da elektromanyetik silahtan kaynaklanan zararlar,

6) Sigortalının, yetkili temsilcisinin, ortaklarının veya taşeronlarının sigortaya konu riske ilişkin sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmemesi ve/veya kendi ülkelerinde veya borçlunun ülkesinde ya da üçüncü ülkelerde geçerli olan mevzuata uymaması neticesinde maruz kalınan zararlar (Ancak, sigortalının, yetkili temsilcisinin, ortaklarının veya taşeronlarının herhangi bir kusuru veya ihmalden kaynaklanmaması şartıyla, tamamen sigortalının kontrolü dışında ve poliçe tarihinden sonra borçlunun ülkesinde ya da üçüncü ülkelerde yürürlüğe giren mevzuat nedeniyle, sigortalının poliçe kapsamında yer alan operasyona ilişkin sözleşmeyle ilgili yükümlülüklerini yerine getirmesinin imkansız hale gelmesi bu kapsamda değerlendirilmez.),

7) Sigortalının, sigortacının mutabakatı olmaksızın teminat altındaki risklerle ilgili değişikliğe gitmesi, teminat altındaki operasyonla ilgili herhangi bir haktan veya teminattan feragat etmesi, söz konusu operasyonla ilgili herhangi bir anlaşmaya veya uzlaşmaya girmesi sonucunda ortaya çıkacak zararlar,

8) Sigortalının, zararı önlemek veya azaltmak üzere makul tedbirleri almaması, sigortacının vereceği talimatları yerine getirmemesi, borçlunun kefiline veya herhangi üçüncü kişiye karşı olan hakları da dahil olmak üzere borçla ilgili bütün haklarını korumak için gerekenleri yapmamasından kaynaklanan kayıplar,

9) Sigortalının ödeme aczine ya da temerrüde düşmesi,

10) Sigortalının veya yetkili temsilcisinin poliçe kapsamında yer alan operasyonla ilgili olarak herhangi bir kusurlu fiil veya suç fiili işlemesi sonucunda maruz kalınan zararlar,

11) Poliçe kapsamında yer alan operasyonla ilgili olarak, sigortalı ya da sigortalı adına hareket eden kişilere yönelik hileli ya da dürüst olmayan edimlerden ya da söz konusu kişilerin hileli ya da dürüst olmayan edimlerinden kaynaklanan zararlar.

A.4 – Ek Sözleşme İle Teminat Altına Alınabilecek Haller

1) Poliçede verilen teminatla bağlantılı olarak, kur dalgalanmaları neticesinde maruz kalınan zararlar,

2) Sigorta Sözleşmesi çerçevesinde tedarik edilen mallarda meydana gelen maddi hasarlar,

3) İş kesintisi hasarları,

4) İlan edilmiş olsun ya da olmasın, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Daimi Üyesi ülkelerin ikisi ya da daha fazlası arasındaki savaş hali,

5) Borçlunun, kefilin veya borçlunun ülkesindeki merkez bankası hariç olmak üzere, sözleşmenin herhangi bir tarafının, mali ve ticari yükümlülüklerini ihlal etmesi,

A.5 – Muafiyet

Zararın, taraflar arasında kararlaştırılan ve poliçede belirtilen bir tutar ya da orana kadar olan kısmının sigortalının sorumluluğunda kalması taraflarca kararlaştırılabilir. Tespit edilen muafiyet sigorta sözleşmesinde belirtilir. Bu kısım, sigortacının yazılı onayı olmadıkça ayrıca sigorta ettirilemez. Aksi halde poliçede sağlanan teminat geçersiz hale gelir.

A.6 – Sigorta Sözleşmesinin Süresi

Sigorta sözleşmesi poliçede belirtilen tarihler arasında geçerlidir. Sigorta, poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde, aksi

kararlaştırılmadıkça, Türkiye saati ile öğlen saat 12.00'da başlar ve öğlen saat 12.00'da sona erer.

Poliçe kapsamında bir zararın tazmin edilebilmesi için, verilen teminatın türüne göre zarar veren olayın poliçe süresinde vuku bulması gerekmektedir.

A.7 - Sigorta Sözleşmesinin Sona Erdirilmesi

Aşağıda yer alan ya da Türk Ticaret Kanununda belirtilen haller dışında süresi sona ermeden sigorta sözleşmesi sona erdirilemez.

1) Sigortalının yükümlülüklerine riayet etmemesi durumunda sigortacı tarafından sigorta sözleşmesi sona erdirilebilir.

2) Sigortalanan hakkın ortadan kalkması veya sigortalının ya da sigortacının faaliyetlerinin kısmen ya da tamamen sona ermesi ve/veya sigortalının ve/veya sigortacının faaliyetlerinin adli anlamda yeniden yapılandırılması ya da tasfiye edilmesi durumunda, sigorta sözleşmesi taraflarca sona erdirilebilir.

B – ZARAR VE TAZMİNAT

B.1. Muhtemel Zarar Hali ve Rizikonun Ağırlaşması

Sigortalı, sigorta sözleşmesinin kapsadığı bir zarara yol açabilecek herhangi bir olayı, haberdar olur olmaz, sigortacıya bildirir. Sigortalı bu bildirimden ardından müdahale talebini en geç özel şartlarda belirtilen süre içinde göndermekle yükümlüdür. Aksi halde, oluşacak zarar teminat dışı kalır.

Sigortalı müdahale talebi ile, sigortacının sorumluluğu dışında kalan kısım da dahil olmak üzere, borcun tamamına ilişkin olarak sahip olduğu hakların kullanılması hususunda sigortacıyı tam yetkili kılar ve kendi adına hareket edilmesini teminen her türlü yetki belgesini ve vekaleti sigortacıya verir.

Bekleme süresi, sigortalının sigortacıyı zarara yol açan olayın meydana geldiğini haberdar ettiği tarihte başlar.

B.2 - Zarar Beyanı ve Tazminatın Şartları

Özel şartlarda belirtilen bekleme süresi sona erdikten sonra zarar gerçekleşmiş olur.

Sigortalının aşağıdaki hususları yerine getirmiş olması şartıyla tazminat talebi kabul edilir. Bu kapsamda;

1. Zararın, sigorta edilmiş bir riskin doğrudan sonucu olduğunun kanıtlanmış olması,

2. Genel şartlar ve poliçe özel şartlarında belirtilen koşulların yerine getirilmiş olması,

3. Zarar hesabının ve özel şartlarda belirtildiği şekilde zarar delilinin, sigortacıya iletilmiş olması,

4. Sigortalının haklarını destekleyen tüm belgelerle birlikte, bir denetçi tarafından usulüne uygun olarak tasdik edilmiş olan tüm mali tabloların sigortacıya iletilmiş olması,

5. Sigorta sözleşmesi kapsamında sigortacı tarafından talep edilen tüm belge veya bilgilerin sigortacıya iletilmiş olması,

6. Poliçede kararlaştırılmışsa, mümkün olan her türlü teminatın ya da kefaletin hukuki ve adli olarak (kullanılmış) gerçekleştirilmiş olması ve/veya kefile ilgili olarak müracaat işleminin başlatılmış olması, gerekmektedir.

B.3 – Zararın Hesaplanması

Sigortacının, sigorta sözleşmesi uyarınca hasarla ilgili olarak sigortalıya ödeyeceği tazminat tutarı, özel şartlarda belirtilen esaslara göre belirlenir.

B.4. Tazminat Tutarı, Ödenmesi ve Sonuçları

Ödenecek tazminat, hesaplanan zarardan, A.5. maddesine göre belirlenecek olan muafiyetin düşülmesi suretiyle hesaplanır.

Sigortacının ilgili sigorta döneminde ödeyeceği azami tazminat toplamı, poliçede belirtilen azami tazminat ödeme tutarı ile sınırlıdır.

Sigortacı, sadece, zarar beyanında belirtilen ve poliçe kapsamında olan zararlarla ilgili olarak sigortalıyı tazmin etmekle yükümlüdür.

Sigorta sözleşmesine konu olan risklerin kısmen veya tamamen bir ihtilafa konu olması halinde, ihtilaf nihai olarak sonuçlanana kadar poliçe kapsamında tazminat ödenmez.

Teminat altındaki bir riskin doğrudan sonucu olarak sigortalının uğradığı maddi zarar için özel şartlarda daha kısa bir süre belirlenmemişse;

Zarar beyanının ve öngörülen tüm bilgi ve belgelerin sigortacıya iletildiği tarihten itibaren 45 gün içerisinde veya bekleme süresi öngörülmüşse, bu sürenin sona ermesinden itibaren azami 45 gün içerisinde, veya

- Sigorta sözleşmesi uyarınca bir ihtilafın çözüme kavuşturulmasından itibaren 30 gün içerisinde,
sigortacı tazminatı ödemekle yükümlüdür.

Sigortalı sözleşme ile ilgili haklarını ve yükümlülüklerini yerine getirdiğinin ispatı amacıyla, sigortacının talep edebileceği bütün bilgi ve belgeleri sigortacıya temin eder.

Tazminat ödemesinden sonra bu ödemenin herhangi bir sebepten dolayı tamamen veya kısmen ödenmemesi gerektiği ortaya çıkarsa tazminat tutarı, sigortacının yaptığı masraflar ve tazminat tarihinden itibaren tahakkuk eden faiz, sigortacının sigortalıya yapacağı bir bildirim sonrasında sigortalıdan tahsil edilir.

B.5 – Halefiyet

Sigortacı, ödediği tazminat tutarınca, hukuken sigortalı yerine geçer. Sigortacı, sigortalının yabancı bir hükümetten ya da sigorta şirketi gibi başka bir üçüncü şahsa karşı haklarına halef olur.

Sigortalı, sigortacının açabileceği davaya yararlı ve elde edilmesi mümkün belge ve bilgileri vermeye zorunludur.

Sigortacı kendi inisiyatifi ile, herhangi bir hasarla ilgili olarak tahsilat edimlerini devralabilir.

B.6 –Rizikoya İlişkin Olarak Sigortalının Yükümlülükleri

Sigortalı, faaliyetlerini yürütürken rizikonun tutarı ve süresini de dikkate alarak azami dikkati göstermekle ve bütün işlemleri sigortalı değilmişçesine aynı dikkat ve özenle yürütmekle yükümlüdür

Sigortalı, sözleşme yapıldığı sırada ya da sözleşme süresi içinde gerekli olan tüm lisans, ruhsat ve resmi izinlere sahip olduğunu taahhüt etmekle yükümlüdür. Sigortalı, söz konusu lisans, ruhsat ve izinlerin sigorta sözleşmesi boyunca geçerli kalması için gerekli tüm önlemleri almakla yükümlüdür.

Sigortalı, sigortacının halefiyet hakkını gereği gibi kullanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Sigortalı, tazminatın ödenmesinden sonra da, poliçede belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmekle yükümlüdür.

Sigortalı, sigortacının mutabakatı olmaksızın teminat altındaki risklerle ilgili değişikliğe gidemez, teminat altındaki operasyonla ilgili herhangi bir haktan veya teminattan feragat edemez, söz konusu operasyonla ilgili herhangi bir anlaşmaya, uzlaşmaya giremez veya herhangi bir düzenleme yapamaz.

Sigortalı, zararı gidermek veya asgariye indirmek üzere gerekli tüm önlemleri sigortalı değilmişçesine almak ve bu durumla ilgili olarak sigortacının vereceği bütün talimatları yerine getirmekle, borçlunun kefiline veya herhangi bir üçüncü kişiye karşı olan hakları da dahil olmak üzere borçla ilgili bütün haklarını korumak için gerekenleri yapmakla yükümlüdür. Söz konusu yükümlülük, tazminatın ödenmesinden sonra da devam eder.

B.7- Tazminat Hakkının Eksilmesi veya Düşmesi

Sigorta ettiren B.6. maddesinde sayılan yükümlülüklerini yerine getirmez ve bunun sonucu zarar miktarında bir artış olursa, sigortacının ödeyeceği tazminattan bu suretle artan kısım indirilir.

Sigorta ettiren, kasten yükümlülüklerine uymaz ve zarar miktarını kasten arttırıcı eylemlerde bulunursa, bu poliçeden doğan hakları düşer, ödenmiş olan tazminat iade edilir.

B.8. – Zararı Azaltmaya İlişkin Giderler

Zarara yol açabilecek herhangi bir olayın meydana gelmesi halinde, zararın önlenmesi veya azaltılması amacıyla, sigortacının muvafakati ile yapılan makul giderler bu önlemler faydasız kalmış olsa bile sigortacı tarafından karşılanır.

Bir ihtilafın çözümlenmesine ilişkin olarak gerçekleştirilen giderler sigortalı tarafından karşılanır.

Sigortacı tarafından veya sigortacının onayıyla sigortalı tarafından zarara ilişkin olarak ödenen yasal giderler, özel şartlarda aksine bir hüküm bulunmadıkça aşağıda belirtilen şekilde karşılanır:

- a) Yasal giderlerin özel şartlarda belirtilen tutardan az olması halinde tümü sigortacı tarafından karşılanır.
- b) Yasal giderlerin özel şartlarda belirtilen tutardan fazla olması halinde;
 - Tazminatın ödenmesinden önce sigortalı tarafından yasal işlemlere ilişkin olarak veya zararın azaltılması amacıyla ödenen giderler zarar hesabında dikkate alınır;
 - Tazminatın ödenmesinden sonra ödenecek olan giderler sigortacı tarafından karşılanır.

B.9 – Kayıtların İncelenmesi

Sigortalı, teklifnamede yer alan beyanının doğruluğunun ve sözleşme ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirdiğinin ispatı amacıyla, sigortacının talep edebileceği bütün bilgi ve belgeleri sigortacıya temin eder.

Sigortalı, sözleşme ile ilgili olarak sigortacı tarafından yapılacak incelemelere izin verir.

İnceleme hakkının sigortacı tarafından kullanılmaması durumunda, tazminat ödemeleri askıya alınır. Poliçenin feshinden sonra da, poliçeden kaynaklanan yükümlülüklerle ilişkin olarak inceleme hakkı ifa edilebilir.

B.10 –Tazminat Hakkının Devredilmesi

Sigortalı, sigorta sözleşmesi uyarınca sigortacıya karşı sahip olduğu tazminat alacağını ancak sigortacının yazılı onayı ile başkasına temlik edebilir. Devir işlemi tamamlandıktan sonra, devralan taraf, geçerli olan mevzuat hükümleri çerçevesinde sigortacıyı bilgilendirir. Sigortacının, devir işlemini öğrendiği tarihten itibaren, devralan tarafa sigortalının poliçede öngörülen yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini bildirme hakkı mahfuzdur.

Temlik işlemi sigortalının iş bu sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerinin hiçbirini ortadan kaldırmaz.

Tazminat alacağını devralmış kişi, tazminat ödemesi ile ilgili olarak sigortalıdan daha fazla bir hakka sahip olamaz ve sigortacının işbu sözleşmeden doğan tüm hakları, temlikten hiçbir şekilde etkilenmeksizin, aynen geçerli olmaya devam eder.

Sigortacının, sigortalıya karşı ileri sürebileceği her türlü hak tazminat hakkını devralmış kişilere karşı da ileri sürülebilir.

B.11- Borçludan Yapılan Tahsilatlar

Tazminat ödemesini müteakip, sigorta sözleşmesi çerçevesinde, temerrüt faizi ve mahsuplaşma vasıtası ile alınanlar da dâhil olmak üzere borçlunun sigortalıya veya sigorta şirketine yaptığı tüm ödemeler, borçludan yapılan tahsilatlar olarak dikkate alınır. Tahsil edilen tutarlar, sigorta sözleşmesi uyarınca ödenmesi gereken tüm tutarların, kanuni giderlerin ve temerrüt faizinin tamamen ödenmesine kadar, hasarla ilgili olarak her bir tarafın üstlendiği ilgili kısımlara göre sigortacı ve sigortalı arasında paylaşılır.

Borçludan yapılan tahsilatlarla ilgili olarak sigortacının önceden onayı alınarak yapılan masraflar, yapılan tahsilatların dağıtılması için tespit edilen oransal dağıtım (pro rata esasa) göre paylaşılır.

Sigortalı, borçludan yapılacak herhangi bir tahsilatı on gün içinde sigortacıya bildirmekle ve fiili tahsilatı müteakip on gün içinde, ödenmesi gereken meblağı sigortacıya ödemekle yükümlüdür. Poliçede mahsup edilebilecek bir kalem tanımlandığı zaman, borçludan yapılan tahsilatlar sadece, sigortacıya ödenmesi gereken meblağ tamamen ödendikten sonra, mahsup edilecek kısımlara tahsis edilebilir.

Yapılan tahsilatlar, poliçede yer alan para birimi haricinde başka bir para biriminde gerçekleşmişse, geçerli olan döviz kuru, poliçede aksi kararlaştırılmadıkça, söz konusu tutarın tahsil edildiği tarihte Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından açıklanmış olan satış kurudur.

B.12. Borçludan Yapılan Tahsilatların Tahsis Edilmesi

Zarara yol açabilecek herhangi bir olayın meydana gelmesi durumunda, sigorta sözleşmesi şartları çerçevesinde bir teminatın veya garantinin kullanılmasından elde edilen herhangi bir gelir ve/veya borçlu ya da bir kefilden yapılan herhangi bir tahsilat, ödeyen taraflarca benimsenen tahsisten bağımsız olarak ve söz konusu tazminat taleplerinin bu poliçe kapsamında olup olmamasından bağımsız olarak kronolojik sırada tahsis edilir.

Yukarıda belirtilen sigortalı ve sigortasız tazminat taleplerinin tamamen ortadan kalkmasından sonra, her türlü ilave tutar, kanuni giderlerin karşılanmasına ve daha sonra da temerrüt faizlerine yönlendirilir.

C - ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

C.1 – Sigorta Priminin Ödenmesi ve Sigortacının Sorumluluğunun Başlaması

Sigortacının sorumluluğu, primin tamamının veya taksitle ödenmesi kararlaştırılmış ise ilk taksitin poliçenin tesliminde ödenmesi ile başlar. Aksi kararlaştırılmadıkça, primin tamamının veya ilk taksitin ödenmemesi halinde, poliçe teslim edilmiş olsa dahi sigortacının sorumluluğu başlamaz ve bu şart poliçeye yazılır.

Taksitle ödenmesi kararlaştırılmış olan primin ödeme zamanı, miktarı ve vadesinde ödenmemesinin sonuçları poliçe üzerine yazılır veya poliçe ile birlikte yazılı olarak sigortalıya bildirilir. Sigortalı, prim taksitlerinin herhangi birini vadesinde ödemediği takdirde temerrüde düşer. Prim ödeme borcunda temerrüde düşülmesi halinde Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanır.

Sigortacının ödeme yükümlülüğü doğduğu takdirde, poliçede belirtilmiş olması kaydıyla, primin, sigortacının ödemekle yükümlü olduğu tazminat tutarını aşmayan kısmı muaccel hale gelir. Sigortalı muaccel hale gelmiş bir primin ödemesini ertelemek üzere herhangi bir mahsuplaşmaya gidemez.

C.2. Sigortalının Sözleşme Yapıldığı Sırada ve Sözleşme Süresince Beyan Yükümlülüğü

Sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise, önemli kabul edilir. Sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılır.

Sigortacı sigorta ettirene, cevaplaması için sorular içeren bir liste vermişse, sunulan listede yer alan sorular dışında kalan hususlara ilişkin olarak sigorta ettirene

hiçbir sorumluluk yüklenemez; meğerki, sigortalı önemli bir hususu kötü niyetle saklamış olsun.

Sigortacı için önemli olan bir husus bildirilmemiş veya yanlış bildirilmiş olduğu takdirde, sigortacı onbeş gün içinde sözleşmeden cayabilir veya prim farkı isteyebilir. İstenilen prim farkının on gün içinde kabul edilmemesi hâlinde, sözleşmeden cayılmış kabul olunur. Önemli hususun sigorta ettirenin kusuru sonucu öğrenilememiş olması veya sigorta ettiren tarafından önemli sayılmaması durumu değiştirmez. Ancak, bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir hususun ya da olgunun gerçek durumu sigortacı tarafından biliniyorsa, sigortacı beyan yükümlülüğünün ihlal edilmiş olduğunu ileri sürerek sözleşmeden cayamaz. İspat yükü sigortalıya aittir.

Sigortacı, cayma hakkının kullanılmasından açıkça veya zımnen vazgeçmişse veya caymaya yol açan ihlale kendisi sebebiyet vermişse ya da sorularından bazıları cevapsız bırakıldığı hâlde sözleşmeyi yapmışsa sözleşmeden cayamaz.

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğü ihlal edildiği takdirde, bu ihlal tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılır. Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde ise beyan yükümlülüğünün ihlali ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalkar; bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder.

Cayma hâlinde, sigorta ettiren kasıtlı ise, sigortacı rizikoyu taşıdığı süreye ait primlere hak kazanır.

C.3. Sigortalının Sözleşmenin Devamı Sırasındaki Beyan Yükümlülüğü

Sigortalı, sözleşmenin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlemlerde bulunamaz.

Sigortalı veya onun izniyle başkası, rizikonun gerçekleşme ihtimalini artırıcı veya mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemlerde bulunursa yahut sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan biri gerçekleşirse derhâl; bu işlemler bilgisi dışında yapılmışsa, bu hususu öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içinde durumu sigortacıya bildirir.

Sigortacı sözleşmenin süresi içinde, rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayların varlığını öğrendiği takdirde, bu tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkı isteyebilir. Farkın on gün içinde kabul edilmemesi hâlinde sözleşme feshedilmiş sayılır. Meğer ki, rizikonun artmasına, insanî bir görevin yerine getirilmesi sebep olmasın.

Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi, gün esaslı üzerinden hesap edilir ve fazlası geri verilir.

Sigortalının kasıtlı davrandığının anlaşılması halinde, sigortacının tazminat ödeme borcu ortadan kalkar, bu durumu bilmeksizin ödenen tazminat geri alınır. Sigortacı, hesaplanan prime hak kazanır.

Süresinde kullanılmayan fesih veya prim farkını talep etme hakkı düşer.

C.4 – Menfaat Sahibinin Değişmesi

Poliçede aksi kararlaştırılmadıkça, sigorta sözleşmesi süresi içinde menfaat sahibinin değişmesi halinde, sigorta sözleşmesi sona erer.

C.5 – Diğer Sigortalar

Sigortacının önceden yazılı onayı olmaksızın, sigorta sözleşmesi kapsamında sunulan teminatın fazlası, ayrıca sigorta ettirilemez veya sigortalı, başka sigortacılarla sigorta sözleşmesi kapsamında teminat altına alınan risklere karşı başka sigorta sözleşmesi yapamaz.

Teminat altına alınan risklere karşı, başka sigortacılarla, başka sigorta sözleşmelerinin yapılması halinde sigortalı, söz konusu sözleşmenin detayları hakkında sigortacıyı bilgilendirmekle yükümlüdür. Başka bir poliçenin varlığı , muafiyet ve/veya mahsup edilecek kalemlerle ilgili olarak sigortalının yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz. Sigorta poliçeleri yekûn olarak dikkate alınmaz.

Zararın meydana geldiği tarihte aynı nitelikte başka bir sigorta poliçesinin mevcudiyeti durumunda, meydana gelen zararın tazmininde Türk Ticaret Kanunu hükümleri dikkate alınır.

C.6 – Tebliğ ve İhbarlar

Sigortalının bildirimleri, sigorta şirketinin merkezine veya sigorta sözleşmesine aracılık eden acenteye yapılır.

Sigortacının bildirimleri de, sigortalının bildirilen son adresine noter eliyle ya da taahhütlü mektupla yapılır.

Taraflara imza karşılığı elden verilen mektup ya da telgrafla yapılan bildirimler de taahhütlü mektup hükmündedir.

Güvenli elektronik imza kullanılarak elektronik ortamda yapılan ve sigortacıya, sigortalıya ve sigorta ettirene ulaştığı kanıtlanabilen bildirimler de geçerli sayılır.

C.7 – Ticari ve Mesleki Sırların Gizli Tutulması

Sigortacı ve sigortacı adına hareket edenler bu sözleşmenin yapılması dolayısıyla sigortalıya ilişkin öğreneceği ticari ve mesleki sırların, sigortalı ise sigortacı tarafından alınan kararların saklı tutulmamasından doğacak zararlardan sorumludurlar.

Sigortalı, sigortacının önceden onayı olmaksızın herhangi bir tarafa poliçenin mevcudiyetini açıklamamakla yükümlüdür.

C.8 – Yetkili Mahkeme

Sigorta sözleşmesinden doğan anlaşmazlıklar nedeniyle sigortacı aleyhine açılacak davalarda yetkili mahkeme, sigorta şirketinin merkezinin veya sigorta sözleşmesine aracılık yapan acentenin ikametgahının bulunduğu yerdeki, sigortalı aleyhine açılacak davalarda ise davalının ikametgahının bulunduğu yerdeki ticaret davalarına bakmakla görevli mahkemedir.

Sigorta sözleşmesinden kaynaklanan anlaşmazlıklar için özel şartlarda belirlenecek olan tahkime de başvurulabilir.

C.9 - Zamanaşımı

Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

C.10 – Özel Şartlar

Sigorta sözleşmesine bu genel şartlara aykırı düşmemek ve sigortalının aleyhine olmamak kaydıyla özel şartlar konulabilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

AKGÜÇ, Öztin . **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, İstanbul : Arayış Basım ve Yayıncılık, 2011.

AKSOY , Ahmet ve Kürşat YALÇINER. **İşletme Sermayesi Yönetimi**, Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları, 2005.

BEARD, Alan ve Richard THOMAS. **Trade Finance Handbook**, Ohio: R.R.Donnely, Crawfordsville, 2006.

BERK, Niyazi. **Finansal Yönetim**, 5. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitapevi, 2000

BOUCHET, Michel Henry, Ephrahim CLARK ve Bertrand GLOSLAMBERT, **Country Risk Assessment , a guide to Global Strategy**, İngiltere : Wiley, 2003.

BREALEY , Richard , Steward C. Myers ve Alan MARCUS, **İşletme Finansının Temelleri**, İstanbul: McGraw Hill ve Literatür Yayıncılık, Beşinci Basım, 2007.

BULLIVANT, Glen. **Credit Management**, 6 . Baskı, İngiltere: Gower Publishing, 2010.

CHAFFEAUR , Jean Pierre ve Mariem MALOUCHE. **Trade Finance During the Great Trade Collapse**,The Wordbank, 2011.

CLARKE, Brian W. **Handbook of International Credit Management**, 2. baskı , Kaliforniya: Gower Publications, 1997.

CONNELLY, Patrick. **Trade Credit Risk Management, Fundamentals of Craft in Theory and Practice**, Florida: Library of Congress, 2007.

ERCAN, İsmail . **İcra ve İflas Hukuku**, 7. ci Baskı, İstanbul: On iki Levha yayıncılık A.Ş, Nisan 2012.

ERCAN, Metin Kamil ve Ünsal BAN. **Değere Dayalı İşletme Finansı, Finansal Yönetim**, 6. Baskı, Ankara: Gazi Kitapevi, 2010.

GRATH,Anders. **The Handbook of International Trade and Finance** , 5. Baskı, İngiltere: Kogan Page Limited, 2010.

GÜCENME, Ümit . **Mali Tablolar Analizi**, Bursa: Marmara Kitapevi Yayınları, 2000.

GÜRSOR, Yaser . **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**, Bursa : Ekin Kitapevi, 2006.

GÜRSOY, Cudi Tuncer . **Finansal Yönetim İlkeleri**, 2. Baskı, İstanbul, Beta yayınları, 2012.

İŞİĞİÇOK, Erhan. **Zaman Serilerinde Nedensellik Çözümlemesi**, Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1994.

JUS, Miran , “ **Credit Insurance**”, İngiltere :Elsevier Publications , 2013.

KAYA , Feridun . **Dış Ticaret ve Finansmanı**, 2. Baskı , İstanbul : Beta Yayınları , 2011.

KEMER, Osman Barboros . **Dış Ticaret Teknikleri, Teori-Uygulama**, İstanbul : Alfa Aktüel yayınları, 2005.

KUBİLAY, Huriye. **Özel Sigorta Hukuku**, 2. Baskı, İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitapevi, 2003.

LAM, James . **Enterprise Risk Management**, New Jersey: Wiley Finance, , 2003.

MALATYALI, Nihat Kamuran. **Türk Sigorta Sektörü Orta Vadeli Gelişme Beklentileri**, İstanbul: Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı, Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları, No: 13,, 2008.

MARTİN, Keown ve Petty SCOTT. **Financial Management Principles and Applications**, New Jersey: Prentice Hall, 2002.

NOMER, Haluk. **Borçlar Kanunu**, 12. ci Baskı, İstanbul: Beta Basım A.Ş, Eylül 2012.

ÖZDEMİR, Muharrem. **Finansal Yönetim**, 2 Baskı, İstanbul: Türkmen kitapevi, 1999.

PULAŞLI, Hasan . **Corporate Governance**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara: Türkiye İş Bankası Vakfı, 2003.

REJDA , George E. **Principles of Risk Management and Insurance**, NewYork: Addison Wesley Longman, Inc, 2001

SALEK, John. **Accounts Receivable Management**, Best practices, New Jersey: John Wiley and Sons, Inc, 2005.

SCHAEFFER ,Mary S. **Essentials of Credit Collections and Accounts Receivable**, New Jersey: Wiley, 2002.

STEPHENS, Malcolm. **The Changing role of Export Credit Agencies**, Washington, IMF, 1999.

TOROSLU, M. Vefa . **Hukuksal ve Finansal açıdan Faktoring**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2011.

Türk Ticaret Kanunu, Agustos, 2012, İstanbul : Beta Yayınları

WELLS, Ron. **Global Credit Management**, İngiltere: Wiley, 2004.

Sürelî Yayınlar:

ALWIS Athula ve Christopher M. STEINBACH. “ **Credit and Surety Pricing and the Effects of Financial Market Convergence**”, <http://www.casact.org/pubs/forum/03wforum/03wfl39.pdf>
(10 /2/2013)

ARENA Marco. “**Does Insurance Market Activity Promote Economic Growth ? A Cross Country Study for Industrialized and Developing Countries**” Journal of risk and Insurance , Vol. 75 , Issue 4, 2008, http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/2006/12/14/000016406_20061214120343/Rendered/PDF/wps4098.pdf (22/3/ 2013)

ASMUNDSON Irena, Thomas DORSEY. IMF Working Paper “Trade and Trade finance in the Financial Crisis” 2010,<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp1116.pdf>, (14 /10/ 2012)

GORDON Kathryn. “**Investment Guarantees and Political Risk Insurance: Institutions, Incentives and Development**” , OECD Investment Policy Perspectives, 2008, <http://www.oecd.org/investment/investmentpolicy/44230805.pdf>
(19 /10 2012)

HAISS Peter ve Kjell SUMEGI , “ **The relationship between Insurance and economic growth in Europe: A Theoretical and Empirical Analysis**” Empirica, vol: 35 , issue 4, 2008, <http://link.springer.com/article/10.1007/s10663-008-9075-2#page-1>
(22 /3/ 2013)

KING Robert ve Ross LEVINE. “**Finance, Entrepreneurship and Growth , Theory and Evidence**”, Journal of Monetary Economics, Sayı: 32, 1993, www.econ.brown.edu/fac/Ross_Levine/Publication/1993_JME_Entrepreneurship.pdf (28 /3/2013)

KLAPPER Leora. **The role of reverse factoring in supplier financing of small and medium sized enterprises**, World Bank, [http://www.ifc.org/ifcext/gfm.nsf/AttachmentsByTitle/BL-SupplierFinancing-LKlapper/\\$FILE/BL-SupplierFinancing-LKlapper.pdf](http://www.ifc.org/ifcext/gfm.nsf/AttachmentsByTitle/BL-SupplierFinancing-LKlapper/$FILE/BL-SupplierFinancing-LKlapper.pdf) (19 /10/ 2012)

KÖSE Ali, Özgür AKPINAR ve İskender DEMİRBILEK. “ **Türk Sigorta sektöründe prim üretimi ile ekonomik büyüme arasındaki eşbütünleşme ilişkisi (1981-2008)**” Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı, <http://www.mabsed.org/files/sigorta-sektorunde-prim-uretimi-ile-ekonomik-buyume-arasindaki-esbutunlesme-iliskisi-1981-2008.pdf>, (22/3/2013)

KUGLER Maurice ve Reza OFOGHI. “**Does Insurance Promote Economic Growth ? Evidence from UK** “ **Money Macro and Finance Research Group Conference , 37th Annual Conference, 2005, Yunanistan ,** <http://repec.org/mmfc05/paper8.pdf> (22 /3/ 2013)

ÖZTÜRK Nurettin, Havva Kılıç DARICI ve Ferdi KESİKOĞLU. “**Ekonomik Büyüme ve Finansal Gelişme İlişkisi : Gelişmekte olan Piyasalar İçin bir panel Nedensellik Analizi**”, Marmara Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2011, Cilt XXX, Sayı 1 , <http://dosya.marmara.edu.tr/ikf/iib-dergi/2011-1/53-69ozturk-darici-kesikoglu.pdf>.(28/3/ 2013)

WARD Damian ve Ralf ZURBRUEGGE . “**Does Insurance Promote Economic Growth , evidence from OECD Countries**” The journal of Risk and Insurance , vol. 67, no:4, 2000, <http://www.jstor.org/stable/253847>. (22/ 3/ 2013)

WIECZOREK Monika, “**The role of credit insurance in accounts receivable management**”, Faculty of Finance and Insurance, Department of Finance, the Karol Adamiecki University of Economics in Poland, http://www.ekf.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/ekf/konference/cs/okruhy/frpfi/rocnik-2005/prispevky/dokumenty/Wieczorek_Monika.pdf (19 /10/ 2012)

Raporlar ve Diğerleri:

ADAMS Mike, Jonas ANDERSSON, Lars Fredrik ANDERSSON ve Magnus LINDMARK. “**The Historical Relation Between Banking, Insurance and Economic Growth**” , 2007, İsveç, <http://neumann.hec.ca/gestiondesrisques/dim/Papers/Adams.pdf> (22 /3/ 2013)

Airmic, **Kurumsal Risk yönetimine yapısal bakış açısı ve iso 31000 Yükümlülükleri.** http://www.theirm.org/documents/SARM_ERM_000.pdf (19 /10/2012)

ATKINSON, David. **The Bexa guide to export Credit insurance in association with Euler Hermes,** İngiltere, 2007, <http://www.bexaweb.plus.com/files/BExAGuidefinalcontinuous.pdf> (19 /10/2012)

Atradius Credit Management, **A Director’s Pocket Book,** Institute of Directors, İngiltere, Haziran 2009, http://www.director.co.uk/content/pdfs/Atradius_Jun09.pdf (19 /10/ 2012)

Atradius, **Economic Outlook,** Eylül 2011, http://global.atradius.com/images/stories/Publications/economic_outlook/Economic%20Outlook%20September%202011.pdf (19 /10/ 2012)

Atradius, Economic Outlook, Kasım 2012,
http://global.atradius.com/images/stories/Publications/economic_outlook/Economic_Outlook_November_2012.pdf, (19 /4/ 2013)

Atradius, Dutch State Business, <http://www.atradiusdutchstatebusiness.nl>
(19/10/2012).

Atradius Dutch State business,
<http://www.atradius.com/nl/en/dutchstatebusiness/aboutatradius/history/> (19 Ekim
2012)

Atradius, Genel, Tarihçemiz, [http:// www.atradius.com.tr/corporate/about us/tarihçemiz.](http://www.atradius.com.tr/corporate/about_us/tarihçemiz.html)
Html (19/10/ 2012)

Atradius Dutch State Business, Project Finance Brochure,
http://www.atradiusdutchstatebusiness.nl/Images/44.103.03%20Project%20Finance%2021-11-08_tcm1008-128978.pdf (19 /10/ 2012)

AON, <http://www.aon.com/risk-services/crisis-management/political-risks.jsp>
(19 /10 / 2012)

BDDK, **Finansal Piyasalar Raporu**, no: 27,27 Eylül
2012,http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporları/11531fpreylul2012_281212.pdf (29 /4/ 2013)

Berne Union, Statistics,
<http://www.berneunion.org.uk/pdf/Berne%20Union%20Data%202011.pdf>
(19 /4/ 2013).

Berne Union, history, <http://www.berneunion.org.tr/history.html>
(19/10 2012)

Berne Union,
<http://www.berneunion.org.uk/pdf/Berne%20Union%20Data%202011.pdf>
(19 /4/ 2013)

British Exporters Association , **The Bexa Guide to Financing Exports**,
<http://www.bexa.co.uk/docs/BExA%20Guide%20to%20Financing%20Exports.pdf>
(12 /2/2013)

CITIBANK, Using Trade credit insurance,
http://www.citibank.com/transactionservices/home/trade_svcs/trade_u/docs/trade_credit.pdf, (19/10/ 2012)

Coface, http://www.coface.com.tr/CofacePortal/TK/tk_TK/pages/home/wwd
(19 /10/ 2012)

Coface and the management of State guarantees, activity report, 2011,
http://www.coface.fr/CofacePortal/ShowBinary/BEA%20Repository/DMT/fr_FR/documents/Garanties_Publiques/procedurespubliquesgb.pdf (19/10/ 2012)

Coface,
http://www.coface.com.tr/CofacePortal/ShowBinary/BEA%20Repository/TK/tk_TK/documents/Sikca-Sorulan-Sorular.pdf (19 /10/2012)

Coface, Türkiye Giyim Sanayicileri derneğine yapılan sunum,
<http://www.tgsd.org.tr/images/stories/BasinBildirileri/cofacesunum.pdf>
(19 /10/ 2012)

Coface, http://www.coface.com/cofaceportal/com_en_EN/pages/home/who-we-are/history (19 /10/ 2012)

Coface Sigorta A.Ş.

http://www.coface.com.tr/CofacePortal/ShowBinary/BEA%20Repository/TK/tk_TK/documents/Sikca-Sorulan-Sorular.pdf (19 /10/ 2012)

Coface Sigorta A.Ş, Kredi Sigortası ve Hizmetlerimiz, Türkiye Giyim Sanayicileri Derneğine yapılan sunum , 24/3/2011,

<http://www.tgsd.org.tr/images/stories/BasinBildirileri/cofacesunum.pdf>
(19 /10/ 2012)

Comptroller of Currency Administer of National Banks ,**Accounts Receivable and Inventory Financing**, Comptrollers handbook, Mart 2000,

<http://www.occ.gov/publications/publications-by-type/comptrollers-handbook/arif.pdf>
(19 /10/ 2012)

COSO, **Enterprise Risk management, Integrated framework**, Executive Summary, 2004, http://www.coso.org/documents/coso_erm_executivesummary.pdf

(19/10/ 2012)

DECROOCQ, Jean François, Fabrice MAGNİN ve Frederic PLANCHET,

“**Systematic risk modelization in credit risk insurance**”, ISFA- Laboratoire SAF,

Universite de Lyon – Universite CLAUDE Bernard Lyon 1 Groupe EULER HERMES,

http://www.actuaries.org/ASTIN/Colloquia/Helsinki/Papers/S1_20_Planchet_Decroocq_Magnin.pdf (6 /2/ 2013)

Dünya Gazetesi, <http://www.dunya.com/politik-riskte-ilk-police-kesildi-134609h.htm>

(22 /5/ 2013)

ECGD, **Report on the comparison of export credit agencies**, April 2004.
<http://www.docstoc.com/docs/73497241/REPORT-ON-THE-COMPARISON-OF-EXPORT-CREDIT-AGENCIES> (19 /10/2012)

ICIEC, The Islamic Cooperation for the Insurance of Investment and Export credit ,
[http://www.iciec.com/node/8,\(22/5/2013\)](http://www.iciec.com/node/8,(22/5/2013))

Euler Hermes, <http://www.eulerhermes.com/group/who-we-are/a-hundred-years-history.aspx> , (19/10/ 2012)

Euler Hermes, <http://www.tr.eulerhermes.com/tr/euler-hermes-global/euler-hermes-global.html> (19 /10/ 2012)

Euler Hermes, Ticari kredi sigortası, Yerel ve Küresel Perspektifler, Eurofinance 17-18 Nisan 2012, http://www.eurofinance.com/___documents/speaker-presentations/turkey-2012/d2-1450-ozlem-ozuner-babur-sogutlu.pdf (19 /10/ 2012)

European Union, **“Study on short term trade finance and credit insurance in the European Union”**, International Financial Consulting Limited, Şubat 2012,
http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/study_short_term_finance_2012_en.pdf,(19 /10/ 2012)

Export Credit Guarantees of Federal Republic of Germany , Hermes Cover,
<http://www.agaportal.de/en/aga/index.html>, (19 /10/ 2012)

Export Import Bank of US, http://www.exim.gov/75th/bank_history.cfm
(19 /10/2012)

Faktoring derneği, <http://faktoringdernegi.org.tr/faktoring/isleyis>
(19 /10/ 2012)

FRIED Stephanie. “**A Brief Overview of export credit agencies in the Asia Pacific Region**”, Environmental Defense, http://www.eca-watch.org/problems/asia_pacific/documents/NADIEnvDef_WSFregionssummary_Jan04.pdf. (19 /10/ 2012)

HSBC, Doğrudan Borçlandırma sistemleri, http://www.hsbc.com.tr/tr/kurumsal_isletme/nakit_yonetimi/tahsilat_yonetimi/dogrudan_borclanma.asp (19 /10/ 2012)

ICISA, <http://www.icisa.org/history/1507> (19/10/ 2012)

ICISA, Trade Credit Insurance in Brief, [http:// www.icisa.org/publications](http://www.icisa.org/publications) (19/10/ 2012)

ICISA , http://www.icisa.org/trade-credit-insurance/1547/mercury.asp?page_id=1550 (19/10/ 2012).

ICISA, http://www.icisa.org/faq/1550/mercury.asp?page_id=1684 (19 /10/ 2012).

ICISA, Robert Nijhout, **Trade Credit Insurance Products**, Aman Union, 3. Yıllık Toplantı, 20-22 Kasım 2012, <http://www.amanunion.net/files/Aman2012Meeting/icisa.PDF> (29 /4/ 2013)

İMKB, <http://www.imkb.gov.tr/indexes/stockindexeshome/CorporateGovernanceIndex.aspx> (19 /10/ 2012)

IMF, **Financial Sector Assessment Handbook**, “ Indicators of Financial Structure , Development , and Soundness”, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fsa/eng/pdf/ch02.pdf> (20 /4/2013)

JONES, Peter M. “**Trade credit Insurance**”, Worldbank,2009.

Kelkar Ram. **“Credit insurance link to corporate fund raising”** RIMS, The Risk Management Society,

<http://www.rmmagazine.com/Magazine/PrintTemplate.cfm?AID=2088>

(19/10/ 2012)

KETZNER, Joe . **“An Overview of Credit Insurance by Euler Hermes, Business Credit”**, C 109 no: 6 Haziran 2007,

http://www.eulerhermes.us/en/documents/trade_credit_insurance_white_paper_-_july_2010.pdf/trade_credit_insurance_white_paper_-_july_2010.pdf

(19/10/2012)

LAM, James . **“Enterprise Risk Management”**, Casualty Actuarial Society, Temmuz 2003, www.casact.org/education/rcm/2003/ERMHandouts/lam1.ppt

(19 /10/ 2012)

LEISEWITZ, **“Underwriting”**,

<http://wiredspace.wits.ac.za/bitstream/handle/10539/2203/12Chapter12.pdf?sequence=1>

8 (10 /2/ 2013)

MIGA, who we are, <http://www.miga.org/whoweare/index.cfm?stid=1787>

(15/2/ 2013)

MORAN Padraic. **“Integrating the Financial Supply Chain”**, Lighthouse BCS, 26 Ekim 2010, <http://www.gtnews.com/article/8159.cfm>,

(19 /10/ 2012)

NEXI, Nippon Export and Investment Insurance ,

http://www.nexi.go.jp/corporate/booklet/pdf/nexi-2011_e.pdf ,(15 /2/ 2013)

OPIC, <http://www.opic.gov/who-we-are/overview> (15 /2/ 2013)

ÖZSOY, Mehmet Tahir. **“Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Şirketlerde Kurumsal Risk Yönetimi”**, SMMMO, Mali Çözüm, Nisan 2012. http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/110malicozum/11_mehmet_tahir_ozsoy.pdf (19 /10/ 2012)

RIESTRA, Ampara San Jose . **“Credit insurance in Europe, Impact, Measures and policy recommendation**, Centre for European policy Studies”, 2003, <http://aei.pitt.edu/9563/2/9563.pdf> (19 /10/ 2012)

ROBLES, Carlos de Rodrigues . **“Trade Finance, the New Value Proposition”** Santander Bank, 24 Eylül 2007, <http://www.gtnews.com/article/6923.cfm>. (19 /10/ 2012)

SINGH, Kavaljit. **“The Changing Landscape od Export Credit Agencies in the Context of the Global Financial Crisis”**, FERN Mart 2010. http://www.fern.org/sites/fern.org/files/2010-03%20Changing%20Landscape%20of%20ECAs_0.pdf (19 /10/ 2012)

Swiss Re,”Credit Insurance and Surety”, Six Sigma, no: 6, 2006

The Institute of Internal Auditors , “Applying COSO’s Enterprise risk management, Integrated Framework, 2004”, www.coso.org/documents/COSO_ERM.ppt , (19 /10/ 2012)

TÜSİAD, , Kurumsal Risk Yönetimi, Yayın no: TÜSİAD-T/2008-02/452 Şubat 2008.

Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı, <http://www.ydy.gov.tr/?id=5>

TCMB, Bankalararası Takas Merkezi, http://www.tcmb.gov.tr/yeni/bgm/oatim/btom_cek3/btom_cek3.htm, (19 /4/ 2013)

TCMB, <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/bgm/rmm/Protestogiris.html>,
(19 /4/2013)

TCMB, Veriler, Döviz kurları, [tcmb.gov.tr](http://www.tcmb.gov.tr) (29 /4/ 2013)

TİM, <http://www.tim.org.tr/tr/ihracat-ihracat-rakamlari-tablolar.html>
(19 Nisan 2013)

Treasury, Risk and Finance Professionals , RBS, “The Treasurer’s Guide to
Trade Finance”, 2010, <http://support.rbs.co.uk/pdf/trade-finance.pdf>, (19/10/2012)

TÜİK, Ulusal Hesaplar, Harcama Yöntemi ile GSYH, www.tuik.gov.tr
(29 /4/ 2013)

Türk Eximbank, İhracat kredi sigortası, <http://eximbank.gov.tr/TR/belge/1-511/genel-bilgi.html> (26/1/2013)

Türk Eximbank, Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Programı Uygulama Esasları,
<http://www.eximbank.gov.tr/dosyalar/sigorta/kisa/kisa-GenelBilgi.pdf> (25/1/2013)

Türk Eximbank, Spesifik İhracat Kredi Sigortası Kapsamlı Risk ve Spesifik İhracat
kredi Sigortası Sevk Sonrası Politik Risk Programları Uygulama Esasları,
<http://www.eximbank.gov.tr/dosyalar/sigorta/orta/orta-ue.pdf>,
(<http://www.eximbank.gov.tr/dosyalar/sigorta/orta/orta-ue.pdf>
(25 /1/ 2013)

Türk Eximbank, Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Teminat Mektuplarının Haksız
Nakde çevrilme Sigorta Programı, <http://www.eximbank.gov.tr/TR/belge/1-191/teminat-mektuplarının-haksız-nakde-çevrilme-sigortasi.html> (25 /1/ 2013)

Türk Eximbank, İstatistikler, <http://www.eximbank.gov.tr/tr/belge/1-26/istatistikler.html> (19 /10 2012)

Türk Eximbank faaliyet raporları, <http://www.eximbank.gov.tr/TR/belge/1-668/faaliyet-raporlari.html>. (18 /4/2013)

Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği,
<http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/istatistikler>, (19 /10/ 2012)

Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği, **Kredi Sigortası Genel Şartları**,
<http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/kredi-sigortasi-genel-sartlari-0>,(19/10/ 2012)

Türkiye Sigorta ve Reasürans Birliği, **Tek Risk Sigortası Genel Şartları**,
<http://www.tsrbs.org.tr/haber/tek-risk-sigortasi-genel-sartlari-yayimlandi> (22/1/ 2013)